Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

B. 20 Fol 1
B 20

Incipit prologus bede presbiteri in ewangelio ewangeliste marci

IN expositione ewangelii secundum marcum capitulante ipsa ewangelica gratia scripture. primo que fuerit eidem marco causa ewangelii scribendi breviter insinuandum esse censuimus. Cum romane urbi clarum verbi dei lumen predicante beato petro apostolo fuisset exortum. adeo sermo veritatis universorum mentes placido illustrabat auditu ut cotidie audientibus eum nulla desiderii satietas fieret. Unde neque auditio eis sola sufficit. Sed marcum discipulum eius omnibus precibus exorant. ut ea que ille verbo predicabat ad perpetuam eorum commonitionem habendam scripture traderet. quo domi forisque in huiusmodi verbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obsecrando desistunt. quam que oraverant impetrarent. Petrus vero ut per spiritum sanctum religioso se spoliatum comperit furto delectatus est. et fidem eorum devotionemque per hec considerans sanxit confirmavit. et in perpetuum legendam scripturam ecclesiis tradidit. Clemens in sexto dispositionum libro hec ita gesta esse describit. cuique simile dat testimonium etiam hieropolites episcopus nomine papias. qui et hoc dicit. quod petrus in prima epistola sua quam de urbe roma scribit meminerit marci. in qua tropice romam babyloniam nominat. cum dicit. Salutat vos ea que in babylone est collecta et marcus filius meus. Assumpto itaque ewangelio quod ipse confecerat. perrexit egyptum et primum alexandrie christum annuncians constituit ecclesiam tanta doctrina et vite continentia. ut omnes sectatores christi ad exemplum sui cogeret. Denique philo disertissimus iudeorum videns alexandrie primam ecclesiam adhuc iudaizantem. quasi in laudem gentis sue librum super eorum conversatione scripsit. Et quomodo lucas narrat iherosolime credentes omnia habuisse communia. sic et ille quod alexandrie sub marco fieri doctore cernebat memorie tradidit. Aiunt autem supra nationem istum levitam et ex sacerdotali ortum prosapia. ac post passionem ac resurrectionem domini salvatoris ad predicationem apostolorum ewangelica fide ac sacramentis imbutum. atque ex eorum fuisse numero de q

bus scribit lucas: quia multa
etiam turba sacerdotum obedie
bat fidei. Quippe utpote le
galibus instituta edictis: ap
ertius pre omnia iudaice ordi
ne genti quam ad fidem voca
bat demonstravit. Sed et tanto
maturam pasche observanciam que
universis christi ecclesiis foret
imitabilis ostendit. In cuius
evangelio tuo o dilectissime
antistitum acca. nec non et alio
rum fratrum plurium commonitus
hortatu: pro ut dominus dederit
scripturi. maxime que in patrum
venerabilium exemplis inve
nimus. hinc inde collecta po
nere curavimus. Sed et non
nulla propria ad imitacionem
sensus eorum ubi oportunum
videbitur interponemus. Lectore
quoque suppliciter obsecro: ut si hec
nostra epistula transscripcione
digna duxerit adnotacione
quoque nominum eorum que supra
in margine apposita sunt
diligenter scriptura conservet:
quomodo in exposicione evan
gelii beati lucae quam cum annos
plurimos [illegible] voluntate dei
gratia [illegible] constat
esse facturum. Orante
pro nobis sanctitate tua in cele
stibus semper gratia nos protegat.
Sed et hoc ante omnia cunc
tos qui hec forte lecturi sunt
deprecor in domino: ut pro meis et

corporis et animi fragilitatibus
apud pium iudicem intercessores
existere dignentur.

Explicit prologus.

Incipiunt capitula. c. I.

Ysaie testimonio iohannem angelum
i. nuncius appellat et predicacionis
eius baptismum quoque refert. ~~Sa
cramentum~~. ii. Christus predicans
baptizat ubi initium pandit sacramenti.
iii. De vocatione petri andree
iacobi et iohannis ~~[illegible]~~ piscatorum.
iiii. In synagoga de homine
spiritum immundum metuentem
et confitentem expellens. sua ab
hominibus potestate laudatur.
v. Socrum petri febre verbo
tactuque depulsa. cunctos in
firmitate curavit. vi. leprosum
verbo quo ait volo mundatum
et curato paralitico cum remis
sione tribuit peccatorum. vii.
Levi qui et matheus de theo
lonio vocatur. et pro publica
norum convivio querela vel
obiecto phariseorum pannis
veteribus et vinum vel utrium
comparatione repellit. viii.
Pro spicarum in sabbato vul
sione reprehensoribus in tre
partibus sequitur manus aride
restitucio. ~~[illegible]~~ viiii.
Consilium contra eum faciunt
pharisei de [illegible] sibi
naviculam tangentes cum

x sanat voluntate

sanat
diversis infirmitatibus egrotis.
.x. Duodecim discipulos
ad predicandum verbum collatis
virtutibus mittit. et in bel
zebub eum posse dicentes re
darguit. irremissibilem esse
dicens in spiritum sanctum blasphemiam
et matrem ac fratres eos vocat
qui preceptis. xi. Doces post
parabolam seminantis. et
suis eam seorsum exponit
olera clara manifestatione
discipulis. xii. lucernam
sub modio non ponendam. et
dormiente homine sata eius
crescere et de grano synapis
dicit. xiii. Tempestatem
verbo compescens. et demoniacos
eiectos ire coegit in porcos.
xiiii. Reddens mortuam sus
citatam filiam. a profluvio san
guinis mulierem sanans suscitat
protinus et puellam.
xv. Mirantes doctrinam et vir
tutes fabri filium dicunt au
dientes ab eo non esse prophe
tam sine honore nisi in patria
sua. ~~caputque eius salta~~
~~tionis precium in~~ xvi. Mit
tens duodecim predicatores
preceptis instituit collata gra
tia sanitatum. ~~Discipuli~~
~~filie tradidit~~ xvii. Herodes
tenens iohannem die sui natalis
occidit. xviii. De quinque
panibus et duobus piscibus
quinque virorum milia. x saciat.

disco filie tradidit: caputque eius
saltationis precium

xviiii. Quarta noctis vi
gilia venit ad discipulos
ambulans supra mare. xx.
Accusant pharisei discipulos
non lotis manibus mandu
cantes. et increpantur ab eo
de parentum preceptione vel
de ceteris exponente que po
ssent homines inquinare.
~~milia saciavit~~ xxi. Chana
nee siro phenisse filiam
a demonio liberatam. xxii.
Muto surdoque voce restituens
dicit effetha. xxiii. De ~~quin~~ septem
~~decim~~ panibus et paucis
piscibus quatuor hominum milia saciavit
xxiiii. Phariseis signum
querentibus dari negat et
doctrinam eorum precipit sub fer
menti nomine precavendam.
xxv. Cecum paulatim curat
et ut nemini dicat imperat
xxvi. Interrogante quem eum
dicunt petrus christum dei con
fitetur et mox qui a domino pas
surum se dicenti contradicit
arguitur. xxvii. Qui perdit
inquit animam suam propter me in
veniet eam. nec gustaturos
quosdam mortem donec vide
ant eum in regno eius. statimque
transfiguratus induitur et iohannem
heliam passum esse filia pa
ssum dicit. xxviii. Omnis
populus videns dominum pave
scens occurrens salutat et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Saduceis de muliere

filius cuiusdam incredulitatem sui iuvari precantis a demonio liberatur. ~~[illegible]~~ xxviij.

Tradendum se pronuncians. et discipulos quid in via tractassent interrogans docet primatum non esse querendum. xxx.

Virtutes in eius nomine facientes non ~~sunt~~ [sint] prohiberi. et de abscisione membrorum scandalizancium figuraliter docet ~~prohibet benedicit~~ xxxi.

Phariseos de uxore dimittenda querentes moysi testimonio convincit. et infantes a se vetitos [prohibet benedicit]

De difficultate divitum xxxij. intrandi in regnum dei mirantibus discipulis ait. contemptores bonorum secularium centuplum recepturos. ~~[illegible]~~

Item predicens se xxxiij. occidendum. sedes petentes iacobum increpat et iohannem. de principatu gentiles prohibens ~~[illegible]~~ similitatis ex opposito xxxiiij.

Bartimeus cecus mendicans illuminatur et sequitur. mittit ~~mittit~~ adduci pullum asine cui sedens audit a turbis osanna. xxxv.

Ficum de templo frondentem maledicit regressusque vendentes eicit arefacta ficulnea mirantibus ait orantibus credendo accipere postulata [oratio] xxxvi.

De potestate percunctantes unde sit ipse de baptismo iohannis interrogando convincit et de vinea colonisque pessimis parabolam ponit. xxxvij.

Temptantes de reddendo cesaris tributo. consequenter de superscriptione imaginis ~~[illegible]~~ confutavit. xxxviij.

De septem fratrum uxore temptantibus ob incredulitatem ~~[illegible]~~ resurrectionis exprobat. xxxviiij.

Scribe de mandato legis interroganti geminum mandatum dilectionis ostendit. et cuius sit filius christus interrogans docet ex principio psalmi. c cum salutationem quoque coram in foro ambitum notat. xl.

In gazophilacium pauperem viduam minuta duo mittentem cunctis dona iactantibus ~~[illegible]~~ prefert. xli.

Edificationes templi monstrantibus pronunciat ruinas. et de diversis ultimi temporis temptationibus futuris prolixius disputans seductiones amonet precavendas. ~~[illegible]~~

Diem adventus solum xlij. patrem scire dicens. nescientes eam servos vigilare precipit et orare. xliij.

De alabastro ungenti vel prodicionem inde traditoris et preparatione pasche refertur nec non sacramentum et cene eius misterium pandit. xliiij.

Traditionis ac passionis eius gesta

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

indicatur
narrationem. vel. Resurrectio
nis ~~et passionis~~ eius per inde
brevem veritate monstrata
quorundam incredulitas cle
menter arguitur et ascensio atque
a dextris dei consessio vel dis
cipulorum predicacio signis
sequentibus. Explicit capitula
**Incipit tractatus bede presbiteri
in evangelio marci evangeliste**

Initium evangelii ihesu xpisti
filii dei. sicut scriptum est in ysaia propheta.
Conferendum hoc evangelii
marci principium prin
cipio mathei quo
ait liber generacio
nis ihesu cristi fili david. filii
abraham: atque ex utrisque unus
dominus noster ihesus xpistus. dei et ho
minis filius est intelligendus.
Et apte primus evangelista
filium hominis eum. secundus filium
dei nominat. ut a minoribus
paulatim ad maiora sensus
noster conscenderet. ac per fidem et
sacramenta humanitatis
assumpte: ad agnicionem
divine eternitatis ascenderet.
Apte qui humanam erat gene
racionem descripturus a filio
hominis cepit. david videlicet
sive abrahe de quorum stirpe
substanciam carnis assumpsit.
Apte iste qui librum suum ab
inicio evangelice predicacio
nis inchoabat. filium magis
dei appellare voluit dominum nostrum
ihesum cristum: quia minirum

et humane erat nature de
progenie patriarcharum
sive regum veritatem carnis
suscipere. et divine fuit po
tencie evangelium mundo pre
dicare. Evangelium quippe
bonum nuncium dicitur. Quod autem
melius est nuncium quam penite
ciam agite. appropinquabit
enim regnum celorum. Homines
enim humanitus nasci: deo
deo regni celestis introitum
penitentibus predicare. Et
ideo matheus iure filium david
nuncupat quem in carne venien
tem asseruerit: iure marcus
filium dei. quem in prima volu
minis sui fronte auctorem evan
gelii et sponsorem regni de
signat eterni. Ubi notandum
quod evangeliste sancti qui dis
pensacionem nobis dominice in
carnacionis scriptam reliquerunt
uno quidem spiritu accensi ad of
ficium scribendi accesserunt: sed
diversa narracionis sue pri
mordia singuli. diversos sta
tuere terminos. Matheus namque
a nativitate domini exordium
sumens: ad tempus usque do
minice resurreccionis. seriem sue
narracionis perduxit. Marcus
ab inicio evangelice predi
cacionis incipiens: ~~ad~~ pervenit
ad tempus usque ascencionis
domini et predicacionis discipulo
rum eius cunctis gentibus per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

orbem. Lucas a nativitate pre
cursoris Iohannis evangelium
inchoavit et ascensione dominica:
cum redeuntes discipuli iherosol
limam adventum sancti spiritus divinis
in laudibus expectant. Iohannes
ab eternitate verbi dei per quod
omnia facta sunt principium su
mens: et ipse ad tempus usque
dominice resurrectionis evan
gelizando pertingit. Scriptu
rus igitur evangelium Marcus
congrue primo omnium ponit
testimonia prophetarum quibus
hoc futurum iam olim premone
bat: ut eo cunctis vera ac sine
scrupulo dubietatis susci
pienda que scriberet intima
ret. quo hec a prophetis spiritu sancto
implentis antea prescita ac
predicta esse monstraret. Si
mulque uno eodemque evan
gelii sui principio. et iudeos
qui legem ac prophetas susce
perant. ad suscipienda etiam
evangelii sacramenta que
ipsorum prophete predixerant
instituit: et gentiles qui per
evangelii preconia ad deum
venerant ad auctoritatem quo
que legis et prophetarum suscipien
dam venerandamque provocat:
ne si quis ipsorum hereticos aut
vetus testamentum aut solum
novum susciperet: alienus
a testamento dei remaneret.
Ecce mitto angelum meum ante
faciem tuam. qui preparabit viam
tuam. Angelus vocatur Iohannes non
nature societate iuxta heresim
Origenis: sed officii dignitate.
Angelus enim grece: latine
nuntius dicitur. Quo nomine recte ap
pellari potuit homo ille. qui
fuit missus a deo ut testimo
nium perhiberet de lumine: et venien
tem in carne dominum mundo nun
ciaret. Nec mirandum ministrum
angelum nominari cum quo in
ter natos mulierum maior nemo
surrexit: cum constet omnes
qui sacerdotii gradu rite fun
guntur. ob evangelizandi offi
cium angelos posse vocari di
cente propheta. Labia sacerdotis cu
stodiant scientiam et legem requi
rent ex ore eius: quia ange
lus domini exercituum est. Vox
clamantis in deserto parate
viam domini: rectas facite semi
tas eius. Constat quia unige
nitus filius verbum patris vo
catur Iohanne attestante qui ait
In principio erat verbum et ver
bum erat apud deum: et deus erat
verbum. Et ipsi ex nostra locu
tione cognoscimus quia prius
vox sonat. ut verbum post
modum possit audiri. Iohannes
ergo vox a propheta vocatur: quia
verbum precedit. Adventum itaque
domini cum precurrit vox dicitur: quia
per eius ministerium patris verbum
ab hominibus auditur. Qui etiam

in deserto clamat quia dere-
licte ac destitute iudee sola-
cium redemptionis adnuntiat.
Quid autem clamaret aperit
cum ~~subdit~~ subditur. Parate viam
domini rectas facite semitas
eius. Omnis qui fidem rectam
et bona opera predicat quid
aliud quam venienti domino ad cor-
da audientium viam parat ut
hec vis gratie penetret et
lumen veritatis illustret.
Et rectas deo semitas facit
dum mundas in animo cogitationes
~~facit~~ per sermonem bone predi-
cationis format. Sane notan-
dum quod ex testimoniis pro-
phetiarum que posuit marcus
unum solummodo in ysaia, aliud
vero invenitur in malachia.
Nec tamen falli aut fallere
putandus est evangelista
qui hoc scriptum dicit in ysaia
quod ysaias non scripserit.
sed potius intelligendum
quia et si non hec verba que
de malachia posuit inveniuntur
in ysaia, sensus tamen eorum
invenitur in ysaia et in non nul-
lis locis aliis et manife-
stius in eo quod hic ipse sub-
iunxit. vox clamantis in deser-
to parate viam domini rectas fa-
cite semitas eius. Quis
enim non videat quanta sit in
utriusque sententia concordia. Nam
quod dixit malachias mitten-
dum (angelum) ante faciem domini qui prepa-
ret viam eius. hoc est utique quod
dixit ysaias vocem clamantis
audiendam in deserto que dice-
ret parate viam domini rectas
facite semitas eius. quia si-
cut iohannes recte angelus potuit
vocari pro eo quod faciem domini
evangelizando prevenit, ita re-
cte appellari et vox potuit
quia verbum dei precedebat sonando
sicut et supra dictum est. In
utraque autem sententia similiter parari
dicta via domini predicitur. Ideoque
non fallitur evangelista qui hoc
dictum ab ysaia scribit. Quod
et si non eisdem verbis, eodem
tamen sensu ab ipso scriptum
invenitur. Potuit tamen fieri
ut animo marci evangelium
conscribentis pro malachia ysa-
ias occurrerit ut fieri solet.
quod tamen sine ulla dubi-
tatione emendaret saltem ab
aliis ammonitus qui ipso adhuc
in carne vivente hoc legere
potuerunt, nisi cogitaret recor-
dationem suam que sancto spiritu rege-
batur non frustra occurrisse
aliud pro alio nomen prophete.
nisi quia ita dominus hoc scribi
constituit. Cur autem ita con-
stituerit dominus, prima illa causa
utilissima debet facillime
cogitari etiam sic esse confirmatum
ita omnes sanctos prophetas uno
spiritu locutos mirabili inter se

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

consensione constat: ut hoc
multo amplius sit quam si omnia
prophetarum uno unius ho
minis ore dicerentur: et ideo indu
bitanter accipi debet quecumque per
eos spiritus sanctus prodidit: et singu
la esse omnium et omnia singulorum.
Cum igitur et que dicta sunt per ~~ysa~~
~~iam~~ malachiam tam sint
ysaie quam malachie: quid
opus erat ut emendaret
marcus cum aliud pro alio
sibi nomen occurrens a se scri
ptum legisset ac non potius
sequens ~~auctoritatem spiritus sancti~~
auctoritatem spiritus sancti a quo
suam mentem regi plus nobis
ille utique sentiebat. ita hoc
scriptum relinqueret: sicut eum
admonendo constituerat
dominus. ad informandos nos tan
tam verborum suorum inter pro
phetas esse concordiam: ut non
absurde immo congruentis
sime etiam ysaie deputaretur
quod per malachiam dictum re
perimus.

[Margin: ysaiam tam sint ma
lachie quam ysaie et que
dicta sunt per ~~mala~~]

II Fuit iohannes in deserto bapti
zans et predicans baptismum
penitentie in remissionem
peccatorum. Cunctis legentibus
liquet quia iohannes baptismum
penitentie non solum predicavit
verum etiam quibusdam dedit.
sed tamen baptismum in remis
sionem peccatorum dare non
potuit. Remissio etenim pecca

torum: in solo nobis baptismo
christi tribuitur. Notandum itaque quod
dicitur predicans baptismum
penitentie in remissionem pecca
torum ~~dare non potuit~~: quia bapti
smum quod peccata solveret quia
dare non poterat predicabat
ut sicut incarnatum verbum
patris precurrebat verbo pre
dicationis: ita baptismum
penitentie quo peccata solvuntur pre
curreret suo baptismate quo
peccata solvi non possunt.
Et baptizabantur ab illo in
iordane flumine confitentes
peccata sua. Exemplum confitendi
peccata ac meliorem vitam
promittendi eis qui baptis
ma accipere desiderant. sicut
etiam predicante paulo in
ephheso multi credentium
veniebant confitentes et ad
nunciantes actus suos: qua
tinus abdicata vita veteri
renovari mererentur in christo.
Unde etiam beato petro oste
nsis in linteo celesti diversi
generis animantibus dictum est
Surge petre: occide et man
duca. Quod est aperte dicere
Occide infideles ab eo quod
fuerant prius abrenunciatione
scelerum et promissione pie
religionis: ac sic fidei christi
ane sacramentis imbutos in
sancte ecclesie membra commuta.
Et erat iohannes vestitus pilis

camelorum et zona pellicea
circa lumbos eius. Pilis pro-
vestitus non lana. Aliud
austere vestis indicium est,
aliud luxurie mollioris.
Zona autem pellicea qua ac-
cinctus fuit et Helyas, mor-
tificationis indicium est. Porro
quod sequitur et locustas et
mel silvestre edebat, habi-
tatori solitudinis congruum
est, ut non delicias ciborum, sed
necessitatem humane carnis
expleret. Potest habitus et
victus eius per significationem
etiam qualitatem interne con-
versationis eius non incongruenter
exprimere. Namque austerioribus
utebatur indumentis, sicut etiam
dominus in laudibus eius protesta-
tus est dicens ad iudeos: Quid
existis videre? hominem mollibus
vestitum? ecce qui mollibus
vestiuntur in domibus regum
sunt; quia vitam peccantium
non blandimentis fovit, sed
vigore asperioris invectionis in-
crepavit dicens: genimina
viperarum, quis vobis demon-
stravit fugere a ventura ira.
Zonam pelliceam habebat
circa lumbos suos, quia carnem
suam crucifixit cum viciis et
concupiscentiis, quod eorum
esse proprium qui sunt ihesu christi
apostolo attestante didicimus.
Locustas et mel silvestre ede-
bat, quia dulce quidem sapie-
bat turbis verbum predicationis
eius, existimante populo et
cogitantibus omnibus in cordi-
bus suis de eo ne forte ipse
esset christus. Sed ocius finem
sortita intelligentibus eius
auditoribus quia non ipse christus
sed precursor et propheta esset
christi. In melle etenim dulce-
do, in locustis est alacer vo-
latus, sed cito deciduus.
Et predicabat dicens: Venit
fortior me post me, cuius
non sum dignus procumbens
solvere corrigiam calciamento-
rum eius. Mos apud veteres
fuit ut si quis eam que
sibi competeret accipere uxo-
rem nollet, ille ei calcia-
mentum solveret, qui ad hanc
sponsus iure propinquitatis
veniret. Quid igitur inter homines
christus nisi sancte ecclesie sponsus
apparuit? De quo et idem
iohannes dicit: Qui habet spon-
sam sponsus est. Sed quia
iohannem homines christum esse
putaverunt, quod idem iohannes
negat, recte se indignum esse
ad solvendam corrigiam eius
calciamenti denunciat. Ac
si aperte dicat: Ego redempto-
ris vestigia denudare non
valeo, quia sponsi nomen
michi immerito non usurpo.

Quod tamen intelligi et aliter potest. Quis enim nesciat quod calciamenta ex mortuis animalibus fiant? Incarnatus vero dominus veniens quasi calciatus apparuit, qui in divinitate sua morticina nostre corruptionis assumpsit. Sed huius incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Investigari enim nullatenus potest, quomodo corporatur verbum, quomodo summus et vivificator spiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet et existit et concipitur. Corrigia ergo calciamenti est ligatura mysterii. Iohannes itaque solvere corrigiam calciamenti eius non valet, quia incarnationis mysterium nec ipse investigare sufficit, qui hunc per prophetie spiritum agnovit. Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Nondum quidem adhuc Iohannes dominum manifeste deum aut dei esse filium, sed tantum virum se fortiorem predicat. Non enim rudes adhuc auditores tanti capiebant archana sacramenti, quod filius dei eternus homine assumpto ex virgine denuo natus esset in mundum; sed paulatim per agnitionem glorificate humanitatis introducendi erant ad fidem divine eternitatis. Quibus tamen quasi latenter quodammodo ac velato sermone dominum hunc esse verum declarat, dum eum spiritu sancto baptizaturum esse confirmat. Cum enim dubium nullum esse possit aliquem gratiam sancti spiritus nisi deum dare. Tempore autem procedente cum capaciores iam ad intelligendum eosdem factos videt auditores, etiam filium dei illum aperte predicavit dicens: Sed qui misit me baptizare in aqua, ille michi dixit: Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei. Baptizamur autem a domino in spiritu sancto non solum cum in die baptismatis fonte vite in remissionem peccatorum abluimur, verum etiam cotidie per gratiam eiusdem spiritus ad hec agenda que deo placent accendimur. Et factum est in diebus illis, venit Ihesus a Nazareth Galilee et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. Triplici ex causa salvator

a Iohanne accepit baptismum
Primo ut quia homo natus
erat omnem iusticiam et humilita
tem legis impleret. Secundo
ut baptismate suo Iohannis ba
ptisma comprobaret. Tercio ut
iordanis aquam sanctificans per de
scensionem columbe spiritus sancti in
lauacro adventum monstraret
adiectum. Et statim ascendens
de aqua vidit apertos celos
et spiritum tamquam columbam descen
dentem et manentem in ipso
Et vox facta est de celis. Tu
es filius meus dilectus in
te complacui. Misterium trini
tatis in baptismate demo
stratur. Dominus baptizatur spiritus
sanctus descendit in specie co
lumbe. patris vox testimonium
filio perhibentis auditur. Aperiun
tur autem celi non reseratione eleme
torum sed spiritualibus oculis. quibus
et ezechiel in principio voluminis
sui apertos esse commemorat.
Sedit quoque columba super
caput Ihesu. ne quis putaret
vocem patris ad iohannem factam
non ad dominum. Pulchre autem
cum dixisset et spiritum tamquam colu
bam descendentem. addidit
et manentem in ipso. Hoc enim
mediatori dei et hominum donum
est speciale collatum. ut imple
ens semel eum spiritus sanctus
numquam recedat. sed perpetuo in illo
maneat. Nam fidelibus eius

ad insignia virtutum et mira
cula facienda. aliquando graciam
spiritus confert. aliquando tollit.
Quibus tamen ad operationem
pietatis et iusticie ad amo
rem dei et proximi conservandum
numquam gracia spiritus abest. Vn
de illo promittit. discipulis
eis dominus. Vos autem cognosce
tis eum. quia apud vos ma
nebit. et in vobis erit. Verum
specialiter in domino manet spiritus
semper. non quo in electis eius
iuxta mensuram fidei. sed
sicut Iohannes ait vidimus glo
riam eius gloriam quasi
vnigeniti a patre. plenum gracie
et veritatis. Manet autem in
illo spiritus. non ex eo tantum tempore
quo baptizatus est in iordane.
sed ex illo pocius quo in vte
ro conceptus est virginali
Nam quod in baptizatum de
scendere visus est spiritus. signum
erat conferende nobis in ba
ptismo gracie spiritualis. quibus
in remissionem peccatorum ex
aqua et spiritu regeneratis. am
pliori eiusdem spiritus gracia
per impositionem manus
episcopi solet collata dari.
sicut hoc etiam quod apertos
vidit post baptisma celos
nobis vbique gratia factum est. qui
bus per lauacrum vnde rege
neratis ianua panditur.

regni celestis: que peccatoribus
quondam prothoplastis ac
paradyso eiectis toto generi
humano impositis cherubim
et flammeo gladio clausa est
Extinguitur namque hec flamma
cuique fidelium cum aquis vita
libus tingitur. reconciliatum
angelicis spiritibus cum ad pa
triam sui redierit creatoris:
adeo ut si per cepta fidei sacra
menta puro corde et corpore
servaverit: mox soluta carne
ne regna possit intrare cele
stia. Alioquin quo tunc aperi
rentur unde celi? qui cum homo
fieret et habitaret nobiscum
in terra celum pariter divina potestate
continebat et terram. Sed et hoc
quod vox paterna de celis ton
uit: tu es filius meus dilectus
in te complacui. non ipse filius
quod nesciebat docetur. Sed
nobis quid credere debeamus oste
ditur: ipsum videlicet qui bapti
zandus cum aliis venit ad iohannem
homo verum esse dei filium. non
solum ipsius iohannis sed et totius
mundi dominum. et ideo valeat
in spiritu sancto baptizare valentem
Nos quoque nos eadem docuit
per aquam ablucionis et spiritum sancti
ficacionis dei posse filios effici
Quotquot enim receperunt eum:
dedit eis potestatem filios dei
fieri. Bene autem in specie colum

be descendit spiritus sanctus quod
multum simplex est animal atque a
malicia fellis alienum: ut fi
gurate nobis insinuaret quia
simplicia corda querit: nec ha
bitare dignatur in mentibus im
piis qualis fuit simon ille
cui dicebat petrus non est tibi
pars neque sors in sermone hoc. in
felle enim amaritudinis et obliga
tione iniquitatis te esse
Et statim spiritus expulit eum in
desertum: et erat in deserto quadra
ginta diebus et quadraginta noc
tibus et temptabatur a sathana.
Matheus sicut exposito domini bap
tismate. et voce de celis facta
que diceret hic est filius meus
dilectus in quo mihi complacui: conti
nuo subiunxit. Tunc ihesus ductus
est in desertum ab spiritu ut tempta
retur a dyabolo. Verum ne cui
veniret indubium a quo eum spiritu
ductum sive expulsum diceret
in desertum: consulte lucas pro
posuit quia ihesus plenus spiritu
sancto regressus est a iordane: ac
deinde retulit. et agebatur in
spiritu in desertum: ne quid contra
eum valuisse spiritus putaretur im
mundus. qui plenus spiritu sancto quo
volebat digrediebatur queque vo
lebat agebat. Quadraginta
autem dies et noctes quibus
eum temptat totum huius seculi
tempus insinuat: quibus
membra eius videlicet sancti

etiam temptatio non desistit.
quia in mundo quadripertitus est
mundus in quo domino famulamur.
decem vero precepta per quorum
observantiam domino famulantes contra
hostis indefessi malitiam certamus.
Decem autem quater ducta qua-
draginta faciunt. ideoque totum
militie nostre tempus apte qua-
dragenario dierum ac noctium
numero comprehenditur. Baptizatus
ergo dominus expellitur ab spiritu
in desertum et temptatur a satha-
na. ut exemplum vite suis fidelibus
prebeat. quia post acceptam
in baptismo remissionem peccato-
rum non solum ad exercendam earum
virtutum verum etiam ad toleran-
dam propter iustitiam persecutionem
sint accingendi. Secedit enim
in desertum. ut nos doceat
relictis mundi illecebris et so-
cietate pravorum divinis per
omnia servire mandatis.
Temptatur solitarius a dyabolo.
ut nobis insinuet quia omnes
qui volunt pie vivere in christo
persecutionem patiuntur. et quia
per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum dei. Temp-
tatur quadraginta diebus et
quadraginta noctibus ut indi-
cet quia quamdiu hic viventes
domino servimus. sive prospera
blandiantur quod ad dies perti-
net. seu nos adversa feriant
quod noctis figure congruit.

semper ambulantibus in lege
domini adest toto orbe adversarius
qui iter nostrum temptando im-
pedire non cessat. Eratque cum
bestiis. et angeli ministrabant
illi. Inter bestias commoratur ut
homo. Sed ministerio utitur ange-
lico ut deus. Et nos cum in
heremo sancte conversationis bestia-
les hominum mores impolluta
mente toleramus. ministerium
angelorum meremur a quibus
corpore absoluti ad eterna in
celis gaudia transferamur. Postquam
autem traditus est iohannes venit ihesus
in galileam predicans evange-
lium regni dei. Iohanne tradito
recte incipit ipse predicare. quia
desinente lege consequenter ori-
tur evangelium. Si autem eadem
salvator predicat que iohannes
baptista ante dixerat. ostendit
se eiusdem dei esse filium cuius
ille propheta est. Nemo autem
~~autem~~ putet traditionem iohannis
in carcerem statim post tem-
ptationem quadraginta dierum
et ieiunium domini factam. Quis-
quis enim iohannis evangelium
legerit. inveniet dominum ante
traditionem illius multa
docuisse. et miracula fecisse.
Denique habes in evangelio
ipsius. hoc fecit initium signo-
rum ihesus in chana galilee. et
iterum. nec dum enim erat

missus in carcerem Iohannes.
Fertur autem quia cum legisset
Iohannes Mathei, Marci et
Luce volumina, probaverit
quidem textum hystorie et
vera eos dixisse firmaverit.
Sed unius tantum anni in quo
et passus est post carcerem
Iohannis hystoriam texuisse. Pre-
termisso itaque anno cuius acta a
tribus exposita fuerant, supe-
rioris temporis antequam clauderetur
Iohannes in carcerem gesta nar-
ravit, sicut manifestum esse
poterit hiis qui evangeliorum
diligenter quattuor volumina lege-
rint. Que res et dissonanciam
que videbatur Iohannis esse cum
ceteris tollet. Cum ergo dixisset
Marcus quia venit Ihesus in
Galileam predicans evangelium
regni Dei, subiunxit et ait di-
cens: Quoniam impletum est tempus
et appropinquavit regnum Dei,
penitemini et credite evangelio.
Impletum est tempus inquit
illud nimirum de quo dicit
apostolus: Postquam autem venit
plenitudo temporis, misit
[margin: factu] deus filium suum ex muliere,
factum sub lege, ut eos qui
sub lege erant redimeret.
Ergo impleta sunt tempora.
Penitemini. Quia olim est ut
hodie clamatum. Et utinam
aliquis audiat: Quoniam impleta
sunt tempora et appropinquavit
regnum Dei, penitemini et cre-
dite evangelio. ~~Impletum~~
~~est tempus inquit illud ni-~~
~~mirum de quo dicit apostolus:~~
~~Postquam autem venit~~ Renun-
ciate operibus mortuis, cre-
dite in Deum vivum. Quid pro-
dest credere sine bonis operibus?
Non te bonorum meritum
adduxit ad fidem, sed fides
incipit ut bona opera consequan-
tur. Et preteriens secus mare
Galilee vidit Symonem et
Andream fratrem eius mittentes
retia in mare; erant enim pisca-
tores. Et dixit eis Ihesus:
Venite post me et faciam
vos fieri piscatores hominum.
Isti primum vocati sunt ut dominum
sequerentur. Piscatores et il-
literati mittuntur ad predican-
dum, ne fides credencium non
in virtute Dei sed eloquencia
atque doctrina fieri putaretur.
Queri autem potest quomodo binos
vocaverit de naviculis pis-
catores, primo Petrum et Andre-
am, deinde progressus paulu-
lum alios duos filios Zebe-
dei, sicut narrat Matheus
et Marcus, cum Lucas dicat
ambas eorum naviculas imple-
tas magna illa captura pi-
scium sociosque Petri commemoret

qd nō ita dictū ē q̄ iā pisces nūq̄ esset capturus

iacobū & iohēm filios zebe
dei uocatos ad adiuuandū
cū retia plena extrahē nō po
ssent simul cū uocatos tātā
multitudinē piscium que cap
ta erat. et tūc petro dn̄s dixisse
noli timē ex hoc iā homines
eris capiens. simul cū tamen
subductis ad terrā nauibus se
cutos fuisse. Unde intellige
dū est hoc primo eē factum
quod lucas insinuat. nec tunc
eos a dn̄o uocatos sed tm̄ pe
tro fuisse predictū quod ho
mines eēt capturus. Nam et
post resurrectionem dn̄i legi
mus eos eē piscatos. Dictū
ē ergo quod deinceps captu
rus eēt homines. nō dictū est
quod iā nō eēt capturus pis
ces. Unde datur locus intelligi
eos ad capturā piscium ex
more remeasse. ut postea
fieret quod matheus et marcus
narrant quod eos binos uoca
uit. et ipe iussit ut eū seque
rentur. Primo duobus petro
et andree. deinde aliis zebe
dei duobus filiis. Tūc enim nō
subductis ad terram nauibus
tamquam cura redeundi. sed ita eū
secuti sūt tamquam uocantē ac iu
bente ut sequerentur. Et ingre
diuntur capharnaum. Et statim
sabbatis ingressus synagogam
docebat eos. Quod sabbatis
maxime medicine doctrine
et sue dona frequentat. docet

se nō sub lege esse. sed supra
legē. qui eciā de quoque legem ad
imple nō aut solue uenit ut
iudaicū eligere sabbatū quo uel
ignem accendē uel manū pede
que moue nō liceat. sed uerum
sabbatū dilectaque dn̄o eē regi
em. si saluti studentes aua
riciam ab ope seruili idest a cun
ctis contineam illicitis. Et
stupebant super doctrina eius.
Erat enim docens eos quasi po
testatem habens et nō sicut scribe
Illi enim ea docebant populos
que scripta sunt in moyse et prophetis.
ihesus uero quasi deus et dn̄s
ipius moysi. pro libertate uo
luntatis sue uel ea que minus
uidebantur addebat in lege
uel commutans predicabat in po
pulis ut in matheo legimus.
dictū ē antiquis. ego autem
dico uobis. Et erat in synago
ga eorū homo in spiritu immūdo
Et exclamauit dicens. Quid
nobis et tibi ihesu nazarene
uenisti perdē nos. Scio qui
es sanctus dei. Non uoluntatis
ista confessio ē quā premium
sequitur confitendi sed neces
sitatis extorcio que cogit inui
tos. et uelut si serui fugiti
ui post multū temporis dn̄m
suū uideant nichil aliud nisi
de uerberibus deprecantur. sic
et demones cernentes dn̄m in
terris repente uersari adiu

dicendo se venisse credebant
Puncia salvatoris tormenta sunt
demonum. <u>Et comminatus est ei ihesus
dicens. Obmutesce et exi de ho-
mine.</u> Cum invidia dyaboli mors
intravit in orbem terrarum. Ideo contra
ipsum mortis auctorem primo debuit
medicina salutis operari. primo
lingua serpentina ne ultra vi-
rus spargeret obcludi. deinde
femina que prima seducta est a
carnalis concupiscencie febre curari.
Post vir qui male persuadentis
verba coniugis audivit ab erroris
sui lepra mundari ut ipse esset
ordo restaurationis in domino qui
erat et casus in prothoplastis
<u>Et discerpens eum spiritus inmun-
dus. et exclamans voce magna
exivit ab eo.</u> Lucas de spiritu
inmundo ait. quod sic exierit
ab homine ut nichil ei noceret
ergo
Potest ~~tamen~~ videri contrarium
quod secundum marcum discerpens
vel sicut aliqui codices habent
conquassans eum. cui nichil nocuit
secundum lucam. Sed et ipse lucas
et cum proiecisset eum inquit
demonium in medium. exiit
ab illo. nichilque ei nocuit.
Unde intelligitur hoc dixisse
marcum conquassans eum sive
discerpens. quod lucas dicit
cum proiecisset eum in medium.
ut quod secutus ait nichil
ei nocuit hoc intelligitur quod
illa iactacio membrorum atque
vexacio non eum debilitavit. sicut
solent expulsa demonia eciam
quibusdam membris amputa-
tis aut avulsis. <u>Et mirati sunt
omnes. ita ut conquirerent inter
se dicentes. Quid nam est hoc.
que doctrina hec nova quia in
potestate spiritibus inmundis impe-
rat et obediunt ei.</u> Ipsa vir-
tute miraculi novitatem do-
ctrine admirantur doctrine
atque ad inquisicionem eorum que
audierant per ea que videbant
excitantur. quia nimirum
ad hoc fiebant signa que
vel ipse dominus in assumpto homine
faciebat vel discipulis facere
dedit. ut per hec evangelio
regni dei quod predicabat cer-
cius crederetur. Dum hii qui cele-
stia terrigenis gaudia fu-
tura promittebant celestia in
terris ac divina opera monstra-
bant. Verum discipuli ut
puri homines donante domino
cuncta gerebant. at dominus ipse
singularis virtute potencie
et sanitates ac miracula opera-
batur. et que a patre audierat
loquebatur in mundo. Sicut et sup-
posite evangelio erat docens
eos quasi potestatem habens et
non sicut scribe. et non turba
attestante in potestate imperat
spiritibus inmundis et obediunt
ei. <u>Et protinus egressus de</u>

synagoga. Venerunt in domum
simonis et andree cum iacobo et
iohanne. Decumbebat autem socrus
simonis ~~bep~~ febricitantibus. Si
virum a demonio liberatum mo
raliter animum ab immunda cogita
tione purgatum significat docue
rimus. consequenter femina febri
bus tenta. Sed ad imperium
domini curata carnem ostendit. a
concupiscentie sue furore
continentie preceptis frenatam.
Omnis enim amaritudo et ira
et indignacio et clamor et
blasphemia. opus mundi
furore. fornicacionem vero
immundiciam. libidinem. concupi
scentia malam et avaricia que
est simulachrorum servitus.
febrem illecebrose carnis in
tellige. Et statim dicit ei
de illa. et accedens elevavit
eam. apprehensa manu eius. In
ewangelio luce scriptum est
quia rogaverunt illum pro ea
et ~~statim~~ stans super illam im
peravit febri. Modo enim sal
vator rogatus. modo ultro
curat egrotos. ostendens se
contra viciorum quoque passiones
et precibus semper annuere fi
delium et ea non numquam que
ipsi minime in se intelligunt. vel
intelligenda dare. vel pie pe
tentibus. etiam non intellecta di
mittere iuxta hoc quod psalmista
~~ait~~ postulat. Delicta quis
intelligit. ab occultis meis

munda me domine. Et continuo
dimisit eam febris. et ministra
bat eis. Naturale est febricita
tibus incipiente sanitate la
scescere. et egrotacionis sentire
molestiam. Verum sanitas
que domini confertur imperio.
simul tota redit. Nec solum
ipsa redit. sed et tanto robore
comitante ut eis continuo qui
se adiuverint ministrare suffi
ciat. et iuxta tropologiam
membra que servierant immun
dicie ad iniquitatem ut fruc
tificarent morti. serviant
iusticie in vitam eternam. Ves
pere autem facto cum occidisset sol
afferebant ad eum omnes male
habentes et demonia habentes.
Et erat omnis civitas congre
gata ad ianuam. et curavit
multos qui vexabantur a va
riis languoribus. Solis oc
cubitus passionem mortemque
significat illius qui dixit.
quamdiu in mundo sum. lux
sum mundi. Et sole occi
dente plures demoniaci
quam ante plures sanantur
egroti. quia qui temporaliter
in carne vivens paucos iude
orum docuit. calcato regno
mortis omnibus per orbem gen
tibus fidei salutisque dona
transmisit. Cuius ministris quasi
vite lucis quam preconibus psal
mista canit. Iter facite ei
qui ascendit super occasum. Sup

occultissimum quippe dominus ascendit
crucem quam videre in passione occultus
uit. inde maiorem sui gloriam
resurgendo manifestavit. Et
demonia multa eiciebat et
non sinebat ea loqui quoniam scie
bant eum. Lucas de hoc scri
bit apertius. exibant etiam
demonia a multis clamantia
et dicentia quia tu es filius
dei et increpans non sinebat
ea loqui quia sciebant ipsum
esse christum. Demonia ergo filium
dei confitebantur et sciebant ipsum
esse christum et quem diabolus qua
dragita ieiunio fatigatum
dyabolus hominem cognoverat
nec temptando valebat an dei
filius esset experiri. iam tunc
per signorum potenciam vel in
tellexit vel pocius suspicatus
est esse filium dei. Non igitur ideo
iudeis eum crucifigere persuasit
quia christum sive dei filium
non esse putavit. Sed quia se
morte illius non previdit esse
dampnandum. De hoc enim de
mysterio a seculis abscondito
dicit apostolus quod nemo prin
cipum huius seculi cognovit.
Si enim cognovissent numquam
dominum glorie crucifixissent.
Quae autem dominus de se loqui
demonia prohibet psalmista
manifestat qui ait. Peccatori
autem dixit deus quare tu
enarras iusticias meas et
assumis testamentum meum
per os tuum tu vero odisti disci
plinam. et ne quis dum pre
dicantem audit. sequatur er
rantem. Improbus enim magister
est dyabolus qui falsa ve
ris sepe permiscet. ut specie
veritatis se testimonium frau
dis obtegat. Et diluculo
valde surgens egressus abiit
in desertum locum ibique ora
bat. Si occisio solis mors
exprimitur salvatoris quare
non diluculo redeunte resur
rectio eius indicetur. Cuius
manifestata luce a credenti
um votis inquiritur et in gencium
deserto inventus ne amplius deti
neatur. maxime cum hec prima
sabbati quo resurrectio celebra
ta est egressio quesitio et inven
cio contigerit. Abiit in desertum
gencium. ibique in suis fidelibus
orabat quia corda eorum
per graciam sui spiritus ad virtute
oracionis excitabat. Et erat
predicans in synagogis eorum
et omni galilea et demonia
eiciens. ~~In hac predicacione quam~~
~~dicit eum habuisse in omni ga~~
~~lilea et demonia eiciens.~~
In hac predicacione quam dicit
eum habuisse in omni galilea
intelligitur etiam sermo ille ha
bitus in monte cuius commemo
racionem facit matheus.
quem marcus ita sequitur.
Et venit ad eum leprosus
deprecans eum. Et genu flexo

dixit si vis potes me munda
re etc. De hoc leproso munda
to talia concepit ut ipse i
telligat que matheus co
memorat tunc esse mundatu
qui post illu sermone dns de
mote descendit Sic em ait
matheus. Cu aute descen
disset de mote secute sut
eu turbe multe. Et ecce
leprosus veniens adorabat
eu dicens. Dne si vis
potes me mundare etc. Et
quia dns ait no veni lege
solue sed adimple. ille qui
excludebat a lege purgari
se dni ptate presumens no
ex lege sed supra lege esse
gratiam iudicabat. que lepro
si macula posset abluere.
Veru ut i dno ptatis aucto
ritatis. ita in illo fidei
constancia declaratur. Ille in
faciem procidit quod humili
tatis est et pudoris. ut
vnusquisque de sue vite ma
culis erubescat. Sed confessi
one verecundia no repressit.
Ostendit vlnus. remediu
postulauit Et qua religiosis
et fidei plena confessio est.
Si uis inquit potes me
mundare In uoluntate dni
tribuit potestatem De uo
luntate dni no quasi pieta
tis incredulus dubitauit.
Sed quasi colluuionis sue
conscius no presumpsit. Ihesus
aut misertus eius extendens
manu sua et tangens eu. Ait
illi. Volo etc. mundare. Cum
hec dixisset. statim discessit
ab eo lepra. et mundatus e.
Nichil mediu est int opus
dei atque preceptu. quia i pre
pto e opus. Denique dixit et
facta sut. Vides igitur quod
dubitari no pt. quia uoluntas
dei ptas est Si ergo volutas
eius ptas e. qui dni9 uolu
tati asserut. diuine utique as
serut ptatis Itaque quasi pta
tem hns sanandi et iubendi
auctoritatem operandi testio
niu no refugit. Volo em
dicit ppt fotinu. imperat
ppt arrianu. tangit ppter
manicheu Et lex quidem
tangi leprosos prohibet.
sed quia dns legis est. no
obsequit legi sed lege facit
Non ergo ideo tetigit quia
sine tactu mundare no po
terat. Sed ut probaret quod
subiectus no erat legi nec
contagiu timebat ut homines.
Sz quia contaminari no pote
rat qui alios liberabat. le
pra tactu dni fugatur. que
solebat contaminare tangente.
Simulque illud mirabile.
quod eo sanauit genere quo
fuerat obsecratus. si vis potes
me mundare. Volo inquit
mundare mundare Habens
inquit uoluntatem. etia effectu

pietatis effectum. Non ergo ut
plerique latinorum putant iungen-
dum est et legendum: volo mundare.
sed separatim. ut primum dicat
volo. deinde imperet: mun-
dare. Et ~~comm~~ comminatus est
ei statim: et eiecit illum. et
dicit ei. Vide nemini dixeris.
Quare praecipit nemini dicere nisi
ut doceret non vulganda nostra
beneficia sed premenda ut
non solum a mercede abstine-
amus pecuniae sed etiam gratiae.
Sed vade ostende te principi
sacerdotum et offer pro emun-
datione tua quae praecepit moy-
ses in testimonium illis. Osten-
dere se sacerdoti iubetur: ut intelli-
geret sacerdos eum non legis ordine
sed gratia dei supra legem esse
curatum. Offerre autem sacri-
ficium. ut ostenderet dominus quia
legem non solveret sed impleret
qui secundum legem gradiens super
legem sanaret eos quos re-
media legis non sanaverant.
Et bene addidit in testimonium
illis. hoc est si deo credat. si
impietatis lepra discedat.
Quod si aliquem movet quomodo
dominus moysaicum videatur appro-
bare sacrificium cum id non recepe-
rit ecclesia: meminerit nondum
coepisse sacrificium sanctum sanctorum quod
corpus eius est. Nondum enim ob-
tulerat in passione holocaustum
suum. Non autem oportebat auf-

ferri significantia sacrificia prius
quam illud quod significabant
confirmatum esset contestatione
apostolorum praedicantium. et fi-
de credentium populorum. Quia
vero typice vir iste peccatis lan-
guidum genus designat huma-
num: recte non solum leprosus
verum etiam iuxta evangelium
Lucae plenus lepra fuisse de-
scribitur. Omnes enim peccaverunt
et egent gloria dei. illa sci-
licet ut extenta manu sal-
vatoris hoc est incarnato dei verbo
humanamque contingente naturam ab
erroris prisci vanitate mun-
dentur: possintque cum apostolis
audire Iam vos mundi estis
propter sermonem quem locutus sum
vobis. Et qui diu tamquam abho-
minabiles a populi dei castris
castis secreti iam aliquando
templo reddi et sacerdoti
queant offerri. illi videlicet cui
dicitur tu es sacerdos in aeternum:
audientes ab apostolo templum
enim dei sanctum est quod estis vos
offerantque pro emundatione
sua sicut praecepit moyses
id est exhibeant corpora sua hosti-
am viventem. sanctam. deo pla-
centem. At ille egressus coepit
praedicare et diffamare ser-
monem: ita ut iam non posset
manifeste in civitatem introire:
Sed foris in desertis locis esse.
Et conveniebant ad eum undique

Sinus perfecta ~~salutaris~~ salua
cio: multas ad dominum cogit
turbas. Ut enim ipse se inte
rius exterius que docet esse
sanatum nequaquam propter iam
virtutum vel ab ipso a quo ac
ceperat iussus tacet quin po
tius evangeliste fructus of
ficio more egressus cepit predica
re et diffamare sermonem. Non
merito queritur quid nam sit
quod dominus non nulla que ge
ssit abscondi iussit: et nec
ad horam potuerunt abscon
di. Numquid enim unigenitus
filius patri et spiritu sancto coe
ternus hac in re velle habuit
quod implere non potuit. Sed
notandum quod redemptor
noster per mortale corpus omne
quod egit: hoc nobis in exem
plo actionis prebuit. Mira
culum videlicet faciens et tacere
iussit et tamen taceri non po
tuit ut videlicet electi eius
exempla doctrine illius se
quentes in magnis que faciunt
latere quidem in voluntate habe
ant. Sed ut prosint aliis pro
dantur inviti: quatinus et ma
gne humilitatis sit quod
sua opera taceri appetunt. et
magne sublimitatis sit quod
eorum opera taceri non possunt
Non ergo dominus voluit quicquam
fieri et minime potuit. Sed
quid velle eius membra debe
ant quidve de eis etiam

nolentibus fiat. doctrine ma
gisterio exemplum dedit. Et
iterum intravit capharnaum
post dies. Et auditum est
quod in domo esset. et con
venerunt multi ita ut non
caperet neque ad ianuam. Et
loquebatur eis verbum. Salva
tor omnium dominus salutari omnia
lustrat incessu. et nunc in de
sertis. nunc in civitate. ut
ad maiora doctrine celestis et
virtutum dona turbis mon
strat. nunc in monte solus orat
nunc laborantes in mari ne
perire debeant adiuvat.
Ubique nimirum salutis im
pendit. ut omnes gradus ac
conditiones ad suam gratiam
pertinere demonstret. Iuxta
instituta vero intellectum post
factum in civitate miraculum
secedit in desertum. ibique con
venientes ad se turbas be
nigna pietate suscipit. ut
ostendat se magis quietam
et a seculi curis ~~quietam~~
remotam diligere vitam atque
ob huius appetitum se sanandis
curam adhibere corporibus. Et
quidem more humano quasi
si frequenciam se querentium
declinans. nolebat manifeste
in civitate introire. Sed allego
rice docebat quia tumultuo
sis carnalium mentibus ap

nr 27

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tam ~~[struck through]~~ sui manifestacione
veritatis non exhibet. Sed quos
cumque ab illecebris rerum tempo
ralium viderit esse districtos
hiis suorum lucem donorum
largius infudit. Verum quia
carnales nec superna pietas
deserit quin etiam hiis graciam
sue visitacionis per quam et spi
rituales effici valeat indul
get. post desertum dominus redit
in civitatem multisque ibidem
convenientibus loquitur verbum.
ac sanato paralitico pluribus
occasionem mire sanacionis
que est in fide tribuit. Quod
vero docente domino in domo tam
multi convenerint ut non
caperet neque ad ianuam. multum
proprie salvacione qui de gen
tibus ad fidem venimus desi
gnatur. quia predicante in iudea
domino nec dum intrare ad audien
dum valuimus. ad quos tamen et fo
ris positos verba sue doc
trine fecit pervenire. quia nos
ipse per sanctorum ora predicatorum
colligit. et quamvis extra syna
gogam in qua ipse predicabat
inventos. evangelii sui fecit
esse participes. Et venerunt fe
rentes ad eum paraliticum
qui a quatuor portabatur. Cura
cio paralitici huius salvacionem
designat anime post diuturnam
illecebre carnalis inerciam

ad christum suspirantis. Que
primo omnium ministris qui eam
sublevent et christo afferant
id est bonis doctoribus. qui spem
sanacionis opemque intercessionis
suggerant indiget. Qui bene
quatuor fuisse referuntur. sive quia
quatuor sancti evangelii libris omnis
predicantium virtus. omnis sermo
firmatur. sive quia quatuor sunt
virtutes. quibus ad promerendam
sospitatem fiducia
mentis erigitur. de quibus in
eterne sapiencie laude dicitur
Sobrietatem enim et sapientiam
docet et iusticiam et virtu
tem quibus utilius nichil
est in vita hominibus. quas
non nulli versis nominibus pru
denciam et iusticiam nuncupant.
Et cum non possent offerre
eum illi pre turba. nudave
runt tectum ubi erat. Deside
rant paraliticum christo offerre
sed turba interposita ab omni
parte recluduntur. quia sepe a
nima post infirmi corporis
desidiam ad deum resipiscens
superneque gracie remedio
cupiens innovari. prisce con
suetudinis obstaculo retar
datur. Sepe enim inter ipsas
oracionis secrete dulcedines
et quasi suave cum domino col
loquium turba cogitacionum
interveniens. aciem mentis
ne christus videat impedit.

fortitudinem. temperanciam et

13

Et quid nunc hic agendum?
Non utique in infimis exterius
quo turbe tumultuant re
manendum. Sed tectum domus
in qua Christus docet ascende
dum, sancte scripture sublimi
tas est appetenda: lex quoque domi
ni psalmista die noctuque
meditanda. In quo enim cor
rigit iunior via suam?
in custodiendo inquit sermo
nes tuos. Et patefacientes
submiserunt grabatum in quo
paralyticus iacebat. Pate
facto tecto eger ante ihesum
submittitur. quia reseratis
scripturarum mysteriis ad noti
tiam Christi pervenitur. hoc est ad
eius humilitatem fidei pie
tate descenditur. Et bene domus
ihesu iuxta alios evangeli
ste narrationem tegulis est
contecta reperitur. quia sub
contemptibili litterarum ve
lamine si adsit qui reseret
divina spiritualis gratie virtus
invenietur. Denudatio etenim
tegularum in domo ihesu
apertio est in vilitate litte
sensus spiritualis. et archa
norum celestium. Quod autem
cum grabato deponitur infirmus
significat ab homine in ista
adhuc carne constituto
Christum debere cognosci. Cum
vidisset autem ihesus fidem

illorum ait paralytico. Fili
dimittuntur tibi peccata tua.
Curaturus hominem a paraly
si dominus. primo peccatorum
vincula dissolvit ut osten
deret eum ob nexus culpa
rum artuum dissolutione fuisse
dampnatum. nec nisi hiis
relaxatis membrorum posse
recuperacione sanari. Sic et
illi paralytico qui iuxta pro
baticam piscinam diu motum
aque frustra prestolabat sa
nato a domino dicitur. Ecce sa
nus factus es. iam noli pec
care. ne deterius tibi aliquid
contingat. Fili inquit dimit
tuntur tibi peccata. O mira
humilitas. Despectum et debi
lem totisque membrorum compa
ginibus dissolutum filium
vocat: quem sacerdotes non dig
nabantur attingere. Aut certe
ideo filium: quia dimittuntur
ei peccata sua. Intuendum sane
quantum propria cuiusque fides apud
deum valeat ubi tantum valuit
aliena. ut totus homo
repente hoc est exterius inte
riusque iam salvatus exurge
ret aliorumque merito aliis re
laxarentur errata. Erant
autem illic quidam de scribis
sedentes et cogitantes in cor
dibus suis. Quid hic sic
loquitur. Blasphemat.
Quis potest dimittere peccata

nisi solus deus. Verum
dicunt scribe quia nemo di
mitte pctā nisi deus potest:
qui p eos quoqz dimittit
quibus dimittendi tribuit
potestatem. Et ideo xpus
vē deus eē probat. quia
dimitte pctā quasi deus
pt. Verū deo testimoniū
reddunt: sed psonā xpi ne
gando fallunt. Erant
itaqz iudei: qui cū xpm et
deum eē et pctā dimitte
posse credāt: ihm tn̄ xpm
eē nō credunt. Sed multo
dementius erāt arriani: q
cū ihesum et xpm esse et
pctā posse dimitte ex eūan
gelij verbis deuicti nega
re non audent: nichilominus
deū negare nō timet. At
ipse psidos saluare deside
rans: et occultorū cognicō
ne et vtute opm dm̄ se eē
manifestat. Nam sequit
Quo statim cognito ihesus
spū suo quia sic cogi
tarent int se: dicit illis.
Quid ista cogitatis i cordibȝ
vrīs. ostendit se dm̄ qui po
test cordis occulta cognoscē:
et quodam mō tacēs loqt.
Eadem maiestate et potēa
qua cogitacones vrās intueor:
possū et hominibus delicta
dimitte. Ex nobis itellige

te: quid paraliticus consequit.
Quid est facilius dicē pa
ralitico dimittunt tibi pctā tua:
an dicē surge et tolle grabā
tū tuū et ambula. Inter
dicē et facē multa distācia
ē. Vtrū sint paralitico pctā
dimissa: solus nouerat qui
dimittebat. Surge aūt et
ambula. tam ille qui surge
bat. quā hij qui surgētem
videbāt approbāe poterant.
Fit igit̄ corporale signū ut
probet̄ spūale: quāqz eiusdē
vtutis sit et corpois et aīe
vicia dimitte. Et dat̄ nob
itelligētia ppt̄ pctā pleruqz
euenire corporū do debili
tates: et iđcirco forsitan prius
dimittunt̄ pctā: ut causis
debilitatis ablatis sanitas
restituat̄. Quinqz siquidem
sūt differēcie causarū: pro
quibus i hac vita molestijs
corporalibus affligimur. Aut
eni ad merita augenda p
paciam iusti corporis ifir
mitate grauat̄ ut bti ptes
iob et thobias. et innumera
mrēs i vtroqz testamēto:
aut ad custodiam virtutum
preceptaꝛu ne supbia tempta
te dipperēant sicut aposto
lus paulus. cui ne magni
tudo reuelacōnū eū extol
lēt. datus ē stimulus carnis

carnis sue angelus sathane

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sic angelus sathane qui eum
colaphizaret. aut ad intelli
genda et corrigenda pecca
ta sicut maria soror aaron
in heremo ob verba temeritatis
sue et superbie lepra percussa est
sicut paraliticus de quo tracta
mus qui non nisi dimissis
primo peccatis potuit ab in
firmitate ~~liberari~~ curari. aut
ad gloriam dei salvatoris sive
per seipsum sive per famulos su
os sicut cecus natus in ewan
gelio. qui neque ipse peccavit
neque parentes eius. Sed ut
manifestarentur opera dei in illo. et
sicut lazarus cuius infirmitas
non fuit ad mortem sed pro
gloria dei ut glorificaretur
filius dei per ~~illam~~ eum. Aut
ad inchoationem dampnationis
eterne quod reproborum est proprium
sicut anthiochus et herodes
qui uterque suo tempore adver
sus deum repugnantes. quid
tormentorum in gehenna perpetuo
passuri essent presencium af
flictionum miseria cunctis oste
debat. Quibus congruit illud
prophete. et duplici contricione con
tere eos. Unde necesse est in
omnibus que temporaliter ad
versa patimur cum humilitate deo
gratias agamus. et infirmitatis
nostre causa decollatis nobis
remediis gratulemur. Necesse
est ut ad conscienciam nostram recursi

solliciti opera nostra simul et co
gitationes exploremus. et quid
quid nos peccasse deprehende
rimus digna castigatione pur
gemus. quidquid de hiis que
nos recte fecisse credebamus
vicio nobis elationis periisse
compererimus. et hoc humili
~~castigatione~~ satisfactione ca
stigemus. Hec enim nobis sepius
fit causa flagellorum. Ceterum
innocentes et iustos ob aug
menta premiorum flagellari
perfectorum est donum speciale
virtutum. Verberibus autem
temporalibus ad eterna tor
menta compelli impenitencium
est pena reproborum. Ut autem
sciatis quia potestatem habet
filius hominis in terra dimittendi
peccata. ait paralitico. Tibi dico
surge. tolle grabatum tuum
et vade in domum tuam. Si et
deus est iuxta psalmistam. q
quantum distat oriens ab occa
su elongabit a nobis iniqui
tates nostras. et filius hominis
potestatem habet in terra dimitte
di peccata. ergo idem ipse est deus
et filius hominis est. ut et homo
christus per divinitatis sue potestatem
peccata dimittere possit. et idem
deus christus per humanitatis
sue fragilitatem pro pecca
toribus mori. Spiritualiter autem
de grabato surgere est animam se
a carnalibus desideriis ubi
egra iacebat abstrahere. Graba

tu uero tolle e: ipam quam
tamen p coniunctae sicut
conceptam . spe celestium premio
rum a deliciis segregare uideris
Sublato aut grabato domum
ire : ad paradysum redire est
Hec etenim uera e domus
que hominem prima
suscepit . no iure amissa
sed fraude : tandem restituta
p eum qui fraudulento hosti ni
chil debuit . Aliter Sanus q
languebat domum reportat
grabatum : cum aia remissione
accepta peccatorum ad eternam
sui custodia cum ipo se corpo
re refert . ne quid post ve
niam unde iterum iuste fe
riatur admittat . Et statim
ille surrexit . et sublato
grabato abyt coram omnibus
ita ut mirarentur omnes . et
honorificarent deum dicentes
quia nunquam sic uidimus . Quam
miranda diuine potencie
uirtus : ubi nulla temporis
interueniente morula solo
iussu saluatoris salus festi
na comitatur . Merito qui as
fuerant dampnatis blasphe
mie iaculis ad laude tante
maiestatis stupefacta corda
conuertunt . Et egressus e rursus
ad mare omnisque turba ue
niebat ad eum et docebat
eos . Docens in capharnaum

dominus uirtutem doctrine sue
celestem paralytici curatione
commendabat . quo facto egres
sus e ad mare . ut non solum
ciuilem uitam hominum in uia
ueritatis instituet . uerum
etiam habitatoribus maris
ewangelium regni predicaret :
eosque fluctuagos rerum la
bentium motus contempnere
ac fidei firmitate superare
doceret . Denique aduolentem
ad se ibi turbam plurima
docet . ibi publicanum de
theolonco uocatum apostolum
et ewangelistam facit : ibi
multos peccatores p peni
tenciam conuersos sua dignos
cena suorum auditu reddit
archanorum atque ab undis tu
mentibus a ceno cupidita
tum fallencium sequestratos
ad soliditate simete conuer
sationis que e in spe celesti
um bonorum prestit . Sequitur
Et cum preteriret . uidit le
ui alphei sedentem ad thelo
neum : et ait illi Sequere me
Beda Ad theloneum : ad curam disspe
sacionemque uectigalium dicit
Thelos enim grece : latine uec
tigal nominatur Idem aut le
ui qui matheus e : sed lu
cas marcusque ppter uerecundia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et honore ewangeliste no-
men ponere voluerunt vul-
gatum. Ipse autem matheus
iuxta illud quod scriptum
est iustus accusator sui est
in primordio sermonis matheum
se et publicanum nominat ut
ostendat legentibus nullum
debere conversum de salute dif-
fidere cum ipse de publicano
in apostolum de theloneario
in ewangelistam sit repente
mutatus. Et surgens se-
cutus est eum. In ewangelio
luce plenius scriptum est et re-
lictis omnibus surgens secutus
est eum. Intelligens ergo ma-
theus quid sit dicere dominum
sequi relictis omnibus sequitur.
Sequi enim imitari est. Ideoque
ut pauperem christum non tam gres-
su quam affectu consectari
potuisset reliquit propria qui
rapere solebat aliena. Perfec-
tamque nobis abrenunciationis
seculi formam tribuens non
sola lucra reliquit vectiga-
lium sed et pericula contempsit
quod evenire poterat a princi-
pibus seculi quia vectiga-
lium rationes imperfectas atque
incompositas reliquerit. Tanta
enim cupiditate sequendi dominum
ductus est ut in nullo prorsus
huius vite respectum vel cogi-
tacionum sibimet reservaverit.

Siquidem ipse dominus qui hunc
exterius humana allocucione
ut se sequeretur vocavit intus
divina inspiracione ut mox
vocantem sequeretur accendit. Ipse
sensibiliter quomodo sibi obse-
quendum esset edocuit. Ipse
quod ille merito obediencie
dum mundana contempnens ne-
gocia deseruit divinorum fidei
dispensator factus est talentorum.
Et factum est cum accumberet in
domo illius multi publi-
cani et peccatores simul
discumbebant cum ihesu et disci-
pulis eius. Scribit ewan-
gelista lucas quia
fecerit ei convivium magnum
levi in domo sua quod
mysteriorum figuris apte con-
gruit. Qui enim domicilio
christum recipit interno maximis
delectacionibus exuberancium pa-
scitur voluptatum. Itaque dominus
libenter ingreditur et in eius qui
crediderit recubat affectu.
Et hoc est bonorum operum spiritua-
le convivium quo dives popu-
lus eget pauper epulatur.
Publicanos autem sicut etiam
nomine probatur appellant hos
qui vectigalia publica exigunt
sive qui conductores sunt vec-
tigalium fisci vel rerum pub-
licarum nec non et hii qui se-
culi huius lucra per negocia
sectantur eodem vocabulo censentur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui viderat publicanum a pec-
catis ad meliora conversum locum
invenisse penitencie: et ob id eciam
ipsum non desperat salutem. Rex
iudeos in pristinis ~~ditu~~ permanen-
tes venit ad ihesum ut phari-
sei et scribe murmurant: sed pe-
nitenciam agentes ut sequens e-
wangeliste sermo significat di-
cens. Erant enim multi: qui et se-
quebantur eum. Ibat autem dominus ad
convivia peccatorum ut occasionem
haberet docendi et spirituales in-
vitatoribus suis preberet cibos.
Denique cum frequenter pergere ad convivi-
um describatur: nichil refertur aliud
nisi quid ibi fecerit quid do-
cuerit: ut et humilitas domini eundo
ad peccatores: et potencia do-
ctrine eius in conversione peniten-
cium demonstretur. Et scribe
et pharisei videntes quia
manducaret cum peccatoribus
et publicanis: dicebant disci-
pulis eius. Quare cum pec-
catoribus et publicanis man-
ducat et bibit magister vester.
Si per mathei electionem et
vocacionem publicanorum
fides exprimitur gencium que
prius mundi lucris inhiabat
at nunc cum domino epulis cari-
tatis et bonorum operum sedu-
la devocione reficitur.
profecto supercilium scribarum
et phariseorum iudeorum invidia
qua de gencium salute tor-

f. uctis

quetur insinuat. quibus
ipse loquitur. Amen dico
vobis. quia publicani et
meretrices precedent vos in
regno dei. Hoc audito ihesus
ait illis. Non necesse habent
sani medicum: sed qui male
habent. Non enim veni vocare
iustos: sed peccatores. Su-
ggillat scribas et phariseos
qui iustos se putantes: pecca-
torum consorcia declinabant.
Se ipsum medicum dicit. qui
miro medicandi genere vulne-
ratus est propter iniquitates nostras
et livore eius sanati sumus.
Sanos autem et iustos appel-
lat eos. qui ignorantes dei
iusticiam et suam volentes con-
stituere iusticie dei non sunt
subiecti: qui et de lege pre-
sumentes ewangelii graciam
non querunt. Porro male ha-
bentes peccatores vocat eos. qui
sue fragilitatis consciencia devic-
ti nec per legem se iustificari
posse videntes: christi gracie
penitendo colla submittunt.
Et erant discipuli iohannis et
pharisei ieiunantes: et veniunt
et dicunt illi. Quare discipu-
li iohannis et phariseorum ieiu-
nant: tui autem discipuli non
ieiunant. Alii referunt ewan-
geliste ipsos phariseos ac
discipulos iohannis hanc domino
questionem pulsasse: hi vero

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ita sonare videtur evangelicus
sermo quasi alii aliqui quos
huius rei cura movisset hanc
ei questionem intulerint. Unde
colligendum a pluribus hanc
domino obiectam esse questio-
nem et a phariseis scilicet et
a discipulis iohannis et a convivis
vel aliis quibuslibet quos hoc
movebat quare discipuli iohannis
et pharisei ieiunarent discipuli
autem salvatoris non ieiuna-
rent. Mystico autem sensu potest
ita exponi quod discipuli iho-
annis et phariseorum ieiunant
christi autem non ieiunant quia omnis
qui vel de operibus legis sine
fide gloriatur vel qui traditiones
traditiones sequitur hominum vel
certe ipsum etiam christi preconium
aure tantum corporis non autem et fide
cordis percipit spiritualibus absti-
nens bonis ieiuno corde tabes-
cit. Qui vero christi membris fide-
li incorporatur amore non potest
ieiunare quia carne ipsius
epulatur et sanguine. Aliter Iho-
annes vinum et siceram non bi-
bit. dominus cum publicanis et pec-
catoribus manducat et bibit
quia ille abstinentie meritum
auget cui potentia nulla est
nature. dominus autem cui naturaliter
suppetebat delicta donare
cur eos declinaret quos ab-
stinentibus poterat reddere purio-
res. Sed ieiunavit et christus
ne preceptum declinares. mandu-
cavit cum peccatoribus ut gratiam
cerneres agnosceres potestatem.
Et ait illis ihesus. Numquid
potestis filios sponsi quamdiu spon-
sus cum illis est ieiunare. quanto
tempore habent secum sponsum non
possunt ieiunare. venient autem dies
cum auferetur ab eis sponsus et tunc
ieiunabunt in illa die. In ma- illis diebus
theo ita positum est. Numquid possunt
filii sponsi lugere quamdiu cum
illis est sponsus. Sponsus
ergo christus sponsa ecclesia est. de
quo sancto spiritualique connubio apostoli
sunt creati qui lugere ac ieiunare
non possunt quamdiu sponsum in thala-
mo vident et sciunt sponsum
esse cum sponsa. Cum vero transie-
rint nuptie et passionis ac re-
surrectionis tempus advenerit
tunc sponsi filii ieiunabunt. Iuxta
autem leges nepologie sciendum leges tropologiam
quod quamdiu sponsus nobiscum
est et in leticia sumus nec ieiuna-
re possumus nec lugere. Cum
autem ille propter peccata a nobis re-
cesserit et avolaverit tunc in-
dicendum ieiunium est tunc luctus
recipiendus. Nemo assumentum
panni rudis assuit vestimento
veteri et maior scissura fit. Cum in- alioquin aufert supple-
terrogatus esset dominus cur disci- mentum novum a veteri et
puli eius non ieiunarent respon-
dit carnales adhuc quosque et
necdum passionis resurrectionis
que fide solidatos non posse
ad asperiora ieiunia et conti-
nentie sustinere precepta ne per an-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

steritatem minima etiam credu
litatem quam habere videban-
tur amitterent. Ipsos ergo adhuc
discipulos tamquam vetera vesti-
menta dicit quibus inconveni-
enter novus pannus assuitur, id est
aliqua particula doctrine que
ad nove vite temperantiam
pertinet. Quia si hoc fit et
ipsa doctrina quodammodo sci-
ditur, cuius particula que ad
ieiunium ciborum valet intempor-
tive traditur, cum illa doceat ge-
nerale ieiunium non a concupiscen-
cia ciborum tantum sed ab omni leticia
temporalium delectacionum, cuius
quasi pannum, id est partem aliquam
que ad cibos pertinet dicit non
oportere hominibus adhuc ve-
teri consuetudini deditis imper-
tiri, quia et illic quasi con-
scissio videtur fieri et ipsa ve-
tustati non convenit. Et nemo
mittit vinum novellum in utres
veteres, alioquin dirumpit vi-
num utres et vinum effunditur
et utres peribunt. Sed vinum no-
vum in utres novos mitti de-
bet. Eosdem quoque veteribus
comparat utribus quos vino
novo, id est spiritualibus preceptis
facilius disrumpi quam id pos-
se continere dicit. Erant enim iam
utres novi cum post ascensum
domini desiderio consolationis
eius orando et sperando in-

novarentur. Tunc enim accepe-
runt spiritum sanctum, quo impleti
cum linguis omnibus loquerentur
a iudeis nescientibus, sed tamen
veritatem attestantibus dictum est: quia
musto pleni sunt isti. Novum
enim vinum iam in novis utribus
venerat, hoc est fervor spiritus sancti
spiritualium corda repleverat. Aliter.
Laudandum doctori est ne anime
nondum renovate sed in vetusta-
te malicie perdurantes novorum
mysteriorum secreta committat.
Quod si querit aliquis
quid inter vinum novum mysti-
ce et vestimentum distet novum,
facile patet quia vino interius
reficimur et inebriamur, vestime-
to autem foris tegimur et induimur.
Cum vero utrumque ad significan-
tiam vite pertinet spiritualis, ve-
stimentum profecto opera nostra bo-
na que foras agimus et quibus
coram hominibus lucemus in-
sinuat, vinum autem novum fer-
vorem fidei spei et caritatis quo
in conspectu nostri conditoris in
novitate sensus nostri intus re-
formamur exprimit. Et factum
est iterum cum sabbatis ambularet
per sata discipuli eius ceperunt
progredi et vellere spicas. Le-
gimus in sequentibus quia erant
qui veniebant et redibant
multi et nec manducandi qui-
dem spacium habebant et ideo
quasi homines esuriebant. Quod
autem spicas segetum manibus

confricant et inedia compellente
vite austerioris indicium est. non
preparatas epulas sed cibos sim
plices querentium. Pharisei
autem dicebant ei. Ecce quid fa
ciunt sabbatis quod non
licet. Nota quod primi apostoli
salvatoris litteram sabbati
destruunt adversum hebionitas
Qui cum ceteros recipiant apostolos
paulum quasi transgressorem legis
repudiant. Christi autem disci
puli per sata transeunt. illa sci
licet de quibus dominus ait. Le
vate oculos vestros et vide
te regiones quia albe sunt
iam ad messem. et qui metit
mercedem accipit. cum docto
res sancti eos quos in fide verita
tis instituere querunt curam
pie sollicitudinis suscipiunt. et
qualiter unumquemque quo ve or
dine ad salutem attrahere debe
ant sedula consideratione per
pendunt. atque ideo nichil melius
esurire quam salutem intelligunt
hominum. Quam ipse messorum primus
quondam inter petras esuriens
mox oblatis sibi cibis quos
desiderabat dapibus audivit
Surge petre. occide et man
duca. Et mira sacramenti con
cordia. quia et ibi mactare
ac manducare iubentur anima
lia celitus missa. et hic spicas
domino lustrante confricatas
vulsisse discipuli. atque iuxta
aliorum narrationem evange
listarum confricatas manibus
manducasse perhibentur. Hoc est
enim quod ait apostolus. Morti
ficate membra vestra que sunt
super terram. et expoliate vos ve
terem hominem cum actibus
eius. Quid non aliud transiit quisque
per sata id est corpus Christi. non aliud doc
torem profecto suis fructibus
pascit. qua si veteribus abdica
tis concupiscentiis novo dilectio
nis mandato. novus homo
fuerit factus. Vellere itaque spi
cas est. homines a terrena inten
tione qua solum mentis quasi
radicem fixerant eruere. Fricare
autem manibus exemplis vir
tutum ab ipsa etiam carnis con
cupiscentia quasi folliculis atque
integumentis aristarum. puri
tatem mentis exuere. Gra
na vero manducare est. emun
datum quemque a sordibus
vitiorum per ora predicantium ecclesie
membris incorporare. Et bene
hec discipuli pregredientes cum
domino fecisse memorantur. quia
doctoris necesse est sermo pre
cedat. et sic cor auditoris sub
sequens gratia superne visitationis
illustret. Bene sabbatis quia
et ipsi doctores et ipsi in predicando
pro spe future quietis labo
rant. et auditores eque suos
admonent. non pro amore seculi
superfluis insistere negociis. sed
potius pro eterna requie bo
nis insudare laboribus. Item
per sata ambulant cum domino qui di
vinis obtemperare studentes

inperiis pollere eloquia sacra
meditari delectantur. Esuriunt
spiritualibus. cum in eisdem sacris elo
quiis que legendo percurrunt
perfectione vite pervenire desiderant
hoc est ad illa currunt verba
pervenire quibus ampliorem
in se sui conditoris amorem
accendat. Et hoc in sabbatis
cum sopita mente a turbulen
tis cogitationibus vacare gaudet
et videre quam suavis est dominus
quamque beatus vir qui sperat in eo.
Assumpto quoque pietatis et humi
litatis habitu ad regimen
animarum suarum attingere con
tendunt. Vellunt spicas que
forte occurrunt et tamdiu
versant manibus contritas
que purgant donec ad esum
perveniant. cum testimonia scri
pturarum ad que legentes perve
niunt meditando assumunt
et tam diu scrutatione se
dula discutiunt donec in
eis medullam dilectionis que
latere videbant invenientes gustant.
Sicut enim appetitu a
ristarum que horrent velut
grana tritici que reficiunt
ita sepe sub ea que videbatur
vilitate littere tegitur dona di
vine dilectionis que mentes fi
delium esurientes sitientesque
iusticiam suavitatis interne da
pibus pascunt. Verum hec

mentium refectio stultis quidem
sabbati defensoribus displicet
sed a domino sabbati probatur
quia qui sola littere superficie
sequuntur nec verum mentium
refectionem nosse nec ad
interiorem pervenire animarum
regimen norunt. Unde teme
ritatis eorum merito velut his
ore confudit. Quando subdidit.
Et ait illis. Nunquam legi
stis quid fecerit David quando
necessitatem habuit et esuriit
ipse et qui cum eo erant. quomodo
introivit domum dei sub abia
thar principe sacerdotum
et panes propositionis mandu
cavit quos non licebat man
ducare nisi sacerdotibus. et de
dit eis qui cum eo erant. Ad
confutandam calumniam phari
seorum veteris recordatur histo
rie. quod David fugiens saulem
venit in nobe. et ab achime
lech sacerdote susceptus postu
lavit cibos. Qui cum panes
laicos non haberet dedit ei
consecratos quibus non licebat
vesci nisi solis sacerdotibus
et levitis. et hoc tamen interrogato
si mundi essent pueri a mulie
ribus. et illo respondente ab
heri et nudius tercius non du
bitaverit panes dare. me
lius arbitratus propheta dicen
te misericordiam volo et non sacrificium
de famis periculo homines libe

rae quam deo offerre sacrificant Hostia enim deo placabilis hominum salus est. Respondit ergo dominus et dicit. Si et dauid scitis et achimelech pontifex a nobis non reprehendit. Ipso legis utrumque mandatum probabili excusatione transgressi sunt. et fames in causa erat. eandem famem non probatis in apostolis quam probatis in ceteris. quamquam et in hoc multa distantia sit. Isti spicas in sabbato manu confricant. illi panes comederunt leuiticos. et ad sabbati sollempnitatem accedebant neomeniarum dies quibus ad conuiuium requisitus fugit ex aula regia. Significat autem quod dauid et pueri eius panes accepere sanctificatos. ostendit sacerdotalem cybum ad usum transiturum esse populorum. siue quod omnes uitam sacerdotalem debemus imitari. siue quia omnes filii ecclesie sacerdotes sunt. Vngimur enim in sacerdocium sanctum. offerentes nosmetipsos. deo hostias spirituales. De qua tota hystoria diximus pro captu nostro plenius in expositione libri regum. diximus et de mensa et panibus in libro expositionis tabernaculi et uasorum eius. Quod uero dominus abiathar principem sacerdotum pro achimelech appellat. nichil habet dissonantie. Ambo etenim fuerunt illic. cum ueniens dauid panes peciit et accepit achimelech uidelicet princeps sacerdotum et abiathar filius eius. Perempto autem achimelech a saule cum uiris domus sue generis sacerdotalis octoginta quinque. fugit abiathar ad dauid. et comes factus totius exilii eius. postea regnante eo summum sacerdocii et ipse gradum accepit. ac toto tempore regni illius in pontificatu perseuerans. multo maioris excellentie pater preseus effectus est. ideoque dignus fuit. cuius memoriam dominus eciam uiuente patre quasi summi sacerdotis faceret. Et dicebat eis Sabbatum propter hominem factum est. et non homo propter sabbatum. Maior est enim cura sanitatis et uite hominis. quam custodie sabbati adhibenda. Sic enim et mandatum est sabbatum custodire. ut tamen si necessitas esset reus non esset qui sabbatum uiolasset. Ideo sabbato circumcidi non est prohibitum. quia necesse erat fieri. Nam et iosue muros iericho septem diebus cum exercitu circuit. et machabei necessitate instante sabbato pugnabant. Vnde discipulis esurientibus quod lici

i(n) expositionis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tum non erat in lege necessitate
famis factum est licitum. Talis
hec causa est qualis hodie in
legitimis ieiuniis ~~legum~~ ubi si quis
eger ieiunium corruperit nulla
ratione reus tenetur. Itaque do
minus est filius hominis etiam
sabbati. Si inquit david
rex sacerdotali cibo pastus est
excusabilis et iuxta alterius
evangeliste narrationem
sacerdotes sabbatum per templi
ministerium violantes crimine
carent quanto magis filius
hominis qui verus rex et ve
rus sacerdos et ideo dominus est
sabbati evulsarum sabbato
spicarum noxa non tenetur. Et
introivit iterum in synagogam
et erat homo ibi habens ma
num aridam. Homo qui ma
num habebat aridam humanum
genus indicat in fecunditate
boni operis arefactum sed domini mi
seratione curatum. Cuius dextera
que in primo parente dum vetite
arboris poma decerperet arue
rat per redemptoris gratiam dum
insontes manus in crucis arbore
tenderet bonorum operum sucis re
stituta est salubriter. Et bene in
synagoga manus erat arida
quia ubi scientie donum maius
ibi gravius est inexcusabilis
noxe periculum. Et observabant
eum si sabbatis curaret ut ac
cusarent illum. Quia destru

ctionem sabbati qua in discipulos
arguebant probabili magister
excusaverat exemplo nunc ipsum
observando magistrum calumpniari
volunt ut si sabbato curaret
transgressionis si non curaret
crudelitatis aut imbecillitatis
arguant. Et ait homini ha
benti manum aridam. Surge
et sta in medium. Et dicit eis
licet sabbatis bene facere an ma
le. Preveniens dominus calumpni
am iudeorum quam sibi predi
xerat parauerat arguit
eos quia legis precepta prava
interpretatione violarent estima
do in sabbato etiam a bonis operi
bus feriandum cum lex a malis
abstinere iubeat dicens omne
opus servile non facietis in eo id est
peccatum omnis enim qui facit peccatum
servus est peccati. Quo precepto eis
futuri seculi feriam in prese
ntibus adumbrat ubi illi qui
per sex huius seculi etates bo
na fecerunt in septima quiete
malorum tantummodo non autem
et bonorum sunt ferias habitu
ri. Item et si secularia opera con
quiescant non ociosus tamen
boni operis actus est in dei laude
quiescere. Animam salvam facere
an perdere. Hoc est hominem cura
re an non. Idem est quod pre
miserat bene facere an male
non quod deus summe bonus
auctor mali nobis aut perdicionis

nis esse possit. Sed quod eum
non salvare sed perimere consue
tudine perversa dicatur: sicut dicitur
indurasse cor pharaonis non
quod mollem obduraverit sed
quod meritis precedentibus
obduratum misericorditer emol
lire noluerit. Et nos cum ro
gamus ne nos inducat in tem
ptacionem protinus addendo
sed libera nos a malo: manife
ste docemus eius inductionem in temp
tacionem non esse aliud quam non
liberare a malo. cuius perdere
animam est a perditione non sal
vare. Si quem vero movet
quare dominus cum corporis esset cura
turus de anime salvatione in
terrogaverit intelligat vel an
more scripturarum pro homine
positum sicut dicitur omnes anime
que exierunt de femore iacob
vel quod illa miracula propter
anime salutem faciebat: vel
quod ipsa manus sanata salu
tem anime significabat que
a bonis ut predixi cessans
operibus aridam quodammodo dex
teram habere videbatur. At illi
tacebant. Et circumspiciens eos
cum ira contristatus super cecitatem
cordis eorum dicit homini Ex
tende manum tuam. Et exten
dit. Et restituta est manus
illi. Sanata manus arida iube
tur extendi: quia infructuose de
bilitas anime nullo melius
ordine quam elemosinarum

largitate curatur. Unde iohannes
baptista turbis sciscitantibus
quid facerent ut non velud
arbores aride mitterentur in ignem:
hoc precepit. Qui habet du
as tunicas det non habenti: et
qui habet escas similiter faciat.
Et in ecclesiastico dicitur: fili non
sit manus tua ad accipiendum
porrecta: et ad dandum collecta.
Cristi enim manus ad deum pro
peccatis rogaturus expandit: que
non habet ad indigum [illegible]
beneficium factum extendere. Ex
euntes autem pharisei statim cum hero
dianis consilium faciebant adversus
eum quomodo eum perderent. Herodi
anos herodis tetrarche ministros
dicit: qui propter inimicitias quas
dominus eorum adversus iohannem exerce
bat etiam salvatorem qui iohannem
predicabat insidiis insequebantur
et odiis. Magna autem insipien
tia eos qui in salute plurimi indi
gebant de nece salvatoris
agere consilium. Qui quanta eorum
nequicie studeant ostenditur:
cum et hoc in crimen reputant
quod ad verbum illius salvatum
qui languebat extendit dex
teram: quasi non ipsorum quisque
minora sabbatis faceret cibos
porrigendo porrigendo calicem:
ceteraque que victui necessaria
sunt exequendo. Rex enim ille
qui dixit et facta sunt: sabba
to laborasse poterat convinci.
Et ihesus cum discipulis suis

secessit ad mare. Secessit quasi
homo fugiens persequentium insi-
dias, quia necdum advenerat
hora passionis eius, nec extra
ihierusalem fuit locus passionis.
Secessit fugiens sese odio persequen-
tes, et ibi accessit ubi plures invenit
sese per amorem sequentes. Nam
subdit: Et multa turba a
galilea et iudea secuta est eum
et ab ierosolimis et ab ydumea
et trans iordanem. Et qui circa tyrum
et sidonem multitudo magna au-
dientes que faciebat venerunt
ad eum. Ecce pharisei et herodia-
ni magistri videlicet plebis et regis
ministri unanimo dominum consilio per-
dere querunt, at turba indocta et
vulgus undecumque collectum unani-
mi illum dilectione sequuntur. Illi
videntes opera virtutum eius et verba
doctrine audientes nichil amplius
dicere quam ut eum persequerentur vole-
bant; isti opinione tantum ducti vir-
tutum eius, coacervato agmine proxima
vero veniunt ad audiendum eum-
que salutis flagitandam. Unde
mox sue voluntatis ac desiderii
consequi merentur effectum
plurimas a domino sanitates, ut
in consequentibus legitur, ubi exemplum dedit
suis si in una civitate persecutio-
nem patiuntur in alteram fugi-
endi. Denique paulus exemplo
sui et precepto domini edoctus fugit
a damasco ubi insidiis appetebatur
principum. Et inde digressus
quicumque alibi qui se ad predica-

tem sequentem populos dicunt.
Iuxta leges vero allegorie dominus
in eo quod egressus de synagoga se-
cessit ad mare ibique venientem ad
se plurima populi multitudine
sanavit ac docuit, exequi-
mentum manifeste salvationem
consignavit ad quos venire per se
dem relicta ob perfidia iudea
dignatus est. Recte enim in eiusdem
diu ac diversis errorum amfrac-
tibus iactate nationes instabilitati
amaritudini obscuritati
fluctuantis pelagi comparantur. Sed
dominus venit ad mare cum discipulis
multaque turba a diversis provin-
ciis secuta est eum, quia predicantibus
apostolis corda gentium adiit.
Et postquam in eis dilectam sibi
domum principis construxit iam
multos ad se venientes benigne
suscepit, ac desiderate salutis
donavit et corporis. Quibus
apte congruit quod sequitur: Et
dixit discipulis suis ut navi-
cula sibi deserviret propter turbam
ne comprimerent eum. Multos enim
sanabat, ita ut irruerent in
eum ut illum tangerent. Navicula
autem deserviens domino in mari ecclesia
est congregata de gentibus, et
fluctus seculi labentis libere maris
virtute transitura. Que quanto
sinu cordis amplius in spe mode
gratie sui conditoris dilatatur, tan-
to sublimius conditis transitoriarum
rerum volubilibus quasi fluctibus

procellis fluctuantibus navicula vel
agitata seculi insultat. Distat
autem inter comprimere dominum et tan-
gere dominum. Tangit namque eum qui
fidem eius ac dilectionem vero
corde suscipit. comprimit eum
qui carnalibus cogitationibus
aut actibus pacem cordis in quo
veritas manere consueverat turbat.
Unde apte qui eum tetigerunt
salvi esse perhibentur. quia nimi-
rum vera fides et dilectio salutem
gignere solet eternam. Ipse turbam
ideo ne se comprimeret
naviculam ascendit. quia tur-
bidas carnalium mentes fugiens
ad eos potius qui fluxam seculi
gloriam simul et abiectionem sper-
nere didicerunt venire et mansio-
nem apud eos facere gaudet. Et
quotquot autem habebant plagas. et
spiritus immundi cum illum videbant
procidebant ei. Procidebant qui-
dem utrique domino. id est et qui habe-
bant plagas infirmitatum corpora-
lium. et qui ab spiritibus vexabantur
immundis. Sed infirmi simplici
intentione obtinende salutis
demoniaci autem vel potius ha-
bitantes in eis demones vi divi-
ni timoris coacti non solum ad pro-
cidendum ei. verum etiam ad con-
fitendum eius maiestatem compulsi.
Paulisper enim presentia virtutis eius
ac nimium perterriti. nequaquam ce-
lare audebant. quem filium dei
et sciamus cognoverant. Ubi
satis superque arianorum est miran-
da vel potius ~~miranda~~ dolenda

cecitas. qui illum post resur-
rectionis et ascensionis eius glo-
riam. post dilatatam toto orbe
fidem evangelii. post distractas
in omnibus gentibus ecclesias lauda-
tium in eis nomen domini salvatoris
a solis ortu usque ad occasum re-
pente negant filium dei. quem
demones mortali adhuc car-
nis habitu indutum filium esse dei
aperta voce profitentur. Sic enim se-
quitur. Et clamabant dicentes.
tu es filius dei. et vehementer co-
minabatur eis. ne manifestarent
illum. Quod autem spiritus immundos
se loqui deus prohibebat. psal-
mista manifestat qui ait. Pecca-
tori autem dixit deus. Quare tu
enarras iusticias meas. et assu-
mis testamentum meum per os tuum.
Tu vero odisti disciplinam. et
proiecisti sermones meos post
te. Prohibetur ergo diabolus predi-
care peccator. ne quis dum predican-
tem audit sequatur errantem.
Improbus enim magister est dyabo-
lus qui falsa veris sepe permi-
scet. ut specie veritatis testimo-
nium fraudis obtegat. Ceterum
non soli demones qui inviti con-
fitebantur iubentur silere de christo.
Sed et illi qui sanati ab eo sponte
confiteri volebant. immo ipsi apostoli
qui eum post resurrectionem toto
orbe erant predicaturi. ante
passionem eius precipiuntur tacere
de illo. ne divina videlicet
maiestate predicata pa-

ssionis dispensatio differretur
et dilata passione salus mun
di que per hanc futura erat nega
retur. **Et ascendens in montem vo
cavit ad se quos voluit ipse.
Et venerunt ad eum et fecit ut
essent duodecim cum illo.** Mons
ille in quo apostolos elegit dominus al
titudinem designat iusticie qua
instituendi erant et quam predica
turi hominibus. Nam quia mis
surus erat eos ad predicandum
evangelium regni celestis merito
per sublimitatem loci in quo ele
git eos admonere voluit eos non
in infimis desideriis animum disso
lvere sed ad superna desideranda
et querenda semper erigere debere.
Sicut etiam legem daturus prius
suo populo in monte apparuit
et de monte que agenda es
sent edocuit. Verum quia
necdum erat tempus ut diceretur
penitenciam agite appropinquabit
regnum celorum sed tantum dicebatur
honora patrem tuum et matrem tuam
ut sis longevus super terram quam
dominus deus tuus dabit tibi quamvis
hec eadem verba figure regnum
nobis eternum quod est in terra viven
cium promittat nequaquam po
pulus legem in monte domino ap
propinquare valuit sed de infe
rioribus que dicebantur audivit quia n(ec)d(um)
~~quia necdum mente capax ad in~~
~~telligenda misteria que dice~~
~~bantur audivit quia necdum~~

mente capax ad intelligenda my
steria que dicebantur ascendere
noverat. Solus ~~qui~~ moyses qui
legem spiritualiter audire didicerat
montis in quo erat deus vertice
conscendit. Bene autem dicitur quia
ascendens in montem dominus vocavit
ad se quos voluit ipse. Non
enim illorum electionis ac studii sed
divine erat dignationis et gracie
ut in apostolatum vocarentur. Unde
et eis alibi dicit. Non vos me
elegistis sed ego elegi vos. Fecit
autem ut essent xii cum illo sancti videlicet
gratia mysterii ut videlicet mundi
salutem quam verbo predicarent
suo quoque numero commendarent.
Ter etenim quaterni xii faciunt. Et
ter quaterni ad predicandum sunt
missi apostoli ut per universas quadra
ti orbis plagas baptizarent
gentes in nomine patris et filii et spiritus
sancti. Unde et de civitate sancta
iherusalem descendente de celo
a deo scriptum est quia erant ei ab
oriente porte tres ^ et ab austro
porte tres et ab occasu porte
tres. Ubi signaliter ostendebatur
quia predicantibus apostolis apostolorumque
successoribus cuncte per orbem na
tiones in fide sancte trinitatis erant
ingressure. In quo etiam
sacramento ita quondam filii israel
circa tabernaculum castra metabantur
ut ex omni parte per quadrum terne
tribus manerent quia scilicet
minimum terra que erat in iudea
undique per circuitum sui credentibus

^ et ab aquilone porte tres

toto orbe nationibus spiritualia
deo castra erat in fide et confe-
ssione sancte trinitatis firmanda. Et
ut mitteret eos predicare evange-
lium. Et dedit illis potestatem
curandi infirmitates et eiciendi
demonia. Postquam nefandos
spiritus se predicare prohibuit, ele-
git sanctos qui et immundos spiritus
eicerent et ipsi evangelium
gelium vice eorum lingua predica-
ret. Quibus etiam ceteras
infirmitates curandi nec non et
mortuos suscitandi ut matheus
evangelista scribit contulit facul-
tatem ut promissorum celestium
magnitudinem attestaretur eorum mag-
nitudo factorum fidemque verbis
daret virtus ostensa et nova
facerent qui nova predicabant.
Unde nunc quoque cum fidelium nu-
merositas excreverit ~~intra~~ sanctam
ecclesiam multi sunt qui vitam vir-
tutum tenent et signa virtutum
non habent quia frustra miracu-
lum foris ostenditur si deest
quod intus operetur. Nam iuxta
magistri gentium vocem linguae
in signum sunt non fidelibus sed infide-
libus. Et imposuit Simoni nomen
Petrus. Non nunc primum Simoni
Petri cognomen indidit verum
longe ante cum a fratre Andrea ad
se adductum intuitus dixit. Tu
es Simon filius Iohanna, tu
vocaberis Cephas quod interpretatur
Petrus. Sed cum volens evangelista
nomina xii apostolorum enumerare necesse

sed ita eum dominus cognominaverit prius
non tunc sed quia iohannes ipsa domini verba
posuit intellegendum dicebat prudens auditor.
Nam si hoc ante dicitur ...

habebat petrum dicens: beatus es simon bar iona
recitavit quod non hoc ante vo-
caretur non ita videtur mysterium pe-
tre putabis eum casu sic vocari non
providentia dei. Ideo voluit
eum prius aliud vocari ut ex ipsa
commutatione nominis sacramenti vi-
vacitas commendaretur. Idem ergo
grece sive latine petrus quod
syriace cephas et in utraque lin-
gua nomen a petra derivatum est
haut dubium quin illa de qua
paulus ait petra autem erat christus.
Nam sicut lux vera donavit
apostolis ut lux mundi
vocentur. Sic et simoni qui crede-
bat in petram christum petri largi-
tus est nomen. Cuius alias allu-
dens ethimologie dixit. Tu es
petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Quod
vero simon ponens merorem sive
audiens tristiciam interpretatur illi
tempori congruit quo post resurrectio-
nem ipso domino vel mortis illius
vel sue negationis merorem
deposuit. Sed et fine mortis exitus
audivit dicente domino. Cum autem
senueris extendes manus tuas
et alius te cinget et ducet quo
non vis. Et iacobum zebedei et
iohannem fratrem iacobi subauditur
a superioribus vocavit ad se cum as-
cenderet in montem. Et imposuit
eis nomina boanerges quod est
filii tonitrui. Apte filii tonitrui
sunt cognominati. Quorum unus
celestibus ... vocem illam

theologicam qua nemo prius
ederе nouerat conscripsit: In prin
cipio erat uerbum et uerbum
erat apud deum · et deus erat
uerbum · etc. Que tanto uirtutis
pondere conuda reliquit: ut si
aliquanto plus intonare uolu
isset: nec ipse capere mundus po
tuisset · Sed et ambo sepe secre
tissime et in montem a domino duci
et aliquem sonum de nube transi
tum percipere meruerunt: hic est
filius meus dilectus · ipsum audite
Prista quoque nomina meritis
aptissima gestabat · Jacobus
enim supplantator · iohannes in
quo est gratia · uel domini gratia
dicitur · Namque ille et carnis
curam domino uocante supplantare
et ipsam carnem herode trucidante gauisus est contempnere:
iste ob amoris precipui gratiam
qua uirginali gloria meruerat:
super redemptionis sui pectus
in cena recubuit · Et andream
et philippum et bartholomeum
et matheum et thomam · Andreas
grecum nomen est et interpretatur
uirilis: ab eo quod grece uir
appellatur aner · Quo aptissime
uocabulo decoratur ille · qui ad
predicationem iohannis mox agnum
dei sequi uidere et audire curat:
et postmodum ipsum se uocantem
relictis omnibus sequi · ipsi precio
adherere non tardauit · Philip
pus os lampadis siue lampa
darum interpretatur · Et recte · qui
uocatus a domino lumine gratie quo
ipso in corde accensus atque illustratus
est: confestim inuento fratri per eius
officium propinare studuit dicens
Quem scripsit moyses in lege et
prophete: inuenimus ihesum filium ioseph
a nazareth · Bartholomeus
syrum est non hebreum: et interpretatur
filius suspendentis aquas ·
Quod euidenter filium dei so
nat: qui predicatorum suorum
mentes ad celestia contemplan
da suspendit: ut quo casta
liberius peruolant · eo terrenorum
corda feracius doctorum suorum
guttis inebrient · Matheus do
natus dicitur: uidelicet quia magnum
domini munere de theloneario ac
publicano in apostolum est et euan
geliste ~~dilectus~~ officium · Tho — delegat9
mas abyssus uel geminus quod
est grece didimus · Que uirtus
receptaculo eius statim congruit
Didimus etenim recte uocari po
tuit · propter dubium cor in crede
do effectu dominice resurrectio
nis · Abyssus idem potuit
uere dici · cum altitudine do
minice uirtutis in resurrectione
celebrata certa fide pene
trauit · Notandum sane quod
apostolorum nomina describens
euangelista matheus ~~ita po~~
~~nit · philippus · et bartholo~~
~~meus et thomas et matheus~~
ita ponit · philippus et bartho

lomeus. et thomas. et mathe
us publicanus. Ceteri ergo
ewangeliste in coniunctione no
minum primum ponunt matheum
et postea thomam et publica
num eum non ascribunt ne anti
que conversationis recordantes
suggillare ewangelistam viden
tur. Ipse vero et post thomam se
ponit et publicanum appellat
ut ubi habundavit peccatum super
habundet gratia. Et iacobum
alfei et thaddeum. Iacobum
alfei cum additamento posuit
ad distinctionem iacobi zebe
dei. Ipse est qui in ewangeliis
nominatur frater domini. et in epistola
ad galathas. quia maria uxor
alfei soror fuit matris
domini. quam mariam cleophe iohannes
ewangelista cognominat. forta
sse quia idem alfeus etiam
cleophas est dictus. vel quia maria
defuncto post natum iacobum alfeo
cleophe nupsit. Quia vero iaco
bus merito filius alphei i. docti
sit cognominatus. ipsi testantur
apostoli. qui eum post domini passionem
statim iherosolimorum ordinave
runt archiepiscopum. Taddeus autem
ipse est quem lucas in ewangelio
suo et in actibus apostolorum iudam
iacobi nominat. Erat enim frater
iacobi fratris domini ut ipse in epistola
sua scribit. unde et ipse frater
domini vocabatur attestantibus civi
bus suis. qui de virtutibus
eius stupentes aiebant. Nonne
iste est faber filius marie frater iaco
bi. et ioseph. et iude et simonis.
Et simonem chananeum. et
iudam scarioth qui et tradidit
illum. Et hos cum additamento
posuit ad distinctionem simonis
petri et iude iacobi. Symon
autem chananeus a chana vico
galilee cognomen accepit. quem
ewangelista lucas cum interpretatio
ne posuit symon zelotes.
Chana quippe zelus. chanane
us dicitur zelotes i. emulator. Iu
das autem scarioth aut a vico
quo ortus est. aut ex tribu ysa
char presagio sue ~~dampnacionis~~ vo
cabulum sumpsit. Issachar enim
ipse quod dicitur merces pretium pro
ditionis insinuat. scarioth autem
quod memoria mortis interpretatur
arguit eum non repente perversum
sed meditatum diucius contra ma
gistrum patrasse flagitium. quem
non per inprudentiam inter apostolos
eligit. Quanta enim est veritas
quam nec adversarius minister in
firmat. quanta mortalitas domini
qui periclitari apud nos iudicium
suum quam affectum maluit. Su
sceperat enim hominis fragilita
tem. et ideo nec has partes re
cusavit fragilitatis humane.
Voluit deseri. voluit prodi
voluit ab apostolo suo tradi. ut tu
a socio desertus. a socio pro
ditus moderate feras tuum errasse
iudicium. perisse beneficium. Or
dinat autem in monte apostolos qui

dapnacionis

sed et prudentiam q

ad predicandum ewangelium mit-
terent, apte subditur. Et ve-
niunt ad domum. Electos namque
in monte apostolos ad do-
mum reducit, quasi tacite com-
monens, ut post acceptum apo-
stolatus gradum ad conscientiam
suam redeant, et quo amplio-
rem docendorum curam suscepe-
runt populorum, eo sollercius ipsi
habitacula mentium suarum con-
siderando penetrent, et ne quid
ibi forte, quod occulti inspecto-
ris oculos offendat, inveniatur
sedula examinatione perscrutatur.
Sit etenim quisque sic proposi-
tus recte regit. Si a suo primo cor-
de studiosa exploratione quid-
quid recte(?) pravitatis expun-
git. Et convenit iterum tur-ba,
ita ut non possent neque panem
manducare. O quam felix occu-
patio salvatoris, quam beata fre-
quentia turbe confluentis, cui tantum
studii ad audiendum verbum dei,
tantum fuit cure ad optinendam
salutem, ut auctori salutis cu-
m his qui secum erant ne vescendi
quidem hora a solatio vite mi-
seris impendendo libera ma-
neret. Utinam domine ihesu et in nostris
temporibus cum tantam gratiam tuis fidelibus
largiaris, quo doctores suos
assiduitate distendi non solum
ab appetitu carnalium volup-
tatum verum etiam non numquam ab
ipsa quoque panis cotidiani per-
ceptione impediat. Sed quem
turba frequentat externa, unde
amicus quanti hunc propinquorum
estimatio pendat. Sequitur.
Et cum audissent sui exierunt
tenere eum; dicebant enim quoniam in
furorem versus est. Unde sicut ipse
~~dixit~~ dicit alibi non est propheta
sine honore nisi in patria sua et
in domo sua. Quem enim ceteri
quasi auctorem vite et sapientiam
dei admirantes videre et audire de-
siderant, hunc propinqui quasi men-
tis impotem esse ligandum
decernunt. Quia enim altitu-
dinem sapientie quam audiebant
capere non poterant, quasi alie-
no eum sensu locutum esse cre-
debant. Iuxta ceterorum eorum qui
sacramentum carnis eius mandu-
candi et bibendi sanguinis non
ferentes aiebant. Durus est hic
sermo, quis eum potest audire? et pro-
tinus retro abierunt, et iam non
cum illo ambulabant. Allegori-
ce in eo quod turba ad illum
conveniente frequenti ut [illegible]
propinquis a suis contempnitur, salus re-
demptoris de gentibus approbatur,
et in iudea indecorum perfidia non
fit. De quibus ait iohannes. In pro-
pria venit et sui eum non recepe-
runt. Multum sane distat inter
eos qui verbum dei pro mentis tar-
ditate non intelligunt et eos qui
hoc quod intelligunt de industria
blasphemant ac persequuntur.
Illis enim spes salutis ad huc
si forte intellexerint restat;
illis autem qui nolentes intelli-

qre ut bene agant iniquitate
meditantur in cubili suo. atque cum
spes saluandi ulterius remanet.
tum et hoc quod pro salute animarum
sue recte intelligendo prepe
rit. detestando atque odiis inse
quendo certe contendat. Vi
de enim quod sequitur. Et scribe
qui ab iherosolimis descende
rant dicebant quoniam beelzebub
habet. et quia in principe de
moniorum eicit demonia. Hec
sine causa qui tam blasphe
mie dicto inserebat ab iherosso
limis descendisse dicitur. Sed
futurum utique portendebat eum
a ciuibus urbis illius usque ad
mortem esse persequendum. Legimus
quidem supra. quia multa
turba a galilea et iudea secu
ta est eum. et ab iherosolimis. et
ab ydumea. et trans iordanem. et
qui circa tyrum et sydonem. multi
tudo magna audientes que fa
ciebat venerunt ad eum. Turba
ergo ab iherosolimis veniens
secuta est dominum. sicut et ab
aliis regionibus iudeorum sine
etiam gentium. Quas enim nescit
ydumeam. tyrum et sydonem.
prouincias siue ciuitates fu
isse gentilium. Sed scribe ab ihe
rosolimis descendentes blas
phemiis illum persequebantur hor
rendis. quia sic nimirum erat
passionis tempore futurum. ut turba
illius populi iudeorum cum pal
mis ac laudibus iherosolimam
perduceret gentiles iudeis de

siderarent. Scribe et seniores po
puli de eius nece tractarent.
Turbis ergo que minus erudite
videbantur dominum semper sectari, miracu
libus. illi econtra vel negabant
hec vel que negare nequierant
sinistra interpretatione peruertere
laborabant. quasi non diuinitatis
sed opera essent inmundissimi spiritus
de ~~deum~~ beelzebub. qui deus erat
accaron. Nam bel quidem ipse
est baal. zebub autem musca vo
catur. Nec iuxta quedam mendo
sa exemplaria. l litteram vel d
in fine est nominis legenda. Sed
Beelzebub ergo baal musca
rum. id est vir muscarum sine habens
muscas interpretatur. ob sordes
videlicet immolatiorum cruoris.
ex cuius spurcissimo ritu ab
nomine principem demoniorum
cognominabat. Et conuocatis
illis in parabolis dicebat
illis. Quomodo potest sathanas
sathanam eicere. Et si regnum
in se diuidatur. non potest stare
regnum illud. Et si domus su
per semetipsam dispertiatur. non
poterit domus illa stare. Non potest
regnum et ciuitas contra se di
uisa perstare. sed quod concordia
parue res crescunt. sic discordia
maxime dilabuntur. Si ergo
sathanas pugnat contra se et
~~demon~~ demoni ~~et~~ ~~inimicus~~ est demonibus inimicus
debet iam mundi ve
ssre consumatio. ne habent in
eo locum aduerse potestatis
quarum inter se bellum pax hominum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

est. Si autem putatis ob hoc scribe
et pharisei quod recessio demo
num obedientia sit in principem
suum ut homines ignorantes frau
dulenta simulatione deludat
quid potestis dicere de corporum
sanitatibus quas dominus perfecit?
aliud est si membrorum quoque de
bilitates et spiritualium virtutum
insignia demonibus assignatis.
Et si sathanas consurrexit in se
metipsum dispertitus est et non poterit
stare. Sed finem habet. Hoc di
cens ex ipsorum confessione vole
bat intelligi quod in eum non cre
dendo in regno dyaboli esse de
legissent quod utique adversum
se divisum stare non posset. E
ligant ergo pharisei quod volue
rint. Si sathanas sathanan non
potest eicere nichil contra dominum quod
dicerent invenire potuerunt. Si
autem potest multo magis sibi pro
spiciant et recedant de regno
eius quod adversum se divisum
stare non potest. Nemo potest vasa for
tis ingressus in domum diripere nisi
prius fortem alliget et tunc domum
eius diripiet. Fortem dyabolum
dicit vasa eius homines ab eo
deceptos domum eius mundum
qui in maligno positus est in quo
usque ad salvatoris adventum
male parato potiebatur imperio
quia in cordibus infidelium sine
ulla contradictione quiescebat.
Alligavit autem fortem dominus hoc
est ab electorum seductione com
pescuit dyabolum et tunc domum
eius diripuit quia ereptos
a dyaboli laqueis eos quos suos
esse previdit ecclesie sue membris ad
unavit ac per distinctas in ea gra
duum vel ordinum dignitates or
dinavit. Vel certe domum eius
diripuit quia omnes mundi partes
quibus olim hostis dominabatur anti
quus apostolis apostolorumque suc
cessoribus ut in sua quisque pro
vincia renovatos ab errore po
pulos ad viam vite converterent distri
buit. Ostendit ergo per parabo
lam se iam manifestissimam dominus
quod non concorde fallaci operatione
cum demonibus ut calumpniabantur
sed dissona professione atque adversa vir
tute divinitatis homines a demoni
bus liberaret. Ideoque grande scelus
committunt qui hoc quod dei esse
cognoverant dyaboli esse cla
mabant. Amen dico vobis quoniam
omnia dimittentur filiis hominum
peccata et blasphemie quibus
blasphemaverint. Omnia pec
cata et blasphemie non pas
sim dimittuntur omnibus homini
bus sed hiis qui dignam pro er
roribus suis in hac vita peni
tenciam egerint. Neque ullum
habet locum prave assertionis vel
novacianus ut penitentibus
eis qui in martyrio lapsi sunt
veniam neget esse tribuendam
vel origenes ut asserat post
iudicium universale transactis licet
seculorum voluminibus innumeris
seculorum

cuntos peccatores ac blasphemos
veniam peccatorum esse consecuturos. atque
ad regnum celeste precedere.
Cuius errorem sententia quoque
domini verba redarguunt cum subdit.
Qui autem blasphemaverit in spi
ritum sanctum non habet remissionem
in eternum. sed reus erit eterni delicti.
Qui ergo manifeste intelligentes
opera dei cum de virtute negare
non possent stimulati invidia ca
lumpniantur. et christum dei verbum
et opera spiritus sancti dicunt esse Beel
zebub. istis non dimittetur neque in
presenti seculo neque in futuro. non
quod negemus et eis si penitentiam agere
voluerint posse dimitti ab eo
qui vult omnes homines salvos
fieri et ad agnitionem veritatis
venire. Sed quod ipsi iudici et lar
gitori venie credentes. qui et se
penitentiam semper acceptaturum et hanc
blasphemiam numquam dicit
esse remittendam. credamus hanc
blasphemiam gerentibus mentibus
sicut numquam ad remissionem
ita nec ad ipsos digne penitentie
fructus esse perventuram. iuxta
hoc quod iohannes ewangelista de
quibusdam blasphemie sue me
rito excecatis. verissime scrip
sit. Propterea non poterant crede
re. quia iterum dixit ysaias.
Excecavit oculos eorum et indu
ravit cor eorum. ut non videant
oculis et intelligant corde. et con
vertantur et sanem illos. Sola ergo
blasphemia in spiritum sanctum qua quis
in similitudinem dyaboli et ange
lorum eius contra conscientiam suam ma
iestatem deitatis expugnare non
trepidat. non habet remissionem
in eternum. Sed reus erit eterni delicti.
sicut ewangelista manifeste decla
rat. qui posito hoc domini testimonio
subiunxit atque ait. Quoniam dicebant
spiritum immundum habet. Nam neque
hij qui spiritum sanctum non esse neque qui
hunc esse quidem sed deum non esse.
neque qui hunc deum quidem esse sed
patri filioque minorem credunt et con
fitentur. quia non invidentia dyabo
lica sed humana ignorantia ducti
faciunt. hoc irremissibilis blas
phemie crimine tenentur. qua ipse
princeps incola et quique similes
invidie peste corrupti maiesta
tem blasphemantes sine fine pe
ribunt. Quod vero et secundum ma
theum dicitur. qui blasphemaverit
in spiritum sanctum vel verbum dixerit
contra spiritum sanctum non habet remissi
onem neque in hoc seculo neque in
futuro. datur intelligi quasdam
culpas in hoc seculo. quasdam
vero in futuro laxari. Quod enim
de uno negatur. consequens intellectus
patet. quia de quibusdam
conceditur. Sed tamen hoc de mi
nimis parvis que peccatis fieri posse
credendum est. sicut est assiduus ocio
sus sermo. immoderatus risus vel
peccatum cure rei familiaris. que
vix sine culpa vel ab ipsis
agitur. qui culpam qualiter decli
nare debeant sciunt. aut non in

errore

gravibus culpis errorem ignoran
tie: que cuncta etiam post mortem
solvuntur si adhuc in hac vita posi
tis immo ~~fuerit~~ fuerit relax
ata. Hoc tamen sciendum est: quia
illic saltem de minimis nil quis
que purgationis obtinebit nisi
bonis hoc actibus in hac adhuc
vita positus ut illic obtineat
promeruerit. Et venit mater eius et fratres.
Et foris stantes miserunt ad
eum vocantes eum. Et sedebat circa
eum turba et cetera. Fratres domini non filii
beate semper virginis iuxta
Helvidium nec filii Ioseph ex
alia uxore iuxta quosdam pu
tandi: Sed eorum potius intellige
di sunt esse cognati. Sane quod
dominus ad matrem fratresque rogatus ab
officio verbi dissimulat egredi:
non materne refutat obsequia
pietatis cuius preceptum est honora
patrem tuum et matrem: sed paternis se
ministeriis amplius quam maternis
debere monstrat affectibus: idem nos
exemplo quod verbo commendans cum
ait: qui amat patrem aut matrem
plus quam me non est me dignus.
Nec iniuriose fratres contempsit. Sed
opus spirituale carnis cognationi
preferens religiosiorem cordium copulam
docet esse quam corporum. Mystice autem
mater et fratres Jesu synagoga ex
cuius carne est editus et populus
est iudeorum. Qui salvatorem intus
docente venientes intrare neque
unt: cuius spiritualiter intelligere dicta
negligunt. Preoccupans enim turba

eius ingreditur domum. eius auscul
tat sermonibus. ut evangelista ma
theus declarat: quia deficiente iu
dea gentilitas confluxit ad Christum
atque intima vite mysteria quanto
fide vicinior tanto mente capacior
hausit: iuxta quod psalmus ait
Accedite ad eum et illuminamini. Et
dicitur ei. Ecce mater tua et fratres tui
foris querunt te. Et respondens
~~dixit~~ eis. Que est mater mea et | ait
fratres mei etc. Intus libri mater est lu
men. Unde alibi. ut intrantes
inquit videant lumen. Si er
go foris stantes nec ipsi agnoscunt
parentes et apostoli matrem fortasse non
agnoscunt exemplum quemadmodum nos
agnosceremus si foris steterimus. Foris
enim stantes nolunt dominum videre cog
nati eius: cum videlicet spiritualem in
lege sensum non querentes. se ad
custodiam littere foris opposuerunt. et
quasi Christum potius ad carnalia
docenda cogunt exire. quam se ad
discenda spiritualia consentiant in
gredi. Et circumspiciens eos qui in
circuitu eius sedebant ait Ecce
mater mea et fratres mei. Qui enim
fecerit voluntatem dei hic frater meus
et soror mea et mater est. Cum is
qui voluntatem dei fecerit soror
et frater domini dicatur: propter utrumque sex
um qui ad fidem colligitur. mirum
non est: mirandum vero valde quod
etiam mater dicatur. Fideles etenim
discipulos fratres vocare dignatus
est dicens: ite nunciate fratribus meis
Qui ergo frater domini fieri ad fidem

vivendo potuerit quaerendum
est quomodo etiam esse mater possit.
Sed sciendum est nobis quia qui
Christi frater et soror est credendo
mater efficitur praedicando. Quasi enim
parit Dominum quem cordi audientis
infuderit: et mater efficitur si per eius
vocem amor Domini in proximi mente
generatur. Et iterum coepit docere
ad mare. Si evangelium Matthei
conspicimus, patet profecto hanc
doctrinam Domini ad mare eadem die
qua superiorem in domo celebra
tum esse sermonem. Terminato
namque eo sermone subiunxit conti
nuo Matheus dicens. In illo die
exiens de domo sedebat secus
mare: et congregate sunt ad eum
turbe multe et cetera. Non solum autem
facta et verba Domini verum etiam
itinera ac loca in quibus
virtutes operatur et praedicat:
caelestibus sunt plena sacramentis
Post sermonem quippe in do
mo habitum ubi nefanda
blasphemia demonium
habere dictus est egrediens doce
bat ad mare: ut ostenderet
se relicta ob culpam perfidie
Iudea ad gentes salvandas
esse transiturum. Gentilium
namque superba et incredula
diu corda merito tumidis
amarisque fluctibus maris assi
milantur. Domum vero Domini per
fidem fuisse Iudeam quis
nesciat. Sed relicta domo
in qua blasphemiis [illegible] pressus

et impiorum coepit docere ad mare:
quia derelicta ob incredulita
tem synagoga: ad colligen
dam per apostolos populi gen
tilis multitudinem venit. Unde
apte premittitur quod eo in do
mo praedicante mater ac fratres
eius foris steterunt. et quasi
agniti ab illo non sint: ac
sic de domo exiens ad ma
re doctrinam transtulerit: quia
postquam synagoga ad custo
diam sibi litterae foris stetit internus
[illegible] quam divine fidei archanis
figuris legis ante ponere
maluit: Dominus sacramenta salu
tis que illa spernebat exterius
per orbem nationibus contulit
Et congregata est ad eum turba //
multa: ita ut in navim ascen //
dens sederet in mari et omnis //
turba circa mare super terram erat: //
et docebat illos in parabolis //
multa. Quod turba multa //
ad Dominum docentem ad mare con
gregata est: significat frequen
tiam populorum praedicantibus
apostolis ad fidem veritatis
confluentium. Quod vero ipse
navim ascendens sedebat in
mari: praefigurabat etiam in
medio nationum non credentium
et contradicentium edificandam. Ecclesiam
enim Dominus sedet in navi medio
in mari posita: cum mentes
fidelium inter infideles commo
rantium gratia sue visitationis

illustrat. dilectamque sibi in hijs
mansione consecrat. Porro
turba que circa mare super circum-
posita verba domini auscultabat
tal ut nec fluctibus maris tan-
geretur nec cum illo in navi tran-
sirent fluctibus sedentium illo-
rum aptissime gestat figuram
qui inmutabiliter ad audiendum verbum
convenerunt. Et quidem pietate
ac reproborum amaritu-
dine obscuritate instabilita-
te secreti sunt. Sed nondum
celestibus mysteriis que desi-
deraverant induti. Et dicebat
illis in doctrina sua. Audite.
Ecce exiit seminans ad semi-
nandum. Ipse dominus in sequentibus
hanc parabolam exponens semen
esse verbum dei seminatorem vero
se ipsum assevelat. Quod vero
dicit quia exiit seminans ad
seminandum, nos quedam
reliquit. Exiit ergo seminans
ad seminandum quia dominus de si-
nu patris egrediens venit in mundum
ac verbum veritatis quod apud
patrem videt humano generi vel
per se ipsum vel per eos quos instituit
ipse seminavit. Iuxta quod in eis
laudibus dicit Abacuch. Exi-
sti in salutem populi tui ut sal-
vos facias christos tuos, id est eos
quos unctione spiritus tui conse-
re ac tui sancti nominis participes fa-
cere dignaris. Vel certe exiit
ad seminandum cum post vocatam
ad fidem suam partem synago-
ge electam ad collectionem

quoque gentium gratie sue dona
diffudit. Quod ipsum etiam suo
itinere designavit cum post predi-
cationem domi habitam ad
mare docturus exiit. Denique in
domo predicans quosdam ob blas-
phemie sue scelus irremissi-
bile deseruit quosdam ob de-
votionem pietatis matrem suam
appellavit et fratres. Quod diffe-
rentiam manifeste iudaice gen-
tis exprimit in qua multi domino
rebelles non nulli sunt divina
adoptione condigni. Et dum
seminat aliud cecidit circa viam
et venerunt volucres et comede-
runt illud. In evangelio luce
ita de hoc semine scriptum est. Aliud
cecidit secus viam et conculcatum
est et volucres celi comederunt
illud. Querimus quo dominus in hac
parabola exponente ipse dignatus
est pia fide suscipienda sunt
que vero tacita nostre intelligentie
reliquit ea que pia intentione
perquirenda ac perstringenda sunt
breviter. Semen quod circa viam
cecidit duplici lesura differ-
ryt et ab incedentibus scilicet con-
culcatum et a volucribus raptum.
Via ergo est mens sedulo ma-
larum cogitationum meatu trita
atque arefacta ne ibi semen
concipere ac germinare sufficiat
atque ideo quidquid boni seminis
vicinia talis mens contigerit
perit. quia in prebo pessime

cogitationibus transitu conculca
tum a demonibus rapitur. Qui
re volucres celi sive quia ce
lestis spiritualisque sunt nature
sive quia per aera volitant
appellantur. Aliud cecidit su
per petrosa ubi non habuit ter
ram multam et statim exor
tum est quia non habebat alti
tudinem terre et quando exortus est
sol exestuavit et eo quod non
haberet radicem exaruit. Et
huius mysterium sermonis dominus
exposuit. in qua videlicet ex
positione discimus quia ne
quaquam ipse rebus in una eademque
significatione semper allego
rice ponantur. Namque petram
duriciam protervie mentis. terram
lenitatem anime obedientis
solem dixit fervore persecutionis
sevientis cum ipse alibi solem
in bono ponat dicens fulgere
iustos in futuro quasi solem in
regno patris eorum. et instructura
domus spiritualis fodiendum in
altum terram eiciendam. et petram
in fundamento docet esse locan
dam. hoc est ab imo corde sinu
cogitationes terrenas expurgan
das et fortitudinem fidei iunc
te pro his in fundamento bono
rum operum inserendam commo
net. In hoc ergo loco altitu
do terre que competeret occulta
tione verbi debuerit esse
probitas animi disciplinis
celestibus exerciti atque ad au
scultandum obediendumque divinis
eloquiis regulariter instituti.
Petrosa vero loca que tenuem
respersa cooperta superficie se
men cito germinare queunt. Sed
brevi raditis figende non habent.
illa nimirum sunt precordia que
nullis discipline studiis eru
dita. nullis temptationum pro
bationibus emollita. dulcedine
tamen auditi sermonis ac promissis
celestibus ad horam delectantur.
Sed in tempore temptationis rece
dunt: quia tam modicum in eis
celestis oraculi dulcedinem
insitam sibi austeritate contem
dunt quasi locus semini sato de
putatus magnum lapidem congerie
parvo terre humore cooperit.
Que ideo ad fructum provehere
usque non valent: quia parum
eis inest desiderii salutaris
quod semen vite concipiat.
et multum inest duricie noxie
tis quod fructum salutis ob
sistit. Et dicebat Qui
habet aures audiendi audiat.
Quotiens haec admonitio in
serta vel in evangelio vel in
apocalipsi iohannis interponitur
mysticum esse hoc quod dicitur at
que ad audiendum discendumque sa
lubre insinuat. Aures enim
audiendi aures sunt cordis et
sensus interioris: aures obediendi
et faciendi que iussa sunt.
Illis autem qui foris sunt in para
bolis omnia fiunt ut videntes
videant et non videant et audientes

audientes audiant et non intelligant, nequando convertantur et dimittantur eis peccata. Notandum in his verbis domini quia non solum ea que loquebatur, verum etiam que faciebat parabole fuerunt, id est rerum signa misticarum, cum dicitur illis qui foris sunt in parabolis omnia fiebant. Neque que videbant neque que audiebant ad intellectum potuisse perducere. Quid enim obstaret intuentibus ne ea que viderant eum facere vel etiam ea que loquentem audierant intelligerent, si non eis aliquid amplius quam carneis oculis patebat spiritaliter velle intelligi? Illis ergo qui foris sunt neque appropinquant pedibus domini ut accipiant de doctrina eius in parabolis omnia fiunt, et facta scilicet et verba salvatoris, quia neque in his que operabatur virtutibus neque in eis que predicabat archanis eum cognoscere deum valent, ideoque ad remissionem peccatorum et gratiam fidei nunquam obtinendam non merentur attingere. Hi autem sunt circa viam ubi seminatur verbum, et cum audierint confestim venit Sathanas et aufert verbum quod seminatum est in corda eorum. In hac domini expositione omnis eorum qui audire quidem verba salutis potuerunt sed ad salutem pervenire nequiunt distantia comprehenditur. Sunt namque qui verbum quod audiunt nulla fide nullo intellectu nulla saltem temptande utilitatis occasione percipere dignantur. Quorum in despectis ac duris cordibus mandatum verbum confestim immundi spiritus quasi in via tritum volucres semen eripiunt. Sunt qui auditi verbi et utilitatem probant et desiderium gustant, sed ne ad id quod probant perveniant, alios huius vite adversa terrendo, alios prospera blandiendo retardant. Horum primos dominus terre petrose, secundos comparat spinose. Spinas autem gentiles qui vocant audire quidem verba vite merentur. Rem mirum videri debet quod spinis divitias comparavit dominus, cum ille pungant, iste delectent. Recte enim spine vocantur, quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, et cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Sed correptis vitiorum punctionibus divitiarum cupido plurimum mentem devastat, ac securam esse non sinit. Dum enim quisque sollicitus invigilat quo ordine sive arte ea que nondum habet adquirat, qua industrie providentia ea que iam adquisierit conservet, qua denique gloria ac dignitate adquisitorum copia perfruatur, quantis necesse est miseri mentes per horas singulas curarum stimulis exulcerent. Unde apte dominus in expositione spinarum appellatione divitias comprehendit curarum dicens: Et alii sunt qui in spinis seminantur, hii sunt qui verbum audiunt et erumne seculi et deceptio divitiarum et cetera reliqua.

concupiscentie introeuntes suffocant verbum et sine fructu efficitur. Erumne inquit seculi et deceptio divitiarum [Quecumque et superatus divitiarum] decipit appetitus necesse est mox curarum erumna continuarum comitatus sine cessatione eos affligat. Quid enim erumnosius illis qui quanto plura habent tanto plus egent et minus sibi ipsis habere videntur iuxta quod poetarum quidam in filargiriam illudens ait: Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Quanto feliciores non solum appetitu verarum divitiarum verum etiam ipso contemptu falsarum qui se esse beatos fatentur tamquam nichil habentes et omnia possidentes. Sed autem cum dixisset et erumpne seculi et deceptio divitiarum addidit et cetera reliqua concupiscentie. Precipit enim sapiens: concupisces sapientiam serva mandata et deus prebebit illam tibi. Et iterum dixit: Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius cupit nimis. Cui contra qui neglecta sancta mandatis dei contemptis cetera reliqua concupiscentes aberrat nec fructum accipere sapientie nec ad gaudium quod vere beatitudinis attingere. Suffocat enim huiusmodi concupiscentie verbum quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulat. Et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinit quasi aditum flatus vitalis necat. Cum iusto iudicio contingit ut quasi cetera reliqua concupiscit tantum

longe absit ab illo pungentium spiritu desiderio quo cupit dissolvi et esse cum Christo qui potius timet miser quod revera certum est et dissolvi ab hac vita et esse cum diabolo. Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt qui audiunt verbum et suscipiunt et fructificant unum xxx^ta et unum lx^ta et unum centum. Terra bona cor est fidelis electorum quia omnibus tribus terre nequam proventibus contraria facit quia et commendatum sibi semen verbi libenter concipit et conceptum inter adversa ac prospera constanter ad fructus usque tempora conservat. Fructificat autem et facit unum xxx^ta et unum lx^ta et unum centum. Triginta videlicet cum fidem sancte trinitatis electorum cordibus confirmat. Sexaginta cum perfectionem docet bone operationis. Nam quia in senario numero mundi ornatus completus est recte per hunc bona operatio designatur. Centum cum in omnibus que agimus quecumque nobis in regno celesti premia demonstrat. Centum namque que computando in dexteram transferuntur recte in significatione ponuntur perpetue beatitudinis. Siquidem xxx^ta et lx in leva adhuc manu continentur centum transeunt ad dexteram. Quamvis enim magna fides que nobis con

ne sit

incionem nrē condicois quelat
magna sint opa quibus fides
vestit opa consummat in
hac tamen ambo sunt vite neces
saria. Premiu vero fidei et
opationis que p dilecionem op
ret. in futura ē vita percipiendu
Et dicebat illis. Numquid
venit lucerna ut sub modio
ponat aut sub lecto. Nonne ut
sup candelabru ponat. Que
supra dixerat apostol et eis
qui cu illis erant vobis da
tu ē scire mysteriu regni dei
illis aut qui foris sunt i parabo
lis oia fiunt. hc ondit p cos
aliqn etia tēpis idem myste
riu ee revelandū. et pertus
om qui domu dei essent i
tratum fidei claritatis illustra
du. Quibus etia verbis temp
re fiducia docet predicādū
re quib timore carnaliu
i comodoru lucē scie qua no
uit abscondit. Modius namqz
lecti nome vita hac psentem
et carne i qua vivimus: lu
cne aut vocabulo verbum
quo illustram designat. Ita
quia tempus vite nre sub cer
ta divine puisiois mēsura
cōtinet. rcte modio cōparat
Lecti vero anime corpus i quo
tēporalit inhabitans quiescit rcte
appellari posse quis nō videat.
Vn sanato cuidam dicit. Surge
tolle lectu tuu. et vade i do
mu tuam. Quod ē apte dicē

Surge de torpore negligentie
et corpus i cuius desideriis diu
iacebas i operatione bonorum opum
sedulus attolle et domu eterne
habitationis prima bonorum opum
preptus ingredē. Qui g° amore
vite tēporalis et illecebrarum
carnaliu occultat verbu dei.
quasi modio vel lecto lucerna opit
quia concupiscentias carnis pposu
it manifestatoi veritatis quā p
dicare metuit. Supra cādela
bru aut ponit lucerna. q corpus
suu ministerio dei subicit. ut supior
sit predicatio veritatis et inferior ser
vitus corporis. p ipam tamen cor
pis servitute excellētior lucat
doctrina. que p officia corporalia
i p vocem et lingua et ceteros cor
pis motus i bonis opibus insinua
t discentibus. Sup candelabru
ergo ponit lucernam. cu dicit
apostolus. Non sic pugno tāqz ae
rem cedens sed castigo corpus
meu et servituti subicio. ne forte
aliis predicans ipse reprobus inveniat.
Non enim ē aliquid absconditum
quod nō manifestet. nec factu
ē occultu sed ut i palam veniat.
Nolite inquit erubescere evan
geliu dei. sed int tenebras pse
cutoru lumen verbi supra vri
corporis candelabru tollite supra
mēte retinētes illu retributionis
eterne diem quo illustrabit deus
abscondita tenebrarum et manife
stabit cogitatões cordiu. Tunc
enim et vobis a deo laus. et adiu
vos

carnis ueritatis plena manet eterna
Si quis habet aures audiendi
audiat Si quis hz sensu in
telligendi v̄bu dei nō se sub
trahat. nō auditu ad fabulas co
uertat. sed scrutandis eis q̄
veritas dixit diligent aure
accomodet. diligent manus
implendis eis que iā ītelle
xit diligent lingua predica
dis oportune inportune subi
ciat. Et dicebat illis. Vide
te quid audiatis In qua me
sura mensi fueritis: remecie
tur vobis et adicietur vobis. Si
sollerter inquit omnia que ha
letis bona facere ac proximis
ītimare studetis. aderit diuina
pietas que nobis et ī p̄nti
sensū altiora capiendi ac po
tiora gerendi effectū conferat
et ī futuro supra quā sperare
nostis dona vobis eterne retri
bucionis adiciat Qui enim hz
dabitur illi et qui nō hz etiā
quod habet auferetur ab illo.
Tota inquit intencione
uerbo quod auditis intendē
do et scrutando operam date:
quia qui amorem habet ver
bi dabitur illi etiā sensus īte
lligendi quod amat Et q̄
verbi amore nō habet au
diendi: etiā si vel naturali īge
nio vel literarum sibi callere
videtur exercicio. nulla vere
sapiencie dulcedine gaude
bit. Quod et si specialiter di
cū esse videtur de apostolis

quibus caritate fideque potius
datum ē scire misterium regni
dei. et de phariseis iudeis qui
ī parabolis videntes nō vide
bant et audientes nō ītelli
gebant. q̄d videlicet literam
legis ī qua gloriabantur es
sent amissuri. potest tamē
et generaliter accipi. quod non
nunquam lector ingeniosus neg
ligendo se priuet sapiencia. quā
tardus ingenio. sed studiosus
elaborando degustat Et
dicebat Sic ē regnum dei.
quemadmodum si homo iactet
semente ī terrā et dormiat.
et exurgat nocte ac die. et
semē germinet et increscat dū
nescit ille. Ultro enim terra fru
ctificat. Primum herbam. de
inde spicam. deinde plenum
frumentum ī spica. Et cum se
produxerit fructus. statim mi
ttit falcem quia adest messis
Semē homo iactat ī terram
cū cordi suo bona intencionem
īserit. Et postquā semen ia
ctauerit dormit. quia iam
ī spe boni operis quiescit. Noc
te vero exurgit ac die. quia
inter aduersa et prospera pro
ficit Et semen germinat et cre
scit dū ille nescit quia et cum
adhuc metiri ī crementa sua
nō valet semel concepta virtus
ad prouectum ducitur. Ultro
terra fructificat. quia preue
niente se gracia mens hominis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

spontanea ad fructum boni operis
assurgit. Sed hec eadem terra primum
herbam deinde spicam. deinde ple-
num frumentum producit in spica.
Herbam quippe producere est incho-
ationis bone adhuc teneritudi-
nem habere. Ad spicam vero herba
pervenit: cum se virtus animo concepta
ad provectum boni operis pertrahit.
Plenum vero frumentum in spica
fructificat. quando se in tantum virtus
proficit. ut esse robusti et perfe-
cti operis possit. Et cum se produxerit
fructus statim mittit falcem quia
adest tempus messis. Omnipo-
tens enim deus producto fructu mit-
tit falcem et messem suam desecat.
quia cum unumquemque ad opera perfecta
perduxerit. eius temporalem vitam
per emissam sententiam incidit. ut gra-
num suum ad celestia horrea per-
ducat. Cum igitur desideria
bona concipimus: semen in
terram mittimus. Cum vero operari
recta incipimus herba sumus. Cum
autem ad profectum boni operis cre-
scimus. ad spicam pervenimus. Cum
vero in eiusdem operationis perfectio-
ne solidamur. iam plenum fru-
mentum in spica proferimus.
Nullus itaque qui ad bonum
propositum adhuc in mentis tene-
ritudine esse conspicitur despicien-
dus est. quia frumentum dei ab herba
incipit ut granum fiat. Et dice-
bat. Cui assimilabimus reg-
num dei. aut cui parabole com-
parabimus illud. Sicut granum sina-
pis. quod cum seminatum fuerit
in terra. minus est omnibus seminibus
que sunt in terra. Regnum dei pre-
dicatio evangelii est. et noticia
scripturarum que ducit ad vitam.
De qua dicitur ad iudeos auferetur
a vobis regnum dei et dabitur gen-
ti facienti fructus eius. Simile
est ergo huiusmodi regnum grano
sinapis. quod iuxta evangelium
mathei accipiens homo seminat
in agro suo. Homo qui seminat
a plerisque salvator intelligitur
quod in animis credencium semi-
nat. ab aliis homo ipse semi-
nans in terra sive agro suo. hoc
est in semetipso et in corde suo.
Quis est iste qui seminat. nisi
sensus noster et animus. qui susci-
piens granum predicationis et fovens
sementem humore fidei facit
in agro sui pectoris pullulare.
Quod cum seminatum inquit fue-
rit in terra: minus est omnibus semi-
nibus que sunt in terra. Et cum se-
minatum fuerit ascendit et fit
maius omnibus oleribus. et facit
ramos magnos. ita ut possint
sub umbra eius aves celi ha-
bitare. Predicatio evangelii
minima est omnibus disciplinis.
Ad primam quippe doctrinam
fidem non habet veritatis. hominem
deum predicans mortuum et scanda-
lum crucis predicans. Confer
huiusmodi doctrinam dogmati-
bus philosophorum et libris

eorum et splendorem eloquentie compo
sitionem sermonum. et videbis quan
to minor sit cunctis seminibus se
mentis evangelii. Sed illa cum
creverint nichil mordax nichil
vividum nichil vitale demonstrant
sed totum flaccidum marcidumque emo
llitum in holera et herbas. Que cito
arescunt et corruunt. Hec autem
predicatio que parva videbatur in
principio. vel cum in anima credentis
vel cum in toto mundo sata fuerit
non exurgit in holera. sed crescit
in arborem ut in aliis evangeliis
apertissime dicitur. Ascendit ergo
granum sinapis seminatum in
terra sive in agro domini et de holerum
natura in arborem cuius tanta est
altitudine. amplitudine. amnos
tate herbarum omnium transcendere
naturam. Magna est enim huius alti
tudo arboris. quia mentes au
dientium sponte predicatorum evange
lii ad appetenda celestia sustollit.
Diffusa est ramis: quia pre
dicatores eius per sese nascentes to
tius mundi terminos occupavit.
Diuturnitate permanet: quia
veritas quam predicat nullo umquam
fine delebitur. Sub umbra illius
volucres celi habitant. quia anime
fideles que ad celestia per desi
derium volant: et neglectis tem
poralium rerum cupiditatibus sur
sum cor habere consueverunt iuxta
psalmiste vocem in protectione
alarum domini sperabunt. Unde et
sponsa in canticis canticorum hoc
est una de multis animabus tal-

lium sponsi eius gloriatur et dicit
Sub umbra illius quem desidera
veram sedi. et fructus eius dulcis
gutturi meo. Quod est aperte di
cere. Sub protectione illius quem
videre desiderabam me rerum omnium
solatio destitutam subieci. et gau
dium aspectus ac presentie illius dul
ce cordi meo. quod quidem ad illum
est me contempnere immo fastidire co
egit. Et talibus multis parabolis
loquebatur eis verbum. prout po
terant. Sine parabola autem non audire
loquebatur eis. Non hoc ita di
ctum est quasi nulla aperte ad turbas
sermone fecit. sed quia per solas pa
rabolas locutus eis fuerit. Ve
rum ita potius: quia nullus fere
sermo eius invenitur in quo non
aliquid parabolarum sit admix
tum. Et ait illis illa die cum
sero esset factum. Transeamus contra.
Et dimittentes turbam assu
munt eum ita ut erant in navi.
Et alie naves erant cum illo.
In hac navigatione domini utriusque
eius substantie sive persone na
turam dignatur ostendere. dum
ipse qui ut homo dormit in na
vi. furorem maris verbo compescit
ut deus. Porro iuxta allego
riam mare quod cum suis transire
desiderabat. tenebrosis amarisque
seculi fluctibus accipitur.
navicula autem qua ascendit
nulla melius quam sanctissime
passionis eius intelligitur ar
bor. cuius beneficio quique fideles

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

.Adiuti tristensis mundi flucti
bus ad habitationem patrie
celestis quasi ad stabilitatem
firmi litoris pervenerunt.
Alie autem naves que fuisse
dicuntur cum domino nec tamen in
altum ducte vel aliquid tem-
pestatis pertulisse narrantur illos
nimirum significant qui ita fi-
de dominice crucis imbuti sunt
ut nondum turbine tribulationum
pulsati tamen in pace ecclesie susce-
pta fidei misteria conservent. vel
certe eos qui post crebras temp-
tationum procellas aliquantu-
la ad tempus serenitate co-
cesse pacis utuntur. Neque enim
nasse est naves ille diu inpu-
ne in portum deducte sint. sed
post experta maris pericula
ad portum reducte. Unde diffe-
rentias designare: et eos vi-
delicet qui nondum sunt temptatio-
nibus probati: et illos qui post
examinationem crebram tribulatio-
num pro Christo aliquanta sepius
temptationibus sunt verum tran-
quillitate potiti. Et facta est
procella magna venti et flu-
ctus mittebat in navim ita ut
impleretur navis. Et erat ipse
in puppi supra cervical dormi-
ens. Discipulis navigantibus
Christus obdormivit: quia cal-
cantibus seculum fidelibus futuri
regni quietem animo medi-
tantibus et vel secundo flatu vel
remigio proprium

conatus inimicos mundi fastus certa-
tim post terga iactantibus tempus
subito dominice passionis advenit.
Quod bene hoc se eo facto gestum fuisse
perhibet ut dei solis occubitum
non sola Christi dormitio. sed et ipsa
descendentis lucis hora signifi-
caret. Ascendente autem illo
puppim crucis qua somnum
mortis carperet. fluctus blasphe-
mantium persequentium demonum
excitati procellis assurgunt.
Quibus tamen non ipsius patientia
turbatur. sed discipulorum imbe-
cillitas concutitur. trepidat peri-
clitatur. Et excitant eum. et dicunt
ei. Magister non ad te pertinet quia
perimus. excitant dominum discipuli
ne eo dormiente fluctuum ferita-
te dispereant. quia cuius morte vi-
derant maximis votis resurrectio-
nem querebant. ne si diutius ipse
morte careret. eorum mens
spiritali interitum morte periret.
Unde bene sequitur Et exurgens co-
minatus est vento. et dixit mari
Tace obmutesce. Et cessavit
ventus et facta est tranquillitas magna.
Vento quippe exurgens comminatus
est: quia resurrectione celebrata
diaboli superbiam stravit. dum
per mortem destruxit eum qui habebat
mortis imperium. Mari quoque silentium
precepit ac tranquillitatem reduxit
quia vesaniam iudeorum et rabiem
que caput quatiens clamaverat
si filius dei est descendat nunc de
cruce et credimus ei. morte supe-
rando ac de sepulchro resurge-
ndo deiecit. Ubi notandum ipsum

litam quod omnes creature sen
tiant creatorem. Quibus enim ipse
et imperat sentiunt imperantem
non errore hereticorum qui omnia pu
tant animancia. sed maiestatem
conditoris. que apud nos insen
sibilia illi sensibilia sunt. Et
ait illis. Quid timidi estis
necdum habetis fidem. Recte
arguit qui presente christo timebat
cum utique qui ei adheserat perire
non posset. Cui simile est hoc quod post
mortis sompnum discipulis apparens
exprobravit incredulitatem illorum
et duriciam cordis quia hiis qui vi
derant eum resurrexisse non crediderunt
Iterumque dixit ad eos. O stulti
et tardi corde ad credendum
in omnibus que locuti sunt prophete
Nonne hec oportuit pati christum
ita et intrare in gloriam suam. Ac
si per metaforam navigii diceret
Nonne oportuit christum soporari
ferventibus undique fluctibus
navium in qua dormiebat et
ita expergefactum sedatis con
tinuo (?) timidis gurgitum estibus
divinitatis sue cunctis patefacere
virtutem. Et timuerunt timore
magno. Et dicebant ad alter
utrum. Quis putas est iste quia
ventus et mare obediunt ei. Ma
theus ita scribit. Porro homines
mirati sunt dicentes. Qualis
est hic. Non ergo discipuli
sed naute et ceteri qui in navi
erant mirabantur. et de cuius im
peratu (?) ventus et mare obediret persona
dubitabant. Si autem quis conte
ntiose voluerit eos qui mira
bantur fuisse discipulos. respo

debemus vere homines appellatos. quia
necdum potestatem noverunt salvato
ris. Et nos quoque singuli cum signo
dominice crucis imbuti seculum relinque
re disponimus. navem profecto cum
Ihesu conscendimus. mare transire
conamur. Sed qui pro nobis dormitabit ne
que obdormiet israel custodiens semper
nobis tamen sepe navigantibus quasi
inter equoreos strepitus obdormit
quando crebrescente inter medios virtu
tum nisus vel immundorum spirituum
vel hominum pravorum vel ipsorum nostro
rum cogitationum impetu fidei
splendor obtenebrescit. spei celsi
tudo contabescit amoris flamma
refrigescit. Verum inter ~~[illegible]~~ huiusmodi
procellas ad illum mente et guber
natorem curramus. illum sedulo
excitemus qui non sinat sibi sed
imperet ventis. Mox tempesta
tes compescet. refundet tranquilli
tatem portum salutis indulgebit.
Et venerunt trans fretum maris
in regionem gerasenorum. Gerasa
est urbs insignis arabie trans ior
danem iuxta montem galaad quam
tenuit tribus manasse non longe
a stagno tyberiadis in quo porci
precipitati sunt. Significat autem
nationem gentium. quia post [illegible]
[illegible] passionis resurrectionisque sue
gloriam missis predicatoribus salu
tare visitare dignatus. Unde
bene gerasa sive gergesa ut
quidam legunt colonum eiciens sive
advena propinquans interpretatur videlicet
insinuans. quia gentium populus et
eum a quo nequiter incolebat ho
stem suo de corde repulerit

et qui erat longe factus sit prope in sanguine christi. Et exeunti eo de navi statim occurrit de monumentis homo in spiritu inmundo. qui domicilium habebat in monumentis.

Homo iste qui spiritu deserviebat inmundo. et dum vesanus mox occurrendo occurrit figura est populi gentilis. qui usque ad tempora dominice incarnationis demoniacis delusus doctrinis. ydola pro deo colebat. Qui domicilium habebat in monumentis. quia in mortuis operibus hoc est in peccatis delectabatur. Quid enim sunt corpora perfidorum nisi quedam defunctorum sepulchra in quibus non dei habitat sermo sed anima peccatis mortua recluditur.

Et neque cathenis iam quisquam eum poterat ligare. quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus disrupisset cathenas et compedes comminuisset. et nemo poterat eum domare. Cathenis et compedibus graves et dure leges significantur gentium. quibus et in eorum republica peccata cohibentur. Ruptis cathenis ut lucas scribit agebatur a demonio in deserto quia etiam ipsis transgressis legibus ad ea scelera cupiditate ducebatur que iam vulgarem consuetudinem excederent. Et semper nocte ac die in monumentis et in montibus erat. et clamans et concidens se lapidibus. Semper nocte ac die furebat demoniosus. quia gentilitas sive adversis rerum casibus laboraret. seu pace et prosperitate aliqua mundi blandientis arrideret. nequaquam a furore

operum

malignorum servitium collum mentis excutere noluerat. Sed per quam feditate quasi in monumentis iacebat per fastum superbie in montium iugis errabat. per verba durissime infidelitatis quasi acceptis furibunda cautibus seipsum concidebat. Sed attestante hoc baptista dominus de lapidibus suscitavit filios abrahe. cum dura infidelium corda ad gratiam pietatis convertit.

Videns autem ihesum a longe. cucurrit et adoravit eum. Et clamans voce magna dicit. Quid michi et tibi ihesu fili dei altissimi. Quanta arrianorum vesania. ihesum creaturam et non deum credere. quem filium altissimi demones credunt et contremiscunt. Que impietas iudeorum eum dicere in principe demoniorum eiecisse demonia. quem ipsa demonia fatentur nichil secum habere commune. Qui hoc ipsum quod tunc per demoniacum clamavit furore. postmodum in delubris ydolorum dicere et confiteri non cessaverunt ihesum videlicet esse ipsum filium dei altissimi nec se aliquid cum illo pacis aut societatis habere. Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim illi Exi spiritus inmunde ab homine.

Hostis humane salutis non exiguum sibi ducit esse tormentum ab hominis lesione cessare. Et quanto quem diutius possidere solebat tanto difficilius dimittere consentit. Unde studendum est semper. ut et si quando ut homines a dyabolo superamur mox eius laqueos evitare satagamus ne

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

si aliquanto tardius eius imperio
resistit laboriosius gladio compellat. Et interrogabat eum. Quod
tibi nomen est. et dicit ei. legio
mihi nomen est. quia multi sumus. Non
velud ignorans nomen requirit. sed
ut confessa publice peste quam fe-
rebat tolerabat. virtus curantis gra-
cior emicaret. Sed et nunc quibus sa-
cerdotes qui per exorcismi graciam
demones eicere noverunt solent di-
cere pacientes non aliter valere curari
nisi quantum sapere sentire omne quod
ab immundis spiritibus visu auditu
gustu tactu vel alio quolibet
corporis aut animi sensu vigilantes
dormientesque pertulerunt confitendo
patenter exponant. Quod vero di-
cebat spiritus legio nomen mihi est quia
multi sumus significat [illegible]
populum gentium non uni cultui sed innu-
meris ac diversis ydolatrie cultibus
esse mancipatum. Cum quia scriptum est quod
multitudinis credencium erat cor unum
et anima una. Unde bene in baby-
lonis constructione linguarum uni-
tas per spiritum superbie scissa. in ihero-
solima est per graciam sancti spiritus lingu-
arum varietas adunata. Et illa
confusio hec visio pacis interpretatur. per
videlicet electos in pluribus linguis
et gentibus una fides ac pietas toto
orbe pacificando coniungit. reprobos
autem plures secte quam lingue disso-
nando confundunt. Et rogabat eum
valde. ne se expelleret extra regionem.
In ewangelio luce ita scriptum est. Et
rogabat eum. ne imperaret illis ut in ab-
yssum irent. Sciebat ergo demones
aliquid futurum ut per adventum domini mit-

terentur in abyssum non ipsi futura predi-
vinates. sed comparari de se dicta re-
colentes. Ideoque gloriam domini adventus
quam mirabantur. ad suam premetiebantur
tendere dampnacionem. Erat autem
ibi circa montem grex porcorum magnus
pascens. Et deprecabantur eum spiritus di-
centes. Mitte nos in porcos. ut in
eos introeamus. Et concessit eis statim
ihesus. Ideo permisit quod petebant
demonibus ut per interfectionem porcorum
hominibus salutis occasio preberetur. Pa-
stores enim ista cernentes statim nun-
ciant civitati. Erubescat mani-
cheus. Si de eadem substancia
et ex eodem auctore hominum bestiarum
quod sit anime quomodo ob unius hominis
salutem duo milia porcorum suffo-
cantur. Porci quorum mentio istic figura-
liter homines immundi vocis et viciis
exempti indicant. qui sub monte super-
bie pascentes lutulentis oblectantur
in actibus. Talibus enim per cultus ydo-
lorum prius demonia dominari. Na-
nisi quis porci more vixerit
non in eum dyabolus accipiet potestatem
aut ad probandum tantum. non autem et ad
perdendum accipiet. Et exeuntes spiritus
immundi introierunt in porcos. Et
magno impetu grex precipitatus est
in mare ad duo milia. et suffo-
cati sunt in mari. Significat quod
salva clarificata ecclesia et liberato
populo gentium a dominatione de-
moniorum in abditis agunt sacrile-
gos ritus suos qui christo credere nolue-
runt. ceca et profunda curiositate
submersi. Et non dicit quod spiritus immun-
di vel in porcos irent. nisi hec ill-

benignus ipse saluator petentibus
quos certe in abyssum posset reli
gare concedit. rem necessariam
docere nos volens. ut scilicet noue
rimus eos multo minus posse
sua potestate nocere hominibus qui nec
pecoribus qualibuscumque potuerunt.
Nam aut potestatem deus bonus
occulta iusticia nobis dat. potest
iniusta non sit. Qui autem pasce
bant eos fugerunt et nunciauerunt
in ciuitatem et in agros. Quod
pastores porcorum fugientes ista
nunciant. significat quosdam
etiam primates impiorum quamquam
christianam legem fugiant. potenciam
tamen eius presentes stupendo et mi
rando predicare. Et egressi sunt
videre quid esset factum. Et venerunt
ad ihesum. et inveniunt illum qui a de
monio vexabatur sedentem vestitum
et sane mentis. et timuerunt etc.
In ewangelio luce scriptum est sede
tem ad pedes eius. Signifi
cat autem gentilium neminem vetustis sua
vita delectatam honorare quidem
se nolle pati christianam legem
dum dicunt quod eam implere non
possint. admirantes tamen fidelem
populum a pristina perdita con
uersatione sanatum. Sedere namque
ad pedes domini est eum a quo de
monia exierant. eos qui a peccatis
correpti fuerint super in mansuetudine
vestigia sui saluatoris
sequantur intueri. Vestimenta
recipere est virtutum studia que
vesania perdiderat iam sana mente
recipere. Cum significatione apte cognitum

illa domini parabola in qua rediens
ad patrem filius luxuriosus et
prodigus mox stola prima cum
anulo induitur. manifeste insinuans
quia quisque devoto corde de ad
missis penituerit. per donantem
christi gratiam prima iusticie opera de
quibus ceciderat cum anulo simi
litate fidei recuperare. Et ro
gabat eum ceperunt. ut discederet a
finibus eorum. Consciencia flagicii
sue gerasenorum prouincia se domini in
dicabat indignos. non capientes
verbum dei nec infirma adhuc mente
pondus sapiencie sufferre valentes.
Quod et petrus ipsi domino piscium
miraculo gessisse legitur. et vidua
sareptena beati helie cuius se pre
sencie hospicio videlicet michi homini
se putauit preciosa quidem. Quid
michi et tibi inquit vir dei. Ingressus
es ad me ut rememorarentur
iniquitates mee et occideres filium
meum. Cumque ascenderet navem. ce
pit illum deprecari qui a demonio
vexatus fuerat ut esset cum illo.
Et non admisit eum sed ait illi.
Vade in domum tuam ad tuos et
annuncia illis quanta tibi deus
fecerit et misertus tui sit. Hec con
illa apostoli sententia recte potest intelligi
cum ait dissolui et esse cum christo
multo magis optimum. manere autem
in carne necessarium propter vos. ut
se quisque intelligat post remissio
nem peccatorum redeundum esse sibi in con
scientiam bonam et seruiendum ewan
gelio propter aliorum etiam salutem

ut deinde cum christo requiescat.
ne cum pre ppre pcere ut mult ce
cum christo negligit ministerium predica
toris sine redemptori accommoda
tum. Quod vero matheus dicit
duos dicit a demonum legione
vexatos Marcus autem et lucas
unum commemorat. intelligas unum
eorum fuisse persone alicuius cla
rioris et famosioris quem regio
illa maxime dolebat. et pro
cuius salute plurimum satage
bat. Hoc volentes significa
re duo evangeliste solum commemora
dum indicaverunt. de quo fama huius
facti clarius preclarius quod flag
ravit. Sed et allegorie summa
concordat. quia sicut unus a demo
nio possessus sit et duo gentilis
populi typum non inpicient (?) expri
munt. Nam cum de filiis noe ge
neravit. unius solum familia
in possessione ad sorta (?) est dei et ex
duobus reliquis dispersi natio
num que ydolis mancipentur proce
ati sunt populi. Et venit quidam
de archisinagogis nomine iairus
Et videns eum procidit ad pedes
eius etc. In hac lectione ubi ar
chisinagogus salvandam filiam petit
sua sub veniente ad domum eius
domino interceptas emorroissa mulier
percepit sanitatem. ac deinde
filia archisinagogi ad optatam
pervenit sanitatem. immo de morte
resuscitata est ad vitam. salus osten
ditur generis humani. que domino in
carne veniente ita dispensata est
ut primo aliqui ex israel ad fi
dem venirent deinde plenitudo

gentium intraret ac sic omnis israel salvus
fieret. Quis ergo archisinagogus
iste qui ad dominum rogaturus pro fi
lia advenit. nisi melius quam ipse moy
ses intelligitur. Unde bene iairus
id est illuminans sive illuminatus vocatur. quia
qui accepit verba vite dare nobis.
et per hec ceteros illuminat et ipse a
spiritu sancto quo vivificata monita scribe
vel docere posset illuminatus est. Qui
videns ihesum procidit ad pedes eius.
quia previdens in spiritu venturum in carne
dominum humili corde se eius potestati
subdidit. Que ita est sine fili
homines incarnandum esse cognovit.
ut etiam ante omnia secula deum ex
istere non dubitaret. Si enim caput christi
deus. pedes eius quid aptius quam
assumpta humanitas qua etiam mundum
mortalitatis tetigit accipiendi sunt.
Et procidit archisinagogus ad
pedes ihesu est legis lator cum tota
progenie patrum mediatorem dei et ho
minum longe sibi dignitatis gloria
preferendum esse cognoscere. et confiteri cum
apostolo scilicet quod ipsum est dei sermonis
est hominibus. Et deprecabatur eum multum
dicens. Quoniam filia mea in extremis est
veni impone manus super eam ut sal
va sit et vivat. In evangelio
luce ita scriptum est. quia filia unica
erat illi fere annorum xii. et hec mo
riebatur. Filia ergo archisinagogi
ipsa est sinagoga. que sola legali
constitucione composita quasi unica moysi
nata erat. Et hec velud duodeci
malis anno hoc est tempore pubertatis ap
propinquare moriebatur. quia nobilis
a prophetis educata. postquam ad in
telligibiles annos pervenerat. ydola

ad similem deo sobolem generare
debebat · subito errorum languore
consumpta spiritualis vite meatus pe-
nitus despicabiliter amisit · Et si non
a xpo succurreret · hominum eandem p[er]
omnia corruisset in morte · Et ab-
iit cum illo · Et sequebatur eum turba
multa · et comprimebant illum · Ad pu-
ellam properans commendandam dominus a tur-
ba comprimitur · quia genti iudee
salutaria monita prebens a quibus
egram mentem ad studium eius erigeret ·
noxia carnalium populorum est
consuetudine gravatus · Et mulier
que erat in profluvio sanguinis xij
annis etc. · Mulier sanguine flu-
ens sed a domino curata · ecclesia est congrega-
ta de gentibus · que incentivo car-
nalium delectationum polluta flu-
xu · atque a cetu illa secedat segrega-
ta fidelium · Sed dum verbum dei
iudeam salvare decernit · illa
paratam iam promissam quam aliis pre-
ripuit spe certa salutem · Notandum
quod et archisynagogi duode-
nis sit filia et mulier hec ab
annis xij sanguine fluxerit ·
hoc est eodem quo hec nata sit
tempore illa cepit infirmari · Una
enim pene eademque seculi etate
et synagoga in patriarchis
nasci / et gentium exterarum natio
per orbem cepit ydolatrie sanie
fedari · Nam et fluxus sanguinis
bifariam hoc est et super idolatrie
pollutione et super his que car-
nis ac sanguinis delectatione ge-
runtur / potest recte intelligi · Et fu-
erat multa perpessa a compluribus
medicis · et erogaverat omnia

sua · nec quicquam profecerat / sed ma-
gis deterius habebat · Medicos
sive falsos intellige theologos
sive philosophos legumque docto-
res secularium · qui multa de
virtutibus viciisque subtilissime
disputantes · utilia vivendi credi-
disse instituta se mortalibus dare pro-
mittebant · seu certe ipsos spiritus
immundos · qui velud hominibus
consulendo sese pro deo colendos
ingerebant · Quibus certatim
audiendis gentilitas quanto ma-
gis naturalis industrie vires expen-
debat / tanto minus potuit ab iniqui-
tatis sue sorde purgari · Sed hec
Ubi populum iudeorum egrotasse ·
veritas de celo cognovit ad eo-
medium / cepit et ipsa languo-
ribus suis sperare presidium · et inquirere
remedium · Cum audisset de ihesu
venit in turba retro · et tetigit
vestimentum eius · Dicebat enim
quia si tetigero vestimentum eius
salva ero · Et confestim siccatus est
fons sanguinis eius · Venit et
dominum tangit ecclesia · cum ei per fidei
veritatem appropinquat · Venit
autem retro sive iuxta id quod
ipse ait · Si quis mihi ministrat me
sequatur · et alibi precipit post
dominum deum tuum ambulabis ·
sive quia presentem in carne dominum
non videns · peractis iam sacramentis
incarnationis illius · ad fidei et ag-
nitionis eius gratiam pervenit · Sicque
dum participatione sacramentorum eius
salutem a peccatis meruit · quasi
tactu vestimentorum eius fontem
sui sanguinis siccavit · Fons ap-

pe sanguinis est origo peccati. Cuius
quasi fons sanguinis est immunde pri-
mordium cogitationis ex quo peccatum
omne nascitur. Sed dominus cum verbis
evangelicis non solum opera et verba
vana compescere sed et cogitationes ne-
quam radicitus extirpare curavit
Et cum hec verba sacramentis evan-
gelicis credentium donavit. ipse
virtute exsiccandi fontis obsecrantis tactu
sui desperate indidit. Et
statim Ihesus cognoscens in semet-
ipso virtutem que exierat de eo con-
versus ad turbam aiebat: Quis
tetigit vestimenta mea. Non
quo ipse que nesciat doceat in-
terrogat. sed ut mulierem quam bene
noverat ymmo quam ipse dederat
in muliere declaret. et declaratam
agnitamque virtute fidei multi ad
salutem provocarent. Et dicebat
ei discipuli sui. Vides turbam
comprimentem te. et dicis quis me te-
tigit. Que turba passim comi-
tans comprimit. una credula mulier
dominum tangit. quia qui diversis in-
ordinate glomeratam heresibus
sive perversis moribus comprimant solo
catholice ecclesie fidelis corde ve-
neratur. Nam sicut quidam vi-
dentes non vident et audientes
non audiunt. ita etiam tangentes
non tangunt. qui non simplici sed
dubio vel simulato corde Christum
tangunt. Unde eidem amanti
quidem. sed nondum plene credenti
dicit ipse. noli me tangere. nondum
enim ascendi ad patrem meum. apte
docens quid sit Christum decenter tangere
patri scilicet equalem credere. Et
circumspiciebat videre eam que hoc
fecerat. Non obliviscitur fidelium
suorum dominus. nec in se sperantes contem-
nere desistit. sed omnes qui salva-
menti suo dignos continue ac mi-
seratione indicat. Iste autem pauper
clamavit et dominus exaudivit eum.
Mulier autem timens et tremens sci-
ens quod factum esset in se. venit et
procidit ante eum. et dixit ei omnem
veritatem. Ecce quo interrogato dominus
tendebat ut videlicet confitente
palam muliere veritatem sue di-
utine infirmitatis subitee credu-
litatis divine curationis ac dona-
te sibi sanationis. et ipsa certius
confirmaretur in fide. et pluribus salutis
et virtutis prebeat exemplum. Denique se-
quitur. Ille autem dixit. Filia fi-
des tua te salvam fecit. Non dixit
fides tua te salvam factura est. sed
salvam fecit. In eo enim quod credidi-
sti. iam salva facta es. Adhuc
eo loquente venit ad archisina-
gogi dicentes. Quia filia tua
mortua est. quid ultra vexas
magistrum. Salvata a profluvio
sanguinis muliere mox filia
archisinagogi mortua nunciatur.
quia dum ecclesia a viciorum labe mun-
data et ob fidei meritum filia est
cognominata. continuo sinagoga
perfidie simul et invidie leto soluta
est. Perfidie quidem quia in Christo
credere noluit. invidie vero
quia ecclesiam credere doluit. Hoc
per tunc nasse? in actibus apostolorum.
Sequenti autem sabbato pene uni-
versa civitas convenit audire ver-
bum domini. Videntes autem turbas
iudei repleti sunt zelo. et contradi-
cebant hiis que a paulo dice-

Vade in pace et esto
sana a plaga tua. Ideo
filia quia fides tua te sal-
vam fecit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bant maledicentes. Et quod aie-
bant nuncii archisinagogo quid
vltra vexas magistrum per eos hodieque
dicitur qui adeo destitutum ~~[illegible]~~
statum synagoge videt ut restau-
rari posse non credat. Ideoque pro
restitutione illius supplicandum
esse non estimat. Sed que impossi-
bilia sunt apud homines possibilia
sunt apud deum. Unde apte sequitur
Ihesus autem verbo quod dicebatur
audito ait archisinagogo. No-
crede li timere tantummodo. Archisinago-
gus cetus doctorum legis accipitur
de quo dominus ait. Super cathedram
moysi sederunt scribe et pharisei.
Qui si credere ipse voluerit. etiam
subiecta ei synagoga salua
erit. Et veniunt in domum archisi-
nagogi. et videt tumultum. et
flentes et heiulantes multum
Et letentur omnes qui sperant
in te in eternum exultabunt.
et inhabitabis in eis. Quia vero
synagoga letitiam habere diuine
inhabitacionis merito infidelitatis
amisit. quasi inter flentes et he-
iulantes mortua iacet. Sed super-
na pietas funditus eam in-
terire patitur. quin potius eam
in fine seculi reliquias eius secundum
electionem gratie saluti et vite resti-
tuet. Unde apte subiungitur.
Et ingressus ait eis. Quid turba-
mini et ploratis. Puella non
est mortua sed dormit. Hominibus
mortua qui suscitare nequibant
deo dormiebat in cuius dispositione
et anima recepta viuebat. et
caro resuscitanda quiescebat.

Unde mos christianus obtinuit. ut
mortui qui resurrecturi esse non
dubitantur dormientes vocentur. sicut
apostolus. nolumus inquit vos
fratres ignorare de dormientibus. ut non
contristemini. sicut et ceteri qui spem
non habent. Sed et in parte allegorie
tum anima que peccauit ipsa mo-
rietur tamen ea quam dominus resusci-
tanda atque ad vitam eternam prouidit
esse ncturam nobis quidem mor-
tua fuisse. sed ei obdormisse
dici non incongrue potest. Et ir-
ridebant eum. Ipse vero eiectis om-
nibus. assumit patrem et matrem
puelle. Quia vbi resusci-
tantis irridere quam credere male-
bant merito foras excluduntur.
utpote indigni. qui potentiam
resuscitantis ac resurgentis
misterium viderent. Iste foras tur-
ba eicitur. ut puella suscitetur
quia si non prius a secretioribus
cordis expellatur importuna se-
cularium multitudo curarum. anima
que intrinsecus iacet mortua
non resurget. Nam dum se per
innumeras terrenorum desideriorum
cogitationes spargit. ad conside-
rationem sui sese nullatenus
colligit. Et tenens manum pue-
lle ait illi. Tabitacumi. quod
est interpretatum puella tibi dico
surge. Querit diligens lector
quare verbum euangelista di-
ctum saluatoris exponens inter-
posuerat de suo tibi dico. cum
in syro sermone quod posuit non
plus sit dictum quam puella sur-
ge nisi forte vel exprimendam
vim dominice ~~[illegible]~~ hor age
iussionis

dum putauit magis sensum lo-
quentis quam ipsa uerba suis cun-
ctis intimare lectoribus. Nam
et familiare constat euan-
gelistis atque apostolis. ut de
ueteri testamento testimonia assu-
mentes magis sensum propheticum pone-
re curarent quam uerba. Tenens autem ma-
num puelle dominus suscitauit eam
quia nisi prius mundate fuerint
manus iudeorum que sanguine
plene sunt. synagoga eorum mor-
tua non resurgit. Et confestim
surrexit puella et ambulabat.
Quicunque enim peccatis mortuum su-
perne manus inspirationis resuscita-
tura tetigerit. non solum a sordibus
et ueterno scelerum consurgere
sed in bonis continuo proficere
debet operibus. uidelicet iuxta
psalmistam ingrediens sine
macula et opera operans iustitie.
Et obstupuerunt stupore magno.
Et precepit illis uehementer ut
nemo id sciret. Et dixit dari
illi manducare. Ad testimonium
quidem uere resuscitationis dari
puelle manducare precepit. ne
non ueritas sed fantasma quod
apparebat ab incredulis putare-
tur et si quis a spiritali morte
surrexerit. celesti necesse est
mox pane satietur et diuini sit
particeps uerbi et sacrosancti altaris par-
ticeps efficiatur. Nam iuxta mora-
lem intellectum tres illi mortui
quos saluator in corporibus sus-

Et sur-
rexit et am-
bulabat

citasse legitur. tria genera in resurgen-
tium animarum significat. Qui-
dam namque nonnulli consensu magis de-
lectationem prebendo latere in
cogitatione peccati sibi mortem
conscisunt. atque tales se mor-
tificare uiuificare significans
saluator resuscitauit filiam
archisinagogi nondum foras elatam
sed in domo mortuam quasi occultum
secreto in corde iacentem. Alii non
solum nocive delectationi consentiendo
sed et ipsum malum quo delectatur
explendo mortuum suum quasi extra
portas efferunt. Et hos se si
penituerint resuscitare demonstrans
suscitauit iuuenem filium
uidue extra portas ciuitatis ela-
tum. et reddidit matri sue. quia
resipiscentem a peccati tenebris
animam unitati restituit eccle-
sie. Tertia uero non solum cogitan-
do uel faciendo illicita. sed et ipsa
peccandi consuetudine se si
sepeliendo corrumpit. Verum uel
ad hos erigendos minor fit iuxta
gratia saluatoris si tamen adsint
cogitationes sollicite quasi super
eorum salute uelut deuote sorores
uigilent. Nam ad hoc
indicandum resuscitauit lazarum
quatuor dies in monumento ha-
bentem et sorore attestante iam
fetentem ergo mirum pessima nos
nos atque solet fama comitari
Notandum autem quanto grauior

ne mors ingruerit toto actu
necesse est ut resurgere mereatur
penitentis fervor insistat. Nam
leviores et cotidianos creaturis
levioris penitentie possunt remedio
curari. Quod occulte volens
ostendere dominus iacentem in cubiculo
mortuam facillima ac brevissima
voce resuscitat dicens. puella
surge. quam etiam ob facilitatem
resuscitandi iam mortuam fuisse
negaverat. Delatum autem foras
iuvenem mortuum pluribus ut
resurgere debeat dictis corro-
borat cum ait. iuvenis tibi dico
surge. Quatriduanus vero mor-
tuus ut longa per incertis sepul-
chri claustra evadere posset fre-
muit spiritu Ihesus. turbavit semet-
ipsum lacrimas fudit. rursum fre-
muit. ac magna voce clama-
vit. lazare veni foras. et sic
tandem qui erat desperatus discus-
so tenebrarum onere. vite lu-
ci redditur. Est et hoc notandum
quod publica noxa publico eget
remedio. levia autem peccata le-
viori et secreta queunt penitentia
deleri. puella in domo iacens
paucis arbitris exsurgit. eis-
demque vehementer ut nemini
id manifestarent precepit. iuvenis
extra portam turba multa comi-
tante atque intuente suscitatur.
lazarus de monumento vocatus in-

tantum populis innotuit ut ob eorum
qui videre testimonium plurime
domino turbe cum palmis occurrerent.
et multi propter illum abirent ex
iudeis et crederent in Ihesum.
Quartum vero mortuum nuntian-
te discipulo dominus audivit. Et quia
qui per eius exhortationem provocetur
unus defuerat. dimitte inquit ut
mortui sepeliant mortuos suos
id est mali malos nobilis laudibus
gravent et quia non adest iustus
qui corripiat in misericordia
oleum peccatoris impinguet caput eorum.
Et egressus inde abiit in patriam
suam et sequebantur illum discipuli sui
et facto sabbato cepit in synago-
ga docere et multi audientes admi-
rabantur in doctrina eius dicentes
unde huic hec omnia. et que est sapien-
tia que data est illi et virtutes tales
que per manus eius efficiuntur. Patria
eius nazareth dicitur in qua erat
nutritus. Sed quanta nazarenorum
cecitas qui eum quem verbis fac-
tisque ipsis si mens non ceca fuisset
Christum cognoscere poterat ob solo
generis notitia contempnunt. Sapien-
tia autem ad doctrinam virtutes re-
feruntur ad sanitates et mira-
cula que fiebant. ~~non~~ solerti ac Que
pulchra distantia commemorat
apostolus dicens. Iudei signa pe-
tunt et greci sapientiam querunt
nos autem predicamus Christum crucifixum
Iudeis quidem scandalum gentibus
autem stultitiam ipsis autem vocatis

iudeis et grecis christum dei uirtutem et
dei sapientiam. In qua minirum sententia
uirtutem ad signa retulit apostolus iudeos
sapientiam uero ad doctrinam propter gentes
dixit gentes. Nonne hic est faber fi-
lius marie frater iacobi et ioseph
et iude et simonis. Nonne et sorores
eius hic nobiscum sunt. et scandalizaban-
in illo ~~tur~~ scandalum et error iudeorum
salus nostra est. et hereticorum condem-
natio. In tantum enim contempnebant dominum
ihesum christum ut hunc fabrum et in a-
lio euangelista fabri clamarent filium.
fratres eius et sorores eius sicud et testa-
bantur qui tamen non liberi ioseph aut
marie iuxta hereticos putandi sunt sed po-
cius iuxta morem sacre scripture cogna-
ti intelligendi sunt quo modo abra-
ham et loth fratres appellantur cum
esset loth filius fratris abrahe et
multa hiis similia. Nec autem sic certi
compassione sermonem dominus in carne appa-
rens faber et fabri filius estimari
ac dici uoluit quamuis potius esset et ho-
se ~~in~~ eius ~~filius et~~ ante secula fi-
lium et dominus qui fabricator omnium in
principio creauit deus celum et terram
Ita et si humana non sunt comparanda
diuinis. typus tamen integer est quod
pater christi igne operatur et spiritu unde et
de ipso tamquam de fabri filio precur-
sor suus ait ipse uos baptizabit in
spiritu sancto et igni. Qui in domo ~~in~~
magna ~~magno~~ huius mundi diuersi generis
uasa fabricat: Immo uasa ire
in uasa misericordie igne molliendo in miseri-
cordie uasa commutat. Sed huius sa-
cramenti iudei ignari diuine uirtutis
opera perspecte carnalis contemplacione
despiciunt. Et dicebat eis ihesus
quia non est propheta sine honore nisi in
patria sua et cognacione sua et
in domo sua. # Prophetam nobis suscita-
bit dominus deus uester de fratribus uestris

Propheta dicitur in scripturis dominus ihesus
et moyses testis est qui futurum eius mor-
cionem predicens filiis israhel ait. Prophetam

tamquam me ipsum audietis. Sed non
solum autem ipse qui caput et dominus
est prophetarum sed et helias ihere-
mias ceterique prophete minores in
patria sua quam in ceteris ci-
uitatibus ~~suis~~ habiti sunt: quia
propemodum naturale est ciues
semper ciuibus inuidere. Non enim con-
siderant presencia uiri opera. Sed
fragilis recordantur infancie:
quasi non et ipsi per eosdem eta-
tis gradus ad maturam etatem
uenerint. Et non poterat ibi
uirtutem ullam facere nisi paucos
infirmos impositis manibus cura-
uit. Et mirabatur propter incre-
dulitatem eorum. Non quod eciam illis in-
credulis facere non poterit
uirtutes multas: sed quo ne multas
faciens ciues incredulos condemp-
naret. Potest autem et aliter in-
telligi quod ihesus despicitur in do-
mo et in patria sua hoc est in
populo iudeorum et ideo ibi pau-
ca signa fecerit ne penitus
excusabiles fierent. Maiora autem
signa cotidie in gentibus per a-
postolos facit non tantum in sana-
cione corporum quam in animarum sa-
lute. Quod autem mirari dicitur
dominus incredulitatem illorum. non
quasi inopinata et improuisa mi-
ratur. qui nouit omnia antequam
fiant. sicut ait fidem centurionis
omnibus quasi nouam et ante incog-
nitam mirari tunc cepit. quando
audiens uerba precis confessionis
eius ait quod nec in israhel tantam
fidem inueni sed qui nouit oc

culta cordis quod miraculum in-
nare velit homo. miratur se con-
tra homo ostendit mirabilia cum erat
fides centurionis. qui sine homine
doctore. sine eloquiis scripturarum
sine oraculis angelorum. tantum na-
turali sensu diuinitatis illuminato
cognouit per miracula deum esse verum
et que humane fragilitatis infirma
hominem esse verum nouerat. Sed con-
tra non minus admiranda iudeorum
infidelitas. que et doctoribus
abundantes et eloquiis diuinis in
quibus ipsi predicabantur. adiuncti. ipsi
etiam presentes habentes cristum. Ag-
nitione sui aliis et uerbis igitur
et signis incessabiliter incredu-
li durabant. Sed in uno conuin-
cendorum miracula notat ueritas.
quia nec prophetis sunt credere de
cristo. nec ipsi sunt se nato de-
buerunt credere cristo. Cum altero
coronat fides gentium qui inter in-
deos nati sunt exempli ipsi cum
oraculis patris mediatorem dei et
hominum hominem ihesum cristum suscipe-
re meruerunt. Et circuibat castel-
la in circuitu docens. Et conuocauit
duodecim et cepit eos mittere binos
et dabat illis potestatem spirituum
inmundorum. Benignus et clemens
dominus ac magister non inuidet seruis
atque discipulis uirtutes suas et
sicut ipse curauerat et omnem infir-
mitatem apostolis quoque suis dedit
potestatem ut curarent omnem lang-
uorem et omnem infirmitatem. Sed
multa distantia est inter habere et
tribuere. donare et accipere.
Iste quodcumque agit potestate domini
agit. illi si quid faciunt imbecilli-

languorem et omnem

tatem suam et uirtutem domini confitentur
dicentes. In nomine ihesu surge et am-
bula. Et precepit eis ne quid tolle-
rent in via nisi uirgam tantum. non
peram non panem neque in zona es.
sed calciatos sandaliis et ne indu-
erentur duabus tunicis. Tanta pre-
dicatori in deo debet esse fiducia
ut presentis vite sumptus quamuis non
prouideat. tamen sibi hos non deesse
certissime sciat. ne dum mens eius
occupatur ad temporalia minus
aliis prouideat eterna. Solet autem que-
ri quod matheus et lucas commemora-
uerint dixisse dominum discipulis ut
nec uirgam ferrent. cum dicat
marcus et precepit ne quid tollerent
in via. nisi virgam tantum. Quod ita
soluitur. ut intelligamus sub alia sig-
nificatione dictam virgam que secundum
marcum ferenda est et sub alia
illam que secundum matheum et lucam
non est ferenda. Sicut sub alia
significatione intelligitur temptatio
de qua dictum est. deus neminem
temptat et sub alia. de qua dictum
est temptat vos dominus deus uester. ut
sciat si diligitis eum. Illa seductio-
nis est. hec probationis. Utrumque
ergo accipiendum est a domino apostolis
dictum. et ut nec virgam ferrent.
et ut non nisi virgam ferrent. Cum
enim secundum matheum diceret eis
nolite possidere aurum neque ar-
gentum et cetera. Continuo subiecit
dignus est enim operarius cibo suo. Un-
de satis ostendit cur eos hec pos-
sidere ac ferre noluerit non quo
necessaria non sint sustentationi
huius vite sed quia sic eos mittebat ut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eis hec deberi monstraret ab illis
quibus evangelium credentibus admi-
nistraret. Clamat autem hec non ita pre-
cepisse dominum tamquam evangeliste
vivere aliunde non debeant quam
eis prebentibus quibus annunciant eva-
ngelium. alioquin contra hoc precep-
tum fecit apostolus qui victum de
manuum suarum laboribus transige-
bat ne cuiquam gravis esset sed
potestatem dedisse in qua scirent
sibi ista deberi. Cum ergo a domino
aliquid imperatur. nisi fiat inobe-
diencie culpa est. Cum autem potes-
tas datur licet cuique non uti. et tam-
quam de suo iure cedere. Hoc ergo
ordinans dominus quod eum ordinasse
dicit apostolus his qui evangelium
annunciant de evangelio vivere illa
apostolis loquebatur ut securi non
possiderent neque portarent huius vi-
te necessaria. nec magna nec
minima ideo posuit nec virgam.
ostendens a fidelibus suis omnia hec
deberi ministris suis nulla super-
flua requirentibus. Ac per hoc addendo
dignus est operarius cibo suo:
prorsus aperuit et illustravit
unde hec omnia loqueretur. Hanc ergo pote-
statem virge nomine significavit
cum dixit ne quid tollerent in via
nisi virgam tantum. ut intelligatur
quod per potestatem a domino acceptam que vir-
ge nomine significata est etiam
que non portantur non deerunt. Hoc
et de duabus tunicis intelligendum
est ne quisquam eorum preter eam qua
esset indutus aliam portandam putaret
vel sollicitus ne opus esset cum ex
illa potestate posset accipere. Pro

inde marcus dicendo calciari eos
sandaliis vel soleis. aliquid hoc cal-
ciamentum mistice significationis
habere admonet ut pes neque tec-
tus sit nec nudus ad terram. id est
non occultetur evangelium. nec terrenis
commodis innitatur. ~~...~~ quod non // et
portari vel haberi duas tunicas
sed expressius vetuit prohibet dicens.
et ne induerentur duabus tunicis. quid
eos admonet: nisi non dupliciter
sed simpliciter ambulare dicit. Quod duabus
tunicis videtur in duplex ostendere
vestimentum: non quo in locis scithie
glaciali nive rigentibus una quis
tunica debeat esse contentus. sed quod
in tunica vestimentum intelligamus.
ne aliud vestiti aliud nobis futurorum
timore servemus. Allegorice autem
per peram onera seculi per panem de-
licie temporales. per es in zona occul-
tacio sapiencie designantur. Qui enim
sapiencie usum habet sed hoc
erogare proximo negligit quasi pe-
cuniam in zona clausam tenet. Et
scriptum est sapiencia abscondita
et thesaurus occultus. que utilitas
in utrisque. Quod ergo peram apostolus
non portat. non es in zona ferre
datum est: quia is cui officium doctoris
accipit. neque oneribus secularium
negociorum deprimi: neque deside-
riis carnalibus resolvi. neque com-
missum sibi talentum verbi sub ocio
debet lenti corporis abscondere.
Et dicebat eis. Quocumque introie-
ritis in domum illic manete do-
nec exeatis inde. In matheo ita
scriptum est. In quamcumque civitatem
aut castellum intraveritis inter-
rogate quis in ea dignus sit et ibi

maneat donec exeatis. Dat consta-
tie generale mandatum, ut hospitalis
necessitudinis iura custodiat
alienum a predicatore regni celes-
tis asseruit cursitare per domos
et ~~inviolabilis~~ inviolabilis hospitii
iura mutare. Licet ociose secundum
mattheum domus quam ingrediantur
apostoli eligenda decernitur, ut mu-
tandi hospitii necessitudinis scilicet nulla
laude causa non suppetat. Et
quicumque non receperint vos neque
audierint vos, exeuntes inde
excutite pulverem de pedibus
~~...~~ vestris in testimonium illis.
Pulvis excutitur de pedibus in
testimonium laboris sui, quod ingres-
si sunt civitatem et predicatio apos-
tolica ad illos usque pervenerit.
Sive excutitur pulvis, ut nichil
ab eis accipiant nec ad victum qui-
dem necessarium qui evangelium
spreverunt. Et exeuntes predicabant
ut penitentiam agerent. Et demo-
nia multa eiciebant et ungebant
oleo multos egrotos et sanabant.
Dicit apostolus iacobus: infirmatur
quis in vobis, inducat presbiteros ec-
clesie, et orent super ~~eum~~ eum un-
guentes eum oleo in nomine domini, et
si in peccatis sit, dimittentur ei.
Unde patet ab ipsis apostolis hunc
sancte ecclesie morem esse traditum, ut
energuminos vel alios quoslibet egro-
tos unguant oleo pontificali be-
nedictione consecrato. Et audivit
herodes rex, manifestum enim
factum est nomen eius, et dicebat
quia iohannes baptista resurrex-
it a mortuis, et propterea operantur
virtutes in illo. Quanta iudeorum

invidia, quibus contra dominum malicie
furor extiterit. Ecce ubique pene lo-
tis ... doctorum. Ecce enim io-
hannem de quo dictum est quod signum
fecit nullum a mortuis potuisse
resurgere nullo attestante crede-
bat; Ihesum autem virum approbatum a
deo virtutibus et signis, cuius de-
flevit mortem elementa tremun-
cta, resurrectionem vero atque
ascensionem angeli apostoli viri ac
femine certatim predicabant, non
resurrexisse sed furtim se abla-
tum credere maluerunt. Quia enim cre-
derent iohannem resurrexisse a mor-
tuis et propterea virtutes ~~in eo operata~~ operatas
~~esse~~ sive operatas esse in illo, bene
commodis de virtute resurrectionis
senserunt, quod maioris potentie
futuri sint sancti cum a mortuis
resurrexerint quam fuere cum
carnis adhuc infirmitate grava-
rentur. Et et ipsi resurrectionis
miraculum non ... credibile do-
cuerunt, quod nullo docente spon-
te crediderunt. Quam tamen sero
rem credibilem in deo non cre-
didisse: pre merito cecitatis
et invidie probavit. Quo audito
herodes ait: Quem ego decolla-
vi iohannem, hic a mortuis resur-
rexit. Lucas de hiis ita scribit:
Audivit autem herodes tetrarcha
omnia que fiebant ab eo, et hesitabat
eo quod diceretur a quibusdam quia
iohannes resurrexit a mortuis, a
quibusdam vero quia helias apparuit.
Quod intelligendum est ~~aut~~ ergo aut
post hanc hesitationem confir-
masse eum in animo suo quod ali-

aby 6

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

alii dicebant quia alii. quem ego decolla-
vi iohannem. hic a mortuis resurrexit.
Aut ita pronuntianda sunt verba hec ut
hesitationem adhuc indicent. sic enim di-
ceret numquid non hic est. aut numquid
forte hic est iohannes baptista. non opus
esset admonere aliquid de pronuntiatione
qua dubitatio atque hesitatio intellega-
tur. quia illa verba de utroque mo-
do pronuntiari potest. ut aut confir-
matum eum ex aliorum verbis crede-
re dixisse accipiamus. aut adhuc
sicut lucas commemorat hesitantem.
Ipse enim herodes misit ac tenuit
iohannem et vinxit eum in carcere. propter
herodiadem uxorem philippi fratris sui
quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes
herodi. Non licet tibi habere uxorem fra-
tris tui. Vetus narrat historia phi-
lippum herodis maioris filium sub quo
dominus fugit egyptum fratrem huius he-
rodis sub quo passus est christus du-
xisse uxorem herodiadem filiam regis
arethe. postea vero socerum eius exortis
quibusdam contra generum simultati-
bus tulisse filiam suam. et in dolorem
mariti prioris inimici eius nuptiis
copulasse. Qui sit autem hic philip-
pus evangelista lucas plenius do-
cet. Anno quintodecimo imperii ti-
berii cesaris procurante pontio pilato
iudeam. tetrarcha autem galilee he-
rode. philippo autem fratre eius tetrar-
cha iturree et traconitidis regionis.
Ergo iohannes baptista qui venit in
spiritu et virtute helie eadem auctori-
tate qua ille achab corripuerat
et iezabel arguit herodem et
herodiadem quod illicitas nuptias
fecerint. et non liceat fratre
germano illius uxorem ducere ma-
vivente

lent [?] periclitari apud re-
gem. quam propter adulationem esse
immemor preceptorum dei. Et cum di-
es opportunus accidisset. herodes
natalis sui cenam fecit principibus et
tribunis. et primis galilee. Soli
mortalium herodes et pharao le-
guntur diem natalis sui gaudiis
festivis celebrasse. Sed uterque rex
infausto auspicio festivitatem suam
sanguine fedavit. Verum herodes tanto
maiore impietate. quanto sanctum et inno-
centem doctorem veritatis et preconem
dite ad regni celestis occidit. Et ho-
c voto ad petitionem saltatricis. nec
cum caput occisi ante convivas affer-
ri prodiit. Nam pharao nil talis vesa-
nie commisisse legitur. Ex tanti per-
tatem sibi commissam dira punari
iubens. quo longius a vere cultu
religionis aberat. eo levius inno-
lationem sue festivitatis deliquit. de-
terrente ex utriusque exemplo probatur. Di-
ci nobis esse diem mortis future
timendo et caste agendo sepius in
memoria revocare quam diem nati-
vitatis luxuriando celebrare. Homo
enim ad laborem nascitur in mundo. et
electi ad requiem per mortem transeunt
eundo. Cumque introisset filia ipsius
herodiadis et saltasset. et placuisset
herodi simulque recumbentibus. rex ait
puelle. pete a me quod vis et da-
bo tibi. Et iuravit illi quia ipso co-
gente herodes. quod iuratus excuso-
lens apud iuramentum homicidium fe-
cit. quod ad hoc forte iuravit ut
future occasioni vel occisioni machi-
nas pararet. Alioquin si hoc
iuramentum fecisse se dicit. si pa-
tris vel matris postulasset interi-
tum. factum esse fuerat an non. quod
in se repudiaturus fuit. contempnere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

debuit et in propheta dei. Que cum exisset
dixit matri sue: Quid petam? At
illa dixit: Caput iohannis baptiste.
Et cetera. Herodias timens ne hero-
des aliquando resipisceret, et philippo
fratri amicus fieret atque illicite nuptie
repudio solverentur, monet filiam ut
in ipso statim convivio caput iohannis
postulet, digno opere saltationis sal-
tationis dignum sanguinis premium. Et
contristatus est rex propter iusiuran-
dum et propter simul recumbentes noluit
eam contristare. Sed misso spicula-
tore precepit afferri caput eius in
disco. Et cetera. Consuetudinis scrip-
turarum est ut multorum opinionem
sic narret hystoricus, quomodo eo tempore
ab omnibus credebatur, sicut ioseph ab ip-
sa maria quoque appellatur pater ihesu
christi: et nunc herodes dicitur contristatus,
quia hoc discumbentes putabant. Dis-
simulator enim mentis sue et artifex
homicidii, tristiciam preferebat in fa-
cie, cum leticiam haberet in mente.
scelusque excusat iuramento, ut sub
occasione pietatis impius fieret.
Quod autem subiecit: et propter simul recumben-
tes, vult omnes sceleris sui esse consor-
tes, ut in luxurioso crudelique convivio
cruente epule deferrentur. Et attu-
lit caput eius in disco, et dedit
illud puelle, et puella dedit matri
sue. Hoc iuxta beatum ieronimum. Nos
autem usque hodie cernimus in capite
iohannis prophete iudeos christum qui ca-
put prophetarum est perdidisse. Decol-
latio iohannis minorationem fa-
me illius qua christus a populo crede-
batur significat, sicut exaltatio in
cruce domini salvatoris profectum desig-
nabat fidei, qua ipse qui prius a creden-
tibus propheta tantum putabatur, dominus prophetarum
et christus dei filius a cunctis fide-
libus est agnitus. Imminutus

ergo capite iohannes, exaltatus est in
cruce dominus. Et sicut idem iohannes
ait: Illum oportebat crescere, me autem
minui. Crevit namque qui propheta estimatus
christum cognosci: et eum qui christus pro
merito sublimitatis putabatur, non
esse christum sed precursorem decebat intel-
ligi. Quod ipsum ex distinctione tempo-
ris quo uterque illorum natus est, satis
aperte signatum est. Iohannes quidem
quando oportebat minui cum diurnum lu-
men decrescere incipit natus est. Dominus
autem qui vera lux mundi est, eo tem-
pore quo dies crescere cepit lucifluua
nobis sue dona nativitatis exhibuit.
Quo audito discipuli eius venerunt
et tulerunt corpus eius et posuerunt
illud in monumento. Narrat iosephus
vinctum iohannem in castellum macheronta
adductum ibique truncatum. Narrat hys-
toria ecclesiastica sepultum eum in
sebaste urbe palestine que quondam sa-
maria dicta est. At tempore iuliani
principis invidentes christianis in se-
pulchrum eius pia sollicitudine fre-
quentabant paganos invasisse monu-
mentum, ossa dispersisse per agros: et
rursus collecta igni cremasse, at-
que denuo dispersisse per agros. Sed fuisse
tunc temporis ibidem de hierosolimis
monachos qui mixti paganis ossa
legentibus maximam eorum partem con-
gregaverunt, et ad patrem suum phi-
lippum hierosolimam detulerunt. At
ille misit ea beato athanasio alex-
andrie episcopo ubi servata usque ad
tempora theophili eiusdem urbis episcopi
qui iubente theodosio principe omnia gen-
tium fana destructa sunt. Tunc de
purgato a sordibus templo serapis
ibidem illata: et basilica pro edicula
serapis in honorem beati iohannis de-

conscriptam legit in undecimo historie
ecclesiastice libro. Et convenientes
apostoli ad ihesum: renunciaverunt illi
omnia que egerant et docuerant. Non
solum que ipsi egerant et docuerant
apostoli domino renunciant: sed etiam que
iohannes eis in docendo occupatis
sit passus ut sui uel iohannis eius se-
ei discipuli renunciant sicut ma-
theus describit. Sed hoc quod se-
quitur. Et ait illis. Venite seor-
sum in desertum locum et requiescite
pusillum et cetera. Non solum tamen
facit causa requiescendi apostolis in-
stituit. Sed inspice gratia significa-
tionis: quia videlicet derelicta
iudea que prophete sibi caput
non credendo abstulerat. Deserto
ecclesie que virum non habuerat. verbi
dat cibaria credentibus quasi appo-
sitas panum largitur et piscium. Ubi
cream predicatores sunt qui apud in-
decemptio credentem et contradicentem
aliquamdiu gravi tribulationis sarci-
na premebantur: regnante natali sunt
decollata gentibus gratia fidei. Que
aut necessitas fuerit corporale
requiei discipulis: consequenter o-
stenditur cum dicit. Erant enim
qui veniebant et redibant multi:
et nec manducandi spacium habe-
bant. Ubi magna temporis illius
felicitas de labore docentium simul
et discentium studio demonstrat.
Que utinam nostro in evo rediret.
ut tanta ministris verbi frequen-
tia fidelium assistat auditor-
ia: ut nec liberum eis curandi corporis
spacium concedat. Sed quibus necessa-
ria curandi corporis hora negatur.
quanto minus illecebris aut sive

tarius studendi facultas adest.
Quin potius a quibus verbi fidei
et salutare ministerium oportu-
ne importune exigitur: horum
animus consequenter ad agenda simul
et cogitanda celestia succenditur.
ne ea que verbis docent factis
impugnent. Et ascendentes in navi-
em abierunt in desertum locum per
se. Non discipuli soli. sed assumpto
domino ascenderunt in navim. et locum
petiere desertum: ut evangelista
matheus aperte demonstrat. Et vi-
derunt eos abeuntes et cognove-
runt multi. et pedestres de omnibus
civitatibus concurrerunt illuc. et
prevenerunt eos. Dum pedestres eos
prevenisse dicuntur: ostenditur quia
non in aliam maris sive iordanis
ripam navigio pervenerunt discipuli
cum domino: sed transito navi aliquo sinu
aut stagno proximos eiusdem regi-
onis locos adierunt: quo etiam indige-
ne pedestres pervenire poterant.
Et exiens vidit turbam multam ihesus
et misertus super eos est: quia erant si-
cut oves non habentes pastorem. et
cepit docere eos multa. Quomodo miser-
tus sit super eos: matheus exponit
plenius dicens. Et misertus est eis:
et curavit ~~[illegible]~~ eorum. Hoc
est enim vere misereri pauperum et non
habentium pastorem misereri: viam
eis veritatis docendo aperire. Et
molestias corporales medendo au-
ferre. Sed et ieiunos reficiendo
ad laudem superne largitatis ani-
mare: quod etiam sequentia lectionis hu-
ius fecisse commemorat. Cepit

languidos

aut fidem turbarum et gratia dig-
na mercede recompensat. Secedendo enim in
solitudinem cum sequi turbae explo-
rat illas sequendo et non in iumen-
tis aut vehiculis diversis sed pro-
prio labore pedum iter arripiendo desideri-
um quantam salutis suae curam gerant
ostendunt. Suscipit ipse ut potens et mi-
sericors salvator ac medicus excipiendo (marginal: excipiendo)
fatigatos, docendo inscios, sanando
aegrotos, recreando ieiunos, quantum
devotione credentium delectetur insinuat.
Iuxta vero leges allegoriae petentem
deserta gentium Christum multae fidelium
catervae relictis moenibus pristinae con-
versationis neglectoque variorum dog-
matum praesidio sequuntur. Et cum pri-
dem notus in Iudaea Deus, postquam
dentes illorum arma et sagittae
et lingua eorum machaera acuta facta (marginal: [illegible])
est, et exaltatus est super caelos Deus
et super omnem terram gloria eius.
Et cum iam hora multa fieret, acces-
serunt discipuli eius dicentes: Deser-
tus est locus et iam hora praeteriit. Di-
mitte illos ut euntes in proxi-
mas villas et vicos emant sibi ci-
bos quos manducent. Horam multam
dicit declinante tempore. Luca teste,
qui ait: Dies autem coeperat declinare
et accedentes duodecim dixerunt
illi: Dimitte turbas. Declinante autem de-
clinata die turbas salvator reficit,
quia vel fine saeculorum appropinquante vel
cum sol iustitiae pro nobis occubuit
a diutina spiritualis inediae sunt tabe
salvati. At Iesus ait illis: Da-
te eis manducare. Provocat
apostolos ad fractionem panis ut illis
se non habere testantibus magnitudo
signi notior fiat. Simul et insinuat
quotidie per eos ieiuna nostra corda
esse pascenda, videlicet cum verbi vel

exemplis vel litteris ad amorem cae-
lestium suscitaverint. Notandum autem quod
hoc miraculum panum scripturus
evangelista Iohannes praemisit: Et proxi-
mum esset pascha dies festus Iudae-
orum. Matthaeus vero et Marcus hoc in-
terfecto Iohanne continuo factum
esse commemorant. Unde colligitur
Iohannem imminente eadem festivitate pas-
chali fuisse decollatum et anno
post hunc sequente cum denuo tempus
paschale rediret mysterium domini-
cae passionis esse completum. Et interea
quod in libro sacramentorum natale eius
IIII kalendarum septembrium die notatum
est et in martyrologio quod Eusebii
et Hieronimi vocabulis insignitum
est legitur IIII^to kalendas septembris
in Emissa civitate Foenicis provinciae
natale Iohannis baptistae die quo de-
collatus est non spectant ipsum diem
decollationis eius sed diem potius quo
caput eius in eadem Emissa civitate
repertum atque in ecclesia est conditum designat.
Siquidem ut chronica Marcellini co-
mitis testantur tempore Martiani
principis duo monachi orientales ve-
nerant adorare in Hierosolimis et
loca sancta videre quibus per revelatio-
nem adsistens idem praecursor Domini prae-
cepit ut ad Herodis quondam regis ha-
bitaculum accedentes caput suum ibi
requirerent et inventum digno honore
reconderent. Quod ibi ab eis inventum et
assumptum est. Non multo post culpa
[illegible] plurium est Emissa ab
aliis et in quodam specu in Emissa ci-
terra non pauco tempore ignobiliter
reconditum. Donec denuo idem
Iohannes sese suumque caput ostendit Mar-
cello cuidam religioso abbati ac pres-
bitero qui in eodem specu habitaret.
Quod videlicet caput a in-
humano eiusdem civitatis per-

P[er] quinq[ue] panes ap[osto]lor[um] et duos pisces

p[re]fatu[m] c[on]v[er]ti co[n]stat multu[m]. Et quo t[em]p[o]re re-
quievit in eadem civitate. Vel[ut] p[re]cursoris
decollacio ip[s]o ut arbitramur die quo ca-
put inventu[m] sive elevatu[m] et celebrari de-
q[ui]b[us] lacis in p[re]fato chronicoru[m] libro s[cri]p-
tu[m] reperies. Et dicit eis: Quot panes ha-
betis? Ite et videte. Et cu[m] cognovissent
dicu[n]t: quinq[ue] et duos pisces. [illegible] testa-
menti veteris scriptura sunt. Per quinq[ue]
videlicet panes quinq[ue] mosayce legis
libri, quib[us] divine [illegible] cognicio [illegible]
di creatio [illegible] sed laboris et bene
deo serviendi religio [illegible]
notur. Per duos vero pisces psalmi sunt et
p[ro]phete figurati: qui [illegible] in lege dei
[illegible] de promissione dominice incarnationis
[illegible] nova gr[ati]e dulcedine pascebat [illegible]
[illegible] scripture sacre distinctione. Tota
ceteris instrumenti [illegible] co[m]prehendi de
[illegible] auctoritate docemur. Apparens enim
post resurrectionem discipulis ait d[omi]n[u]s
ipse: quia oportebat impleri o[mn]ia que scripta
sunt in lege moysi et p[ro]phetis et psalmis
de me. Et tu[n]c ap[er]uit illis sensu[m]
ut intelligerent scripturas et intellecta spi-
ritualiter fidelibus traderent auditori-
bus. Quasi [illegible] panibus apostolicis
ac piscibus hos [illegible] eterne suavitatis dono
multiplicatis turbis dispertiri precepit. Qui
aut[em] iuxta evangeliu[m] iohannis panes qui-
[illegible] designat hordeacei fuisse [illegible]
[illegible] [illegible] rusticorum est
[illegible] sermonum: quia [illegible] verbis
[illegible] auditoribus asperiora et quasi gro-
[illegible] sunt committenda. Precepto [illegible]
[illegible] sunt [illegible] dei [illegible]
[illegible] precepit [illegible] sunt [illegible] dona
[illegible] [illegible] [illegible] dona [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] primo
[illegible] ad perfectiora [illegible]
quinq[ue] panibus quinq[ue] milia, [illegible] septem
[illegible] quatuor hominu[m] milia refecit. [illegible]
discipulis sui corporis et sanguinis mys-
terium credit: ad ultimum magno mu-
nere dat electis, ut edant et bibant sup[er] me[n]-
sam sua[m] in regno suo. Et precepit illis
ut accumbere facerent omnes secundum contubernia
super viride fenum. Et discubuerunt in
partes per centenos et per quinquagenos. De-
scriptionem divisi conviviorum distributi[o]nem

discretos per orbem conventus ecclesiarum q[ui]
unam catholicam faciunt designant. Quos
[illegible] quinquagenos per turmas [illegible] cen-
tenos discumbere precepit. Ut videlicet
turba fidelium ecclesiae sua [illegible] distincta
et moribus [illegible] [illegible] Iubelei quippe
requies quinquagenarii mi[illegible] mysterio con-
tinetur: et quinquagenarius bis ductus ut
ad centenarium p[er]veniat. [illegible] [illegible]
malo [illegible] [illegible] ut plenius [illegible]
[illegible] in cogitatione. Alii quinquagenos alii
centenos discumbunt. Quoniam sunt nonnulli
qui a pravis actibus habent requiem [illegible]
et sunt nonnulli qui a pravis cogitationibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam sup[er]
viride fenum discubuerunt. Precepit quippe
[illegible] fenum et illi super viride
fenum discubentes [illegible] [illegible]
[illegible] qui per studium [illegible] calcatis
[illegible] carnalium concupiscentiarum [illegible]
[illegible] [illegible] dei [illegible] operam [illegible]
Et acceptis quinq[ue] panibus et duobus pi-
scibus intuens in celum benedixit et
fregit panes. Et dedit discipulis suis
ut ponerent ante eos. Et duos pisces divi-
sit omnibus. Turbis esurientibus salvator non
nova creat cibaria. Sed acceptis his que
habuerunt discipuli benedicit. Quia veniens
in carne non alia quam que predicta sunt predi-
cabat. Sed legis et p[ro]phetarum scripta que
sint mysteriis gravida demonstra-
bat [illegible] in celum: ut illuc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] docet. [illegible]
Frangit et [illegible] turbas ponendos distribuit
discipulis: quia sacramenta [illegible] [illegible] [illegible]
toribus qui [illegible] toto [illegible] orbe [illegible] [illegible]
tefecit. Et manducaverunt omnes et satu-
rati sunt. Et sustulerunt reliquias frag-
mentorum duodecim cophinos plenos. Et de pisci-
bus. Quod turbis supererat a discipulis
sustollitur: quia secretiora mysteria [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non negligenter
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
omittenda [illegible] sunt [illegible]
per cophinos duodecim ap[osto]l[i] et per ap[osto]los [illegible]
ti sequentium doctorum [illegible] figurantur. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salutaris
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
cumulata constat cum cophinis operari [illegible]

uberia grana solere: qui ipse cophinos plenos
fragmentis impleuit. qui infirma huius mun-
di ut fortia confunderet elegit. | Erat autem
qui manducauerunt quinque milia virorum.
Et quia sunt sensus exteriores hominis quinque
milia viri eorum sequi designat eos qui
in seculari adhuc habitu positi exterioribus
que possident bene uti nouerunt. Qui recte
quinque panibus aluntur. quia tales necesse est
legalibus adhuc preceptis instrui. Nam qui
mundo ad integrum renuntiat. et in quatuor sunt
milia et septem panibus refecti. hoc est euan-
gelica perfectione sublimes. et spirituali
sunt gratia intus eruditi. | Et statim coegit
discipulos suos ascendere nauim ut prece-
derent eum transfretum ad bethsaidam dum
ipse dimitteret populum et reliqua. Quia
coegerit discipulos ascendere nauim et
ipse mox ~~[illegible]~~ dimisso populo in montem
orationis abierit: iohannes manifeste de-
clarat. qui completa refectione illa celes-
ti continuo subiecit. Ihesus ergo cum cognouisset
quia venturi erant ut raperent eum et face-
rent eum regem: fugit iterum in montem
ipse solus. Ubi necessarium nobis viuendi
demonstrat exemplum: ut in bonis que agi-
mus humani fauoris retributionem declinemus:
nec nos operatio virtutum spiritualium
ad concupiscentiam reflectat temporalium
voluptatum. Hominibus et cum contigit. ut
cum merito vite sublimioris mirandi in
moribus et laudabiles existerent et iure
honorandi putarentur: acceptis pecuniis
siue prediis inchoata iustitie vestimenta
perderent. et cum carnalibus sese illecebris
atque auaritie incendiis corrumperent:
ipsi etiam a quibus honorabantur pro bonis.
damno pro malis actibus non solum ipsis
tedium: verum etiam derisui in aduersum. Quemque
multo periculosius est in his que recte gerimus
aduersantem nos improbitate fatiga-
ri: quam honorantium fauore demulce-
ri. | Hoc etiam seniorem sepe corrigat
animum: illa circumspectum semper reddit
et cautum. Hoc dominus dicens nobis uite
quam sequamur innuens. cum hic si inuenis
eum admirabatur regem cum facere vellet:
fugit in montem orare. Cum uero illi qui

virtutibus eius inuidebant cum morti tradere
disponerent. occurrit prompte. et vincu-
endum se crucifigendumque sui tortoribus obtulit:
videlicet nos informans exemplo. ut parati
simus ad aduersa secure toleranda. cauti ad
blandimenta ut forte arripiamus declinanda
et ne nos prospera mundi si ~~fallunt~~ emol- affluat
liendo deciperent: crebris a domino precibus im-
ploremus. Precedebant autem eum discipuli
transfretum ad bethsaida que est in galilea
ciuitas andree et petri et philippi apostolorum:
et ipse est stagnum genesareth. ut in locorum
libris inuenimus. Ubi merito mouet. quod
dicat marcus peracto discipulos miracu-
lo panum venisse transfretum ad bethsaidam:
cum videatur dicere lucas quod in locis beth-
saide factum fuerit miraculum illud me-
morabile. et refectio celestis. Ait ~~enim~~
enim. Assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum: qui est bethsaida | quod
cum cognouissent turbe secute sunt ~~eum~~
illum et excepit illos: et reliqua. que sequi-
tur usque ad completa illa facere refectio
hystoria. Sed forte intelligamus in eo quod
lucas ait in locum desertum qui est bethsaida:
non ipsius intima ciuitatis. sed loca deserti
ad eam pertinentis esse designata. Marcus
autem dicit aperte ut precederet eum ad beth-
saida. ubi ipsius sinus ciuitatis constat
esse notatos. Lucas uero dum non dicat in
locum desertum qui est bethsaida. Sed qui est
bethsaida: nisi fallor recte intelligi de-
bet non ipsam ciuitatem [illegible] intelligi sed
locum desertum ipsius. id est ad eam perti-
nentia confinium. Narrat autem euangelista
iohannes manducasse panem turbas iuxta
tyberiadem. et ascendentes nauim di-
scipulos venisse trans mare in caphar-
naum. que ambe sunt ciuitates in galilea
iuxta stagnum genesareth. quod etiam tibe-
riadis a ciuitate tyberiade vocatur.
| Et cum dimisisset eos. abiit in montem
orare. | Non cum omnis qui orat ascendit
in montem. Sed cum oratio que ~~[illegible]~~ facit peccatum
Sed qui bene orat. qui deum orando querit:
hic a terrenis ad superiora progrediens

vertitur nunc sublimioris ascendit. Deinde
nec de divitiis aut de honore seculi aut
certe de timori morte sollicitus obsecrat.
ipse in summis iacens illos ad deum preces
emittit. Orat autem dominus non ut pro se
obsecret sed ut pro me impetret. Ita
sed omnia posuerit pater in potestate filii
filius tamen ut formam hominis impleret obse-
crandum patrem putat esse pro nobis.
et advocatus est enim. Advocatum enim ha-
bemus apud patrem ihesum christum. Si ad-
vocatus est: debet et meis intervenire peccatis.
sto ergo quasi infirmus: sed quasi pius obse-
crat. Vis scire quia omnia que velit possit.
et advocatus et iudex est. In altero misericordie
officium: in altero insigne est potestatis.
Et cum sero esset: erat navis in medio ma-
ri. et ipse solus in terra. Et videns eos
laborantes in remigando: erat enim ventus
contrarius eis. Labor discipulorum in remi-
gando et contrarius eis ventus labores sancte
ecclesie varios designat: que inter un-
das seculi adversantis et immundorum
flatus spirituum. ad quietem patrie celestis
quasi ad fidam litoris stationem per-
venire conatur. Ubi bene dicitur quia navis
erat in medio mari. et ipse solus in ter-
ra. quia nonnumquam ecclesia tantis gentilium
pressuris non solum afflicta sed et feda-
ta est ut si fieri posset redemptor
ipsius eam prorsus deseruisse ad tempus
videretur. Unde est vox illa eius inter un-
das procellasque temptationum irruentium de-
prehense. atque auxilium protectionis illius
gemebundo clamore querentis: Ut quid
domine recessisti longe despicis in oportu-
nitatibus in tribulatione. Que pariter vocem
hostis persequentis exponit: in sequentibus psal-
mi subiciens. Dixit enim in corde suo ob-
litus est deus: avertit faciem suam ne vi-
deat usque in finem. Verum ille non obli-
viscitur orationem pauperum: nec avertit fa-
ciem suam a sperantibus in se quin potius
et certantes cum hostibus ut vincant ad-
iuvat. et victores in eternum coronat.
Unde hic quoque aperte dicitur: quia videbat
eos laborantes in remigando. Videt enim
dominus suos laborantes in mari quamvis
ipse positus in terra: quia et si ad horam

differre videtur auxilium tribulatis impen-
dere: nichilominus eos ne in tribulati-
onibus deficiant sue respectu pietatis cor-
roborat. et aliquando etiam manifesto adiu-
torio victis adversitatibus quasi cal-
catis sedatisque ~~fluctibus~~ fluctuum vo-
luminibus liberat: sicut hic et sub-
sequenter insinuatur cum dicitur. Et circa
quartam vigiliam noctis: venit ad eos
ambulans super mare. Stationes et vi- xix c[apitulum]
gilie militares in ternas horarum spacia
dividuntur. Quando ergo dicit quarta
vigilia noctis venisse ad eos dominum
ostendit tota nocte periclitatos: et
extremo noctis tempore eis auxilium
prestitum. Laborabant ergo toto noctis opere
tempore. Sed diluculo ~~[struck]~~ quo
quasi a lucifero solis decus exortum
promittente venit dominus. et supra mundi elatos
tumida freti terga comprimit: quia cum
humana pressuris obsita fragilitas quanta
pusillitate tenetur considerat.
nil aliud quam tenebras con-
spiciat. et ipsum terrent hostium con-
fringentium. Est dominus mittens ad supernum
lumen spem et eterne dona retribu-
tionis erigens: quasi inter umbras
noctis repente exortum luciferi conspi-
cit. qui diem proximum nuntiet. Ve-
nit. qui etiam in plurimum tres horas noc-
tis sed tota vigilia matutina in lu-
cis fine dominus qui
minatur et exhibet ... plena
sospitatis temptationum periculis. plena
liberatis fiducia sue protectionis
adiuvat. Et volebat preterire
eos. Et illi ut viderunt eum super mare
ambulantem: putaverunt fantasma esse: et
exclamaverunt. Omnes enim eum viderunt:
et conturbati sunt. Adhuc heretici pu-
tant fantasma fuisse dominum: nec ve-
rum assumpsisse carnem de virgine.
Denique theodorus pharanitanus quondam
episcopus scripsit corporeum pondus non
habuisse sanctum carnem domini: sed absque
pondere et corpore super mare deambulasse.
At contra fides catholica et pondus se-

[illegible] venit hic cum prodiret [illegible] onus corporeum.
et cum pondere atque onere corporali in-
cederet super aquas. non infusis pedibus
sicut dyonisius egregius inter ecclesiasticos
scriptores in opusculis de divinis nominibus
hoc modo loquitur commemorans eum qualiter
de virginis sanguinibus alia lege quam
naturali formabatur. et qualiter
non infusis pedibus corporale pondus
habentibus et materiale onus. deambula-
bat in humidam et instabilem substantiam
Quod autem volebat dominus eos preterire
tamquam alienos. ad quos de periculo
naufragii liberandos advenerat. ideo (sed)
ut ad horam turbati et pavientes sed
continuo liberati. atque eius ereptionis sue
miraculum stuperent. et maiores erep-
tori suo gratias referrent. Anima et
tempestatibus passionum que pro constantia
fidei a perfidis ingeruntur. talis non nun-
quam pressio divinitus ostenditur. Saepe enim
ita fideles in tribulatione positos su-
perna pietas deseruisse visa est. ut
quasi laborantes in mari discipulos
preterire ihesus voluisse putaretur. unde
est illud ecclesie. [illegible]
desudantis. Quare me oblitus es. Quare
me repulisti. Et quare tristis in-
cedo dum affligit me inimicus. dum
confringuntur omnia ossa mea. Et dicunt
inimici [illegible] ubi est deus eorum.
quasi naufragium fessis minitantes
apud dicit ipse deus eorum. Cum transieris
per aquas tecum ero. et flumina non
operient te. Cum ambulaveris in igne non
comburreris. et flamma non ardebit in
te. Unde hic quoque recte sequitur. Et sta-
tim locutus est cum eis. et dixit illis confidite
ego sum. nolite timere. Et ascendit ad
illos in navim. et cessavit ventus. pro
trepidantium et periclitantium fidelium
et mentium cordibus expellere timorem.
seda [illegible] tempestatum fluctus sue presentie
virtute compescere. Et nimium pro
ascendente in navi [illegible]
[illegible]

victoriam et adversantis mundi sive spiritu-
um malignorum bella compressa quiescunt
Et plus magis intra se stupebant. Non enim
intellexerant de panibus. Erat enim cor illorum
obcecatum. Qui pridem et miraculo panum
quod esset conditor rerum viderunt. et tamen
liquido super undas quod haberet corpus
ab omni peccatorum gravedine liberum do-
cuit. et in placando ventos undarumque
rabiem sedando quod elementis domi-
naretur monstravit. Ex carnales
adhuc discipuli vel dominum hunc deum
esse cognoscunt et quidem virtutum mag-
nitudinem stupebant. nec dum tamen in eo
veritatem divine maiestatis cognos-
cere valebant. Cumque egressi essent de
navi. continuo cognoverunt eum. Et per-
currentes universam regionem illam.
ceperunt in grabatis eos qui se male
habebant circumferre. ubi audiebant eum
esse. Cognoverunt eum rumore non fa-
cie. vel certe per signorum magnitudinem
que patrabat in populis. cuius vultum plu-
rimis notus erat. Et vide quanta fides
sit hominum terre genazareth ut non pre-
sentium tantum salute contenti sint. sed mit-
tant ad alias circum civitates quo
des currat ad medicum. Et quocumque
introibat in vicos vel in villas aut
in civitates in plateis ponebant infir-
mos. et deprecabantur eum ut vel fimbriam
vestimenti eius tangerent. et quotquot tan-
gebant eum. salvi fiebant. Qui male se
habent non tangunt corpus ihesu nec totum
vestimentum eius. sed extremam fimbriam.
et quicumque tetigerint sanabuntur. Fim-
briam vestimenti eius minimum mandatum
intellige. quod qui transgressus fuerit
minimus vocabitur in regno celorum. vel
assumptionem carnis. per quam venimus
ad verbum dei. et illius fruimur postea
maiestate. Et conveniunt ad eum pha- vii c
risei. et quidam de scribis venientes
ab ierosolimis. Et cum vidissent quos-
dam ex discipulis eius communibus ma-
nibus id est non lotis manducare panes

dimicabat. Quia vero illa fuit con-
fessio domini ad patrem: quia abscondisti
hec a sapientibus et prudentibus: et
revelasti ea parvulis. Homines Gene-
sareth quem minus docti videbantur
non solum ipsi veniunt: sed et suos infirmos
adducunt immo gestant ad dominum. ut
vel fimbriam eius quo salvari queant
mereantur contingere: ideoque consequenti
merito cupita salutis mercede po-
tiuntur. At vero pharisei et scribe qui
doctores esse populi videbantur non ad
verbum audiendum nec ad querendam
medelam. sed ad movendas solum que-
stionum pugnas ad dominum concurrunt: conspi-
ciunt de non lotis corporis manibus vitupe-
rant. in quorum operibus que per manus
sive per cetera corporis membra fiunt
nullam turpitudine sordidatis invenire
valebant: cum se magis ipsos culpare de-
buerint qui lotas aqua manus habentes
conscientiam livore pollutam gestabant
¶ Pharisei enim et omnes iudei nisi cre-
bro laverint manus non manducant. tenen-
tes traditionem seniorum: et a foro nisi
baptizentur non comedunt. Superstitiosa
est hominum traditio. semel lotos ad man-
ducandum panem crebrius lavari et a foro
nisi baptizentur non comedere. Sed ne-
cessaria est doctrina veritatis qua iubentur
eos qui panem vite desiderant de celo
participari desiderant. crebro elemosi-
narum lacrimarum aliorumque iusticie fruc-
tuum lavacro sua opera purgare: ut
casto corde et corpore celestibus
valeat communicare misteriis. Neces-
sarium est ut inquinamenta que ex
temporalium negotiorum curis quisque
contraxerit. subsequenti bonarum co-
gitationum et actuum emundet indu-
stria si interne refectionis cupit epu-
lis perfrui. Sed pharisei spiritualia
prophetarum verba carnaliter accipientes
que illi de cordis et operis casti-
gatione precipiebant dicentes lava-

mini mundi estote. et mundamini qui
fertis vasa domini: isti de corpore so-
lum lavando servabant. Frustra autem
pharisei frustra omnes iudei lavant ma-
nus. et a foro baptizantur: quamdiu con-
tempnunt fonte salvatoris ablui om-
nia baptismata servant vasorum. qui cor-
dium suorum et corporum eluere sordes
negligunt: cum certum sit moysen et aaron
qui vasa templi dei vel aquis diluere vel
igne purgari. vel oleo sanctificari man-
dantes et causa miserunt: non in hoc ma-
terialium rerum emundationem. sed men-
tium potius et operum castigationem
et sanctimoniam atque eternam nobis man-
dasse salutem. ¶ Et interrogabant eum
pharisei et scribe quare discipuli
tui non ambulant iuxta traditionem seni-
orum sed communibus manibus manducant
panem. Mira phariseorum scribarumque
stultitia. dei filium arguunt. quare ho-
minum traditiones et precepta non servet.
Manus autem id est opera non corporis
istius manus sed animi lavande sunt ut fi-
at in illis verbum dei. ¶ Et dicebat
illis. Bene irritum facitis preceptum de-
i ut traditionem vestram servetis. Falsam
calumniam vera responsione confutat.
Cum igitur vos propter traditionem hominum prece-
pta dei negligatis: quare discipulos
meos arguendos creditis. quod se-
niorum iussa parvipendant. ut dei man-
data custodiant. ¶ Moyses enim dixit honora
patrem tuum et matrem tuam: et qui ma-
ledixerit patri aut matri. morte mo-
riatur. Honor in scripturis non tantum in
salutationibus et officiis deferendis:
quantum in elemosinis et munerum col-
latione sentitur. Honora inquit apostolus vi-
duas. que vere vidue sunt. Hic honor- donum
donum intelligitur. Et in alio loco presbyteri
duplici honore honorandi: maxime
qui laborant in verbo et doctrina. Quia et
per hoc mandatum iubemur bovi tri-
turanti os non claudere. ut dignus
sit operarius mercede sua. ¶ Vos autem
dicitis. Quicumque dixerit patri aut matri

xix c

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Corban quod est donum, quodcumque est ex
me tibi profuerit. et ultra non dimitti-
tis eum quicquam facere patri suo aut
matri, et cetera. Preceperat Dominus vel
imbecillitates vel etates vel penurias
parentum considerans, ut filii honora-
rent etiam in vite necessariis ministran-
dis parentes suos. Sed hanc providentis-
simam legem Dei volentes scribe pha-
riseique subvertere, ut impietatem
sub nomine pietatis inducerent, docuerunt
pessimos filios, ut si quis ea que paren-
tibus offerenda sunt Deo vovere volu-
erit qui verus est pater, oblatio Domini
preponatur parentum muneribus. vel cer-
te ipsi parentes que Deo consecrata sunt
ne sacrilegii crimen incurrerent decli-
nantes egestate conficiebantur. atque ita
fiebat ut oblatio liberorum sub occasione
templi et Dei in sacerdotum lucra cederet.
Hec pessima phariseorum consuetudo de
tali occasione veniebat. multi habe-
ntes obligatos ex alieno et nolentes
sibi creditum reddere delegabant sacer-
dotibus, ut quarta pecunia ministrantibus
templi et eorum operibus deserviret. Potest
autem et sic breviter sensus habere con-
sit: munus quod ex me est tibi proderit
compellitis inquit filios ut dicant paren-
tibus suis: quodcumque donum oblaturus eram
Deo in tuos consumo cibos. tibique prodest
o pater et mater: ut illi timentes ac-
cipere quod Deo videbant mancipatum
inopem magis vellent vitam ducere. quam
comedere de consecratis. Et advocans
iterum turbam dicebat illis. Au-
dite me omnes et intelligite. Nichil est extra
hominem introiens in eum quod possit eum
coinquinare. Sed que de homine procedunt
illa sunt que communicant hominem. Verbum
communicat proprie scripturarum est et pub-
lico sermone non tritum. populus Iudeorum
partem Dei esse se iactans communes cibos
vocat quibus omnes utuntur homines. verbi
gratia suillam carnem, ostreas, lepores,
et huiusmodi animalia que ungulam

Opponat prudens lector et dicat.
si quod intrat in os non coinquinat hominem?

non sanctificant. nec immundant. nec communia
in scripturis sunt. Unde et in Actibus apos-
tolorum scriptum est, quod Deus supplicanti
ei ne commune diceret. Commune ergo quod
ceteris hominibus patet et quasi non est
de parte Dei pro immundo appellatur.
Nichil est extra hominem introiens
in eum quod possit eum coinquinare. Sed
que de homine procedunt illa sunt que
coinquinant hominem. Quare idolothitis
non vescimur? Apostolus scribit Non potestis
calicem Domini bibere et calicem demo-
niorum. Sciendum igitur quod ipsi quidem cibi
et Dei creatura per se munda sunt.
Sed idolorum et demonum invocatio eos fa-
cit immunda. Et cum introisset in domum
a turba: interrogabant eum discipuli ei-
us parabolam. et ait illis. Sic et
vos imprudentes estis? Quod aperte di-
ctum fuerat et patebat auditui apostoli
parabolam dictum putant. et in re ma-
nifesta mysticam querunt intelligentiam;
corripiuntur a Domino quare parabolice di-
ctum putent quod perspicue locutus est. Ex
quo animadvertimus vitiosum esse audito-
rem qui obscure manifesta, aut ma-
nifeste dicta obscure velit intelligere.
Non intelligitis quia omne extrinsecus
introiens in hominem non potest eum
communicare, quia non intrat in cor eius
sed in ventrem, et in secessum emittitur,
purgans omnes escas. Quidam cavillantur lo-
ca apud hereticos et perversos plena
sunt scandalis. et ideo hac sententiola sci-
licet calumniantur. quod Dominus physice
disputationis ignarus putet omnes ci-
bos in ventrem ire et in secessum dige-
ri: cum statim infuse esce per artus et venas
ac medullas nervorumque fundantur. Un-
de et multos qui vitio stomachi labo-
rant sustinent vomitum post cenas et pran-
dia statim egerere quod ingesserint
et tamen corpulentos esse: quia ad primum tac-
tum liquidior cibus et potio per membra fun-
datur. Sed isti dum hominis imperitiam reprehendere ostendunt

sua [illegible] cum remississimum humore
et liquens esca cum in ventre et intesti-
nis concocta fuerint et digesta
per occultos meatus corporis quos greci
poros vocant ad inferiora dilabitur
et in secessum vadit. Dicebat autem quoniam
que de homine exeunt illa communicant
hominem. Ab intus enim de corde hominum
cogitationes male procedunt. adulteria.
fornicationes. homicidia. fur-
ta. avaritie et cetera. De corde igitur
procedunt cogitationes male. Ergo me
principale non iuxta platonem in cerebro
sed iuxta christum in corde est. Et ar-
guendi sunt ex hac sententia qui cogi-
tationes a dyabolo immitti putant
et non ex propria voluntate nasci. Dy-
abolus adiutor esse et incentor ma-
larum cogitationum potest. auctor non
potest. [illegible] insidiis positus le-
vem cogitationum nostrarum scintil-
lam suis fomitibus inflammaverit. non
debemus opinari eum cordis quoque
occulta rimari. sed ex corporis habi-
tu et gestibus estimare quid ver-
semus intrinsecus. verbi gratia si pul-
chram mulierem nos crebro viderit
respicere. intelligit cor amoris
iaculo vulneratum. Et inde surgens
abiit in fines tyri et sydonis. Scri-
bis et phariseis calumniatoribus
derelictis transgreditur in partes
tyri et sydonis ut tyrios et sydo-
nios curaret. Et ingressus do-
mum neminem voluit scire. et non
potuit latere. Mirum quomodo
dicatur quod dominus neminem voluit scire
iter suum nec tamen latere potuerit.
Verum est quod ille non potuerit
qui cum esset corporaliter inter homines
positus omnia invisibiliter cum fonte age-
bant una cum patre disponebat.
Aut quam ob causam putandus est fi-
nes tyri et sydonis intrasse nisi
ut filiam syrophenisse a demonio li-

beraret. ac per fidem eius gentilis
perfidiam argueret scribarum et pha-
riseorum. Hoc fideliter ac pie sen-
tiendum est quod discipulos [illegible]
[illegible] quod ipse voluit factum est. ut
fidelibus iter eius sequentibus quod im-
peravit in hiis que agunt possent de-
bent [illegible] ingressum quem [illegible]
[illegible] precepit discipulis ne se cui
[illegible] in regione ignota quis esset ape-
rirent. et tamen ipse sicut [illegible]
[illegible] [illegible] quibusdam voluit
[illegible] publicavit. ipse cor [illegible]
[illegible] ad [illegible] salutem. invisibiliter
ad [illegible] [illegible] exemplo eius disce-
dit [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] favoris quantum
[illegible] declinare. nec tamen a pro im-
[illegible] opere cessare. quando hec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Et non potuit [illegible]
latere [illegible] cum [illegible] ut au-
divit de eo cuius habebat filia spi-
ritum immundum intravit et procidit ad
pedes eius. Erat autem mulier gen-
tilis. syrophenissa genere. Et rogabat
[illegible] hec gentilis sed cum fide ad
dominum venit. ecclesiam designat
de gentibus collectam. Que pro filia
demoniaca rogat. cum pro populis suis domi-
nus [illegible] credentibus [illegible] a dia-
boli fraudibus absolvi [illegible]
pietati supplicat. Que [illegible]
[illegible] de finibus suis egressa.
in hoc [illegible] [illegible] ingressa
[illegible] ad dominum. atque ad pedes eius [illegible]
[illegible] refert. quantum [illegible]
[illegible] colligitur quod [illegible] [illegible]
fideliter [illegible] [illegible] oravit
cum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. atque in domum [illegible] [illegible]

deberet gratiam pia se devotione ussi
fecerunt. Et rogabat eum ut
demonium eiceret de filia eius. Cum
dixit sine prius saturari filios
Cananea aperte diceret. Respondit
sumus ut una vos q de mensa
ceptis salute consequamur. Sed primo
oportet iudeos qui ingratitudine
rei electionis filiorum dei so-
lent nomine censeri pane cele-
resti. et sic tandem gentibus vite
pabula ministrari. Non est enim
bonum sumere panem filiorum. et
mittere canibus. At illa respondit
et dicit ei. Utique domine nam et ca-
telli edunt de micis puerorum.
Circa hanc personam et mulieris
chananaee tria commendantur: fides. pacien-
cia. humilitas. Predicat in fide
qua credidit sanari posse fi-
liam suam. paciencia qua [illegible]
cepta ut matheus scribit [illegible]
perseuerat. humilitas qua se
non canibus sed catellis comparat
Erio [illegible] filiorum panem non
inuenit. nec integros [illegible] ci-
bos posse. nec sedere ad mensa
cum patre. sed contenta sui reliquiis
catulorum ut humilitate mirandi
ad panis integri veniam [illegible]
tudine ipsa nunc conversi o esse
quondam filii: nos canes // per diu
ersitate fidei: ordo nominum con-
mutatur. De illis postea dicitur: cir-
cumdederunt me canes multi et
videte canes [illegible] videte malos ope-
rarios. videte concisionem. De no-
bis a latratu blasphemie contradic-
tionis ad pietatis gratiam conversis
ipse alibi dicit. Et alios oves habeo
que non sunt ex hoc ovili: et illas oportet
me adducere. et vocem meam audient
Notandum sane quod mistice [illegible]
ridendes ex gentibus mulier: que catel-

los sub mensa comedunt de micis
puerorum mensa que in scriptura
sacra que nobis panem vite ministrat
sunt etiam dicit ecclesia. Parasti in
conspectu meo mensam. adversus
eos qui tribulant me. mire pue-
rorum interna sunt misteria sig-
nificancium. quibus simulium solet corda
reficere. de quibus alias sic ecclesie
promittitur. dicente propheta de deo.
Qui posuit fines tuos pacem et
adipe frumenti saciat te. Sed ego
[illegible] micas de pane puero-
rum edunt catelli: quia conversi ad fi-
dem qui erant despecti in gentibus
non littere superficie in scripturis sed
spiritualium medullam sensuum
qua in bonis actibus proficere vale-
ant inquirunt. Et hoc sub mensa
dominorum. quia in verbis sacris elo-
quii humiliter fodiunt amplexanda
et precepta sunt cuncta sua cordis
et corporis officia supponunt. Quam
tamen ad sperandum quod a domino promis-
sa sunt omnia in rebus merito se
debere humilitatis eriguntur. Et ait
[illegible] illa propter hunc ser-
monem vade. Exiit demonium de
filia tua. Propter humilem matris
fidelemque sermonem: filia deseru-
it demonium // Ubi datur exempli
cathesizandi et baptizandi infantes
quia videlicet per fidem et confessionem
parentum in baptismo liberantur a
diabolo parvuli: qui nec dum per se sa-
pere vel agere aliquid boni possunt
aut mali. Et iterum exiens de fini-
bus tyri. venit per sidonem ad mare
galilee: inter medios fines decapo-
leos. Decapolis est ut ipso nomine probatur
regio decem urbium trans iordanem
ad orientem circa hippum et pellam et
gadaram. contra galileam. Quod ergo
dicitur quia dominus venit ad mare gali-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

[...]nit inter medios fines decapoleos.
non ipsos fines decapoleos eum intras-
se significat. neque enim mare trans-
navigasse dicitur. sed potius ad ma-
re usque venisse. atque ad ipsum per-
venisse locum qui medios fines de-
capoleos longe trans mare positos
respiciebat. Et adducunt ei sur-
dum et mutum. et deprecabantur eum ut
imponat illi manum. Surdus et
mutus est qui nec aures audien-
dei dis dei verbis. nec os aperit ad
loquendum. Quales necesse est
ut hi qui loqui iam et audire di-
vina eloquia longo usu didicerunt
domino sanandos offerant. quatinus eos
quos humana fragilitas nequit.
ipse dextera sue pietatis salvet. Et
apprehendens eum de turba seorsum.
misit digitos suos in auriculas.
Prima salutis ianua est ut ipsum
apprehendente domino de turba seorsum
duci. Apprehendens namque infirmum
de turba seorsum ducit. cum mente
pectus languidum inspiratione sue
pietatis illustrans a consuetis huma-
ne conversationis moribus abducit.
atque ad sequenda preceptorum suorum
itinera provocat. Mittit digitos
suos in auriculas. cum per dona spiritus
sancti aures cordis ad intelligenda
ac suscipienda verba salutis ape-
rit. Nam digitum dei appella-
ri spiritum sanctum testatur ipse dominus cum
dicit iudeis. Si ego in digito dei
eicio demonia. filii vestri in quo eiciunt.
Quod exponens alius evangelista
dicit. Si ego in spiritu dei eicio demo-
nia. Unde magi victi digito et ma-
gna signa in egypto superati a moyse di-
xerunt. digitus dei est hic. Et lex
in tabulis scripta est lapideis digito dei
que per donum sancti spiritus et ad refrenandos
defenderunt homines sub spiritum ma-
gnorum. et in agnitione divine vo-

luntatis erudiunt. Digiti ergo dei in
auriculas missi eum qui sanandus
erat dona sunt spiritus sancti. quibus cor-
da que a via veritatis aberrave-
rant. ad scientiam salutis audiendam
discendamque revocat. Et quia per con-
trarium veritatis lucem sequi confes-
sio debet. apte subiungit. Et ex-
puens tetigit linguam eius. Ex-
puens dominus quippe linguam tetigit
egrotantis. cum ad confessionem fidei
ora cathechizatorum instruit. Spu-
tum namque domini saporem designat sa-
pientie. que teste libro sapientie
loquitur. Ego ex ore altissimi prodivi
primogenita. Unde et alibi sputo
[...] terre commixto cecum natum illu-
minat. Sputum enim quod ex capite
dei descendit. divinam cum natura
quod ex deo est. porro caput christi deus
[...] humanam quoque ex ho-
minibus assumptam designat. Et per me-
dicamentum ex sputo suo et terra con-
fectum oculos ceci nati aperuit.
Quem genus humanum per confessionem
divinitatis sue nature ab erroribus
erroneum suorum tenebris eruit. Et
spuens ergo dominus linguam muti ut
loqui valeat tangit. cum ora divinum
bruta ad verba sapientie proferen-
da cum tactu sue pietatis infor-
mat. Unde et subditur. Et suspi-
ciens in celum. ingemuit. et ait illi
effeta. quod est adaperire. Suspi-
ciens namque in celum. ut inde mutis
loquela. inde auditum surdis. inde
cunctis infirmitatibus medela docu-
it esse querendam. Ingemuit autem
non quod ipsi opus esset cum gemitu ali-
quid petere a patre qui cuncta pe-
tentibus donat cum patre. sed ut nobis
gemendi daret exemplum. cum vel
pro nostris vel pro nostrorum crimi-

ribus prouidentie supne dispensa-
pietatis tribuamus. Quod autem aer-
effeta idest adaperire: ad aures p-
prie pertinet. Aures etenim ad audien-
dum aperiende. lingua uero ut loq
posset a retinaculis erat sue tar-
ditatis soluenda. Unde et subditur

xxiij c. Et statim aperte sunt aures eius et
solutum est uinculum lingue eius et
loquebatur recte. Ubi utraque uniꝰ eius-
demque mediatoris dei et hominis na-
tura manifesta distincta est. Sus-
piciens in celum eius quasi homo de-
precaturus ingemuit. et mox uno ser-
mone quasi diuina potens maiestate

maiestate curauit. Ubi et dr de eo in dictis
aperuit aures et lingue uincu-
lum soluit ut loquebatur recte. Ille
etenim solus recte loquitur. siue deum
confitendo siue aliis ~~[illegible]~~ p-
dicando. cuius auditum ut celestibus
possit auscultare et obseruare
mandatis diuina gratia reserat. cuius
tactu linguam deus ~~[illegible]~~ sapientie que
est ad loquendum instruit. Talis ac
merito pro diuine cum psalmista Domine
labia mea aperies: et os meum an-
nunciabit laudem tuam. Et cum ysaia
Dominus dedit mihi linguam eruditam:
ut sciam sustentare eum qui lapsus
est uerbo. Erigit mane. mane eri-
git mihi aurem: ut audiam quasi ma-
gistrum. Et precepit illis. ne cui
dicerent. Quanto autem eis precipiebat
tanto magis plus predicabant: et eo
amplius admirabantur dicentes. Bene
omnia fecit: et surdos fecit audire
et mutos loqui. [sciebat] precipiebat eos pro
ille qui nouerat habebat et presentes
et futuras hominum uoluntates.
tanto magis predicaret uos quantum

ne predicarent eis precipiebat sed ut hoc
hoc precipiebat nisi quia pigris uole-
bat ostendere quanto studiosius quan-
toque feruentius eum predicare debeant
quibus iubet ut predicent: qui illi qui p-
hibebantur tacere non poterant. In
illis diebus iterum cum turba esset do. sep. x. oct. pent.
multa nec haberent quod manducarent.
conuocatis discipulis ait illis.
Misereor super turbam quia ecce iam
triduo sustinent me. nec habent quod
manducent et cetera. Et in hac lectio-
ne considerandum est in uno eodemque re-
demptore nostro distincta operatio di-
uinitatis et humanitatis. atque error
eutychetis. qui unam in christo opera-
tionem dogmatizare presumit. pro-
cul a christianis finibus expellendus.
Quis enim non uideat hoc quod super
turbam miseretur dominus. ne in [illegible]
[illegible] uie longioris labore deficiat
affectum esse et compassionem humane
fragilitatis. quod uero de sep-
tem panibus et pisciculis paucis iiii
milia hominum saturauit diuine ope-
re uirtutis. Constat autem hoc mi-
raculo designatur. quod nam soli
pressuras ac tentationes miserie
nequimus. nisi nos gratia redemptoris
nostri alimento sui uerbi reficiat ii
hoc non recipe inter hanc refectionem
et illam quinque panum ac piscium duorum
distat: quod ibi littera ueteris
instrumenti spirituali gratia plena
est designata. Hic autem noui ue-
ritas ac gratia testamenti fidelibus
ministranda monstrata est. Hanc utique
ipsam in monte celebratam est ut ubi
diu [illegible] statum [illegible] de-
clarat. quia utriusque scriptura re-

tumen iste intellectu · altitudine nobis
celestium et preceptorum mandat et principes
terrarum altitudine cristi qui est
mons domus domini in uertice montium
consona uoce predicat · Qui enim edi-
ficatam supra se ciuitatem siue domum
domini idest ecclesiam in alta bonorum extol-
lit operum · et uirtutis manifeste gen-
tibus exhibet · ipse habet ab terminis de-
lectationibus abstractam panem celi ipse
[illegible] ad appetendum superne suauitatis
dato pignore sibi spiritualis ascendit
Misereor super turbam quia ecce
iam triduo sustinent me · nec habent
quod manducent et si dimisero eos ie-
iunos in domum suam · deficient in uia
Quare triduo turba dominum sustinuerit
matheus exponit plenius · qui ait Et as-
cendens in montem sedebat ibi et ac-
cesserunt ad eum turbe multe haben-
tes secum mutos · claudos · cecos · debi-
les · et alios multos · et proiecerunt
eos ad pedes eius · et curauit eos · In-
de ergo triduo dominum propter sanationem in-
firmorum suorum sustinent · [illegible] quippe
fide · sancte trinitatis [illegible] domino pro suis
[illegible] peccatis [illegible] uidelicet la-
crimarum [illegible] perseueranti instantia suppli-
cationibus · etenim turba triduo dominum sustinet
multitudo ~~multitudo~~ fidelium peccata que perpetrauit
per penitentiam detestans · ad dominum se conuer-
tit in locutione atque cogitatione [illegible]
Quos dimittere ieiunos in domum suam
dominus non uult ne deficiant in uia · quia
uidelicet conuersi peccatores in presentis
uite uia deficiunt · si in sua conscientia
sine doctrine sancte pabulo dimittantur ·
Ne ergo lassentur huius peregrinationis in
itinere · pascendi sunt sacra [illegible]
ammonitione · Valde autem pensanda
est [illegible] que expressit ex ore ue-
ritatis qua dicitur · Quidam enim ex
eis de longe uenerunt · Est namque qui nichil
fraudis et nichil carnalis corrup-

tionis expertus ad omnipotentis dei seruitium
festinauit iste de longinquo non uenit
qui per circumcisionem et [illegible]
in sunt alius ~~[illegible]~~ [illegible] nulla
nullis flagitiis inquinatus · solum autem
coniugium expertus · ad ministerium spi-
ritale conuersus est · Nec ipse uenit
de longinquo · quia usum concessum conces-
sit per illicita non errauit · Alii ~~[illegible]~~ per uero
carnis flagitia · alii per falsa tes-
timonia · alii post furta facta · Alii
post illatas uiolentias · Alii post per-
petrata homicidia ad penitentiam
redeunt atque ad omnipotentis dei ser-
uitium conuertuntur · Hi uidelicet ad
dominum de longinquo ueniunt · Quanto
etenim quisque plus in prauo opere er-
rauit · tanto ab omnipotente domino longius
recessit · Dentur igitur alimenta eis
etiam qui de longinquo ueniunt · quia con-
uersis peccatoribus doctrine sancte cibi pre-
bendi sunt ut in deum uires reparent
quas in flagitiis amiserunt · Etenim
iudei quondam in cristo crediderunt de
[illegible] ad illum uenerunt · quia legis et prophe-
tie [illegible] erant litteris edocti de illo · Ce-
terum [illegible] gentiles de longe utique ue-
nerunt ad [illegible] quia nulla paginarum
[illegible] nominis de eius erat fide pro-
[illegible] Et interrogauit eos quot panes
habetis · Qui dixerunt septem
septem panes in misterio noui testa-
menti ponuntur · in quo septiformis
gratia spiritus sancti plenius fidelibus [illegible]
et credenda reuelat et credita dat
Nec hordeacei fuisse produntur · sicut
illi quinque de quibus quinque milia hominum
[illegible] saturata · [illegible] sicut in lege
uitale alimentum corporalibus sacra-
mentis obtegeret · Hordei etenim me-
dulla tenacissima palea tegitur · Et pre-
cepit turbe discumbere super terram · Su-
pra [illegible] quinque panum turba super
feni [illegible] distribuebat · Nunc ubi sep-
tem panibus reficienda [illegible] super terram

discumbere precipit: ac per scripture leg-
tionis desideria calcare et comprime-
re iubemur. Omnis enim caro fenum: et omnis
gloria eius tanquam flos feni. Cum in novo
autem testamento · ipsam quoque terram
ac facultates temporales derelinque-
re precipimur. Vel certe quia mons in quo
turba dominicis panibus reficiebatur
altitudinem ut supra diximus redemp-
toris nostri significat: ibi super fenum
hic super terram recumbitur: ibi enim cel-
situdo propter christi carnales homines
et terrena terrenum carnali spe et de-
siderio tegitur. Hic autem remota omni
cupiditate carnali convivas novi tes-
tamenti spei permanentis firmamentum
tanquam ipsius montis soliditas · nullo fe-
no interposito continebat. Et accipiens
septem panes · gratias agens fregit · et
dabat discipulis suis ut apponerent:
et apposuerunt turbe. Dominus accipi-
ens panes dabat discipulis ut ipsi
acceptos turbe apponerent: quia spi-
ritualis dona scientie tribuit aposto-
lis · per eorum ministerium voluit eccle-
sie sue per orbem vite cibaria distri-
bui. Quod autem fregit panes quos
discipulis daret apertionem designat
sacramentorum: quibus ad eternam
salutem initiandus erat mundus
cum dixit ipse dominus et nemo novit
filium nisi pater · neque patrem quis no-
vit nisi filius et cui voluerit filius
revelare: quod nisi pane vite no-
bis per se aperiendo demonstravit ·
ad interiora cernenda per nos ip-
sos pervenire nequimus. Cum con-
tra propheta miserabilem quorundam
famem deplorans diceret: Parvuli
petierunt panem: nec erat qui fran-
geret eis. Quod est aliis verbis
dicere: pueri quesierunt pabulum
verbi dei quo ad virtutem bone ope-
rationis convalescerent refici: nec

erat magisteriis describentibus qui eis
scripture archana patefaceret · coh
ad maiora veritatis instrueret. Accep-
tis autem ad frangendum panibus
dominus gratias agit · ut et ipse quanti
de salute generis humani congaudeat os-
tendat: et nos ad agendas semper deo
gratias informet · cum vel terreno pane
carnem vel animam celesti gratia
largiente reficimur. Et habebant
pisciculos paucos: et ipsos benedixit
et iussit apponi. In panibus septem
scriptura novi testamenti designatur
[illegible] per gratiam sancti spiritus ver-
[illegible] quid in
pisciculis quos benedicens pariter dominus
turbe iussit apponi nisi sanctos ac
primos illius temporis quo eadem est
condita scriptura · ut quorum ipsa scrip-
tura fidem vitam et passiones continet:
qui de turbulentis huius seculi fluc-
tibus erepti ac divina benedictione
consecrati · refectionem nobis intus
ne in huius mundi tumescentis [illegible]
sis deficiamus · exemplo sue vite
prebere vel mortis. Et manduca-
verunt et saturati sunt. Qui mandu-
cant de panibus domini ac piscibus et
saciantur: qui audientes verba dei
et exempla intuentes ad perfectionem vite
correctionis per [illegible] conari atque
assurgere festinant. Quibus apte
congruit illud psalmiste: Edent
pauperes et saturabuntur · et lau-
dabunt dominum qui requirunt eum: vi-
vent corda eorum in seculum seculi.
Quod est aperte dicere: Audient
humiles verba dei et facient: et
ad laudem non suam sed sui largi-
toris cuncta que bene egerint referent
cum merito in vita interioris homi-
nis eterna · ut pote pane vite saciati
pervenient. Cum contra tardis au-
ditoribus per prophetiam exprobatur

manducastis et non estis saturati. Manducant namque et non saturantur qui panem verbi dei audiendo deglutiunt
sed non faciendo que audiunt mentis
intime dulcedinem qua con-
spectum conditoris mirantes memorie
recipiunt. | Et sustulerunt quod su-
perauerat de fragmentis septem spor-
tas. Quod turbis saturatis superat
apostoli sustollunt et septem sportas im-
plent. Quia sunt altiora perfectionis
precepta, ut post exhortamenta et consilia,
que generalis fidelium multitudo nequit
seruando et implendo attingere. Quorum
perfectio illos aptius respicit qui ma-
iore spiritus gratia pleni generalem fide-
lium conuersacionem mentis et operis
sublimitate transcendunt. Qualis
est quod dicitur: Si vis perfectus esse vade et
vende omnia que habes // Unde bene sporte
quibus sunt condita fragmenta sy-
bolum apte septiformis spiritus gratiam
septe fuisse memorantur. Sicut enim
sporte iunco et palmarum foliis so-
lent texi: merito in sporte figura
... ponitur, opertus ... sig-
nificatione ... palma vero
aquas ... uictricem
ornat manum. Et iuncus ra-
dicem fixa in aquis (?) ... ut in radice
cordis ne forte ab amore eternitatis
arescat ... in ipso vite fonte collocat.
Et assimilatur ... palmarum sunt
foliis contexta ... in mentem et in
corde retribucionis memoria puro
retinet. Et bene turba quatuor reliquias
... non caperet. Manducasse
... et saturata narratur. Quia sunt
nonnulli qui et si omnia sua relinquere
nequeunt ... implere hoc quod
de virginibus dicitur: Qui potest capere capiat
... ceterorum ... tamen esurientes et sicientes iusticiam saturantur.
Et audiendo mandata legis dei ad vi-
tam eternam perueniunt. | Erat autem
qui manducauerunt quasi quatuor
milia. Et dimisit eos. Hic quatuor
milia ... sicut ipse etiam numerus docet euan-
gelicis sunt pasti cibariis. | Et
statim ascendens nauim cum discipulis
suis, venit in partes Dalmanutha.
Pro hoc in Matheo legimus: Et di-
missa turba, ascendit in nauicu-
lam et venit in fines Mageda.
Nec est dubitandum eundem locum
esse sub utroque nomine. Nam plerique co-
dices non habent ... secundum Marcum ...
Mageda. | Et exierunt pharisei
et ceperunt conquirere cum eo, querentes
ab illo signum de celo, temptantes
eum. ... signum querunt, quasi que
viderint signa non fuerint. Sed quid
quererent ostendit Matheus. Querentes
ab illo signum de celo: vel in more
Helie ignem de sublimi venire cu-
piebant, vel in similitudine Samuhelis
tempore estiuo mugire tonitrua,
coruscare fulgura, imbres ruere.
Quasi non possent et illa calumpniari
et dicere ex occultis et variis aeris
passionibus accidisse. At tu qui calumpni-
aris ea que oculis vides manu te-
nes, utilitate sentis, quid facies
de hiis que de celo venerint? Utique respon-
debis et magos in Egipto multa signa
fecisse de celo. Vel certe signum de celo
querunt ut qui multa hominum milia semel
et iterum paucis de panibus saciauit, nunc in exem-
plum Moysi manna celitus misso et per
omnia passim dispersa populum omnem multo
tempore reficiat. Quod in euangelio
Iohannis post datum panem turbas po-
tuisse ab eo quesisse legimus dicentes:
Quod ergo tu facis signum, ut videamus
et credamus tibi? Quid operaris? Pa-
tres nostri manna manducauerunt in
deserto sicut scriptum est: Panem de
celo dedit eis manducare. | Et ingemi-
scens spiritu ait: Quid generatio ista signum
querit? Amen dico vobis si dabitur

generacio ista signum. Cum supra turba
credente celesti beneficio refectionis
gracias ageret: nunc ob stulticiam phari-
seorum non credencium et temptancium pe-
ticionem gemit et contristatur. quia vera
hominis naturam veros humane nature pro-
prios affectus sicut de hominum salute
letatur. ita super errantibus dolet et ingemiscit
credentibus. Et alibi cum reversis ad se
lucem apostolis predicationibus esset gratulatus:
scriptum est de illo. In ipsa hora exul-
tavit spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi
pater domine celi et terre. quod abscon-
disti hec a sapientibus et prudentibus.
et revelasti ea parvulis. Et contra inde
Iudas est traditurus, turbatus
fuerat est spiritu. ut Iohannes scribit. et pro-
testatus est. et dixit amen amen dico vo-
bis. quia unus ex vobis tradet me. Quod
autem dicit si dabitur generacioni isti signum:
significat non dabitur. iuxta illud in
psalmo. Semel iuravi in sancto meo si
David mentiar. id est non David mentiar. sicut
dominus Augustinus de Concordia evangeliorum
exponit loquens. Ita in Marco scriptum
est. Amen dico vobis: et signum non dabitur
ei. Vero non datur signum generacioni illi
de celo quod temptancium dominum et insultancium me-
rebatur. Temptantibus quale temptan-
tibus erat tale unum signum quale tempta-
tes querebant hoc est de celo. Quibus
tamen tunc celestia signa dabat in
terra. Ceterum generacioni querencium do-
minum requirencium faciem dei Iacob
signum de celo ostendebat. Cum cer-
nentibus apostolis ascendit in celum. Cum
misso desuper spiritu primitiva implevit
ecclesia. Cum ad imposicionem manus apos-
tolorum in Samaria Cesarea. Ephesso.
aliisque urbibus ac locis plurimis gra-
cia de celo spiritus sancti credentibus ministra-
tur. Et dimittens eos: ascendens ite-
rum navim abiit trans fretum. Et obliti sunt sumere
panes. et nisi unum panem non habebant se-
cum in navi. Queret aliquis et dicat
quomodo panes non habebant. Cum statim im-
pletis septem sportis ascenderunt navi-
culam et venerunt in fines Magedam. Ubi
audiunt navigantes quod cavere debeant
a fermento phariseorum et saduceorum.
Quod scriptura testatur. quod obliti sunt
eos secum tollere. Quod autem navigantes
trans fretum obliti sunt unum panem
secum. indicium est quam modicam carnis
curam haberent in reliquis. quibus ipsa
reficiendi corporis necessitas que
naturalibus cunctis mortalibus inest. in-
tencione domini comitandi mente excesserat.
Unde non panis quem secum habebant in navi-
gando ipsum panem vite dominum (videlicet) sal-
vatorem designat. cuius amore consola-
ti refociebantur in corde. nunc de
terreno pane quo corpus pasci solet
curabant. Et precipiebat eis dicens. Vi-
dete et cavete a fermento phariseorum
et fermento Herodis. Fermentum phari-
seorum est. decreta legis divine tradi-
cionibus hominum postponere. et certe legem
verbis predicare. factis impugnare. fer-
mentum eorum est dominum temptare. nec doc-
trine eius. aut operibus credere. sed
insultando alia quibus credere debeant
petere. Fermentum Herodis est. Adulterium.
homicidium. temeritas iurandi. simulatio
religionis. et quod cum eius tempore et
religionis. et quod odium erat precursoris in
origo scelerum odium ac preconio in
dominum et precursorem eius. Providens saluator
dominum et precursorem eius. A quo utrorumque fermento
regem celestis. A quo utrorumque fermento
cavere apostolos admonebat. sicut et sinceris epule-
mur. non in fermento veteri neque in
fermento malicie et nequicie: sed in azi-
mis sinceritatis et veritatis. Et co-
gitabant ad alterutrum dicentes. quia pa-
nes non habemus. Quo cognito ait Ihesus.
Illis. Quid cogitatis quia panes non ha-
betis. Nondum cognoscitis neque intel-
ligitis. Adhuc cecatum habetis cor
vestrum. Oculos habentes non videtis: et
aures habentes non auditis. Nec recor-
damini quando quinque panes fregi in quinque
milia. et quot cophinos fragmentorum plenos
Ex occasione precepti quo salvator
iusserat dicens. cavete a fermento pha-
riseorum et fermento Herodis. docet
eos quid significent quinque panes et quin-
que milia hominum pasta. aut quinque milia hominum
et quatuor milia que pasta sunt in de-

fragmentorum plenos

rems quod licet fermenti magnitudo ex-
igua sit: tamen aliud spiritualis intel-
ligentia demonstret. Sed cum fermentum
phariseorum et saduceorum et fermen-
tum herodis non corporalem panem sed
traditiones perversas et heretica
significent dogmata: quare et ipsi qui-
bus initiatur et populus dei quo verum
doctrina integritas significat. Huius-
modi fermentum quod et varie dict-
um est habuit marcion et valentinus et
omnes heretici. Fermentum hanc vim habet
ut si farine mixtum fuerit quod
parvum videbatur crescat in maius et
ad saporem suum universam conspersionem
trahat: ita et doctrina heretica si
vel modicam scintillam in tuum pectus
iecerit in brevi ingens flamma sub-
crescit. et totam hominis possessionem ad se
trahit. Hoc est de quo et apostolus loquitur
modicum fermentum totam massam corrum-
pit. Et veniunt bethsaidam et adducunt
ei cecum et rogabant eum ut illum tange-
ret. Ceci qui a domino curantur languo-
res spiritualium sunt signa languorum
quibus vita per peccatum eterne morti appropinquat.
Sicut enim in surdo et muto a domino sa-
nato sanatio mentis firmatur eorum qui
nequeunt audire verbum dei nec loqui nove-
runt. et mox in refectione turbe esu-
rientis que diu secuta fuerat sa-
tietas figuratur illa qua diligentium
se et querentium solet corda nutrire. Ita
in hoc per ceco paulatim curato a domino i[d est]
illuminatio designatur mentium stultorum
ac longe a via veritatis aberrantium. Ro-
gabat autem eum ut illum tangeret: sciebat
quod tactus domini sicut leprosum mun-
dare. ita etiam cecum illuminare valeret
Tangimur autem dominum nos cum ei fide
integra et sincera adheremus. Quem
propterea tactum nobis esse saluberrimum
exemplo mulieris que fimbriam eius
felici audacia tetigit edisserimus. Tangit
nos dominus cum nostram mentem afflatu sui
spiritus illustrat. atque ad agnitionem nostre
quoque infirmitatis studiumque bone actionis
accendit. Et apprehendens manum ceci edu-

xit eum extra vicum. Apprehendit manum ceci
ut eum ad exercitionem bone et operis actionis qua-
si diutina cordis obscuritate non nove-
rat confortaret. et educit extra vicum:
ut a turba vulgari segregatus voluntatem
sui conditoris qua illuminari merere-
tur liberius sedulo corde scrutaretur.
Omnis sic cum lumine civitatis videre de-
siderat: non exempla turbarum sed divina-
rum necesse est semper sui redemptionis
sequatur. Et expuens in oculos eius
impositis manibus suis interroga-
vit eum si aliquid videret. Et aspiciens ait
video homines sicut arbores ambulantes.
Deinde iterum imposuit manus super
oculos eius: et cepit videre. et resti-
tutus est ita ut videret clare omnia. Ce-
cum hunc dominus paulatim et non repente
curat. quem uno mox verbo si vellet
poterat curare: ut magnitudinem
humane cecitatis ostenderet que quasi
pedetemptim et per quosdam profe-
ctuum gradus ad lucem divine visio-
nis solet pervenire. Et ut sue nobis
gratie crebra doceret ~~indicia~~. per quam idicia
singula nostre perfectionis incrementa ut
prospicere aliquid possimus ne desperat
adiuvat. De sputo autem oris domini sic
gratiam spiritus eius designat sepe dictum
est. de tactu manuum eius quid utile
adiutorii ipsius insinuet nulli dubium
est. Sputum quippe ab intus de capite
prodit. manus non sunt corporis exte- membra
rius posita. Expuens ergo in oculis ceci
dominus imponit manus suas ut videat:
quia cecitatem generis humani et per in-
visibilia divine pietatis dona. et per vi-
sibilia fidei sacramenta accepte hu-
manitatis abstersit. Primo autem is quem
curabat videbat homines velut arbores
ambulantes: hoc est formam quidem cor-
porum inter umbras aspiciens. sed nec-
dum membrorum lineamenta visu adhuc
caligante discernere valens. quales
videntur arbores a longe spectantibus
vel certe in luce nocturna solent ap-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

parere ita ut non facile arbor an homo sit possit dinosci. Quia prius minimum cuiusque virtutis intuitum est hominum vitam moresque tenebrosorum conspicere. ut quid usquam boni viderit imitetur. quid mali caveat ac detestetur. Quod quia dudum despicit ac longi temporis obscuritate depressus est. ut inter bonorum et malorum fidem et perfidiam sincera pietatis opera et simulatione mixta adhuc discernere nesciat. quasi ambulantes homines instar arborum cernit: quia facta intuendo absque luce discretionis videt. Et quod talibus superimposuit ut divina dignatio que eos curam hominis considerandi tribuit etiam donum contulerat discernendi. que magis homini sequenda. quorum sit audienda doctrina vel apte docet quod secunda impositione manuum sanatus dominus ei lucem clare omnia videndi restituerit. Clare namque videt omnia qui cecus fuit et qui illuminari iuste meruit manifeste didicerit quid credendum. qualiter vivendum. que et fide veritatis atque operatione iustitie prima sunt in futuro speranda. *Et misit illum in domum suam dicens. Vade in domum tuam: et si in vicum introieris nemini dixeris.* Quod eum in domum suam ire precepit. mistice admonet eos qui agnicionem veritatis illustrantur ut ad cor suum redeant. et quantum sibi donatum sit sollicita mente perpendat: collatisque sibi beneficiis digna opera coniungere respondeat. Quod non eum sicut et ceteros quos sanavit alios sanatione sua gloria tegere iubet. exemplum suis tribuit. ne de his que faciunt miraculis favorem vulgi requirant. sed divinis tantum aspectibus ubi et nolentes oportet restat sunt placere contenti. *Et egressus est Iesus et discipuli eius in castella Cesaree Philippi.* Philippus iste est frater Herodis de quo supra diximus tetrarcha Iturie et Trachonitidis regionis: qui in honorem Tiberii Cesaris Cesaream Philippi que nunc Paneas dicitur appellavit. Et est in provincia Phenicis. imitatus Herodem patrem qui in honorem Augusti Cesaris appellavit Cesaream que prius turris Stratonis vocabatur: et ex nomine filie eius Libiadem transiordanem construxit. Cesarea autem Cesaree Philippi ubi Iordanis ad radices montis Libani: et habet duos fontes. unum nomine Ior et alterum Dan: Quam simul mixti Iordanis nomen efficiunt. *Et in via interrogabat discipulos suos dicens. Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes. Alii Iohannem Baptistam. Alii Heliam: alii vero quasi unum de prophetis.* Pulchre dominus fidem discipulorum exploraturus. primo hominum sententiam interrogat. ne videlicet illorum confessio non veritatis agnitione probata. sed aliorum videatur opinione firmata: nec cogitata credere sed instar Herodis de auditis hesitare putetur. Unde et Petro se Christum confitenti secundum Matheum dicit. quia caro et sanguis non revelavit tibi: hoc est doctrina humana. fides relatione non docuit. Pulchre etiam qui dudum de deo sententiam ferunt: hominum nomine notantur. Nam qui veritatem potentie eius fideliter ac pia mente cognoscunt: nequaquam homines sed dii appellari merentur. quales fuisse apostolos secunda sua interrogatione dominus ostendit. Nam sequitur. *Tunc dicit illis. Vos vero quem me dicitis esse?* Attende prudens lector. quod ex consequentibus textum sermonis apostoli nequaquam homines. sed dii appellantur. Cum enim dixisset quem me esse dicunt homines

subiecit. Vos vero quem me dicitis esse.
Illis qui homines sunt humana opinan-
tibus: vos qui dii estis quem me esse
existimatis. Respondens petrus ait.
Tu es christus. Licet ceteri apostoli sci-
ant; petrus tamen audet preteris re-
sponsurus est magis omnia. qui et naturam
et nomen expressit in quo summa [illegible]
tum est. Cave ne nos de generati-
one dei sermo questiones. cum pau-
lus indicaverit nichil se scire nisi
christum ihesum et hunc crucifixum. et
petrus nichil amplius quam christum dei
filium putaverit confitendum: nos non
et illum et quis magis sit. et quantus
sit. humane opinionis contemplacione
time mur timere. Finis non fidei christus mee
est: finis fidei mee dei filius est
Sed licet in scire generationis sa-
cramentum non licet tamen nescire genera-
tionis fidem. Et comminatus est eis.
ne cui diceret de illo. Et cepit
docere illos quia oportet filium ho-
minis multa pati: et reprobari
a senioribus et ceteris. [illegible] se cum
passione et resurrectionem noluit
predicari. ut completa postea san-
guinis sacramento oportunius apostolis
diceret. euntes docete omnes gentes.
baptisantes eos in nomine patris et
filii. et spiritus sancti. quia non expediret
eum publice predicari et [illegible]
in ipsius maiestate: quem post pauxu-
lum flagellatum visuri sunt et cru-
cifixum multa pati a senioribus et scri-
bis et principibus sacerdotum. Et notandum
quod cum qui multa pati et occidi et
resurgere debeat filium hominis ap-
pellat: quia passio in carne christi.
divinitas impassibilis mansit. Et
apprehendens eum petrus cepit incre-
pare eum. [illegible] non increpaverat cum ma-

theus exponit causam dicens. Cepit
illum increpare dicens. Absit a te
domine: non erit tibi hoc. Sepe diximus
nimii ardoris amoris maxi-
mi fuisse petrum in dominum salvato-
rem. [illegible] quia non post confessionem suam
qua dixerat tu es christus et premi- filii dei vivi +
um salvatoris quod audierat secun-
dum matheum beatus es symon bar-
iona quia caro et sanguis non re-
velavit tibi sed pater meus qui in celis
est. repente audit a deo oportere
eum ire in ierosolimam ibique multa
pati a senioribus et scribis et prin-
cipibus sacerdotum et occidi. et tercia
die resurgere. non vult destrui
confessionem suam: nec putat fieri pos-
se ut dei filius occidatur. exprese-
[illegible] in affectum suum. ut separa-
tim dicit. ne presentibus ceteris con-
discipulis magistrum videatur ar-
guere: et cepit increpare illum
amantis affectu et optantis dicere.
Absit a te domine. vel ut melius habetur
in greco propicius esto domine non erit
istud: hoc est non potest fieri nec reci-
piunt aures mee ut dei filius oc-
cidendus sit. Qui conversus et vi-
dens discipulos suos. comminatus est
petro dicens. Vade retro me sathana
Sathanas interpretatur adversarius sive
contrarius. quia contraria loqueris
voluntati mee: debes adversarius
appellari. Multi putant quod non petrus
[illegible] correptus sit sed adversarius spi-
ritus. qui hec dicere apostolo sugge-
rebat. sed ego in errore apostolicum
et de pietatis affectu venientem
numquam incentivum videbitur diaboli. Vade
sathana diabolo dicitur: vade retro

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

me penitus audire. Vade retro me, hoc est sequere sententiam meam. Quoniam non sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum. Dei voluntatis est et patris et mea, ut veniam facere voluntatem, ut pro hominum salute moriar. Tu tuam tantum considerans voluntatem non vis granum frumenti in terram cadere ut multos fructus afferat. Et convocata turba cum discipulis suis dixit eis: si quis vult post me sequi, deneget semetipsum, et cetera. Postquam discipulis mysterium suae passionis et resurrectionis ostendit, hortatur eos una cum turba ad sequendum suae passionis exemplum. Et bene quidem Christus se tribulatione compressis salutem in futuro promittit aeternam, non tamen eis verum conversionibus quanta ipse passurus quodve a mortuis et resurrectionis aperiunt. Vide formam docendi ministeriis ubi propter ut capacitate considerata auditorum pro quemque modo instruere meminerat: nam primis auditoribus altiora quam capiunt arcana committat. Si quis vult post me sequi deneget semetipsum. Aut et nos ipsos abnegamus cum vitamus quod per vetustatem fuimus, et ad hoc nitimur quo per novitatem vocamur. Pensemus quomodo se Paulus abnegaverat qui dicebat: vivo autem iam non ego. Extinctus quippe fuerat saevus ille persecutor et vivere coepit praedicator

pius. Si enim ipse esset, pius profecto non esset. Sed qui se vivere denegat, dicat unde est quod per verba doctrinam veritatis clamat: vivit vero in me Christus. Ac si aperte dicat: ego quidem a memetipso extinctus sum, quia carnaliter non vivo, sed tamen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritualiter vivo. Dicat ergo veritas: si quis vult post me sequi, deneget semetipsum, quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est non appropinquat. Nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sed quia et a nobis abnegatis sunt inde utiles sunt, in quibus restituit sicut dictum est: si quis vult post me sequi deneget semetipsum. Protinus adiungit: Et tollat crucem suam et sequatur me. Duobus enim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Pensemus qualiter utroque modo Paulus crucem suam tulerat, qui dicebat: castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte aliis praedicans ipse reprobus efficiar. Ecce in afflictionem corporis audivimus crucem carnis; nunc in compassione proximi audiamus crucem mentis. Ait: quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Perfectus quippe praedicator ut exemplum daret abstinentiae, crucem portabat in corpore; et quia in se trahebat damna infirmitatis alienae, crucem portabat in corde.

Qui enim voluerit animam suam salvam
facere, perdet eam; qui autem perdiderit
animam suam propter me et evangelium, salvam
eam faciet. Ac si dicatur fideli: Qui
voluerit animam suam salvam facere
perdet eam; qui autem perdiderit animam
suam propter me et evangelium, salvam eam
faciet. Ac si agricole dicatur: Frumen-
tum si servas perdis; si seminas reno-
vas. Quis enim nesciat quod frumen-
tum cum in semine mittitur perit ab
oculis, in terra deficit? Sed unde pu-
trescit in pulvere, inde viridescit
in renovatione. Quia vero sancta ecclesia
aliud tempus habet persecutionis atque aliud
pacis, redemptor noster ipsa eius tem-
pora designavit in preceptis. Pro perse-
cutionis tempore ponenda est anima; pa-
cis autem tempore ea que amplius domi-
nari possunt frangenda sunt desi-
deria terrena. Unde et nunc dicitur: Quid
enim proderit homini si lucretur mun-
dum totum et detrimentum faciat anime
sue? Aut quam dabit homo commutationem
pro anima sua? Cum persecutio ab adver-
sariis deest, valde vigilantius cor
custodiendum est. Nam pacis tempore
quia vivere licet, libet etiam ambire spe-
ciem auri et avaricie vincimur. Sed
adhuc obstat quod vias rectitudinis
minori tenemus custodia perse-
cutionis. Sed sepe laxata cura desi-
derimus: Sed et adhuc humane verecundie
usu impedimur ut rectitudinem quam
servamus in mente nondum exprime-
re valeamus in voce. Et tanto Dei fa-
ciem ad iustitie defensionem negli-
gimus, quanto humanas facies contra
iustitiam veremur. Sed huic quoque
vulneri remedium subiungit cum dominus medicamentum
dicit: Qui enim me confessus fuerit
et mea verba in generatione ista
adultera et peccatrice, et filius
hominis confitebitur eum cum venerit in

gloria patris sui cum angelis sanctis. Sed
certe nunc apud se homines dicunt: Nos
iam Deum et sermones eius non erubes-
cimus, quia corde et voce confitemur.
Quibus ergo respondeo quod in hac
plebe christiana sunt nonnulli qui Christum
confitentur, quia cunctos christia-
nos esse conspiciunt. Sed ergo ad proba-
tionem fidei vox sufficit, quia defen- — confessionis +
dit a verecundia confessio generalita-
tis. Est enim ubi se quisque interroget,
ut in confessione Christi se veraciter
probet, si non iam nomine eius erubescit.
Sed plene virtutis metas humano pu-
dore subdidit. Certe cum persecutionis
tempore erubescere poterat, fideles
sub statuis mactari, de dignitatibus
deici, verberibus affligi. Pacis autem
tempore, quia hec a nobis persecutionis
desunt, est aliud ubi ostendamur
nobis. Verecundi sepe a proximis
despici dedignamur, iniurias verbi
tolerare. Si contingat iurgium fe-
cisse cum proximo, erubescimus priores
satisfacere. Cor quippe carnale dum
huius vite gloriam querit, humilitatem
respuit. Sequitur: Dicebat illis: Amen
dico vobis quia sunt quidam de hic
stantibus qui non gustabunt mortem
donec videant regnum Dei veniens in
virtute. Regnum Dei hoc loco presens
ecclesia vocatur. Et quia nonnulli ex
discipulis usque adeo in corpore
victuri erant ut ecclesiam Dei constru-
ctam conspicerent et contra mundi
huius gloriam erectam, consolato-
ria promissione nunc dicitur: Sunt
quidam de hic stantibus qui non gus-
tabunt mortem donec videant regnum
Dei veniens in virtute. Sed cum

tota dominus subeunde mortis praepa-
raret; quod necessarium fuit ut ad
hanc subito promissionem veniret. Quod
si subtilius attendamus, quanta dis-
pensatione pietatis agatur agnoscimus.
Discipulis cum rudibus etiam de futuri
vita aliquid promittendum fuit, ut
possent robustius in futura solidari. Sic
Israhelitico populo ex Egypti terra li-
berando repromissionis terra promit-
titur, et dum vocandus esset ad dona
caelestia, temporalibus promissionibus sua-
detur. Unde recte quasi per psalmistam
dicitur: Dedit eis regiones gentium, et la-
bores populorum possederunt, ut
custodiant iustificationes eius, et legem
eius requirant. Sic ergo hoc loco rudi-
bus discipulis veritas loquitur: vide-
bunt regnum Dei venientem in terra, ut
hoc ab eis fidelius in caelo speraretur.
Quod si regnum Dei in hac vita fu-
turam in caelis beatitudinem volumus
accipere, et hoc quidem de astantibus
non nisi post paucos dies in monte viderunt
quos per visionem fruituros est:
ut contemplationem sibi mansuri gaudii,
tamen et si raptim et quasi ad breve
momentum delibata, fortius transitoria
seculi transeuntis adversa tolerarent.
Decentissime sane verbo, sed de morte
gustare testatur; a quibus videlicet
mors corporis quasi libando gustaretur,
vita vero animae veraciter possidendo
teneretur. ¶ Et post dies sex assumpsit
Iesus Petrum et Iacobum et Iohannem et
duxit illos in montem excelsum seorsum
solos; et transfiguratus est coram ipsis.
In evangelio Lucae ita scriptum est: Factum
est autem post haec verba fere dies
octo, et assumpsit Petrum et Iacobum
et Iohannem, et ascendit in montem ut
oraret et cetera. Octava autem die dominus

promissam futurae beatitudinis gloriam
discipulis manifestat, ut et ostensa
caelestis vitae dulcedine, ceteros
qui haec audire possint corda repleat;
et octonario dierum numero
tempore resurrectionis gaudium doce-
at. Et dominus enim surrexit et ipse octava die
idest post sextam sabbati qua crucem
ascendit, ac septima sabbati qua
in sepulchro quievit a mortuis re-
surrexit; et nos post sex huius saeculi
aetates in quibus pro domino pati et labo-
rare gaudemus, ac septima sabba-
tizare [illegible] quae interim in alia vita
[illegible] octava profecto aetate re-
surgentes [illegible]. ¶ Sane quod Matheus dominum Mar-
cus post sex dies transfiguratum
esse dicit, nec temporis ordine nec ratione
dissentit, nec mysterii discrepat a Luca qui octo di-
erum [illegible] dicit; quia illi medios tantum ponunt
dies, unde et absolute post sex dies
dicit; hic primum quo
factum commemorat, et ultimum quo
dominus haec promisit, et ultimum quo
sua promissa complevit adiungit. Ideoque
fere dies octo ponit. Et
[illegible] in ratione mystica illi post sex
[illegible] aetates saeculi ab omni labore quie-
scendum; hic vero tempore octavo desig-
nat [illegible]. ¶ Cum pulchre et
[illegible] psalmus pro octava scribitur, cuius
[illegible] ne in ira tua arguas
me [illegible]. Quia videlicet per sex aetates quibus
operari licet [illegible] est [illegible]:
ne in octavo retributionis tempore
a iudice corripiamur irato. ¶ Quod et
ipse dominus hoc loco voluit nos ostendere
sue orationis exemplo docere: de quo
scriptum Lucas dicit, quod ascendit in mon-
tem ut oraret cum [illegible]. Ora-
tione sic transfiguratus ascendit,
ut ostendat eos qui fructum resur-
rectionis exspectant cum regno in decore

sic videre desiderat mente in ce-
lestis habitare: et continuus pre-
ce manere debere. Duos solummodo
discipulos secum duxit: vel quia
multi sunt vocati pauci vero elec-
ti: vel quia hi qui mentis fidem qua
imbuti sunt sancte trinitatis incorrupta
mente servaverint: tunc eterna eius
merentur visione letari. Et transfi-
guratus est ante coram ipsis: et
vestimenta eius facta sunt splendentia
candida et ~~[illegible]~~ ~~et~~ nimis velut nix.
Transfiguratus salvator non substan-
tiam vere carnis amisit: sed gloriam
future vel sue vel nostre resurrec-
tionis ostendit. Qui qualis tunc
apostolis apparuit: talis post iudicium
cunctis apparebit electis. Ita in
ipso tempore iudicandi et bonis simul
et malis in forma servi videbitur:
ut videlicet ipsum quem spreverunt
iudei quem negaverunt ~~[illegible]~~ quem
crucifixerunt pylatus herodesque quem
iudicaverunt queant agnoscere iudi-
cem. Vestimenta autem domini recte sancti
eius accipiuntur: teste apostolo qui ait
Quicumque ergo in christo baptisati estis:
christum induistis. Que videlicet ves-
timenta domino in terris consistente
despecta aliorumque similia videbantur:
sed ipso montem petente novo candore
refulgent: quia nunc quidem filii dei
sumus. sed nondum apparuit quid eri-
mus. Scimus quia cum apparuerit si-
miles ei erimus: videbimus eum sicuti
est. Vel de eisdem ves-
timentis subditur. Qualia fullo
super terram non potest candida facere.
Quod ille hoc loco intelligendus
est fullo. quem purificatus psalmista
precatur. Amplius lava me ab in-
iustitia mea et a delicto meo mun-
da me: non potest suis fidelibus
in terra dare claritatem. que eos eis
conservata manet in celis. Et
apparuit illis helias cum moyse.
et erant loquentes cum iesu. Moy-
ses et helyas quorum unus mor-
tuus alter in celos raptus legi-
mus visi ~~in maiestate~~ cum domino ut maiestate
lucas scribit. Futura in illo
omnium sanctorum gloria significat. Qui
videlicet tempore iudicii vel vivi in
carne ~~[illegible]~~ reperiendi vel ab
eo olim gustata morte resuscitan-
di. et pariter sunt regnaturi
cum illo. Attestante etiam apostolo
mortui qui in christo sunt resurgent
primi. deinde nos qui vivimus qui
relinquimur simul rapiemur cum
illis obviam domino in aera: et sic sem-
per cum domino erimus. Aliter. Moyses et
helyas hoc est legislator et prophe-
ta cum domino apparent. et loquuntur
cum domino in carne veniente: ut osten-
dant ipsum esse quem cuncta legis
et prophetarum oracula promiserunt.
apparent autem non in infimis. sed in
monte cum illo: quia nimirum soli
mente terrena desideria
illi qui mente terrena desideria
transcendunt maiestatem sancte scriptu-
re que in domino est adimpleta perspi-
ciunt. Denique et filii israhel vi-
dere moysen. sed ad dominum in montem
sublimiter secum non merentur. Ad
se quasi reversum. non sunt dedignati
viderunt helyam plerumque vocare:
sed solus triumphum ascendentis cum
solus discipulus prophetarum contemplatur helyseus.
In quia multi passim scripture ver-
ba legimus. sed quid celsa in eius
misteriis splendeat perpauci superi-
ores intelligunt. Et viderunt pe-

tenus ayt ihesu Rabbi bonum est hic
nos esse. Et faciamus tria taber-
nacula Tibi unum et moysi unum
et helye unum Nesciebat enim quid
diceret. erant enim timore exterri-
ti O quanta felicitas visionis dei-
tatis inter angelorum choros esse
cum apostolis: si tantum transfigurata hu-
manitas duorum societas sanctorum
ad punctum visa delectat. ut eos
ne discedant etiam obsequio petrus
insistere debet. Nam et si pro tem-
pore humane fragilitatis nesciat
quid dicat: insinuat tamen sibi dat af-
fectus indicium. Nesciebat enim quid
diceret: quia oblitus est regnum
sanctis a domino non alicubi terrarum
sed in celis esse promissum. Nec re-
cordatus est se suosque coapostolos mor-
tali adhuc carne circumseptos
immortalis dei statum subire non
posse: cui mente excesserat quod
in domo patris que in celis est
domus manufacta necessaria non
sit. Sed et usque nunc imperitie no-
tatur quicumque legis prophetie et
evangelio tria tabernacula fa-
cere cupit: cum hec disiunctione nul-
latenus valeant separari unum
habentia tabernaculum. hoc est
ecclesiam dei. Ecce nubes lucida
obumbrans eos. Non materia-
le tabernaculum esse querunt nubis
accipiunt umbraculum: ut distat
in resurrectione nec tegmine
domorum sed gloria spiritus sancti
esse protegendos. De qua psal-
mista. Filii autem hominum in protec-
tione alarum tuarum sperabunt.
Et in apocalipsi sua iohannes.
Et templum inquit non vidi in ea. Dominus
omnipotens templum illius est. et agnus

Et vox ecce de nube dicens Hic est
filius meus carissimus audite illum
Quia imprudenter interrogave-
rat propterea responsionem domini non
meruit sed pater respondit pro
filio. ut verbum domini compleretur.
Ego testimonium non do de me
sed pater qui me misit ipse pro
me dicit testimonium. Vox de
celo patris loquentis auditur.
que testimonium perhibet de filio: et
petrum errore sublato doceat
veritatem. Immo in petro ceteros
coapostolos. Hic est ait filius meus
carissimus. huic figendum est taber-
naculum. huic obtemperandum. hic
filius. illi servi sunt. moyses et
helyas. Debent et ipsi nobiscum
impenetrabilibus cordis sui domino
tabernaculum preparare. Concordat
sane hic evangelii lectio cum verbis
ipsius moysi quibus incarnationem do-
minice testimonium ferens aiebat
Prophetam nobis suscitabit dominus
deus vester de fratribus vestris tamquam
me ipsum audietis iuxta omnia que loquetur
fuerit vobis Erit autem omnis anima que
non audierit prophetam illum: ex-
terminabitur de plebe. Erit ergo
moyses cum venerit in carne an-
dicendus ab omni anima que salvari vo-
let precipit: Hunc iam invenerunt
in carne deus pater audiendum
discipulis ostendit. et sicut est fili-
us celesti voce signaverunt Et
quasi manifestius fidem adstruens
ait is quem estimas hic vir magnus
est ille. quem moyses ipse nobis
scripsit in mundum venturum promi-
sit: huius verbis ipsius precepti
moysi et vos auscultate et vos
non amatores auscultare iube-
te Et notandum quod sicut dominus in

iordane baptizato. sic et in monte
clarificato totius sancte trinitatis
mysterium declaratur. quia nimi-
rum gloriam eius quam in baptismo
credentes confitemur in resurrec-
tione videntes conlaudabimus. Nec
frustra spiritus sanctus hic in lucida nu-
be ut alius evangelista commemorat
illic apparebat in columba. quia qui
nunc simplici corde fidem quam per-
cepit servat. tunc luce aperte vi-
sionis quod crediderat contempla-
bitur. ipsaque gratia illustrabitur in
specie gratie perpetue. Et statim
circumspicientes neminem viderunt
amplius nisi ihesum tantum secum. Ubi
cepit filius designari mox servi
discesserunt. ne ad illos paterna
vox emissa putaretur. Aliter. Cum
fieret vox super filium inventus est
ipse solus. quia cum manifestaverit
se ipsum erit deus omnia in omnibus
immo ipse cum suis unus omnino christus
idest caput cum corpore splende-
bit. propter quam unitatem ascende-
bat. Et nemo ascendit in celum
nisi qui de celo descendit. filius
hominis qui est in celo. Et descende-
ntibus illis de monte. precepit illis
ne cui que vidissent narrarent.
nisi cum filius hominis a mortuis re-
surrexerit. Futuri regni meditamen-
to et gloria triumphantis demon-
strata fuerat in monte. Sed nol-
uit hoc in populis predicari. ne et
incredibile esset pro rei magnitudine.
et post tantam gloriam apud rudes
animos sequens crux scandalum fa-
ceret. Et interrogabant eum di-
centes. Quid ergo dicunt pharisei
et scribe. quia heliam oporteat
venire primum. Traditio phari-
seorum est iuxta malachiam prophetam

qui est novissimus in duodecim. quod
helyas veniat ante adventum salvato-
ris. et reducat cor patrum ad
filios et filiorum ad patres. et
restituat omnia in antiquum statum.
Estimant ergo discipuli transforma-
tionem glorie hanc esse quam in mon-
te viderant et dicunt. Si iam ve-
nisti in gloria. quomodo precursor tuus
non apparet. maxime quia heliam vi-
derunt recessisse. Qui et adi-
derunt scribe et dicunt quia heliam
oporteat primum venire. primitus
dicendo ostendunt quod nisi helias
venerit. non sit secundus in septima
salvatoris adventus. Qui respondens
ait illis. Helias cum venerit primo
restituet omnia. Qui restituet. vi-
delicet illa que propheta malachias ostendit
dicens. Ecce ego mittam vobis
heliam prophetam antequam veniat dies
domini magnus et horribilis.
et convertet cor patrum ad filios
et cor filiorum ad patres eorum.
Restituet et hoc quod morti debet.
et diu vivendo distulit. Quomodo
ac diu dicit consequenter intima-
vit. cum protinus adiungit. Et
quomodo scriptum est in filium hominis ut
multa patiatur et contempnatur.
idest quod de christi passione multi
testes prophete multa scripserunt.
sic et helias cum venerit multa
passurus est et contempnendus ab impi-
is. Restituet ergo primo omnia. videlicet
corda hominum illius tunc institutione ad
credendum christo. ac resistendo per-
secutionem antichristi. deinde ipse etiam
[illegible] martirium fidei [illegible]
do. De quo in apocalipsi plenius mys-
tico sermone narratur. Sed di-
co vobis. quia et helias venit et

fecerunt illi quecumque voluerunt sicut scriptum est de eo. Helias qui venturus est in secundo salvatoris adventu iuxta corporis fidem nunc per Iohannem venit in virtute et spiritu: fecerunt ei quecumque voluerunt. hoc est spreverunt et decollaverunt eum. ¶ Et veniens ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos et scribas conquirentes cum illis: et confestim omnis populus videns eum stupefactus est et expaverunt. Et accurrentes salutabant eum. Notanda in omnibus locis distantia mentis scribarum et turbe. erat autem cum discipulis turba: erant et scribe per adventum domini mox omnis turba stupefacta expavit. atque salutando accurrit: scribe nil devotionis fidei humilitatis et reverentie ei exhibuisse narrantur. Quid autem cum discipulis eius turba sive scribe conquirebant: evangelista non dicit. Potest non ni fallor apte intelligi de hac questione conquisisse mota. quare ipsi cum essent discipuli salvatoris sanare demoniacum qui in medio erat positus non possent: quod ex sequentibus evangelii verbis potest conici. Et dicit ¶ Et interrogavit eos quid inter vos conquiritis. Et respondens unus de turba dixit: Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum qui ubicumque eum apprehenderit allidit eum et spumat: et stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis tuis ut eicerent illum: et non potuerunt. Solent autem quoque loca rebus congruunt. In monte dominus orat. transformatur: discipulis archana sue maiestatis aperit: inferiora descendens turbe occursu excipitur: miserorum fletu pulsatur: sursum discipulis mysteria regni reserat: deorsum turbis peccata infidelitatis exprobrat: sursum patris vocem his qui sequi poterant pandit: deorsum spiritus malos ab his qui vexabantur expellit. Quem enim nunc pro qualitate meritorum aliis ascendere: aliis vero non desinit descendere. Nam carnales adhuc et incipientes quasi una petra confortat: docet castigat perfectos at quorum conversatio in celis est sublimius extollendo glorificat: liberius de eternis inspirat et sepe quod a turbis ne audiri quidem valet docet. Demoniacum autem hunc qui descendens de monte dominus sanavit. Marcus quidem surdum mutumque, Matheus vero lunaticum fuisse commemorat. Significat autem eos de quibus scriptum est: Stultus ut luna mutatur. Qui numquam in eodem statu permanentes nunc ad hec nunc ad illa vitia mutati crescunt atque decrescunt. Qui muti sunt non confitendo fidem: surdi vero ipsam aliquatenus veritatis audiendo sermonem. Spumat autem cum stultitia tabescit: stultorum namque et languentium atque hebetum est spumas salivarum ex ore demittere. Stridet dentibus: cum iracundie furore flammescit. Arescit: cum ocio torpente languescit et nulla virtutis industria roboratus vivit. Quod autem ait et dixi discipulis tuis ut eicerent illum et non potuerunt: latenter accusat apostolos. cum impossibilitas curandi interdum non ad imbecillitatem curantium sed ad eorum qui curandi sunt fidem referatur: dicente domino: Fiat tibi secundum fidem tuam. ¶ Qui respondens eis dicit: O generatio incredu-

sa quamdiu apud vos ero? quamdiu
vos patiar? Non quod tedio superatus
sit mansuetus ac mitis, qui non ape-
ruit sicut agnus coram tondente
os suum nec in verba furoris eru-
pit; sed quod in similitudine medici si
egrotum videat contra sua precepta
se gerere dicat: Usquequo accedam
ad domum tuam? quousque artis per-
dam industriam? me aliud imbere
et te aliud perpetrante. Qui in tantum
ac non est iratus homini sed vitio
et per unum hominem iudeos arguit in-
fidelitatis, ut statim intulerit:
Afferte illum ad me. Et attulerunt
eum. Et cum vidisset illum statim
spiritus conturbavit eum, et elisus
in terram volutabatur spumans. Al-
latum domino puerum spiritus conturbat
et elidit, quia sepe dum converti ad
deum post peccata conamur, maioribus
novisque antiqui hostis pulsamur insidi-
is. Quod ob id utique callidus facit
ut vel odium virtutis in-
cutiat, vel expulsionis sue vindicet
iniuriam. Sic est enim ut de specie
tunc transeamus ad genus, quod ecclesie sue
primordiis tot commissa operabat cer-
tamina persecutionum, quibus suo regno
dolebat subito ademptam illata fuisse
dispendia. Et interrogavit patrem
eius: Quantum temporis est ex quo hoc
ei accidit? At ille ait: Ab infantia. Et
frequenter eum et in ignem et in aquas
misit ut eum perderet. Erubescat
Iulianus qui dicere audet omnes homines
absque ullo peccati contagio nasci in car-
ne tam innocentes per omnia, quales fuit
Adam quando creatus est. Quid enim ha-
buit iste puer ut ab infantia de-
monio vexaretur acerbissimo, si non
ullo originalis peccati vinculo te-
nebatur? quem constat nullum adhuc
proprium potuisse habere peccatum. Con-
parvisse

fiteatur catholicus quia nemo immu-
nis a noxa prime prevaricationis
nascitur, et moreretur mors Dei qua
liberet de iugo mortis per ipsum
Christum dominum nostrum. Intelligat se ba-
dottq in regno celorum in hoc demo-
niaco a domino curato salvationem
omnium fidelium esse designatam qui originalis
culpe reatu astricti veniunt in mundum,
nec nisi unius redemptoris Ihesu
Christi fide sunt et gratia salvandi.
Quod autem dictum est: Frequenter eum
in ignem et in aquas misit, maxima
humane vecordie ffat mora designatur.
Ignis namque ardor ad furorem
iracundie referendus est, aqua ad
voluptates carnis que dissolvere men-
tem per delicias solent. Vel certe in
igne fert demoniacus quo adulte-
rantium corda succensa sunt, et in
aquas que solent extinguere carita-
tem. Sed si quid potes adiuva nos
misertus nostri. Ihesus autem ait illi:
Si potes credere, omnia possibilia cre-
denti. Apte dominus responsum reddit
petenti. Ipse enim ait: Si quid potes
adiuva nos. Et dominus: Si potes inquit
credere, possum vos inquit adiuvare,
quia fides non ficta omnia que salu-
briter petit impetrare meretur.
Econtra leprosus qui fideliter clama-
bat: Domine si vis potes me mundare,
congruum sue fidei accepit respon-
sum: Volo, mundare. Et continuo
exclamans pater pueri cum lacrimis
aiebat: Credo domine, adiuva in-
credulitatem meam. Nemo repente fit
summus, sed in bona conversatione a mi-
nimis quisque inchoat ut ad magna
perveniat. Alia namque sunt virtutis

contradia aliud perfecto aliud imperfecto
Sicut enim et ipsa fides ad perfectionem
suam non quibusdam gradibus crescere(t)
iste interrogatus an crederet non respon
dit. credo domine adiuva in incredulitate
mea. Sciens enim credebat, necdum incre
dulitatem accusabat. Sic vero increduli
tate hic se noverat, quomodo credebat.
Sed quia per consultam inspirationem gra
tie auctore suorum gradibus fides crescit,
uno eodem que tempore hic qui inter dum
perfecte crediderat, simul et credebat
et incredulus erat. Et cum videret
Ihesus concurrentem turbam, comminatus est
spiritui immundo dicens illi. Surde
et mute spiritus ego tibi precipio exi ab
eo, et amplius ne introeas in eum.
Comminatio domini donum est virtutis
imperii. Non autem puero qui nichil
paciebatur sed demoni qui inferebat co
minatus est, quia qui peccantem
emendare desiderat, vitium utique
increpando et execrando debet exter
minare, sed hominem amando refovere.
Bene autem dominus qui spiritum compellit ab
homine sit ne amplius in eum ingre
diatur imperat, quia ille veraciter
a demoniaca dominatione liberatur
qui ad peccata nudatus est iterat
male vivendo redire. Et clamans
et discerpens eum exiit ab eo. Exiturus
ab homine spiritus immundus discer
psit eum ac frequenter clamor exiit:
intuentes quia plerumque diabolus
dum de corde compellitur acriores in
eo temptationes generat quam
prius excitaverat quando hoc quietus
possidebat. Et factus est sicut
mortuus ita ut multi dicerent quia

demoni

a quibus scilicet penitendo

et intra

mortuus est. Ihesus autem tenens
manum illius elevavit illum et sur
rexit. Quem hostis impius iam
fuge compulsus fecit ac mortuo
similem reddit, hunc pius salva
tor tactu sue dextere tactu le
vavit, quia sicut verum se esse deum
potentia salvandi docuit, ita etiam
verum se habuisse carnis naturam
more tactus humani declaravit.
Negat namque Manicheus insanus
veraciter eum carne indutum fuisse.
Sed fuit ipse sanguine suo tactu
erexit mundavit illuminavit ipsum
illius et antequam nata esset dampnavit.
Et cum introisset in domum discipuli
eius secreto interrogabant eum quare
nos non potuimus eicere eum. Et
dixit illis. Hoc genus in nullo potest
exire nisi in oratione et ieiunio. Du
docet apostolos quomodo demon nequissi
mus debeat compelli omne instruit
ad vitam ut scilicet noverimus gra
viora quaeque vel immundorum spirituum
vel hominum temptamenta ieiuniis et
orationibus esse superanda ita quoque
dominum ultionem nostrorum scelerum
fuerit accensa hoc remedio singu
lari posse placari. Ieiunium autem
generale est non solum ab escis sed
a cunctis illecebris abstinere
carnalibus, immo ab omnibus viciorum
continere passionibus. Sic et oratio
generalis non in verbis solum est quibus
divina clementia invocatur verum
etiam in omnibus que in obsequio nostri con
ditoris fidei devotione gerimus teste
apostolo qui ait. Semper gaudete.

sine intermissione orate. Quomodo
enim qui omnibus horis atque momen-
tis sine intermissione domino potest
intimare sermonibus? Sed tunc sine
intermissione oramus cum ea solum
opera gerimus que nos pietati
nostri commendent auctoris. Quo
nimirum ieiunio et oratione
munite domino iuvante antiqui hostis
debellabimus atque expulsabimus
insidias. Et inde profecti preter-
grediebantur Galileam nec vole-
bat quemquam scire. Docebat autem
discipulos suos et dicebat illis quoniam
filius hominis tradetur in manus ho-
minum et occident eum et occisus
tertia die resurget. Semper prosperis
miscet tristia ut cum repente venerint non terreant
apostolos sed premeditata ferantur
animis. Si enim contristat eos quod
occidendus est debet letificare quod die
tertio surrecturus. Et illi ignorabant verbum
istud et timebant eum interrogare.
Hec ignoratio discipulorum non tam
de tarditate ingenii fuit quam de amore
nascitur salvatoris quia carnales ad-
huc et misterii crucis ignari quem
deum verum cognoverant moriturum cre-
dere nequibant. Et quia figuratis
eum sepe loquentem audire solebant
horrentes eventum mortis eius etiam
in eis que de sua traditione et passio-
ne aperte loquebatur figurate aliquid sig-
nificari volebant. Et venerunt Ca-
pharnaum. Qui cum domi essent interroga-
bat eos. Quid in via tractabatis?
At illi tacebant. Siquidem inter se in via
disputaverant quis esset illorum maior.

Unde orta videtur disputatio disci-
pulorum de primatu quia viderant
Petrum et Iacobum et Iohannem seor-
sum ductos in montem secretumque eis
ibi aliquod esse creditum. Sed et Petro
supernus iuxta quod Matheus nar-
rat claves regni celorum promissas
etiam quod dominus super petram fidei
a qua ipse nomen accepit edifi-
candam ferebant ergo vel ipsos
tres ceteris vel omnibus apostolis Petrum
esse prelatum. Et residens vocavit
duodecim et ~~ait~~ ait illis. Si quis
volt primus esse erit omnium novissimus et
omnium minister. Et accipiens puerum
statuit eum in medio eorum. Quem cum
complexus esset ait illis. Quisquis
unum ex huiusmodi pueris receperit
in nomine meo me recipit. Videns
enim cogitationes discipulorum dominus
curat desiderium glorie humilitatis con-
tentione sanare ~~primatum~~ non esse querendum primatum
et primo simplici humilitatis commonitione im-
perio mox pueri innocentie docet
exemplo. Ostendit quippe vel
quod huiusmodi pueros receperit in no-
mine meo me recipit vel simplices
pauperes Christi ab his qui volunt esse
maiores pro eius ostendit honore re-
cipiendos esse vel ceterisque talia parvulos
ipsos esse suadet ut instar etatis
parvule simplicitatem sine arrogantia
caritatem sine invidia devotionem
sine iracundia conservent. Quod
autem complectitur puerum significat
humiles suo dignos esse complexu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ac dilectione talesque impleuerint
quod precepit dicatur a me quod in
tibus sum et qualis corde ture posse
gloriari ac dicere leua eius sub ca
pite meo et dextera illius amplexa
bitur me. Bene autem eum dixisset
quisquis vnum ex huiusmodi pueris
receperit addidit in nomine meo vt
videlicet forma virtutis quam natu
duce puer obseruat ipse quoque nomine
christi imitatione rationis industria suscipit
Sed quod se in pueris recipi docebat
videlicet quasi caput in membris
suis in me putaretur hoc esse solum
quod videbatur adimplet atque ait
Et quicumque me susceperit non me sus
cepit sed eum qui me misit. Talem
se tanquam ac tantum credi volens qualis et
quantus est pater. vsque adeo enim magistro nichil
distat inter me et eum vt qui me recipit
recipiat eum qui misit me. Respondit
illi Iohannes dicens Magister vidimus quendam
in nomine tuo eicientem demonia
qui non sequitur nos et prohibuimus eum
Iohannes precipua deuocione dominum amans
ideoque reclamat digne excludendum
beneficio putauit eum qui non vtatur
officio Sed docetur neminem a bono quod
ex parte habet arcendum. Sed ad hoc potius
quod non dum habet esse prouocandum
Nam sequitur Ihesus autem noli prohi
bere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem
in nomine meo et possit cito male loqui
de me. Qui enim non est aduersum vos pro
vobis est. Hec autem domini sententia ab
apostolo sed siue occasione siue veritate
christus annunciatur et in hoc gaudeo

s. i. sincere

et gaudebo. Videlicet gaudeat
et delectus qui christum annunciat aut
non sincere et talibus aliquando in
nomine christi signa facientes ab alio
eum salutem tenuisse non esse con
sibi benedictionem sunt ipsis quod talia signa
ceterum sua conscientia reddiderit. quin
potius nulla die eum dixerat domine
domine in nomine tuo prophetauimus et
in tuo nomine demonia eiecimus
et in tuo nomine virtutes multas fecimus
responsurus est incipientes magis nouit vos discedite
a me qui operamini iniquitatem. Itaque
in hereticis et malis catholicis non sacra
menta communia in quibus nobiscum sunt
et aduersum nos non sed diuisione par
te vtique contrariam qua aduersum nos
sunt et diuini non sequuntur nobiscum detestari
et prohibere debemus. Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aque
in nomine meo quia christi estis amen
dico vobis non perdet mercedem suam
Legimus in libro Dauid ad excusandas
excusationes in peccatis. Quia multi
pretextu suorum quasi iusticie pretendunt
occasiones vt quod voluntate de
linquunt videantur necessitate per
petrare. Sed scrutator cordis et renium
furtiuas cogitationes in singulis co
tinens Ostendit quisquis vnum paruulum
receperit in nomine meo me re
cipit. Poterat aliquis causari et dicere
paupertate prohibeor tenuitas me
retinet vt hospitalis esse non possim
Et hanc excusationem leuissimo prec
io diluit vt calicem aque et hoc frigide
iuxta matheum toto animo porriganius

Frigide inquit aque non calide me
et in calida paupertatis et penurie
lignorum omissio querere. Tale quid
et apostolus ad galatas scripsit Co
A 18 immunicet is qui catezizat ei qui se
cathezizat in omnibus bonis et discipulos
ad magistrorum refrigeria exhortatur
Et quia poterat quilibet et obtendere
paupertatem et propter eandem penuriam
illud opponat, iniunctum soluit
questionem dicens: Nolite errare deus
non irridetur. Et deinde eandem sententiam
ponit homo hec metet. Et
quicumque scandalizaverit unum ex hiis
pusillis credentibus in me bonum est
ei magis si circumdaretur mola
asinaria in collo eius et in mare mit-
teretur. Quamquam hec generalis posset
esse sententia non ad unum omnia
que scandalizant, tamen iuxta eo aliquem
sequentia sermonis etiam de apostolis
dictum intelligi potest qui inter se
disputantes quis esset illorum
maior videbantur tunc de dig-
nitate contendere. Et si in hoc vitio
permansissent poterant eos quos
ad fidem vocabant per suum scanda-
lum perdere. Unde apostolos viderent
inter se de honore pugnare. Quod
autem dicit bonum est ei magis
si circumdaretur mola asinaria col-
lo eius secundum ritum provincie loquitur
quod maiorum criminum ista apud
veteres iudeos pena fuit ut in profundum
ligato saxo demergerentur. Et revera
felicius est innoxiam pena quamvis

atrocissima temporali mori vitam
finire corpoream quam ledendo fra-
trem mortem anime mereri perpetuam. Sic
autem quis scandalizari potest
pusillus appellatur. Qui enim magnus
est quicquid viderit quodcumque passus
fuerit non declinat a fide. Qui autem
pusillus est animo et parvus occasiones
querit quomodo scandalizetur.
Propterea debemus operam nos maxime
habere consulere qui parvi sunt in fide ne
occasione nostri offendantur et recedant
a fide ac decidant a salute. Ro-
gandi sunt ergo in nullo bono opere ali-
quando tamen dicendum est scandalum pa-
tiendum ergo nichilo contrarie dum
in quantum tamen sine peccato possumus
vitare proximorum scandala habere
debemus. Qui autem de veritate scanda-
lum sumunt: tolerabilius permittitur scanda-
lum nasci quam veritas relinquatur.
Sic per molam asinariam secularis vite
circuitus ac labor exprimitur. Et per profundum
maris extrema dampnatio designatur.
Qui igitur ad sanctitatis speciem deductus
vel verbo ceteros destruit vel exem-
plo melius profecto erat ut hunc ad
mortem sub exteriori habitu terrena
actio constringeret quam sacra officia
in culpa ceteris imitabilem demon-
strarent. Quia nimirum si solus caderet
utcumque hunc tolerabilior inferni
pena cruciaret. Et si scandali-
zaverit te manus tua abscide illam.
Bonum est tibi debilem introire in vitam

quam duas manus habentem
ire in gehennam in ignem inextin-
guibilem. Quia supra docuerat ne
scandalizaremus eos qui credunt
in eum, consequenter admonet quan-
tum cavere debeamus eos qui scandali-
zare nos id est verbo vel exemplo suo ad
ruinam peccati compellere certant. Manum
quippe nostram appellat necessa-
rium amicum cuius ope atque auxilio coti-
diano opus habemus. Sed talis si nos
ledere in causa anime voluerit, exclu-
dendus est a nostra societate, ne si cum per-
dito in hac vita partem habere volueri-
mus, simul in futura cum illo pereamus. Quod
autem subiungit: Ubi vermis eorum
non moritur et ignis non extinguitur,
[Verme] In vermine putredinem gehenne, sed
in igne ardorem designat. Sive
vermis dicit seram scelerum penitudi-
nem que numquam in tormentis conscientiam
afflictorum mordere cessabit, ut ignis
sit pena extrinsecus seviens, vermis
dolor interius accusans. Et si
pes tuus scandalizat te, amputa illum.
[Ad claudum] Bonum est tibi introire in vitam eternam claudum
quam duos pedes habentem mitti in
gehennam ignis inextinguibilis et cetera.
In pede servi et in manu caros [illegible]
commendabiles vero aliquando quos
ne per immunditiam eorum quos castigare
nequimus et ipsi polluti peccamus.
[Nota] Si manus [illegible] necessarium opus
in nobis pes sunt, dum tales operum
ministerio distraxit quam necessariis usibus
accommodantur. Quod si oculus tuus scan-
dalizat te, eice eum. Bonum est tibi intrare
luscum in regnum Dei quam duos

oculos habentem mitti in gehennam
ignis. In oculo quippe scandalum cer-
nendo idem nunc carnales amici spirituales
consiliarii designant. Sed nos con-
silium ad cognitionem operis habemus
illi per consilio nos pravo decipere atque
in viam erroris deflectere querunt. Scan-
dalum quippe sermo grecus est, quod nos
offendiculum vel ruinam et impactionem
pedis dicere possumus. Scandalum scan-
dalum quoque latine scrupulum dicitur. Ille
ergo scandalizat fratrem qui ei ex dicto
factove minus recto occasionem ruine
dederit. Potest et simpliciter dici:
Si quis ita necessarius nobis videtur
esse ut manus, pes et oculus utiles,
videlicet atque solliciti et acuti ad perspi-
ciendum, scandalum autem nobis facit
et per dissonantiam morum nos trahit
in gehennam, melius sit ut carere propin-
quitate eius commodis suis temporalibus
quam dum nostram [illegible] deponere
debemus. Quia videlicet [illegible]
nem vermis et ignis fiat [illegible]
dicit quomodo fetore vermis et ignis
valeamus evitare tormentum subiungit:
Omnis enim igne salietur et omnis
victima sale salietur. Fetor quippe
vermium de corruptione solet nasci
carnis et sanguinis ideoque caro recens
sale conditur ut exsiccato humore
sanguineo vermis nequeat
Caro ergo et sanguis vermes creat
quia delectatio carnalis cui condimen-
to continentie non resistit pena

luxuriose generat et nutrit. Cuius sectorem quisquis vitare desiderat et corpus sale continentie et mentem studeant condimento sapientie ab erroris et viciorum labe p castigare. Igne autem dictum est omnis enim igne salietur. Quod enim sale salitur vermium putredinem arcet. Quod vero igne salitur id est ignibus sale aspersis conditur non solum vermium contagionem longe abigit sed ipsam quoque que ita salitur carnem consumit. Quod in hostiis que in altari cremabantur fieri solere divine legis sacra declarat ubi dicitur victima et sacrificio sal offerri. Propterea vel quo dulcedine sapientie ignis spiritus sancti graciam designat. Et omnis igne salitur quia omnis electus sapientia debet spiritualis a corruptione concupiscentie carnalis expurgatus ut victima divinis altaribus apta possit effici. Unde benedicto dicens omnis enim igne sale salietur addidit et omnis victima salietur. Iste enim veratur victima deo efficitur quia suum corpus et animam a vitiis et mundi desiderio per amorem sancti spiritus dono conservat. Nec solum victima talis sale aspergitur sed et igne consumitur quia non peccati tantum contagio pellitur. Habet totam mentem ipsam etiam vite pristine quam carne est deliberatio tollere et future vite gustato incentiva mente suspirare. Annon hostia [illegible] sacro igne salita erant qui dicebant nostra autem conversatio in celis est. Unde etiam salvatorem expectamus dominum nostrum

Ihesum Christum qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Erant enim spe certissima future immortalitatis quasi iam reformati in similitudinem dominice resurrectionis sed dum fragilitatis adhuc ba[illegible] quasi sacrata igne spirituali deo victima cremata in presenti vivebant. Iuxta illud eiusdem apostoli. Obsecro vos fratres per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem. Possumus et ita intelligere quod dicitur omnis enim igne salietur et omnis victima sale salietur quod altare sit dei cor electorum hostia vero et sacrificia in hoc altari offerenda bona sint opera fidelium. In omnibus autem sacrificiis sal debet offerri quia nullum est opus bonum quod non sal sapientie ab omni corruptione vane laudis ceterisque pravis suis superfluis cogitationibus expurget non circa continentie a carnalibus castigat illecebris. Ignis autem qui sacrificia in altari consumit ille est de quo Iohannes ait Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni per quem nostra bona opera ut consummari et perfici valeant inflammantur. Vel certe ignis tribulationis est quo patientia fidelium ut perfectum opus habeat probatur. Omnis igitur igne salitur et omnis victima salietur quia omnis fidelis qui eterne vite tormenti [illegible] igne vel qui spiritualis vel maxime de fonte tribulationis est castigandus ut dignum deo sacrificium fieri possit. Respondit

hic sonus ad superiora ubi membra
scandalizantia euelli precepta sunt.
quia uidelicet igne saliri e idest temp
tationibus exercitati oportet nos etiam
dilectos ob Christi amorem negare.
Bonum est sal quod si sal insulsum fuerit
in quo illud condietis. Bonum est uerbum
audire frequenter sale sapientie spi
ritualis cordis archana condire sed his
opus est qui aptis sal terre fieri id est corde qui
qui adhuc terrena sapiunt imbue
re membris sufficit. Et siquis sal
condimentum ueritatis recepit ad apos
tasiam redierit qualiter alio doctore corri
getur qui eam quam ipse gustauit sa
pientie dulcedinem uel aduersis percul
sus perterritus uel illectus prosperis respuit
Unde aperte congruit illud uirtutis sapientie
Sensus incredibilis incautus a perpetrato
peccato. Hanc eandem sententiam specialiter
Iude statu ostendit. Iudas designa
tio immerito creditur qui sal acceperat
corruptus et dominum apostolatus perdidit
et dominum tradere non dubitauit.
Uerum quia sine sale nulli quedam
amaior — sententia exigit a tenore sanctitatis
disiungit quasi quo plus sapit eo a
concordie uirtute despectius recedere
sentiuntur. Habete in uobis sal et
pacem habete inter uos. Sal quippe
Uerbi — sapientia designat. Cum igitur uerba
sapientie inueniunt magnopere uitandum
ne eius eloquio audientium caritas
consideretur. Sal quippe si teneri
non utilis est donum. Et displicentie
argumentum. Quo enim quisque melius
sapit eo deterius delinquit. Et
inde exsurgens mirabiliter uenit propter
pluris qui pridem si uoluisset
potuit uitare perire. Et in eodem
genus uenit in fines iudee ultra
iordanem. Hic usque marcus ea
narrabat de domino que in galilea
fecit et docuit. Hic incipit e
narrare que in iudea fecit docuit
siue passus est. Primo quidem
transiordanem ad orientem deinde
etiam cis iordanem qui uenit iericho
bethaniam et ierusalem. Et quam
uis omnis iudeorum prouincia generaliter
ad distinctionem aliarum gentium iudea
dicta sit specialiter tamen in meridiana
eius plaga appellabatur iudea ad
distinctionem samarie galilee de
capolis et ceterarum in eadem prouincia
regionum. Et conueniunt iterum
turbe — ad eum. Et sicut consueuerat iterum
docebat illos. Et accedentes
pharisei interrogabant eum. si licet
uiro uxorem dimittere temptantes
eum. Et hic notanda mentium dis
tantia in turbis et phariseis fuit
Hec — conueniunt ut doceantur isti ueniunt
insipienti fuit sicut euangelista
matheus aperte commemorat illi
attendunt ut saluatorem ac doctorem
ueritatis temptando decipiant
Sed quod mirandum ipsa hac de
uoto pietatis illos stimulus
adduxit. Interrogant
ergo ut liceat homini dimittere
uxorem suam quacumque causa.

ut quasi ex cogitato temptarent silogis-
mo et quodlibet ~~responsum~~ responderit
captioni pateat. Si dixerit dimit-
tendam esse uxorem qualibet ex
causa et dicendus aliarum predica-
tor pudicitie sibi videbitur docere
contraria. Si autem responderit
non omnem ob causam debere dimit-
ti quasi sacrilegii reus tenebitur
et adversus doctrinam moysi atque per
moysen dei facere. Igitur dominus sic
responsione temperat ut decipula
transeat. Scripturam sanctam adducit
in testimonium et naturalem legem primam
dei sententiam secunde opponens que non
voluntate dei sed peccantium neces-
sitate concessa est. Quid inquit
vobis precepit moyses? Qui dixerunt
Moyses permisit libellum repudii
scribere et dimittere. Quibus respondens
Ihesus ait Ad duriciam cordis vestri
scripsit vobis preceptum istud. Quod
dicit istiusmodi est. Numquid potest deus
sibi esse contrarius ut aliud ante iussisse et
sententiam suam novo frangat imperio? frangat
non ita sentiendum est. Sed moyses
cum videret propter desiderium secundarum
coniugum que vel ditiores vel iu-
niores vel pulchriores essent
primas et uxores interfici aut malam
vitam ducere. maluit indulgere discor-
diam quam odium et homicidia perseverare.
Simul et considera quod non dixit
propter duriciam cordis vestri permisit
vobis deus sed moyses ut iuxta
apostolum consilium sit hominis non imperium
dei. Ab initio autem creature masculum
et feminam fecit eos deus.

Hoc in exordio geneseos scriptum
est. Dicendo autem masculum et
feminam ostendit secunda vitanda
coniugia. Non enim ait masculum et
feminas quos priores repudio que-
rebant sed masculum et feminam
ut unius coniugii consortio necterentur.
Propter hoc relinquet homo patrem
suum et matrem et adherebit uxori
sue. Similiter ait adherebit uxori
sue non ad uxores. Et erunt duo
in carne una. Itaque iam non sunt duo
sed una caro. Premium nuptiarum
eo duabus una carne fit. Castitas
iuncta spiritui unus efficitur spiritus. Quod
ergo deus coniunxit homo non separet. Quod
deus coniunxit una faciendo carne
viri et femine hoc homo non potest
separare nisi forsitan solus deus.
Homo separat quando desiderium secunde uxo-
ris primam dimittimus. Deus separat
qui et coniunxerat quando ex consensu
propter servitutem dei eo quod tempus
iam breve sit sic habemus uxores
quasi non habentes. Et in domo
iterum discipuli eius de eodem interro-
gaverunt eum. Et dicit illis Quicunque
dimiserit uxorem suam et aliam
duxerit adulterium committit super
eam. Et si uxor dimiserit virum
suum et alii nupserit mechatur.
In matheo scriptum plenius est Quicunque
dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem
et aliam duxerit mechatur. Una ergo
solummodo carnalis est causa fornicatio una
spiritualis timor dei ut uxor dimittatur.

sicut nulla religionis causa fuisse legi-
tur. Nulla autem est causa dei legibus prescripta
ut inueteratam que coniuncta est alia du-
taret. Et offerebant illi paruulos
ut tangeret illos. Discipuli autem com-
minabantur offerentibus. Non quo nollent
eos saluatoris et uoce et manu bene-
dici sed quia necdum habentes plenissimam
fidem putarent eum in similitudine
hominum offerentium importunitate
lassari. Quos cum uideret Jhesus
indigne tulit et ait illis Sinite
paruulos uenire ad me et ne prohibu-
eritis eos talium enim est regnum dei
Significanter dixit talium est non istorum
ut ostenderet non etatem regnare sed
mores et his qui similem haberent innocentiam
et simplicitatem premium repromitti.
apostolo quoque in eandem sententiam concinente
fratres nolite pueri fieri sensibus
sed malicia paruuli estote sensibus autem
perfecti sitis. Amen dico uobis quisquis
non receperit regnum dei uelut par-
uulus non intrabit in illud. Sicut
puer et non perseuerat in iracundia
non lesus meminit non uidens pulchri-
tudinem mulierum delectatur non aliud
cogitat aliud loquitur sic et uos
nisi talem habueritis innocentiam
et animi puritatem regnum celorum
non poteritis intrare. Aliter regnum
dei id est doctrinam euangelii sicut paruulus
accipere iubemur quia quomodo paruulus
discendo non contradicit doctoribus
nec rationes et uerba componit aduersus
eos resistens sed fideliter suscipit
quod docetur et cum metu obtemperat
et adquiescit ita et nos obedire non
simpliciter et sine ulla retractione
uerba domini facere debemus. Et com-
plexans eos et imponens manus

Significanter — x habebant

super illos benedicebat eos. Com-
plexus benedicit paruulos humiles
spiritu sua benedictione gratia et
dilectione dignos esse significet
Et cum egressus esset in uiam procurrens
quidam genu flexo ante eum roga-
bat eum dicens magister bone quid
faciam ut uitam eternam percipiam.
Audierat credo iste questor uite
eterne a domino tantum eos qui paruulorum
uellent esse similes dignos esse
introitu regni celestis. Ideo atque
curam gerens tractatus cer-
nens possit sibi non per parabolas
sed aperte quibus operum meritis uitam
eternam consequi posset exponi.
Jhesus autem dixit ei Quid me dicis
bonum. Nemo bonus nisi unus deus.
Quia magistrum uocauerat bonum
et non deum uel dei filium confessus
est, dixit quamuis sanctum hominem
comparatione dei non esse bonum
de quo dicitur Confitemini
domino quoniam bonus. Bonum autem deum bonus
non patrem solum intelligendum esse sed et
filium qui dicit ego sum pastor bonus
et spiritum sanctum quia pater de celo dabit
spiritum bonum petentibus se. Sed ipsa
una et indiuidua trinitas pater
et filius et spiritus sanctus solus et unus
deus bonus est. Non igitur dominus se
bonum negat sed deum significat.
Non se magistrum bonum non
esse sed magistrum absque deo nullum
bonum esse testatur. Precepta
nosti? Ne occidas ne adulteres
ne fureris ne falsum testimonium
dixeris ne fraudem feceris
honora patrem tuum et matrem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hec est puerilis innocencie castitas que nobis imitanda proponitur si regnum dei volumus intrare. Notandum sane quod iusticia legis suo tempore custodita non solum bona terre verum eciam suis cultoribus vitam conferebat eternam.

At ille respondens ait magister hec omnia observavi a iuventute mea. Ihesus autem intuitus eum dilexit eum et dixit illi unum tibi deest. Non est putandum homo vel voto temptantis ut quidam putant dominum interrogasse vel de sua vita esse mentitum cum se legis mandata custodisse dicebat sed simpliciter ut vixerit esse professus quasi mendacii aut simulacionis noxa reus teneretur. Neque enim intuitus archana cordis eius diligere diceretur. Ihesus enim diligit eos qui mandata legis quamvis minora custodiunt. Sed nichilominus quod in lege minus fuerat hiis qui perfecti esse desiderant ostendit quia non venit solvere legem aut prophetas sed adimplere. Ad quod perfecto adimplendo primum quod hic consequenter adiungit

Vade quecumque habes vende et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni sequere me. Qui enim perfectus esse voluerit debet vendere que habet non ex parte vendere sicut Ananias fecit et Saphira sed totum vendere. Et cum vendiderit dare omnia pauperibus. Et sic sibi preparare thesaurum in regno celorum. Nec hoc ad perfectionem sufficit nisi post contemptas divicias salvatorem sequatur id est relictis malis faciat bona. Facilius enim sacculus contemnitur quam voluntas. Et multi divicias relinquentes dominum non sequuntur. Sequitur autem dominum qui imitator eius est et per vestigia illius graditur. Qui enim dicit se in Christo manere debet quomodo ille ambulavit et ipse ambulare.

Qui contristatus in verbo abiit merens. Erat enim habens possessiones multas. Hec est tristicia que ducit ad mortem. Causa quoque tristicie redditur quod habuerit possessiones multas id est spinas nascentes et tribulos que sementem dominicam suffocaverunt.

Et circumspiciens Ihesus ait discipulis suis quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Discipuli autem obstupescebant in verbis eius.

Claret quidem quia qui hic multiplicandis diviciis inhiabunt alterius vite gaudia querere contemnunt. Sed inter pe-

cunias

habet et pecunias amat multa
d Distancia est aliquibus enim ha-
bentes non amat. aliquibus autem
non habentes amant. Item alii
et habentes et amant. alii
nec habent nec amant. De divi-
tiis seculi gaudent. Securi-
tior status est quod dicit cum
apostolo valent: nobis mundus
crucifixus est et nos mundo. Unde
et Salomon non ait qui habet
sed qui amat divitias fruc-
tus non capiet ex eis. Ipse
dominus obstupescentibus eius
huiusmodi sentencie disci-
pulis respondendo subiungit
Dicens: Filioli quam difficile
est confidentes in pecuniis
regnum dei intrare. Ubi no-
tandum quod non ait quod impossibile sed quod
difficile est. Quod enim est
impossibile fieri omnino non
potest. quod difficile cum labore potest.
Potest etiam fieri sed cum maxi-
mo labore iuvante dei gratia.
Ut pecunias habentes vel
pecuniis confidentes eorum
[illegible] relinquentes nullus in-
trat regnum celeste.
Facilius est enim camelum per
foramen acus transire quam divi-
tem intrare in regnum dei.
Si facilius est camelum inge-
[illegible] [illegible] [illegible]

gustum foramen acus pene-
trare quam divitem intrare regnum
dei. Nullus ergo dives
intrabit regnum dei. Et sicut
est in euangelio Mathei de Zacheo
et Ioseph vel in veteri testamento
quam plurimi divites intra-
verunt in regnum dei. Verum forte
quia divitias vel ex nichilo
habere vel ex toto relinquere
domino inspirante didicerunt.
Sicut quod enim David in regem di-
vitiis confidebat qui [illegible]
ipso tamen qui divitiis [illegible]
ego et alios hortatur
divitie si affluant nolite
cor apponere. Credo non
ausus dicere nolite suscipere.
Sicut quod Abraham domino [illegible]
pervenisse credibile est de quo
utrumque ferme non dubitamus
heredem. Alacri[illegible] sensus fa-
cilius est corpus [illegible] [illegible] dilec-
toribus [illegible] quam dilectores
sui ad [illegible] posse [illegible]
Camelum enim nomine intelli-
gitur voluit: quod sponte [illegible]
infirmitatis [illegible] onera sus-
tulit. Inde enim manifestius
intelligitur quod in ipso [illegible]
[illegible] quanto magis est
[illegible] te [illegible]. Per acum autem
punctiones significat per

punctiones dolores de pas
sione sustinebat. Foramen ergo
acus dicit angustias passionis:
quibus scissa ire qua vestimen
ta nature quodammodo reparande
discissa rumpere dignatus est quatinus
per lapsum melius reformati
gaudeamus ad testimonium apostoli
dicentis quicumque enim in christo
baptizati estis christum induistis.
Qui magis admirabantur dicen
tes ad semet ipsos. Et quis
potest salvus fieri? Cum procul
ista responsio cum incomparabi
liter maior sit turba pau
perum que divitibus perditis po
tuerit salvari: nisi quod intel
lexerunt cunctos qui divitias
amant etiam si adepti neque
unt in divitum numero depu
tari. Et intuens illos Ihesus
ait: Apud homines impossi
bile est: sed non apud deum. Omnia
enim sunt possibilia apud deum.
Quod non ita accipiendum est quod cupidi
et superbi qui nomine illius divitis
significati sunt in regnum celorum
sint intraturi cum suis cupiditatibus
et superbia, sed possibile esse deo
ut per verbum eius sicut etiam
factum esse et cotidie fieri videmus
a cupiditate temporalium ad ca
ritatem eternorum et a perniciosa
superbia ad humilitatem saluber
rimam convertantur. Cepit Petrus

ei dicere: Ecce nos dimisimus
omnia et secuti sumus te. Gran
dis fiducia. Petrus piscator erat,
dives non fuerat, cibos ma
nu et arte querebat, et tamen
loquitur confidenter: dimisimus omnia.
Et quia non sufficit tantum dimittere
iungit quod perfectum est: et secuti
sumus te. Fecimus quod iussisti
nobis. Quid igitur dabis nobis
premii? Respondens autem Ihesus
ait: Amen dico vobis nemo
est qui relinquerit domum aut
fratres aut sorores aut matrem
aut patrem aut filios aut
agros propter me et propter evangelium
qui non accipiat centies tan
tum nunc in tempore hoc domos et fratres
et sorores et matres et filios
et agros cum persecutionibus et in seculo
futuro vitam eternam. Quidam
de hac occasione huius sententie
iudaicam mille annorum fabu
lam post resurrectionem
iustorum dogmatizant: quando
omnia que propter dominum dimisimus
multiplicata nobis sint cum fenore
reddenda insuper et vita ae
terna donanda. Non videntes nec
ineptiam quod et si in ceteris
digna sit repromissio in uxoribus
tamen iuxta alios evangelistas
centenis appareat turpitudo,
presertim cum dominus et in resurrec
tione nubendum non esse

terre et eaque dimissa fuerint
propter se recipienda in hoc seculo cum
persecutionibus asseveraret quas
utique persecutiones illi heretici
sicut cetera quoque contraria
nulli anime suis omnimodis ab
esse affirmant. Centuplum igitur
iste est. Cum hic cuiusque
carnalia commutet spiritualia
bona recipiet que comparatione et
merito sui ita erunt quasi pro
numero centenarius numerus
compare. Cum minutia fulguris
atque corporibus prepositi sui compari
tate glutino conligant multo
gratiore etiam in hac vita recipiet
caritate. Lege atque apostolorum
quia multitudinis credentium
erat cor unum et anima una, et erat
illis omnia communia, nullusque egens
erat inter eos qui sua pro domino re
liquerant, de quibus apostolus ait
tamquam nihil habentes et omnia
possidentes. Potest sane hoc
quod ait accipiet centuplum et
nunc in tempore hoc domos et
fratres sorores et matres et filios
et agros cum persecutionibus sig
nificatione altius intelligi. De
tenarius quippe numerus de leva
translatus in dextera licet eadem ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ in flexu digitorum videatur tenere
figuram quam habuerat ~~denarius~~
in leva minutus in quantitatis mag
nitudine succrescit, quia videlicet
omnes qui propter regnum dei tem
poralia contempnunt et in hac vita pro
fectionibus complentissima cum

regni gaudium fide certa degus
tant autem etiam in expectatione patrie
celestis que iure dextere sig
nificatur omnium pariter electorum
sincerissima dilectione fruuntur.
Verum quia multi virtutum studium
eadem qua inceperunt devotione pie
tatis consummant, sed vel accepto
virtutis amore tepescunt vel
ex integro ad scelerum voluta
bra relabuntur, terribilis nimis
sententia subditur. Multi
autem erunt primi novissimi et
novissimi primi. Vide enim Iudam
de apostolo apostata quid et dicito quia
multi erunt primi novissimi.
Vide latronem in cruce factum
confessorem eodem quo die a Christo su
scipitur ubi est [illegible] fidei quod
in paradiso gauderet et dicito quia
novissimi erunt primi. Et econ
tra multos videmus de laycorum
institutos magnis vite meritis ex
cellere et a .iiii. a .iii. etate spirituali
studio ferventes ad extremum
odio torpente lapsi esse atque
inertis stultitia quod spiritu ceperunt
carne consummare. Erant autem
in via ascendentes Ierosolimam
et precedebat illos Iesus et stupe
bant et sequentes timebant. Ideo
Ierosolimam tendens discipu
lis dominus stupebat et timebant,
quia meminerant sermonis eius
quo se passurum multa ~~[illegible]~~ a se
nioribus et principibus et scribis ~~[illegible]~~ et
occidendum esse predixerat metue
tes ne et [illegible] occiderent
vel saltem [illegible] vita et magistro
gauderent [illegible] inimicorum manibus

quod erat

ondebet. Et assumens iterum cepit ~~mor~~ illis dicere que essent ei ventura. Ecce ascendimus in Jherosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et dampnabunt eum morte et tradent eum gentibus et illudent ei et conspuent eum et flagellabunt eum et interficient eum et tertia die resurget. Redemptor noster preuidens ex passione sua discipulorum animos perturbandos eis longe ante et eiusdem passionis penam et resurrectionis sue gloriam predicit ut cum morientem sicut predictum esset cernerent etiam resurrecturum non dubitarent. Ubi paganorum quoque dementia qua eum crucifixum deridere solet aptissime confutatur cum preter sue passionis et tempus quod futurum predixit [illegible] gloriam qui mortis imperium adiit. Et accedunt ad eum Jacobus et Johannes filii zebedei dicentes magister volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. At ille dixit eis Quid vultis ut faciam vobis. et dixerunt da nobis ~~ut unus~~ ut unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Matheus scribit matrem filiorum zebedei domino postulasse petitionem. Quorum alter matrem ipsorum desiderium atque consilium volens legentibus intimare tacite de referuntur [illegible] ipsos potius dixit postulasse quod ipsorum rogatu per matrem nouerat esse postulatum. denique dominus secundum utrumque ~~euangelistam~~ euangelistam non matri sed ipsis respondit.

Nescitis inquit quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari. At illi dixerunt ei possumus.

Nesciunt quid petunt qui sedem glorie a domino quam nondum merebantur inquirunt. Tamen eum delectabat eos culmen honoris. Quod prius via habebat exercere laboris desiderabant regnare. Similiter ut prius erat pati similiter [illegible] glorie. Calicem sive baptismi passionem designat martyrii qua et ipsum et illos decebat consummari. Unde et alibi de sua passione loquitur. Baptismo autem habeo baptizari et quomodo coartor usque dum perficiatur. Et eidem passioni appropians orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Jhesus autem ait eis ~~dicens~~ Calicem quidem quem ego bibo bibetis et baptismo quo ego baptizor baptizabimini. Queritur quomodo calicem martyrii zebedei filii Jacobus videlicet et Johannes biberit aut quomodo baptismo domini fuerit baptizati. Cum scriptura narret Jacobum tantum apostolum ab herode capite truncatum. Johannes autem propria morte vitam finierit. Sed si legamus ecclesiasticas hystorias invenimus fertur quod et ipse propter martyrium sit missus in feruentis olei dolium et inde ad suscipiendam coronam Christi ad athleta processerit statimque relegatus in pathmos insula sit. Videbimus martyrii animo non defuisse et bibisse Johannem calicem confessionis quem et tres pueri in camino ignis biberunt licet persecutor non fuderit sanguinem. Quod autem sequitur sedere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum

dare vobis sed quibus paratum est.
Sic intelligendum est. Regnum celo-
rum non est dantis sed accipientis.
Non est enim personarum acceptio apud deum. Sed
quicumque talem se prebuerit ut dignus reg-
no celorum fiat accipiet quod non
persone sed vite paratum est. Si itaque
tales estis qui consequamini regnum celorum
quod pater meus triumphantibus et vic-
toribus preparavit vos quoque accipietis
illud. Aliter non est meum dare vobis
sed quibus paratum est. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Non est meum dare superbis. Hoc enim
adhuc erant. Sed si vultis illud acci-
pere nolite esse quod estis. Aliis paratum
est vos alii estote et vobis paratum est.
Et vos alii estote superbis qui iam hu-
miles iam vultis esse paratum. Et audi-
entes decem ceperunt indignari
de iacobo et iohanne. Decem apostoli
non indignantur matri filiorum
zebedei neque ad mulierem audaci-
am referunt postulationis sed
ad filios qui ignorantes men-
suram suam immodica cupiditate
exarserunt quia et dominus dicit
nescitis quid petatis. Et ait autem
vocans eos ait illis. Scitis quia hii qui
videntur principari gentibus domi-
nantur eis et principes eorum potestatem
habent ipsorum. Non ita est autem
in vobis. Humilis magister et ministrator
non cupiditatis immodice duos ar-
guit postulantes neque decem re-
liquos indignationis increpat et
livoris. Sed statuit exemplum quod
doceat eum maiorem esse qui minor
fuerit et illum dominum fieri qui omnium
servus sit. Sive igitur aut illi

immoderata quesierant aut isti
dolent super maiorum desiderio,
ad summitatem virtutum non poten-
tia sed humilitate veniatur. Denique
suum proponit exemplum ut si dicta
parvipenderent erubescerent
ad opera. Nam et filius hominis
non venit ut ministraretur ei sed
ut ministraret. Notandum quod crebro
dixi eum qui ministrat filium
hominis appellari. Et daret animam
suam redemptionem pro multis. Quan-
do formam servi accepit ut pro
mundo sanguinem funderet. Et
non dixit dare animam suam re-
demptionem pro omnibus sed pro multis
id est pro hiis qui credere voluerint.
Et veniunt hiericho. Et proficis-
cente eo de ~~[illegible]~~ hiericho et
discipulis eius et plurima mul-
titudine filius timei bartimeus
cecus sedebat iuxta viam men-
dicans. Mattheus hoc in loco
duos iuxta viam sedentes
et ad dominum clamantes cecos dicit
illuminatos. Lucas autem cum appro-
pinquaret hiericho parum ordine
illuminatum ab eo cecum exhibet.
Ubi ~~[illegible]~~ nemo sanum sapiens
estimet evangelistas sibi
invicem contraria scribere sed alium scribere
plenius quod alius omisit. Quod
vero mattheo referente quia
dominus duos illuminaverit cecos
marcus unum ponere maluit il-
luminatum non tamen alterum affuisse
non negavit. Intelligendum est
unum eorum fuisse notissimum

et cetera

et cetera

al

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quod ex hoc etiam satis apparet quia
et nominatim et proprio cognomine eum
commemoravit. quod in tot su-
perius sanatis a domino non facile
occurrit nisi in iairo archisyna-
gogo cuius etiam nomine expressit cuius
filiam resuscitavit. Sic igitur etiam
magis iste pensatis apparet quod et ille
archisynagogus utique in loco illo
nobilis fuit. Procul dubio itaque
bartimeus iste timei filius ex ali-
qua magna felicitate deiectus no-
tissime et famosissime miserie
fuit. quod non solum cecus verum etiam
mendicus sedebat. Hunc ergo
quem dominus solum voluit commemorare
marcus cuius illuminatio tam claram
famam habuit miraculo quo patuit quam
erat illius nota calamitas. Con-
gruo quos dominus ad se clamantes illumina-
vit homines sunt vel iudei qui per
[illegible] sed ipso donante ad cognoscenda
ostendaque suam cecitatem et per-
cipiendam veritatis lucem compuncti. Hie-
rico autem que interpretatur dicitur
luna defectum nostre mutabilitatis
ac mortalitatis significat. Quod
ex illa magis evangelii parabola cla-
ruit ubi homo descendens ab
ierusalem in hiericho incidit in latrones
et vulneratus abeuntibus despoliatus
per piam samaritani industriam ad
salutem revocatus est. quia minirum
genus humanum ab visione superne
pacis ierusalem desiderata per peccati sui labe
mortifera decidens per dominum salvato-
rem ad vitam qua errando perdiderat
reducitur. Appropinquans igitur dominus hie-
richo cecum lumini reddidit quia veniens
in carnem et passioni appropinquans
multos ad fidem et confessionem
divine cognitionis adduxit. Et ideo

enim per mysteria incarnationis sue et
temporibus sub paucis annis parte
annorum eius sub gloriosa triginta tres et dimidio pertransiit
ex annos in isto mundo vi. et illumi-
nare corpus exhibuit. Sed et de hiericho
proficiscens cecos illuminavit quia resur-
gens a mortuis atque ascendens in
celum misit spiritum sanctum apostolis. quibus
ad illustrationem omni populo in
dispersit in mundum. Quod appropinquans aut
quo in hiericho unum illuminavit ac
proficiscens de hiericho duos illu-
minavit typice quia ante passi-
onem suam unam tantum populo iudeorum
predicavit. post resurrectionem vero atque as-
censionem suam manifestius per apostolos
et iudeis et gentibus etiam divini-
tatis et assumpte carnis humanitatis
arcana patefecit. Quod vero
marcus unum illuminatum scribit ad ge-
nus salute specialiter respiciens
omnibus modis ad lucem veritatis extor-
rescens fuerat. Et ideo quia famosa
infidelitatis eorum erat te-
nebris sed (?) famosa facta est
illuminans eos gratia salvatoris.
Et hinc marcus qui gentibus scri-
bebat evangelium unum dicit illumina-
tum ut eorum quos instituebat
ad fidem salvatoris figuram congru-
eret. Mattheus vero qui etiam iudeis
ex hebreis suum scribebat evangelium
quod in gentium quoque notitia erat
perventurum esse duos dicit illumina-
tos ut ad utrumque populum unam
eandemque fidei gratiam pertinere
doceret. Quod etiam in sequenti
lectione de azimo in quo dominus dig-
natus sedere est eadem evangelia
perruare scriptura curavit matheus

nazareus qui fidelibus ex iudeis euangeli-
zabat asinam sibi et pullum adduc-
tos domino refert ~~[illegible]~~ porro ceteri
tres euangeliste qui quasi gentibus de na-
tionibus eme scripserunt · asini
pullum modo ad dominum adductum faci-
unt mentionem · de matre omnino
reticent · quia illi simpliciter fide-
gentium figurant · iste autem matrem
ex fideli synagoga fidelem gen-
tium populum ordine suo natiuita-
tis intimare curauit ¶ Profi-
ciscente igitur domino et discipulis eius
et plurima multitudine de iericho
cecus sedebat iuxta viam mendicans ·
quia ascendente ad celos domino et
multis fidelium sequentibus immo cunctis
ab initio mundi electis · una cum illo
ianuam regni celestis ingredientibus ·
mox gentium populus diu perfidia re-
tentus audito saluatoris aduentu rep-
ente ipse salutis sue atque illuminationis
spem habere ¶ Decenter bene dicitur quod sedebat
iuxta viam mendicans ¶ Mendicat enim
iuxta viam sedens qui nondum ~~viam~~ iter veri-
tatis ingrediens nondum cognos-
cens sedula interrogatione atque in-
quisitione desiderium salutaris ad
hoc peruenire contendit et quomodo
sit veri religionis cultus inuesti-
gare possit ¶ Quod in hystoria
cornelii centurionis precipue de-
claratur · qui ~~dum~~ deum colebat ro-
busque operibus ut perfecte illuminari dig-
naretur orabat ¶ Cecus autem tunc sed-
do audiens tantummodo lumine restitue-
ris · quod per humanitatem suam visus
est quod per diuinitatis potentiam
a nobis mentis nostre tenebras
depulsit [illegible] propter nos natus

et passus et quia resurrexit · iste
dei [illegible] quod transit ihesus · qui ex tem-
[illegible] temporalis est ¶ Sed stans
cecum illuminauit · quia nos sicut ipsa
dispensatio reparauit · ita ubi
et initiat transit · que in se manens
renouat omnia · stare enim dei est
incommutabili cogitatione mutabi-
lia cuncta disponere ¶ Eius vo-
ces petentis transiens audiuit stans
lumen reddidit · quia assumpte nos-
tre temporalia protulit · in terris nobis lu-
men tribuit · cum habet immutabi-
litatis constitutus nescit ¶ Et cum au-
disset quod ihesus nazarenus est
cepit clamare ac dicere fili dauid
ihesu miserere mei · Et comminaba-
ntur ei multi ut taceret ¶ At ille multo magis
clamabat dicens fili dauid mi-
serere mei ¶ Audiens ihesum cecus
[illegible] nec multis
prohibentibus a clamando desistit ·
quia populus gentium agnita fama
nominis christi particeps eius fieri
querebat ¶ Contra dicebant multi
primo iudei ut in actibus apostolorum
legimus deinde et ipsi gentiles acri-
ter [illegible] persecutione [illegible]
[illegible] illuminandum [illegible]
[illegible] nunc [illegible]
ad vitam erant preordinati eterna ·
[illegible] impugnando [illegible]
posita valebat salutem perimere
Et stans ihesus precepit illum vocari ·
Ecce stat qui antea transibat ¶ Quia
[illegible] aliquid nobis dominus [illegible] ·
quod intelligi de humanitate et
diuinitate illius potuit posse ¶ Cla-
mantem et [illegible] transiens au-
diuit · sed stans miraculum illumina-
tionis exhibuit ¶ Et vocabant

[illegible] iste deum [illegible] qui colebat operibus [illegible] ut perfecte illuminari dignaretur orabat

recedi ... et Animequior
esto surge vocat te. Clamante
adhuc ceco dominus vocat. Cum per prologen
tum sciencia veritatis desiderat
per sanctos predicatores ad hoc se
committit. Cum nimirum vocamus
ceco animequiore esse et surge
atque ad dominum venire precipit. Cum
predicando ad eum indoctis spem
eos salutis habere ac de torpore
viciorum erigi atque ad virtutum
studia quibus illuminari mereantur
semper attingere iubent dicentes cum
propheta Accedite ad eum et illumina
mini. Et iterum Surge qui dor
mis et exurge a mortuis et il
luminabit te Christus. Et quia primi
tiua de gentibus ecclesia ceco permissi
in Christo luminis desiderio fervebat
ut plurimum relictis mundi facul
tatibus mundi cogitacionem vitam seque
rent quo eternum in celis me
rerentur habere thesaurum. Re
de illuminando ceco subdit. Qui
proiecto veste mento suo exiliens
venit ad eum. Proiecto quippe vesti
mento exiliit ut vanitates illumi
ne a Christo qui abiectis mundi
cetmatulis expedito mentis
gressu ad largitorem eterne lucis
properat. Et respondens Ihesus
dixit illi Quid vis tibi faciam?
Cecus autem dixit illi Rabboni
ut videam. Studeant qui lumine
reddi poterit quod velle ceco
ignorabat. Sed peti voluit hoc quod
a nobis petere et se cognoscere
noscat. Importune namque ad
oracionem nos amonet et tamen di
cit namque pater vester quid op...

sit nobis antequam petatis eum.
Ad hoc ergo requirit ut petatur et ad
hoc requirit ut cor ad orandum
excitet. Unde et cecus protinus ad
iungit. Rabboni ut videam. Cecus
ergo a domino non aurum sed lucem
querit. Parvipendit extra lucem
aliquid querere quia et si habere
cecus quodlibet potest sine luce
non potest videre quod habet. Imi
temur ergo eum qui et corpore et anima
integre meruit salvari. Ipso salutis
divicias. Non terrena dona
non fugitivos honores a domino
sed lucem queramus. Illam videlicet
lucem quam videre cum solis angelis
possimus. Quam nec initium incho
at nec finis angustiat. Ad quam
profecto lucem via fides est. Un
de et illuminato ceco protinus
respondetur. Vade fides tua
te salvum fecit. Et confestim
inquit vidit et sequebatur
eum in via. Videt et sequitur
qui bonum quod intelligit operatur.
Videt autem sed non sequitur
qui bonum quidem intelligit
sed bene operari contempnit. Sequa
mur ergo qui imitatur
Ihesum. Namque dicit Si quis mihi
ministrat me sequatur. Conside
remus ergo qua gradiatur ut sequi
mereamur. Ecce enim sit dominus et
creator angelorum suscepturus
naturam nostram qua conditi sumus in u
terum virginis venit. Nasci in
in hoc mundo per divites noluit.
Parentes pauperes elegit. Unde
et agnus qui pro illo offeretur

defuit columbarum pullos aut
par turturum ad sacrificium in-
venire. Opprobrium in hoc mundo
noluit: opprobria derisiones quibus il-
luserant, sputa, flagella, ala-
pas, spinea corona, crucem sus-
tinuit. Et quasi rex corporalium
delectatione in gaudio eterno
tendimus tamen quam amaritudine il-
lue redeat ostendit. Et cum
appropinquarent Jerosolime et
Bethanie ad montem olivarum:
mittit duos ex discipulis suis
et ait illis. Ite in castellum quod
contra vos est. Bethania est [illegible]
villa la sive civitas in latere montis
oliveti quasi stadiis quindecim
ab Jherusalem sicut Johannes
evangelista manifestat: ubi La-
zarus est suscitatus a mor-
tuis cuius et monumentum ec-
clesia nunc ibidem constructa de-
monstrat. Bethania autem domus
obedientie dicitur. Et apte dominus
Jerosolima venturus ac mundum suo
sanguine redempturus prius Betha-
niam petiit que dignitate subli-
mavit ubique a multis devota
mysterio estimate provenit com-
munem [illegible] ante passionem
suam docendo domum sibi obedi-
entie [illegible] ministraret
esset. Et [illegible] de-
lata quod consueto delibutus
est unguento. [illegible] civitas
hec in monte oliveti posita re-
fert. [illegible] ut per gratiam co-
ditoris [illegible] de-
net quia unctione spiritualium

charismatum et [illegible] pietatis
[illegible] resonet. Unde
et alibi dicitur Non potest
civitas abscondi super montem
posita: continuo subiecit Neque
accendunt lucernam et ponunt eam
sub modio. Civitas igitur montis oliveti
[illegible] est sancta spiritualium doctorum
gratia qui civitate sua ut
emineat exaltat [illegible]
oleo consolationis ut lucere pos-
sit ne deficiat impinguat. Et
quia ideo lumen sub modio poni no-
luit misit discipulos in castel-
lum quod contra eos erat: hoc est
doctores qui indocta barbara
totius orbis loca quasi contra po-
siti [illegible] evangelizando pene-
trarent destinavit. Recte
autem duo mittuntur sive [illegible]
[illegible] scientiam vitanis et operatio-
nis medicinam seu [illegible] pre-
ceptis [illegible] dei videlicet
et proximi sacramentum toto
orbe predicandum. Et statim
introeuntes illuc invenietis
pullum ligatum super quem nemo
adhuc hominum sedit. Solvite
illum et adducite. Et si quis
vobis dixerit quid facitis:
dicite quia domino necessarius
est, et continuo illum dimittet
huc. Introeuntes mundum
predicatores [illegible] invene-
runt populum [illegible] pro
[illegible] Firmiter
[illegible] peccatorum [illegible]
constrictus erat: nec solum [illegible]
tionis verum etiam [illegible]
[illegible] egit

gla dei Vn bene apud matheum
azina que cum pullo alligata refertur
Asina quippe que sub iugali fuit et
edomita synagogam que iugum legis
traxerat. pullus azine lascivus et liber
gentilium nacionum significat Super
quem nemo adhuc hominum sedit:
quia nemo racionabilium doctorum
frenum correctionis quo vel lingua
ua cohiberet a malo vel in arta vite
via ire cogeretur. nemo in dumme
ta salutis quibus spiritualiter calefieret
populo gentium utilia suadendo gra
tificavit Sedet namque super illum ipse
si quis racione detrahens stulti
ciam deprimendo corrigit Unde
non immerito possunt duo disci
puli ad expidienda duo animalia
destinati duo predicatorum ordi
nes unus videlicet in gentes
alter in circumcisione dirigi intelligi
Et abeuntes invenerunt pullum
ligatum ante ianuam foris in bivio:
et solvunt eum Bene pullus ante ianuam
foris invenitur in bivio Ianua enim
ipse est autem Ego sum ianua ovium
sicut ipse Per me si quis introierit salvabitur:
et ingredietur et egredietur et pascua
inveniet Cuius vite pastus
iste pullus id est populus gentium carebat:
sed adhuc extra ianuam in bivio
ligatus stabat Et recte in bivio quia
nullam certam vite fidei vel viam
tenebat Sed plures dubiosas secta
rum calles sequebatur erro
neus Et quidam de illic stantibus
dicebant illis quid facitis solven
tes pullum In luca scriptum est quia
dixerunt domini eius ad illos quid sol
vitis pullum Et aperte possessores
quippe habebat duos id est non unio
qui p dogmati et superstitionem deditus =

Sed possibilium in mundo et spiritum
ad varios diversos que magistri rapie
batur errores ad simulachra muta
ta prout ducebatur incedens demo
nis vernacula quedam scripture
consuetudine hoc esse dicitur
quod in mundo fiat et ad petrum
vox de celo dicit que deus mundavit
tu commune ne dixeris. quia quod
scito est solius dei est. et cum nullo
communis est. Quantum predo est
et immundus multorum est quibus
cum demones possident eum:
et in quos appellat Qui dixerunt
eis sicut preceperat illis ihesus
et dimiserunt eis et duxerunt
pullum ad ihesum Quoniam solvendo pullum
qui dixerunt audito domini nomine quie
scunt quod magistri errorum qui venien
tibus ad salutem gentium doctoribus
obsistebant: catenas suas tene
bras afferende. Donec miraculis defendere:
ad testantibus veri possessoris
ac domini virtus cernitur Et post quam
fides domini per apostolos apparuit ce
dentibus passim adversariorum qui
credibilis credentium cetus ad dominum deum
que corde portaret adduce
batur Et imponunt illi vesti
menta sua et sedit super eum. Vesti
menta apostolorum vel doctrina vir
tutum vel discretio spiritualium
vel certe ecclesiasticorum dogma
tum varietates intelligi pos
sunt: quibus illi pectora hominum
ante nuda et frigida quo Christo ses
sore digna fiant operiunt
Multi autem straverunt vestimenta
straverunt sua in via Portantes dominum azi
nominati vestimenta sua dum vig ster
nunt: Quia sancti martyres ipse

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

se carnis amictu exuentes simpli
cioribus dei famulis viam suo san
guine parant: vt videlicet ipsi
secuto gressu incedentes ad superne
ingenia ... quo ipse du
cit incedant. Ipse salvator in a
zello insidens Jerusalem tendit:
quando vniuscuiusque fidelis animam
regens. videlicet iumentum suum
ad pacis intime visionem ducit.
Iumento sedet cum nostre carnis
mundialis presidens eamque in superne
pacis desiderium attrahit. Multi
autem vestimenta sua in via sternunt
qui corpora sua per abstinentiam edomant:
vt ei iter ad montem parent. vel
exempla bona sequentibus prebeant.

Alii autem frondes cedebant de ar
boribus: et sternebant in via. Et
qui preibant et qui sequebantur: clama
bant dicentes. Osanna filio David benedictus
qui venit in nomine domini. Frondes vel
ramos de arboribus cedunt qui in
doctrina veritatis verba atque
sententias patrum de eorum eloquio
decerpunt et hec in via dei ad auditorum
animos venientis humili predicatione
submittunt. Et qui preibant et qui seque
bantur: clamabant osanna. Pre
cessit quippe iudaicus populus secutus
est gentilis. Et quia omnes electi sive q
nunc in ecclesia consistunt in media
torem dei et hominum crediderunt: qui
preeunt et qui sequuntur osanna
clamabant. Osanna autem hebraice
salva nos dicitur. Ab ipso enim
salutem et priores quesierunt
et presentes querunt. Et benedictum
qui venit in nomine domini confitentur.
quia vna spes vna fides est pre
cedentium atque sequentium fidelium.
sicut illi expectata pas

in iudea esse potue
rant sive qui

crediderunt et

sione ac resurrectione eius sanati
sunt ita nos preterita passione
illius ac permanente in secula resurre
ctione salvamur. Sive enim priores
patres ex iudaico populo crediderunt
atque amaverunt venturum sive
nos credimus venisse dominum et amamus:
eiusque desiderio attendimus vt eum
sane ad faciem contemplemur. Be
nedictum quod venit regnum patris
nostri David osanna in excelsis. Le
gimus in evangelio Iohannis quia post re
fectionem de quinque panibus et duobus pis
cibus turbe voluerunt rapere illum
et constituere eum regem. quod ille cum co
gnovisset ipse in montem fugi
endo precavit. Nunc autem cum pas
surus Jherosolimam venit non fugit
eos qui se regem faciunt: quia agmine
glorificato et prius dei filio ac rege
David ad civitatem regiam ducunt
filiorum confirmant voces eorum qui regnum
patris eius David in eo restaura
tum et pristine benedictionis dono repe
randa gratulantur. Vt quod ergo quondam
spontaneus fugiendo declinavit modo
libens amplectitur. regnum quod
adipiscitur eternum in mundo suscipere
noluit iam iamque ascensurus per pas
sionem crucis de mundo non negavit
suscipere nimirum ut aperte doceret quia
non temporalis et terreni sed eterni
in celis rex esset imperii. ad quod
confirmo regnum per contemptum mortis
gloria resurrectionis et triumphum
per ascensionis pervenit. Vnde merito
dicit etiam quod post resurrectionem
apparens discipulis ait. Data est
mihi omnis potestas in celo et in terra
et cetera. cuius loci Notandum sane
quanta sit consonantia turbe cum

collaudamus cum voce evangelizantis
virgini marie gabrielis qui ait hic
erit magnus et filius altissimi vo
cabitur et dabit illi dominus deus sedem
david patris eius et regnabit
in domo iacob in eternum. Alter
autem sede sue regni david dominus
ut gentem cum david quondam
temporalis regni gubernacula
sit et exempla iusticie prebuit
quatenus modulis carminum spiritua
lium ad fidem atque amorem sui ad
tortus attendere solebat. Sanctificis
factis civibus domini et promissis fa
ctum mediatorem dei et hominum dig
natum ad regnum celeste et immor
tale vocaret atque ad ipsam dei
patris visionem introduceret.
Quodque inquiunt osanna, compre
hensio salus perpetue ostenditur et
quod adventu christi non tantum hominum
salus sed tocius sit mundi plena
ingeniis celestibus ut omne genu
se flectat celestium et terrestrium
et infernorum. Notandum autem quod
osanna verbum hebraicum compositum est
ex duobus corrupto et integro.
Salva namque sive salvifica apud
eos dicitur osi. Alt vero anna in
teriectio est deprecantis quomodo
latina apud latinos interiectio est dolentis heu.
et interiectio admirantis pape. De
mum in psalmo centesimo xvii ubi
lxx interpretes transtulerunt o domine
salvum me fac in hebreo scrip
tum est anna adonai osanna
quod interpres noster iheronimus
diligentius eliciens sic transtulit
Obsecro domine salva obsecro. Id e
namque significat o domine per inter
iectionem obsecrantis per obsecro
domine per ipsum verbum obsecrationis

Osanna itaque salva obsecro signi
ficat integre pertota tunc scilicet vocalis que
verbum prius terminat cum perfecte dicitur
osi per virtutem littere vocalis
aqua verbum sequens incipit anna
quod metrici in versibus scande
dis sinalipham vocant quam
vis illi scripturam litteras stan
dentes transsiliant in hoc autem
verbo osanna i. littera non solum te
scribatur sed sensu loquentium
salvo funditus non mittatur.
Est autem iherosolima in te
plum quod magnificus tunc intrare primo
templum adiit forma nobis
religionis qua sequimur primo
sternat ut cum forte villa aut opi
dum aut aliud quelibet locum ingressi
sit domus orationis deo consecrata
intremus primo ad hanc diver
tamus. Post quam nos deinde per
orationum studia commendaverimus
sic deum ad agenda cetera que
venimus temporalia negocia
procedamus. Appropinquante
autem tempore passionis appro
pinquare voluit dominus loco
passionis ubi proximus ma
nere ubi constituto ac presinito
anni sui tempore inveniri pos
set ab eis per quos cadenda erat
passio complenda. Quod etiam per hor
tulos intimavit audientibus
quia non invitus morte vel
professam putaverunt sed suam spon
te subierunt: Hinc hora permanente
intrepidus locum adiit in quo se
sciebat esse passurum et passionis et resur
rectionis suorum ora longe ante
predixerat. Notandum vero quia

hec introitus eius in Iherusalem
an quinque dies pasche in quo mysteri
um sacrosancte passionis sue im
plere decreverat factus est. Nar
rat enim Iohannes quod ante sex dies
pasche venerit Bethaniam ubi ce
na ei facta et discumbentibus inter
ceteros cum Lazaro Maria unguen
to perfuderit atque in crastino asino
sedens obviante cum palmis plu
rima turba venerit Iherosolimam.
Ubi non pretereunda silentio est
hec tanta concordia in rebus
veterum etiam in temporibus vete
ris et novi testamenti umbre et
veritatis legis et evangelii. Scrip
tum namque in lege est: Dixit Dominus
~~Dominus~~ ad Moysen et Aaron: Men
sis iste vobis principium mensium
primus erit in mensibus anni. Lo
quimini ad universum cetum filiorum Israel
et dicite eis: Decimo die mensis
tollat huius quisque agnum per familias
et domos suas. Et paulo
post: Et servabitis eum usque ad
quartam decimam diem mensis
huius. Immolabitque eum universa
multitudo filiorum Israel ad vesperam.
Decimo ergo die mensis primi ag
nus qui in pascha immolaretur
domum introduci iussus est, quia et
dominus decima die eiusdem mensis,
hoc est ante quinque dies pasche,
in civitatem in qua pateretur
erat ingressurus. Et sicut ag
nus de toto grege electus tem
pore vite mactandus die exspec
tabatur, ita et dominus gloriam adve
niente omnium temporum et principum
consilio certum prolabatur hora
in qua se ipsum pro salute mundi
oblationem deo et hostiam in odore

suavitatis offerret. Immolabatur
agnus quarta decima die primi men
sis ad vesperam, et dominus eadem hora
agnum cum discipulis manducavit,
ubi legalis pasche decreta complevit.
Egressus est cum eis statim ad locum
orationis, ubi comprehensus a Iudeis et
ut ligatus iam sacramenta beate sue vic
timationis inchoaret. Et cir
cumspectis omnibus cum iam vespe
ra esset hora exivit in Bethaniam
cum duodecim. Mos hoc fecit sicut et
per omnes quinque dies ex quo Ihero
solimam ascenderat usque ad
tempus passionis hoc ipsum
solebat agere semper ut per diem
in templo doceret, noctibus vero
egrediens moraretur in monte
Oliveti sicut in Luca legimus. Do
cendo enim incredulis officium pre
dicationis sedulus impendebat;
commanendo autem apud fideles
gratia eis benignitatis obsequium
exhibebat. Bene autem dicitur quia
circumspectis omnibus exivit in Betha
niam. Inspiciat quippe internus
arbiter omnium corda. Et cum nullo
tradentibus ac resistentibus
veritatem non inveniret ubi caput
reclinet, secedit ad fideles et in
eis qui obedivit verbo mansionem
sibi una cum patre facere gaudet.
Bethania namque domus obedientie
dicitur. Hoc quoque intelligendum
stantes est quod ... fuerit paupertatis
et ita nulli sit adulatus ut in
urbe magna nullum hospi
tem, nullam invenerit man
sionem, sed in agro parvulo a
pud Lazarum sororesque eius hospita
verit eorum quippe vicus Bethania est

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Esurivit

Et mane die in crastinum cum exirent a bethania esurivit. Vel veritatem huma-
ne carnis ostendens vel esuriens
salutem credentium estuans ob in-
credulitatem israhelis. Cumque vi-
disset a longe ficum habentem
folia venit si quid forte invenis-
set in ea. Et cum venisset ad
eam nichil invenit preter fo-
lia non enim erat tempus fico-
rum. Et respondens ihesus dix-
it ei. Iam non amplius in eternum
quisquam ex te fructum mandu-
cet. Sicut dominus multa in pa-
rabolis dixit ita etiam nonnulla
in parabolis facere solebat. Sed
enim tempus erat ut esuriens
fructum in ficulnea quereret
quorum nondum esse quilibet ho- tempus
noverat. Arborem quoque que
fructum pro tempore non
haberet eterne sterilitatis
maledictione damnaret nisi
quia plebem quam verbo docebat
hoc etiam facto terrebat nequius
habendo folia et fructum non
habendo hoc est verba iusticie
absque operibus pretendendo ex-
cidi et in ignem mereri mitti.
Unaquaeque arbor non de flori-
bus non de foliis sed de fructu suo
cognoscitur. Id est unusquisque
homo non de estimatione fa-
me vel sermonum pompa sed
de suarum testimonio probat
actionum. Esuriens ergo dominus
vidit ficum habentem folia
et venit querere fructum in
illa nec invenit quia salutem
desiderans humani generis
vidit iudeam habentem elo-
quia legis et prophetarum venusta

probare docendo corripiendo
miracula faciendo si quem
forte in eorum corde fructum
fidei et vite posset invenire.
Sed quia folia sine fructibus ha-
bere reperta est ficulnea dam-
natur quia iudea que verba
scripture sine operibus sonabat
digna est ~~[illegible]~~ ultione per-
petua. Hoc autem dixerim non
quia tota synagoga fuerit
abiecta ex qua utique constat
quod ~~predicta~~ fuerit ecclesia primitiva
constructa. Sed illa in minima par-
te synagoge de primitiis ma-
nsit que esurientem christum
pascere bene operando recusa-
vit que foliis verborum spiritua-
lium magis obumbrari quam
fructibus operum voluit
et quibus ipse dicit alibi
Ego vado et queretis me
et in peccato vestro moriemini.
Congruit ~~[illegible]~~ sane huic locus
illi eius parabole ubi ait. Ar-
borem fici habebat quidam
plantatam in vinea sua et
venit querens fructum in
illa et non invenit. Dixit autem
ad cultorem vinee. Ecce an-
ni tres sunt ex quo venio
querens fructum in ficulnea
hac et non invenio. Succide
ergo illam ut quid etiam ter-
ram occupat. At ille respon-
dens dixit illi. Domine dimitte
illam et hoc anno usque dum
fodiam circa illam et mittam
stercora. Et siquidem fece-
rit fructum. Sin autem in futu-

fundetur. Cum cultor autem vinee
ordo est apostolorum doctorum
que spiritalium qui synagoga
ne periret diligenter ad peni
tentiam vocare atque eius saluti
domino supplicare studuerunt ipsam-
que necaverat Christum dominum qui regem
[?]cclesie de Hierosolimorum appellatus
est. Verum quia illa nec in lega-
libus editis nec in propheticis
consuetudinibus nec ipsius Christi
ciuitatis eiusdem gratia fructum obe-
dientie ferre consensit, quasi
sterilis arbor sicut steriles per-
manens abiecta est a domino
et eterna dampnatione stru-
xitque non solum ab electorum
sorte repulsa, sed ab ipsa etiam
qua manus occupabat terra
tu abscisa est. Sed et ipsi nos
A audire in iudicio a Christo disce-
dite a me maledicti in ignem
eternum: quia esurivi et non
dedisti michi manducare. Ar-
bor esse sterilis in hac vita
cunctos qui ponit pauperi Christo
et esurienti fructum pietatis
quo indiget offerre. Et veniunt
Hierosolimam et cum introisset
templum cepit eicere vendentes
et ementes in templo et men-
sas nummulariorum et cathe-
dras vendentium columbas
evertit. Quod maledixit do-
minus infructuosam per figuram
fecit deus, hoc idem mox ap-
tius ostendit eiciendo improbos
e templo. Neque enim ~~enim~~ aliquid
peccavit arbor que esurien-
te domino poma non habuit cum ge-
nerandi tempus advenerat.

Sed petulantes sacerdotes qui in
domo domini secularia negocia
gerebant et fructum pietatis
que debuerant quemque in eis
afferre dominus esuriebat, afferre supersederant.
Arescente autem dum arbore
maledicto ut homines hic vide-
tes sive audientes multo magis
intelligerent se fore divino condem-
pnandos esse iudicio si absque ope-
rum fructu de plausu tantum fri-
voli religiosi sermonis velut de so-
nitu et tegumento blandirentur
viridancium foliorum. Verum quia
non intellexerunt in ipsos con-
sequentem districtionem merite
ultionis experierunt. Sicut est
commercia rerum quarum de do-
no illarum quod divinas omnes
res agnosias et orationes deo
offerri, verbum dei legi audiri
et decantari preceptum erat.
Et quidem credendum quia ea
tantum vendi vel emi reperit
in templo que ad ministerium
necessaria essent eiusdem tem-
pli in ipso hoc quod alias factum
legimus cum idem templum ingre-
diens invenit in eo vendentes
et ementes oves et boves et
Acta columbas. Que nimirum non nisi
ut offerrentur in domo domini eos
qui de longe venerant abun-
dantius comparare credendum
est. Si ergo dominus non ea volebat
in templo venundari que volebat offerri
videlicet propter studium avari-
cie sive fraudis quod [illegible]
esse negociantium sanctimonii
putas cum indulsione punitur

Venundari que in templo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

si invenisset ibi aliquos qui in
parvulo quo tractabant, alii emb-
bat vino manipulatores. Si enim
ea que alibi licebat geri pote-
rant dominus in domo sua tem-
poralia negotia geri non patitur,
quanto magis ea que nusquam
fieri licet plus celestis ire me-
rentur, si in edibus deo sacratis
aguntur? Verum quia spiritus
sanctus in columba super dominum appa-
ruit, recte per columbas sancti
spiritus carismata signantur.
Qui autem sunt in templo dei ho-
die qui columbas vendunt, nisi
qui in ecclesia pretium de imposi-
tione manus accipiunt per quam vide-
licet impositionem spiritus
sanctus celitus datur?
Columba igitur venditur, quia
manus impositio per quam spiritus
sanctus accipitur ad pretium prebetur.
Sed redemptor noster cathedras
vendentium columbas evertit, quia
talium negociatorum sacerdotium
destruit. Hinc est quod sacri ca-
nones symoniacam heresim
damnant et eos sacerdotio
privari precipiunt qui de largien-
dis ordinibus pretium querunt.
Cathedra ergo vendentium co-
lumbas evertitur, quia hii qui spiri-
talem gratiam vendidant vel
ante humanos vel ante dei oculos
sacerdotio privantur. Et
non sinebat ut quisquam transfer-
ret vas per templum. De vasis dicitur
illis que mercandi gratia infere-
bantur. Ceterum absit ut vasa
que dicata domino erant de templo

vel inferri prohiberet templo.
Sed potius immunda et prophana eli-
minat vasa de templo ac ne
amplius inferantur prohibet. Ubi
futuri sui examinis insigne
prependit exemplum quia reprobos
de ecclesia omnes repellit ac
deturbat reprobos. Veniens eni-
ne ultra ad turbandam ecclesiam
intrent, eterno eos verbere
compescit. Sed et in presenti hec est
vera domus domini cordis vide-
licet purificatio ut non sancti-
ficata que inerant [illegible] diminutus
in missa competenter col-
lat. Est enim ne hec ultra re-
petantur divina in eis gratia
perseverans adiuvet. Erat do-
cebat dicens eis: Nonne scriptum
est quia domus mea domus
orationis vocabitur omnibus gen-
tibus? Omnibus inquit gentibus
non uni genti iudeorum nec in uno
Jerosolime urbis loco sed in toto
orbe terrarum et nequaquam
taurorum et hircorum et arietum
sed orationis. Vos autem fecistis
illam speluncam latronum. Qui
ad accipienda munera in tem-
plo residebant, profecto quia
quibusdam non dantibus lesi-
ones exquireret dubium non
erat. Domus ergo orationis spe-
lunca latronum facta fuerat
qui ad hoc in templo adside-
re noverat ut aut non dantes
in munera studeret corpora-
liter perequi aut dantes spi-
ritualiter necare. Templum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quoque et domus dei que in mens(a)
atque conscientia fidelium que si per
in lesione proximi conversationes co(r)
ruptiones profert quasi in spe
lunca latrones residens. Et
simpliciter gradientes interficiunt
quasi in eos qui simpliciores sunt le
sionis gladios defigunt. Mens
enim fidelium non iam domus ora
tionis sed spelunca latronis
est quando relicta innocentia et
simplicitate sanctitatis illud
conatur agere unde valeat
proximis nocere. Et cum
mane transirent viderunt
ficum aridam factam a radici
bus. Non tamen ramis tantum aut sti
pes infructuose fuit sed ipsa e
tiam radicitus arescendo sente
tiam divine in se reprobationis
ostendit. Et Johannes autem quia
securis ad radicem arborum
posita est. Arefacta est atque fi
cus a radicibus ut ostenderetur
gens impia non ad tempus
vel ex parte corripienda exter
norum incursibus et iterum
miserante domino per acta peni
tentiam pristine restituenda
libertati ut sepe factum sacra
hystoria refert sed eterna po
tius dampnatione ferienda.
Arefacta est radicitus ut intima
retur inenarranda plebs non
solum humana gloria forinsecus
verum etiam divino intus
favore funditus esse destituenda
iam et salutem utriusque quam
accipere poterat incredulis quam

iam preparat patriam per
didit invenis. Et respon
dens Jesus ait illis habete
fidem dei amen dico vobis quia
quicumque dixerit huic monti
tollere et mittere in mare et
non hesitaverit in corde suo
sed crediderit quia quodcumque di
xerit fiat fiet ei. Sol
lent gentiles quia contra eccle
siam maledicta scripsere impe
rare nostris quod non habuerint
plenam fidem dei quia numquam
montes transferre potuerint.
Quibus respondendum non om
nia scripta esse que in ecclesia sunt
gesta sicut etiam de factis ip
sius Christi domini et dei nostri scrip
tura testatur. Unde et hoc quoque
fieri potuisse ut mons ablatus
de terra mitteretur in mare si
necessitas id fieri poposcisset
quo legimus factum patribus vi
pris Gregorii Neocesaree pon
ti antistis viri meritis et vir
tutibus eximii ut mons in
terra tantum loco cederet quantum
incole civitatis opus habebant.
Cum enim volens edificare eccle
siam in loco apto videret eam
angustiore esse quam res ex
igebat eo quod ex una parte
rupe maris ex alia monte pro
ximo coartaretur venit nocte
ad locum et genibus flexis
admonuit dominum promissionis
sue ut montem longius iuxta
fidem petentis ageret. Et

mane facto reversus invenit
montem tantum spacij reliquisse
se structoribus ecclesie quan
tum opus habuerat / Poterat
ergo ihesus potuerat / alius quis
eiusdem meriti vir si oportu
nitas exegisset / impetrare a
domino merito fidei etiam mons
tolleretur et mitteretur in ma
re Verum quia mons nomi
ne nunquam diabolus significatur
videlicet propter superbiam qua se contra
deum erigit / et esse volt similis
altissimo Mons ad preceptum eorum
qui fortes fide sunt tollitur de terra
et in mare proicitur cum predicatori
bus verbum domini doctoribus sanctis immundus
spiritus ab eorum corde repellitur qui
ad vitam sunt preordinati / et tur-
bulentis amarisque infidelium men
tibus vesaniam sive tyrannidis ex
ercere permittitur non quod ibi [sedem]
et amaritudinem non habuerit
sed quia tanto acrius in eos est
habere desevit quanto amplius se do
let a lesione piorum fuisse depul
sum Cui simile est illud apoca
lipsis Et secundus angelus tuba ce
cinit et ecce tamquam mons magnus
igne ardens missus est in mare
Canente etiam angelo tuba
mons igne ardens missus est
in mare ~~quia predicante~~ / quia
predicante verbum doctore veri
tatis antiquus hostis inde sa
tibus accensus per nequitiam animos
humilius corrupturus adiit ut
dolorem expulsionis sue de fide

libus vindicaret in predictis
Et cum stabitis ad orandum di
mittite siquid habetis adversus
aliquem ut et pater vester
qui in celis est et dimittat
vobis peccata vestra Et cetera
Notanda distinctio de precan
tium qui perfectam habent fidem que
per dilectionem operatur ille oran
do vel ~~[illegible]~~ iubendo potest transferre
montes spirituales quomodo
fecit paulus de elima mago qui
eum oculis et arte nefanda
privavit quomodo de phitonis
sa in philippis de qua spiritum
malignum montem videlicet
superbissimum eiecit Sed idem
mons in mare proiectus quam
furibundi ignis ~~[illegible]~~ turbulenti
subsequitur confestim quod cum gen
tilium presidio perdonavit / Cum votante
ad fastigium perfectionis in
du conscendere [illegible] possu
lent sibi peccata dimitti quo ad
vitam merentur intrare ipse
tua et absque dubio impetra
bunt / quod si tamen inperfecte petunt petitur
ribus aliis proximo ipsi dimittunt
Orant hoc facere contempnunt
non solum orando virtutes fa
cere sed nec suorum possunt venam
corrigere peccatorum / Et cum ambu
laret in templo accedunt ad
eum summi sacerdotes et scribe et
seniores et dicunt illi In qua
potestate hec facis et quis tibi
dedit hanc potestatem ut ista facias
Diversis modis eandem qua

sup calumnia scriptur quando
dixerunt in belzebub principe
demoniorum eicit hic demonia
Quando enim dicunt in qua po
testate hec facis de dei dubitat
potestate et subintelligi vo
lunt diaboli esse quod faciat. Evi
dentes quoque quibus tibi dedu
xerant potestatem manifeste
dei filium negat quem putat
non suis sed alienis viribus si
facere. Ihesus autem respondens
ait interrogabo vos et ego
unum verbum respondete mi
hi et dicam vobis in qua po
testate hec facio. Baptismus
Iohannis de celo erat an ex ho
minibus. Respondete michi. Po
Dns terat [illegible] apta responsione
temptatorum calumpniam con
futare sed prudenter interrogat
ut suo vel silencio vel sentencia
condempnetur. At illi cogitabant
Si secum dicentes si dixerimus de
celo dicet nobis quare ergo
non credidistis ei quem confitemini
de celo habuisse scienciam. Cui
testimonia perhibuit et ab illo au
divistis in qua ipse facio potestate.
Si dixerimus ex hominibus timemus
populum. Omnes enim habebant Iohan
nem quasi verum prophetam esse. Vide
runt ergo quodlibet horum res
pondissent in laqueum casu
ros timentes lapidacionem
sed magis timentes veritatis con
fessionem. Et respondentes

dicunt Ihesu. nescimus. Respon
dens Ihesus ait illis. neque ego
Absc dico vobis in qua potestate hec facio.
Non vobis dico quod scio quia
non vultis fateri quod scitis. Iu
stissime repulsi utrique confusi ab
cesserunt et impletum est quod
in psalmo prophetico dicitur. De
Ap paravi lucernam christo meo
d est ipsum Iohannem, inimicos eius in
duam confusione. Notandum
autem quod duabus ob causas maxi
me sciencia veritatis est occul
tanda querentibus, cum videli
cet qui querit aut minus capax
est ad intelligendum quod que
rit, aut odio vel contemptu ipsius
veritatis indignus est cui de
beat aperiri quod querit. Quorum
propter unum dicit alibi mul
ta habeo vobis dicere sed non
potestis illa portare modo.
Propter aliud vero discipulis precepit
pit nolite dare sanctum canibus neque
mittatis margaritas vestras
ante porcos. Et cepit in parabo
lis loqui. Vineam pastinavit ho
mo et circumdedit sepem et fodit la
cum et edificavit turrim. Homo
iste qui pastinavit vineam ipse
est qui in alia parabola conduxit
operarios in vineam suam. Qui
plantavit vineam de qua et
ysaias planissime prenuncians
Vinea loquitur ad extremum inferens vinea domini
sabaoth domus est israel. Et in
psalmo vinea inquit de egypto

transtulisti eiecisti gentes et
plantasti ea. Et sepe circumde
dit/ et pt [illegible] urbis vt cingu
lu [illegible]. Et fodit in ea lacum
siue torcular aut altare aut
illa torcularia quorum et tres
psalmi titulo prenotantur octauus
et lxxx et lxxxiii. Et edificauit
turrim haud dubium quin templum
de quo dicitur preminet arx. Et
turris nebulosa filia syon. Et
locauit eam agricolis quos
alibi vinee operarios appella
uit qui conducti fuerant ho
ra prima tercia sexta et nona.
Et peregre profectus est non loci
mutatione. Nam deus ab esse
potest qui implet omnia sed
per Iheremiam ego deus appropinquans
et non de longe dicit dominus.
Sed abire videtur a vinea ut
cultoribus liberum operandi ar
bitrium derelinquat. Et misit
ad agricolas in tempore seruum
ut ab agricolis acciperet de
fructu vinee. Qui apprehensum
eum ceciderunt et dimiserunt
vacuum. Bene tempus fructuum
posuit non prouentuum. Nullus enim
fructus extitit apud [illegible]
nullus huius vinee prouentus tamen
et modo ac sollicite quereret
inuentus est. Seruus ergo
qui primo missus est ipse le
gifer moyses intelligitur
qui quadraginta annos co
lonos fructum aliquem legis quam
dederat a cultoribus inquirebat

Sed cesum eum dimiserunt
vacuum iuxta [illegible]
moysen in castris et aaron sa
cerdotem domini et irritauerunt moysen
[illegible] quia exacerbauerunt spi
ritum eius. Qui et ipse seruus
quid de fructu illius vinee re
periat palam carmine declara
uit dicens. Ex vinea enim
sodomorum vinis eorum et propago
eorum ex gomorra uva eorum
uva fellis botrus amaritudinis
[illegible] draconum vinum eorum
et fel aspidum insanabile.
Et iterum misit ad illos alium ser
uum et illum in capite vulnera
uerunt et contumeliis affecerunt.
Seruus alter dauid rex [illegible]
[illegible] et ceteros psalmos [illegible]
[illegible] et vt colerent vinee
[illegible] psalmodia
[illegible] et dulcedine
[illegible] ad exercitium boni operis
[illegible] Ita et ipse [illegible]
[illegible] ipsi ad celestia [illegible]
[illegible] suspenderet [illegible] spiritus
[illegible] vitiare laudes [illegible]
[illegible] organicas [illegible] melodia suaui
[illegible] constituit. Sed istum
affecerunt contumeliis et capite
vulnerauerunt et que psalmista
carmina que ad laudem dei ca
nebat paruipendentes
ipsum quod psalmodie capitis
spiritu sancto et fontis claruerat
dauid abiecerunt dicentes que
nobis pars in dauid aut que here
ditas in filio ysai et regem
samuel ex ignobili stirpe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

religio sive impietate muta
ret [illegible] [illegible] pro qua plur. vinea
que de egypto translata palestine
[illegible] sua obumbravit que p[er]
seruerat ne ad[illegible] [illegible]re
[illegible] orabat. [illegible] [illegible] [illegible]
convertere nunc respice de celo
et vide et visita vineam istam
et dirige eam quam plantavit
dextera tua. Ubi [illegible] [illegible]
[illegible] quis sit homo ille qui
[illegible] vineam plantavit. [illegible]
videlicet deus virtutum [illegible]
[illegible] alii [illegible] et illum [illegible]
et plures alios quos [illegible]
[illegible] alios occiderunt. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ferum [illegible]
[illegible] [illegible] intelligere [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de a[illegible]
[illegible] [illegible]atoribus. Et [illegible]
[illegible] de homine [illegible]
[illegible] homine plan[illegible]
ne sufficiat. Ego a[illegible]
plantavi te vineam electam [illegible]
semen verum. quomodo [illegible] [illegible]
in pravum vitis aliene. [illegible]
[illegible] sermone [illegible] [illegible]
[illegible] figura propter [illegible]
ait dominus alibi manifeste [illegible]
[illegible] dicens. Cum [illegible]
esset impleri omnia que scripta
sunt in lege moysi et prophetis
et psalmis de me. [illegible]
unum habens filium carissimum

et illum misit ad eos dicens
novissimum dicens quia vere
[illegible] filium meum. [illegible] aut
quia verebuntur filium meum
[illegible] [illegible] veniet [illegible]
[illegible] nesciat pro familiaris q[illegible]
[illegible] deus pater intelligitur [illegible]
ambigue dicitur. [illegible] ut libera
voluntas hominis reservetur
[illegible] [illegible] actus et [illegible]
[illegible] quod [illegible] intelligentiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ignorantie
et penitentie [illegible] et [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
Cur [illegible] [illegible] respondemus
[illegible] intelligimus et filius [illegible]
ignorare [illegible] dicit. Co-
loni autem dixerunt ad invicem hic
est heres venite occidamus eum et
nostra erit hereditas. Manifestissime
dominus probat [illegible] [illegible]
per ignorantiam sed per invidiam
[illegible] filium dei. Intellexe
runt enim esse in quo [illegible] est
postula a me et dabo tibi gentes
hereditatem tuam et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Ecce mundus
totus post eum abiit et [illegible]
[illegible] eum sic omnes credent in
eum [illegible] hereditas [illegible] filii [illegible]
[illegible] [illegible] data [illegible] [illegible]
[illegible] illi [illegible] [illegible]
[illegible] sua morte [illegible]
[illegible] [illegible] possid[illegible]
[illegible] aut [illegible] eo mali
[illegible] [illegible] molebantur
[illegible] [illegible] cum iudei [illegible]

visita

[illegible]rent

sterilitate
deperir[illegible]

omnem

ad[illegible]

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que per eum est ex singulis prophetis
magis quam ex lege est iustici
am prestito ac gentibus inbue
dis conabantur imperare
Et apprehendentes eum occi
derunt et eiecerunt eum extra vi
neam. Notat eos in malicia per
manentes qui nec confusio ac re
suscitato a mortuis domino ad
praedicationem apostolorum credere vo
luerunt [illegible] tandem velle
[illegible] ac cum ipse [illegible]
[illegible] cum finibus excluderetur [illegible]
suscipiendum dederunt [illegible]
[illegible] vince [illegible]
[illegible]
[illegible] apud
[illegible] inque [illegible] dicit ipse
[illegible] do dico [illegible]
[illegible] regnum dei [illegible]
facienti fructus eius [illegible] ita fuerint
est figuraliter ostenderat in
exemplum nos credentium iudeorum
infructuose fico maledixerit
cum in egressu post matutinum crederet
eum de iudeis seu fine de gentibus
fructifere atque eximie [illegible]
nit arbori dicens Ego sum vitis
vos palmites [illegible] manet in me
et ego in eo hic fert fructum
multum. Cum autem dixisset [illegible]
niens dominus vinee perdet colonos
malos et dabit vineam ad
terius esset alius hoc idem ita
diminutum fuisse perniciem aperti
[illegible] affirmavit [illegible]
exemplo [illegible] Nec scripturam
hanc legistis lapidem quem reproba
verunt edificantes hic factus est
in caput anguli [illegible] apud
[illegible] est mira [illegible]
[illegible] plebem
[illegible] lapidem ab edifi
cantibus [illegible]
[illegible] comedi [illegible]
[illegible] corpus
[illegible] gentibus credendo
[illegible] anguli [illegible]
[illegible] sibi [illegible]
[illegible] templum [illegible]
[illegible] synagoge [illegible]
[illegible] colonos [illegible]
edificantes appellat [illegible] q̄ subdita sibi
[illegible] plebem ad ferendos
vite fructus qui vinea videbatur
ex tole [illegible] hac [illegible]
[illegible] dominum [illegible]
[illegible] perspiciebat [illegible]
[illegible] fidelibus [illegible] De ia
[illegible] edificatus est
[illegible] dei qui pessimi
[illegible] magno [illegible]
[illegible] ide qui mali
cementarii laborabat domum dei
lapidem propter electum quem ut
in fundamentis vel angulo poneret
cat [illegible] ipsi audito
ribus suis conabatur [illegible] Et
querebant eum tenere et timu
erunt turbam cognoverunt enim quod ad eos
dixerit
eos parabolam hanc [illegible] et relicto eo
abierunt. Principes sacerdotum
et scribe qui mentem [illegible]
dum querebat [illegible]
hoc idem ~~docendo querebat~~ [illegible] crendo docebat
esse quem dixerat ipse [illegible]

[illegible] nec[illegible] mississam neriem aut
[illegible] a [illegible] ille
[illegible] ad crede
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] amore [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quasi [illegible]
[illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible]
[illegible]
de [illegible] legit [illegible]
[illegible] asserit [illegible]
[illegible] audiri [illegible]
[illegible] eciam blasphemi[illegible]
[illegible] habens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fecit [illegible]
[illegible] credere [illegible]
[illegible] quibus [illegible]
quis [illegible]
[illegible]
[illegible] querentes [illegible] libe
[illegible] committunt [illegible]
[illegible] cum [illegible] quolibet [illegible] de none
[illegible] eam qua non diligit [illegible]
[illegible] fides ac pacis [illegible]
[illegible] cohabitatorum [illegible]
[illegible] aut [illegible]
aut timet [illegible]
[illegible] sicut de fidelissima [illegible]
[illegible] dns aut [illegible]
[illegible] eligit [illegible]

enim quasi ~~dno~~ erat adirete
[illegible] gaudebit habere
Et misit ad eu[m] [illegible] qui [illegible]
[illegible] et herodianis ut eu[m]
caperet in verbo. Herodianos [illegible]
milites herodis tetrarche [illegible]
qui tunc temporis erat ierosolimis
atque [illegible] credendo [illegible] do
mini pylato a iudeis [illegible]
nebat ut [illegible] ewangelista
[illegible] querere [illegible]
[illegible] sacerdotes [illegible]
[illegible] timuerunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fuerat et
erat in [illegible] dicen
tibus aliis [illegible] servitute [illegible]
[illegible] ubique militaret [illegible]
[illegible] phariseus [illegible]
[illegible] de iusticia [illegible]
[illegible] debebat [illegible] de
[illegible] dare [illegible]
[illegible] legibus
[illegible] Cum [illegible] do
[illegible] dm [illegible]
[illegible] romanis
[illegible] gente [illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible]
[illegible] pari [illegible]
[illegible] dicunt et

Magister scimus quia verax es et
non curas quemquam neque enim vi-
des in faciem hominis sed in verita-
te viam dei doces licet dari tri-
butum cesari an non dabimus. Bla-
nda et fraudulenta interrogatio
illum provocat respondere ut ma-
gis deum quam cesarem timeat
et dicat non debere tributa solui
ut statim audientes herodiani
sedicionis contra romanos auc-
torem teneant. Cognita autem ne-
quicia illorum ait illis. Quid
me temptatis ypocrite. ostendite mi-
hi [illegible] denarium ut videam. At
illi obtulerunt. Sapientia sem-
per sapienter agit ut suis potissi-
mum temptatores sermonibus confutent.
[illegible] denarius [illegible]
[illegible] quod [illegible] nummus imputa-
tur habebat ymaginem cesa-
ris. Et ait illis. Cuius est ymago hec
et superscriptio. Qui putant interrogationem
salvatoris ignorantiam esse et non
dispensationem discant ex presen-
ti quod utique potuerit scire ihesus
cuius ymago esset in nummo sed in-
terrogat ut ad sermonem eorum com-
petenter respondeat. Dicunt
illi cesaris. Reddite ergo que
sunt cesaris cesari et que sunt dei deo.
Quod ait que sunt cesaris cesari reddite
nummum tributum et pecuniam et que sunt
dei deo decimas primicias et obla-
tiones et victimas sentimus quo-
niam et ipse reddidit tributa
pro se et pro petro et deo reddidit
que dei sunt patris faciens
voluntatem. Aliter reddite que
cesaris sunt cesari et que sunt dei

Respondens autem ihesus dixit illis

deo. Quemadmodum cesar a
nobis exigit impressionem ymagi-
nis sue sic et deus ut quemadmodum
illi redditur nummus sic deo anima
lumine vultus eius illustrata atque
signata. Unde et psalmista Signa-
tum est super nos lumen vultus
tui domine. Hoc est lumen
est totius hominis et verum boni
quod non oculis sed mente conspici-
tur. Quod autem dicit in nobis
[illegible] denarius signat regis
ymaginem. Homo enim factus
est ad ymaginem et similitu-
dinem dei quam peccando cor-
rupit. Bonum ergo eius est verum
atque eternum si renascendo
signetur. Et mirabantur
super eo. Qui credere debuerat
ad tantam sapientiam mirati sunt
quod calliditatis eorum insidiandi
non invenisset locum et sicut
matheus scribit relicto eo
abierunt infidelitatem suam cum
miraculo reportantes. Et ac-
cesserunt ad eum saducei qui dicunt
resurrectionem non esse. Due erant
hereses in iudeis una phari-
seorum et altera saduceorum. Pha-
risei traditionum et observatio-
num quas illi deuteroses vo-
cant iusticia preferebant unde et
divisi vocabantur a populo. Sadu-
cei autem qui interpretantur iusti et
ipsi vendicabant sibi quod non
erant. Prioribus corporis et ani-
resurrectionem credentibus con-
fitentibus quod angelos et spiritus

[illegible] angelis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
interrogaverunt eum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mortuus fuerit et [illegible]
uxorem [illegible] [illegible]
[illegible] accipiet frater eius uxo-
rem ipsius et resuscitet semen
fratri suo. Septem autem fratres erant
et primus accepit uxorem et mor-
tuus est relicto semine et cetera
In resurrectione corpo-
rum credebat [illegible] [illegible]
mente in corporibus [illegible]
modi fingunt fabulam que de-
liramenti arguat eos qui re-
surrectionem asserunt corpo-
[illegible] [illegible] [illegible]
corpori aliquando [illegible] [illegible]
In resurrectione ergo cuius erit
erunt [illegible] erit [illegible]
septem enim habuerunt eam
uxorem. Turpitudinem fabule op-
ponunt ut resurrectionis denegent
veritatem. Deum mystice [illegible]
septem fratres in filiis [illegible]
[illegible] que per totam [illegible]
[illegible] septem diebus [illegible]
bonis operibus steriles [illegible]
[illegible] [illegible] morte [illegible]
ad ultimum et ipsa [illegible]
[illegible] quia illa absque fructu
vitalis operis exegerant [illegible]
[illegible] [illegible] transibit.
Et respondens Ihesus ait illis
[illegible] non scientes [illegible]
[illegible] [illegible] virtutem
dei. Quia ideo errant quia scripturas

nescitis. Et quia scripturas ignorant
consequenter ignorant [illegible]
[illegible] virtutem dei hoc est Christum
qui est dei virtus et dei sapientia.
Cum enim a mortuis resur-
rexerint neque nubent neque nubentur
sed sunt sicut angeli in celis. Ita
[illegible] [illegible] [illegible] non
respondet. Unde enim [illegible]
[illegible] et dicit [illegible]
[illegible] nos [illegible]
intelligamus [illegible]
[illegible] et nubi de [illegible]
[illegible] in resurrectione non [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] nubere et nubi nemo [illegible]
[illegible] de lapide et arbore et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nubat neque [illegible]
[illegible] [illegible] possit nubere [illegible]
[illegible] [illegible] Quod autem
[illegible] [illegible] sicut angeli
in celis [illegible] [illegible]
spiritualis [illegible]
[illegible] sicut angeli
in celis qui gloria regnant
[illegible] absque morte
[illegible] absque ulla labe corr-
uptionis absque ullo [illegible]
[illegible] [illegible] visione
[illegible] non est angelice
dignitatis equalitatem quibus
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] agendo [illegible]
De mortuis autem quod resurgant non
legistis in libro Moysi super rubum
quomodo dixerit illi Deus

65 68

De ysaac et

Inquiens ego sum deus abraham et
deus iacob. Ad comprobanda resur-
rectionis veritatem introd. aliis
manifestioribus [illegible] exem-
plis uti potuit e quibus est
Suscitabuntur mortui et resur-
gent [illegible] sunt
et in alio loco multi dormien-
tium de terre pulvere consurgent
alii in vitam alii in obprobrium et
confusionem eternam. Querit
itaque quid sibi dominus voluerit
huiusmodi proferre testimonium
quod videtur ambiguum ut non satis
ad resurrectionis pertinens veritatem.
Sed quia saduceos nec angelos
nec spiritum nec resurrectionem corporum confite-
ri animas quoque cum interitu predicasse
[illegible] quinque tantum libros moysi
recipientes prophetarum vaticinia
respuentes stultum erat inde
proferre testimonia quorum auctoritatem
non sequebatur. Porro ad eternitatem anima-
rum [illegible] ponit exemplum ego sum deus
abraham et deus ysaac et deus iacob.
Statimque infert non est deus mortuorum
sed vivorum ut cum probaverit animas per-
manere post mortem neque enim po-
terat fieri ut eorum esset deus qui ne-
quaquam subsisterent consequenter
introduceretur et corporum resurrectio
que cum animabus bona malave
gesserunt. Et accessit unus
de scribis qui audierat illos con-
quirentes et videns quoniam illis bene
responderit interrogavit eum quod
esset primum omnium mandatum. Ihesus
autem respondit ei quia primum

omnium mandatum est Audi israel
dominus deus tuus deus unus est et diliges
dominum deum tuum ex toto corde
tuo et ex tota anima tua et ex to-
ta mente tua et ex tota virtu-
te tua. Hoc est primum manda-
tum. Secundum autem simile est illi Di-
liges proximum tuum tamquam te ipsum.
Primum omnium [illegible] omnium ma-
datum dicitur [illegible] est quod [illegible]
[illegible] in medio cordis singuli quasi
unicum pietatis fundamentum locare
[illegible] sapientes in conclusione demo-
strant cum ait Maius horum
aliud mandatum non est. Primum quoque
omnium et maximum mandatum est
cognitio atque confessio divine
pietatis unitatis cum exercitio
bone operationis. Bona autem
operatio in dilectione dei et proximi
perficitur. Quam breviter alibus (?) com-
mendat apostolus dicens In Christo
enim Ihesu neque circumcisio ali-
quid valet neque preputium sed
fides que per dilectionem operatur. Et
ait illi scriba Bene magister in
veritate dixisti quia unus est et
non alius preter eum et ut di-
ligatur ex toto corde et ex toto
intellectu et ex tota anima
et ex tota fortitudine. Et dili-
gere proximum tamquam se ipsum maius
est omnibus holocaustomatibus
et sacrificiis. Ostendit hac
responsione scriba grandem sepe
inter scribas et phariseos
questionem esse versatam quod
esset mandatum primum sive
maximum divine legis. Quibusda[m]

et

m

lantibus hostias et sacrificia
laudantibus, aliis vero maioris
auctoritatis fidei et dilectionis
opera preferentibus, eo quod plurimi
patrum ante legem absque omni
victimarum et sacrificiorum consue-
tudine ex fide tantum que per
dilectionem operatur placuerint
deo et apud ipsum sunt
glorificati. Nemo autem
umquam absque fide ac dilec-
tione per holocausta solum et
sacrificia deo placuisse inve-
nitur. In qua sententia scriba
iste etiam se fuisse declara-
vit. Ihesus autem videns quia
sapienter respondisset dixit
illi: Non es longe a regno
dei. Non longe fuit a regno dei
quia sententie illius propinquus
erat que novi testamenti et evangelice perfectionis est pro-
fessio [illegible] ... Non
[illegible] quod dicit
Matheus quod scriba iste sive le-
gis doctor ut ipse appellat
temptans dominum de mandato
primo in lege interro-
gaverit, quem Marcus hic etiam
a domino non esse longe a
regno dei asseverat. Nam
fieri potest quod temptando sapie-
tiam quam hanc invenire non
posse [illegible] regnum celestis
quod sapientibus solum pandit
apostolus [illegible] ianua. Dicit enim
scriptura: in simplicitate
cordis querite illum, quia invenitur

his ab his qui non temptant
illum [illegible] dicitur
temptauerit [illegible] dominum advertit
[illegible] ex responso cor-
rectus [illegible]
[illegible] tempta-
do dominum [illegible]
post modum [illegible] se
quendum esse [illegible]. Aut
certe ipsam temptationem non
accipiamus [illegible] despi-
[illegible] sed [illegible]
[illegible]
[illegible] sic
enim [illegible] scriptum est [illegible]
[illegible] memorabi-
Et nemo audebat eum in-
terrogare [illegible]
[illegible]
[illegible] et
[illegible] quod
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Et
[illegible]
[illegible]
querere. Et respondens Ihesus
dicebat docens in templo:
Quomodo dicunt scribe Christum filium
David esse? Ipse enim dicit in
spiritu sancto: Dixit dominus domino meo:
Sede a dextris meis donec
ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Ipse enim David
dicit eum dominum, et unde est filius
eius? Interrogatio Ihesu nobis
proficit usque hodie contra Iudeos

[illegible]

[illegible] [illegible] confitentur p[er]m
esse venturum hominem [illegible]
[illegible] et [illegible] vere [illegible]
[illegible] david [illegible]
[illegible] dant a dn̄o [illegible]
[illegible] est et tantum filius david quod
[illegible] cum david [illegible]
[illegible] errore [illegible] [illegible] vo
luntate sed [illegible] [illegible]
[illegible] quod david [illegible]
dicit [illegible] dei filium esse non
credunt Siquidem ip[s]e et dn̄s
david [illegible] [illegible] nasc[illegible]
[illegible] et filius david [illegible]
in tempore [illegible] fine nascendo
[illegible] aut a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dice
[illegible] ancte
[illegible] abu
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] in
[illegible] cele
[illegible] ad
[illegible]
[illegible] de
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] sedes [illegible] [illegible]
eos quibus [illegible] [illegible] ordine
[illegible] eos in [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible]
bita indebite amant [illegible]

[illegible] qui [illegible]
[illegible] tamen dolos [illegible]
[illegible] quod [illegible] iusta dis
[illegible] et arguens [illegible] et
[illegible] non cessat [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] synagoge magi
[illegible] appellari Dupliciter
[illegible] [illegible] glorie
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] simulatio
ne predicari estimantes bo
ne que faciunt ut [illegible]
[illegible] [illegible] gaudentes
[illegible] laudari [illegible] simulant

Qui devorant domos viduarum
sub obtentu prolixe orationis
accipient prolixius iudicium
[illegible] accipient iudicium
[illegible] plurimum [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] orat [illegible]
ab hominibus [illegible] [illegible] — *margin:* ł dampnatione
[illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] agendo non solum lau
[illegible] ab hominibus [illegible] etiam
[illegible] querunt [illegible] mori
[illegible] plectendos [illegible] enim
[illegible] magistros et magnam ap
[illegible] [illegible] ab in
firmis [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] iudicio [illegible]
[illegible] accipere ne dubitat [illegible]
[illegible] manus pauperi
[illegible] [illegible] illi [illegible]

maxime in presenti [illegible]
pi munum tollat [illegible]
[illegible] illa inde [illegible]
to no'i nomine suo [illegible]
[illegible] iudicari [illegible]
[illegible]
[illegible] quisque [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] domino [illegible]
[illegible]
[illegible] non posse [illegible]
sibi merita sufficere posse
deprehendit [illegible]
quibus [illegible] iudicium [illegible]
[illegible] penas [illegible]
Et posuerunt in gazophylacium
[illegible] quod est iactare
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] diuine
[illegible] gazophylacium [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] donaria [illegible]
ad usus templi [illegible]
et portici in quibus [illegible]
appellabat. Habes exemplum
de porticibus in [illegible]
[illegible] locus est in gazo
phylacium dotes in templo
Habes de [illegible] regum
Et tulit ioiada pontifex
gazophylacium unum aperuit
[illegible] foramen desuper et posuit

[illegible] ad dexteram
[illegible] in diebus
[illegible] domus domini mitte
[illegible] sacerdotes qui
[illegible] omne
[illegible] deferebatur
ad templum. Cum uiderent
[illegible] pecuniam esse in gazophy
lacium ascendebat scriba regis
et pontifex effundebat
et numerabat pecuniam que
inueniebatur in domo domini
[illegible] appendo [illegible]
[illegible] uaque [illegible]
[illegible] sabbato
[illegible]
[illegible] et respondens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod mittat
[illegible] Hic nobis
[illegible] memorat
quod sit acceptabile deo
quod [illegible] bono animo [illegible]

X. quod eodem modo semper in ecclesia
idem internus arbiter agere non cessat

obtulerunt qui non substancia
offerentium sed consciencia pe
sat nec pendit quantum in eius
sacrificio sed ex quanto proferatur
Iuxta vero sensum allegoricum di
vites qui in gazophilacium mu
nera mittebant iudeos de iusti
cia legis elatos. porro vidua
paupere ecclesie simplicitatem designat
que recte pauper appellatur quia
vel spiritum superbie vel concupiscen
tias temporalium rerum [illegible] mundi
mundi divicias abiecit. Vidua
vero quia vir eius pro ea mor
tem pertulit et nunc in celi pe
netralibus ab eo absconditur
et in parte altera regionis. Misit
hec in gazophilacium minuta
duo [illegible] ima in conspectu divi
ne maiestatis apud quem oblationes
devote nostre operaciones quasi sed
in meis conscripta et con
servanda feruntur. que dilecti
onem proximi seu fidei oracionem
sue munera defert. Que consideratu
nostre fragilitatis minuta. sed merito
pie intencionis accepta. cunctis super
bientium iudeorum operibus prestat. Omnes
enim ex eo quod abundabat illis
miserunt. Hec vero de penuria
sua omnia que habuit misit
totum victum suum. Ex abundanti
sibi iudeus mittit in munera dei.
qui de iusticia sua presumebat.
apud se orat. Deus gracias ago tibi
quia non sum sicut ceteri hominum rap
tores iniusti et cetera. Amen. at
mitto suum in dei munera mittit

ecclesia. que omne quod vivit non suum
esse novit. sed divini muneris intelligit
dicens Deus fortitudinis (?) ego in peccatori
et [illegible] iterum fortitudinem meam
ad te custodiam. quia tu deus suscep
tor meus es. deus meus misericordia eius preve
niet me. Et cum egrederetur de
templo ait illi unus ex discipulis
suis Magister aspice quales la
pides et quales structure. Et
respondens ihesus ait illi. Vides
has omnes magnas edificaciones.
non relinquetur lapis super lapidem
qui non destruatur. Sensus hystoria
manifestus est sensus. Recedente
autem domino de templo. omnia legis edi
ficia et composito mandatorum
ita destructa est ut nichil a iudeis
possit impleri. et sublato capite
cuncta inter se membra compugnent.
Et quia sublata est ecclesiarum fide et
ecclesia opera iudea dignabitur sine
profide. [illegible] pendens erat lucitu
ra. Aptius dominus prius laudato in
re paupere vidua devocionem ecclesie
egreditur de templo. ruinamque eius
futuram atque edificia tunc admi
randa. non multo post complananda
esse predixit. Diminutum ad ...
tatum est. ut patefacta per orbem
fidei ecclesia. templum cum
quondam augustum cum suis ce
rimoniis tolleretur. ne quis
forte adhuc parvulus ac lactens
in fide. si videret ... permanere quam
a prophetis sanctis facta. que a domino
sunt instituta. admirando semper
servaret. paulatim a sinceritate
fidei que est in christo ihesu ad carnale

laboraret in diversum. Providens ergo deus infirmitati nostre et ecclesiam suam multiplicari desiderans, urbem illam subito fecit a pedibus auferri, ut cunctis umbra et typo cessante veterum ipsa ad invicem per orbem declarata palmam teneret. Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas: Dic nobis quando ista fient et quod signum erit quando hec omnia incipient consummari. Quia lapidibus quibus edificatores templi dominus palam respondebat, quasi eo omnia despicerent, discipuli secreto tempus et signum predicte destructionis interrogant. Sedet autem dominus in monte Olivarum contra templum cum de ruina templi et excidio gentis disputat, ut etiam ipso corporis situ verbis que loquitur conveniat, mystice designans quod quietus manens in sanctis superbiam detestatur Iudeorum. Quia mons enim non videat quid mons oliveti fructiferi designet, sancte ecclesie celsitudinem in qua dominus semper inhabitare delectatur. Quia videlicet mons ille non infructuosas habet arbores et silvas steriles, sed oliveta gignere solebat, quibus ad repellendas nocturnas umbras lumina alitur, solamina infirmitatis, requies lassis tribuitur. Que cuncta specialiter ecclesie fieri

probat qui audivit: Ego autem sicut oliva fructifera in domo dei speravi in misericordia dei mei. Et respondens Iesus cepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et multos seducent. Multi veniente iam Ierosolymorum excidio principes extitere qui se esse Christos dicentes tempus libertatis iam imminere promitterent. Multi in ecclesia ipsa etiam temporibus apostolorum heresiarche prodiere qui diem domini instare predicarent, quos apostolus in epistola ad Thessalonicenses damnat. Multi in nomine Christi venere Antichristi, quorum primus est Simon magus, cui sicut in actibus apostolorum legimus auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes: Hic est virtus dei que vocatur magna. Eo quod multo tempore magiis suis dementasset eos. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum ne timueritis, oportet enim hec fieri sed nondum finis. Bella ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Quia ergo tempore dominice passionis in populo Iudeorum qui sibi pro salvatore Christo seditiosum latronem elegit satis superque constat abundasse. His cunctantibus apostolos ne terreantur, ne Hierosolyma Iudeamque deserant admonet: quia videlicet non statim finis. qui

in quadragesimum usque differendus
sit annum. Id est desolatio prouin-
cie. ultimumque urbis ac templi
sequatur excidium. Exsurget
enim gens contra gentem. et regnum
super regnum. et erunt terremotus
per loca et fames. Initium dolo-
rum hec. In Luca ita scriptum
est. Et terremotus magni erunt
per loca. et pestilentie et fames.
Constat autem hec ad litteram [illegible]
dolores quibus omnibus in uastatione
Iudee [illegible] prouincia. Quod est
tempore iudaice seditionis, eo
[illegible] contigisse. Potest non regnum
super regnum et pestilentia eorum
quorum sermo serpit ut cancer.
et fames audiendi uerbum dei.
et commotio uniuerse terre. et a
uera fide separatio in hereticis magis
intelligi. qui contra se inuicem
dimicantes. ecclesie uictoriam
faciunt. Aliud autem hiero-
solimis ac iudee [illegible] uni-
uerse. tot irrogata fuerint
aduersa. dum subdendo ma-
nifestat. cum dicit. Videte
autem uosmetipsos. Tradent enim
uos in conciliis et in synagogis
uapulabitis. et ante reges et
presides stabitis propter me in testimonium
illis. Causa quippe iudaice gentis
uel sola uel maxima causa erat
excidii. quod post occisionem domini sal-
uatoris nostri etiam fidei eius
precones simul et confessores
impia crudelitate uexabat.
Et in omnes gentes primum oportet
predicari euangelium. Hoc ita fuisse
completum ecclesiastice testatur histo-
rie in quibus refertur quod apostoli omnes
multo ante excidium iudee prouincie
ad predicandum euangelium toto fu-
erint orbe dispersi. exceptis
iacobo zebedei et iacobo fratre
domini. qui prius in iudea pro uerbo
euangelii sanguinem fuderant.
Quia ergo nouerat dominus corda
discipulorum de excidio ac perditione
sue gentis contristanda. hoc
eos solacio alleuat. ut nossent
sibi etsi iudeis abiectis socios
non deesse gaudiorum regni ce-
lestis. immo plures multo quam de
iudea perirent. ex omnibus toto
orbe nationibus colligendos.
Et cum duxerint uos tradentes
nolite precogitare quid loquamini.
sed quod datum uobis fuerit in illa
hora id loquimini. Non enim uos estis
loquentes. sed spiritus sanctus. Cum propter Christum
ducimur ad iudices. uoluntatem
tantum nostram pro Christo debemus offerre.
ceterum ipse Christus qui in nobis habitat
loquetur. et spiritus sancti in respondendo
gratia ministrabitur. Tradet autem
frater fratrem in mortem. et pater
filium. et consurgent filii in
parentes. et morte afficient
eos. Hoc in persecutionibus fieri
uidimus crebro. nec ullus est
inter eos fidus affectus. quorum
diuersa fides est. Cum autem uideritis
abhominationem desolationis stantem
ubi non debet. qui legit intelligat.
Pro eo quod marcus ait. stantem
ubi non debet. in mattheo scriptum est.

stante in loco sco. quod tunc addebat
uideri significat. et minime in
loco sco nō dz abhoiacō stare
desolacōis. aliq aut ad intelligēdum
specierum. misterio inspiratur
et sd dictum est. Potest aut
simplicit aut de antichristo accipi.
aut de ymagine cesaris quam
pylatus posuit in templo. aut de
adriani eque statua q in ipso
sco scorum loco multo tpe stetit
Abhominacio quoque scdm veterem
scripturam ydolum nuncupatur.
et ideo addidit desolacōis
q in desolato templo diu et destructo
ydolum positum sit. Tunc qui in
iudea sunt. fugiant ad montes
Et qui sup tectum ne descendat
i domum. nec intrat tolle aliqd
de domo sua. et q in agro est
nō reuertatur retro tolle uesti-
mentum suum. Hec iux literam
scdm est gestum. cum appropinquante ro-
manorum bello et exterminio totius
gentis. oraculo commoniti omnes
qui erant i pruincia xpiani legimus
discessisse ut ecclesiastica
narrat hystoria. et trans iordanem
secedentes manebant ad tempus
in ciuitate pella. sub tutela a-
grippe regis iudeorum cuius in actibus
aplorum mencio e. qui cum ea que
sibi obtemperare uolebat parte iudeorum
sub romanorum imperio subditus age-
bat. Iuxta eundem sensum spiritualem
cum uideamus abhominacionem deso-
lacionis stare ubi nō dz. hoc est

hereses et flagicia regnare int eos
qui celestibus misteriis uidebantur
et consecrati. cum quantes iniquitate
hostes mediatum. cunctos sanguinum
et dolores quos abhominabitur deus.
patrem fidelium turbat [illegible]
[illegible] prodicionis. tunc quicumq
in iudea hoc e confessione vere
fidei positi sunt. nō tenebimus infimis
actibus magis pati. sed tota alcius
uirtutis culmine debemus ascendere.
quanto plures apla et tribulacia
mundo sequitur itinera eadem q.
Tunc qui sup tectum e. hoc est
qui corde et animo carnalia
tamquam in aura libera spiritualiter
tenuit. ne descendat ad infirmos
actus pristine conuersacionis. neq
ea q reliquerat mundi. carnis
sue desideria repetat. Domus
nostra uero ul mundus hic ul ipa
in qua degimus uero intelligenda
e caro. de q dicit apls. Domus
enim q si terrestris domus nra
huius habitacionis dissoluatur. q
edificacionem ex deo habemus. Et
qui operatur in ecclesia ut scs paulus
et apollo plantat et rigat nō
respiciat spem secularem cui re-
nunciauit. nec retinere uult uite
labores quibus se idcirco ut uel
mundus sequeretur renunciauit. re-
sumat in tanto consumat. Ve
aut pregnantibus et nutrientibus
in illis diebus. De que sancte capi-
tate pgnantibus et nutrientibus

dum vel uteri vel manus filiorum sarcina pregravante fuge necessitatem non minimum impediunt. Lege regum historias ubi propter Ieconie mala captivitatis [illegible] prepropera fuga intendens capitur Sedecias cum filiis pertinens clausus recepit.

Orate vero ut hyeme non fiat.

In Matheo scriptum est: Orate autem ut non fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Quod de captivitate Iherusalem, que a Tyto et Vespasiano capta est, orandum ne fuga eorum hyeme vel sabbato fiat, quia et aliter duricia frigoris prohibet ad solitudinem pergere et in montibus desertisque latitare, et aliter aut transgressio legis est si fugere voluerint, aut mortis discrimen si remanserint. Quod autem de consumatione mundi intelligitur, hoc precipit ut non refrigescat fides nostra et caritas, neque ut ociosi in opere divino torpeamus virtutum sabbato. Hec etenim domini locutio pertinet ad captivitatem Iudaicam que a Romanis facta est, prius autem dicitur ubi dicit primum. Sed et apud Matheum ita discipuli dominum cum hoc esset locutum interrogasse leguntur: Dic nobis quando hec erunt, et quod signum adventus tui et consumacionis seculi. Erunt enim dies illi tribulacionis tales quales non fuerunt ab inicio creature quam condidit deus

usque nunc neque fient. Sed temporibus antichristi plures contingunt, quia non solum tormenta crebriora et acerbiora quam que sub gentilibus persecutoribus erant fidelibus, sed quod gravius est, signorum quorum operatores eos qui tormenta [illegible] teste apostolo qui ait: Cuius est adventus secundum operationem Sathane in omni seductione, signis et prodigiis mendacii. Nunc enim sepe miracula et virtutes sancti viri contra persecutores fecerunt, nec tamen credere illi, ut a persecutione cessare voluerunt. Cum autem hi ad fidem convertuntur infideles, tunc vero crescere non pavet et convertitur fides. Qui persecutor pietatis fuit est operator virtutis. Ideo ipse qui tormenta fecerit ut sanctos negent, prodat miracula ut antichristo credatur. Unde ergo his suffragio quod species remanebit electis, nisi ut superna gracia et virtute patre plus largitur protectio per se deus ac tribulacionibus demat tempus.

Qui pro sua pietate subdit: Et nisi breviasset dominus dies non fuisset salva omnis caro, sed propter electos quos elegit breviavit dies. Hec etenim dies tribulacio quando ceteris quam preterite fuere pressurarum ponderum maior, tanto est temporis brevitate moderacior futura. Sed cum tribus annis ac dimidio computando de experiencia

danielis et apocalipsi sancti iohannis
conici potest. ecclesiam per orbem
impugnatura et credit. Et tunc
si quis vobis dixerit ecce hic est
xpc aut illic. ne credideritis.
Exurgent enim pseudo xpi. et
pseudo ~~xpi~~ prophete. et dabunt
signa et portenta ad seducendos
si fieri potest etiam electos. Quod
hic ad captivitatem iudaice temporibus
referunt. ubi multi xpos se esse
dicentes deceptas per se cater-
vas populi trahebat. Sed no-
vimus quod in illa miserabili
et misere civitatis obsidione.
nullus erat fidelibus ad quem divina
exhortatio. ne fugeret vel magis-
tros sequeretur fieri deberet. ut eo
omnes priores et minores et
maiores et obsessi et obsidentes
alterum a tempore durabat. Quamvis me-
lius de hereticis accipiendum.
qui contra ecclesiam venientes xpos
se esse mentientur. quorum primus
symon magus fuit. extremus autem
ille maior ceteris et antichristus.
Sed in illis diebus post tribulacionem
illam sol contenebrabitur. et luna
non dabit splendorem suum. et
stelle celi erunt decidentes.
Ceterum in die iudicii videbuntur
obscura non diminucione sue
lucis accidente. sed superveniente
claritate veri luminis. hoc est summi
iudicis. cum venerit in maiestate
sua et patris et sanctorum angelorum.
spiritus nil prohibeat intelligi

nerari solem tunc et lunam
cum sideribus ceteris ad tempus
suo lumine privari. quemadmodum factum
de sole constat tempore dominice
passionis. Luna cum tunc temporis
cum esset plena sub abdita
terre latebat. unde et ipsa
restat usque hodie prophecia illa
Iohel. qui cum dixisset sol conver-
tetur in tenebras. addidit. et
luna in sanguinem. antequam dies
domini veniat magnus et mani-
festus. Et quod de die iudicii
loquens ysaias. et erubescet
inquit luna et confundetur
sol. cum regnaverit dominus exerci-
tuum in monte syon et ierusalem.
et in conspectu senum suorum
fuit glorificatus. Ceterum post
acto die iudicii et clarificate
future glorie vite. cum fuerit
celum novum et terra nova. erit
fiet lux lune sicut lux solis.
et lux solis erit septempliciter
sicut lux septem dierum. Et
virtutes que sunt in celis
movebuntur. Quando mirum
homines qui et natura sunt
et sensu terrestres ad horum
dierum perturbari. cum asserendum
et ipse celorum virtutes hoc est
angelice tremunt potestates.
secundum quos iob attestante qui dicit
Columne celi contremiscunt.
et pavent ad nutum eius. Quod
ergo facient tabule. cum tremunt

X quod idem propheta dicit alibi Et cum

columne. Quando virgulta deserti
patitur. non cedrus paradisi con-
cutit. Et tunc mittet an-
gelos suos. et congregabit electos
suos a quatuor ventis a summo
terre usque ad summum celi. A qua-
tuor ventis. a quatuor mundi
climatibus dicit. oriente. occiden-
te. aquilone et austro. Et ne
quisquam putaret a quatuor solummodo
plagis terre. et non potius a
cunctis eius finibus simul. et
mediterraneis regionibus electos
esse congregandos. apte subiunxit.
a summo terre usque ad summum celi
id est ab extremis terre finibus
per directum usque ad ultimos termi-
nos. ubi altitudine circumductionis ce-
li terre videtur considere. Nullus
ergo de die illa remanebit electus.
qui non venienti ad iudicium domino
in aera occurrat. sive vivens adhuc
in corpore repertus. seu de mor-
te resuscitatus ad vitam. Veni-
ent ad iudicium et reprobi et ipsi.
alii in corpore vivi inventi. alii
ad vitam a morte resuscitati.
Sed ea minime discretione qua iusti
congregentur in gaudium domini sui.
Inimici autem eius perfecto iudicio
dissipentur. et pereant a facie
~~dei~~ dei. Ab arbore autem fici discite
parabolam. Cum iam ramus eius
tener fuerit et nata fuerint
folia cognoscitis quia in proximo sit
estas: sic et vos cum videritis
hec fieri. scitote quia prope

sit in ostiis. Sub exemplo ar-
boris docuit consummationem adven-
tum. Quomodo inquit cum
teneri fuerint in arbore ficus
cauliculi. et gemma erumpit
in florem. et cortex folia par-
turit. intelligitis estatis adven-
tum. et favonii ac veris in-
troitum. ita et vos cum omnia hec que scripta
sunt videritis. nolite putare
iam adesse consummationem mundi.
sed quasi prima et precursoria
quedam venire. ut ostendat
quod prope sit et in ianuis. Potest
autem hec fructificatio fici
iuxta mysticos sensus aliter
intelligi. videlicet super statu
sinagoge. que quondam veni-
ente ad se domino quia fructum
iusticie non habebat. in eis
qui tunc increduli erant. et
in sterilitate dampnata est.
Sed quia dicit apostolus quia ceci-
tas ex parte facta est in israel.
donec plenitudo gentium intraret.
et sic omnis israel salvus
~~fieret~~ erit. Cum hoc tempus
advenerit ut ablata divinitus
cecitate predicta omnis israel
lucem recipiat et salutem.
quid nisi diu sterilis arbor
fici fructum quem negaverat
reddet. Iuxta illud beati
iob. Lignum habet spem. si pre-
cisum fuerit rursum vires-
cit. et rami eius pullulant

Si seminerit in terra radix eius
et in puluere emortuum fu-
erit truncus illius. ad odorem
aque germinabit. et faciet
comam quasi cum primum planta-
tum est. Quod ubi factum
uideris. diem extremum discri-
minis et estatem uere pacis
ac lucis esse proximo non
ambiges. Amen dico uobis
quia non transibit generacio hec
donec ista omnia fiant. Nomine
generacionis aut omne homi-
num genus significat. aut speci-
aliter iudeorum. Celum et
terra transibunt. uerba autem
mea non transibunt. Celum quod
transibit non ethereum siue
sidereum sed aereum a quo et
aues celi et nubila celi cog-
nominantur intellige demum
petro attestante qui dicit
Quia celi erant prius et
terra de aqua. et per aquam
consistens dei uerbo. per que
ille tunc mundus aqua inun-
datus periit. celi autem qui
nunc sunt et terra eodem
uerbo repositi sunt igni
reseruati in diem iudicii et
perdicionis hominum impiorum.
aperte docens quia non alii
celi sunt igne perituri. quam
qui aqua perditi. hoc est ia-
ma hec et nubilosa uentosi
aeris spacia. Que aque cum di-
luuii que quindecim tantum
cubitis montium cacumina
transcendit. ultra aeris
etherisque confinia peruenisse
credenda est. Quousque
autem peruenire potuit.
eo nimirum iuxta prefatam
beati petri sentenciam ignis
quoque iudicii perueniet.
Si autem celum et terra
transibunt. mouere potest
quomodo dicat ecclesiastes
Generacio preterit et gene-
racio aduenit. terra uero
in eternum stat. Sed aperta
racione celum et terra per
eam quam nunc habent y-
maginem transeunt. atta-
men per essenciam sine
fine subsistunt.

Hic nichil deficit

preterit enim figura huius mundi
Et ad iohannem angelus Erit in-
quit celum nouum et terra noua que
quidem non alia condenda sunt
sed hec ipsa renouantur celum
igitur et terra et transit et
erit. quia et ab ea qua nunc ha-
bet specie per ignem tergitur et tamen
in sua semper natura seruatur
unde et per psalmista dicitur mu-
tabis ea et mutabuntur Quia quidem
ultima commutacione sicut ipsis
nobis nunc uicissitudinibus mutan-
tur. ubi in istis diebus decrescunt
alternat Nam terra a sua specie
hiemali ariditate deficit uer-
nali humore uirescit Celum
cotidie caligine noctis obducitur
et diurna claritate renouatur
Sunt ergo sicut fidelis quisque
colligat. et interim hec et
tamen per innouacionem respici. que
constat nunc assidue uelut et
ihs deserta reparari De die et
illo uel hora nemo scit. neque
angeli in celo. neque filius nisi
pater Gaudent arrius et eunomius
quasi ignorancia magistri gloria
discipulorum sit et dicunt Non
potest equalis esse qui nouit.
et qui ignorat Contra quos dicendum omnia tem-
pora fecerit ihesus hoc est uerbum
dei. omnia enim per ipsum facta
sunt. et sine ipso factum est nichil
in orbe ac temporibus omnia dies
iudicii sit. qua consequentia probatur
eius ignorare partem. cuius totum
nouerit. Causa ergo reddenda
est cur ignorare dicatur Apostolus
sup de saluatore scripsit. in quo sunt
omnes thesauri sapiencie et sci-

encie absconditi Sunt ergo omnes
thesauri in cristo sapiencie et
sciencie. sed absconditi Quare
absconditi? Post resurreccio-
nem interrogatus ab apostolis de
die ~~iudicii~~ manifestius respon- iudicii
dit Non est uestrum scire tempora
et momenta que pater posuit in
sua potestate Cum dicit non
est uestrum scire. ostendit quod
ipse sciat sed non expediat nosse
apostolis ut semper incerti de aduen-
tu iudicis sic cotidie uiuant.
quasi die alia iudicandi sint
Denique et consequens eiusdem ser-
mo idipsum cogit intelligi. di-
cens quasi preter solum nosse
in patre comprehendit et filium
Omnis enim pater filii nomen est
Videte. uigilate et orate.
nescitis enim quando tempus sit Sic-
ut homo qui peregre profectus
reliquit domum suam. et dedit
seruis suis potestatem cuiusque operis.
et ianitori precepit ut uigilet
Perspicue ostendit quare dixerit
De die et illo uel hora nemo
scit neque angeli in celo neque fi-
lius neque pater. quod non expe-
diat scire apostolis. ut pendule
expectacionis incerti semper et
credant esse uenturum. que ig-
norant quando uenturus sit Et
non dixit quia nescimus qua ho-
ra dominus uenturus sit sed nes-
citis Premissa patris famil-
ias exemplo. cur reticuit con-
summacionis diei manifestius do-
cet dicens Vigilate ergo nescitis
enim quando dominus domus ueniat. sero.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

an media nocte an galli
cantu an mane . ne cum ve-
nerit repente inveniat
nos dormientes . Homo an-
te qui peregre profectus
reliquit domum suam haut
dubium quin christus sit qui
ad patrem post resurrectio-
nem victor ascendens ecclesiam
corporaliter reliquit qua-
tamen nunquam divine presidio
presencie destituit . Manens
in illa omnibus diebus usque
ad consummationem seculi . Car-
nis enim locus proprie terra
est que velut peregrina duc-
ta est cum per redemptorem
nostrum est in celo collocata . De-
dit autem servis suis potesta-
tem cuiusque operis quia fide-
libus suis concessa sibi spiritus gratia
facultatem tribuit bonis ope-
ribus serviendi . Ianitori quoque
precepit ut vigilaret quia or-
dini pastorum ac rectorum spi-
ritualiter commisse sibi eccle-
sie curam sollerti observancia
iubet impendere . Quod autem
vobis dico omnibus dico vigi-
late . Non apostolis tantum et succes-
soribus eorum rectoribus videlicet
ecclesie sed et omnibus vigilare
precepimus . Ianuam cor-
dis nostri ne hostis antiquus
mala suggerendo irrumpat
instanter servare iubemur
ne nos dormientes dominus
veniens inveniat ~~seculo~~
seculo singuli pro tamen debe-
mus unusquisque enim pro se racio-
nem deo reddet . Vigilat autem
qui ad aspectum veri luminis
mentis oculos apertos tenet .
Vigilat qui servat operando
quod credit . Vigilat qui a se
torporis et negligencie te-
nebras repellit . Hinc et-
enim paulus dicit . Evigi-
late iusti et nolite peccare .
Hinc rursus ait . Hora est iam
nos de sompno surgere . Erat
autem pascha et azima post
biduum . Pascha quod hebraice
dicitur ~~passio~~ phase non a pas-
sione ut plerique arbitrantur
sed a transitu nominatur
eo quod exterminator videns
sanguinem in foribus israhelitarum
pertransierit nec percusserit
eos vel ipse dominus prebens auxi-
lium populo suo desuper ambula-
verit . Cuius sacramentum no-
tabili sublimius exponens evan-
gelista iohannes ait . Ante
diem autem festum pasche sci-
ens ihesus quia venit hora eius
ut transeat ex hoc mundo
ad patrem . Ubi manifeste de-
clarat ideo sollempnitatis huius
diem per legem misterice trans-
itum esse vocatum quod agnus
dei qui peccata mundi tolleret

ipso de hoc mundo sine
ipse transiturus sine nos
salubri transitu quasi de egip
cia et servitute educturus
Hoc sane iuxta veteris instru
menti scripturam inter pas
cha et azima distat quod pas
cha ipse solus dies appellatur
in quo agnus occidebatur ad ves
peram hoc est quarta decima
luna primi mensis quinta de
cima autem luna quando egres
sus est de egipto succedebat
festivitas azimorum que septem
diebus idest usque ad vicesimum
primum diem eiusdem mensis
ad vesperam est statuta sollem
nitas Verum ewangeliste indif
ferenter et diem azimorum pro
pascha et pro diebus azimorum pas
cha ponere solent Dicit enim
marcus [struck] erat autem pas
cha et azima post biduum Di
cit lucas Dies festus azimorum
qui dicitur pascha Et iohannes
cum primo azimorum die idest
quinta decima luna res age
retur ait et ipsi non introierunt
in pretorium ut non contamina
rentur sed manducarent
pascha Quod ideo fecit
quia et pasche dies maximus
panibus celebrari precepti
et nos quasi pascha perpetuum
facientes semper ex hoc

mundo transire precipimur
Uno namque die agnus immo
lato ad vesperam septem ex
ordine dies sequuntur azimo
rum quia christus semel pro no
bis in plenitudine temporum
passus in carne precatum nobis
huius seculi tempus quod septem diebus
agitur in azimis sinceritatis et veritatis
precepit et vivendo omnique
semper iussit nos desideria ter
rena quasi egipti retina
cula fugere et velud annu
dana conversatione secreta
solitudine iterum ammonet
sitibunde virtutum Et quere
bant summi sacerdotes et
scribe quomodo eum dolo tene
rent et occiderent Dicebant
autem Non in die festo ne for
te tumultus fieret in
populo Item debuerant pascha
divino parare intimas tem
pore templi pariete pavi
menta inspicere unam man
dare et secundum ritum legis pu
rificari ut esu agni digni
fierent congregantur in
simul consilium quomodo
occiderent dominum non timentes
sedicionem ut simplex ser
mo demonstrat sed caue
tes ne auxilio [struck] de suis
manibus tolleretur Et cum
esset bethanie in domo symonis
leprosi et recubuit passim

populi

passim

pro omni mundo et universis salvationis suo sanguine redempturus moratur in Bethania domo obedientie que quondam Simonis leprosi fuerat, non quod leprosus illo tempore permaneret, sed quia ante leprosus postea a salvatore mundatus est, nomine pristino permanente ut virtus curantis appareat. Nam et in catalogo apostolorum Matheus pristino vicio et officio Matheus publicanus appellatur qui desierat publicanus esse. Quidam Simonem leprosum volunt intelligere partem populi que credidit domino et ab eo curata sit. Simon quoque ipse obediens dicitur. Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati preciosi et fracto alabastro effudit super caput eius. Mulier ista Maria erat Magdalene soror Lazari quem suscitavit Ihesus a mortuis ut Iohannes apostolus commemorat, qui etiam hoc factum ante sex dies pasche testatur pridie quam asino sedens cum palmis et laude turbarum Ierosolimam veniret. Ipsa est autem nonnulla que quondam ut Lucas scribit peccatrix ad Ihesum veniens pedes domini lacrimis penitentie rigavit et unguento pie confessionis

linivit et quia multum dilexit multorum venia peccatorum a pio iudice promeruit. Hanc vero iustificatam et familiarem effectam dico non tantum pedes eius ut idem Iohannes narrat verum et caput ut Matheus Marcus que perhibent oleo sancto perfudit. Est autem alabastrum genus marmoris candidi variis coloribus intertincti quod ad vasa unguentaria cavare solent eo quod optime servare ea incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas || candidius probatissimum vero in India.

|| ~~Egyptias~~ et Damascum Syrie ceteris can~~didius~~

Nardus vero est frutex aromatica gravi ut aiunt et crassa radice sed brevi ac nigra fragilique quamvis pingui situm redolente ut cypressus aspero sapore folio parvo densoque cuius cacumina in aristas se spargunt. Ideo que gemina pigmentarii nardi spicas ac folia celebrant. Et hoc est quod ait Marcus unguenti nardi spicati preciosi. Dicat videlicet unguentum illud quod attulit Maria domino non solum de radice confectum nardi verum etiam quo preciosius esset spicarum quoque et foliorum eius adiectione odoris ac virtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autem de nardo physiologi quia principalis sit in unguentis unde merito unctioni capitis et pedum domini oblata est

Sunt quidem multa eius
generis. sed omnia herbe pre
ter unguentum quod preciosius
est. Mistice autem devocio beate
marie qua ministrauit fide
ac pietatem designat eccle
sie. que loquitur in amoris can
tico dicens. Dum esset rex
in accubitu suo. nardus mea
dedit odorem suum. Quem in
unxit verba et semel iuxta
litteram manibus marie et com
plevit. et cotidie in omnibus
suis membris spiritaliter im
plere non se desinit ~~domini~~
que toto diffusa orbe glori
atur et dicit. Deo autem gra
tias qui semper triumphat per nos
in christo ihesu. et odorem noticie
sue manifestat per nos in o
mni loco. quia christi bonus odor
sumus deo. Cum enim po
tencia divine virtutis eius
que illi una cum patre est
digna reverencia confitetur
laudat et predicat. caput
profecto illius unguento per
fundit preciosissimo. Cum vero
assumpte misteria humani
tatis aeque digna reverencia
suscipit. in pedes utique domini
unguentum nardi pistici id
est fidele ac verum effun
dit. quia illam eius naturam
qua terram contingere hoc
est inter homines conversari
dignatus est pia predicatione

commendat ac devocius
veneratur obsequio. Erant
autem quidam indigne ferentes
intra semet ipsos. et dicen
tes. Ut quid perdicio ista un
guenti facta est. Pote
rat enim unguentum istud venundari
venire plus quam trecentis
denariis et dari pauperibus.
Marcus hec quomodo et mathe
us sinecdochicos loquitur
pluralem scilicet nume
rum pro singulari ponens
Nam iohannes distinctius
loquens iudam hec locu
tum esse testatur et hoc gra
cupiditatis. eo quod fur
fuisset et loculos habens ea
que mittebantur ~~ac p~~
asportaret. Potest etiam intel
ligi quod et alii discipuli aut
senserint hoc aut dixe
rint aut eis iuda dicen
te persuasum sit. atque om
nium voluntatem ~~in~~ matheus
~~mat~~ et marcus etiam ver
bis expresserint. sed iudas
propterea dixerit quia fur
erat. ceteri vero propter pau
perum curam. iohannem autem
de solo illo id commemorare
voluisse cuius ex hac occa
sione furandi consuetudi
nem credidit intimandam.
Quod vero subditur. et fre
mebant in eam sic magna

diligentibus

de bonis ac diligentibus christum
apostolis dictum crediderim
sed de illo potius sub modo
plurali quia nec deus ac ~~ac~~
discipulis eius fideliter ad
hesisse mensis pauperum curam
habuisse probatus est. Ihesus
autem dixit. Sinite eam quid
illi molesti estis? Bonum
opus operata est in me. Sem
per enim pauperes habetis
vobiscum et cum volueritis
potestis illis bene facere.
me autem non semper habebitis.
Alia oboritur questio quare
ihesus post resurrectionem
dixerit ad discipulos ecce
ego vobiscum sum usque ad con
summacionem mundi. et ~~hic~~ nunc
loquatur me autem non semper
habebitis. Sed michi videtur
in hoc loco de presencia di
cere corporali. quia nequa
quam cum eis ita futurus
sit post resurrectionem quo
modo nunc ~~nec~~ in omni con
victu et familiaritate. cuius
rei memor apostolus ait. et
si noveramus christum secundum
carnem. sed ~~non~~ iam non
novimus eum. Quod ha
buit hec fecit. prevenit
ungere corpus meum in se
pulturam. Quod vos pi
etatis perdicionem esse unguenti

~~...~~ officium sepulture est.
Nec mirum si michi bonum
odorem sue fidei dederit.
cum ego pro ea fusurus sum san
guinem meum. Amen dico
vobis ubicumque predicatum fue
rit evangelium istud in univer
so mundo. et quod fecit
hec ~~...~~ enarrabitur in me
moriam eius. Attende noti
ciam futurorum quod passurus
post dies paucos. sciat evan
gelium suum toto orbe celebran
dum. Notandum autem quia si
cut maria gloriam adepta est
toto orbe quocumque ecclesia sancta
diffusa est de obsequio quod devo
te devocionis exhibuit
ita econtrario ille qui obsequi
um eius detrahere temeraria
~~..~~ lingua non timuit perfidie
nota longe lateque infamatus.
et deo simul atque hominibus
merito factus est exosus. Sed
deus bonum laude digna remu
nerans futuras impii con
tumelias tacendo preterit.
Et iudas scarioth is unus
de duodecim abiit ad sum
mos sacerdotes. ut proderet
eum illis. Infelix iudas.
dampnum quod de effusione un
guenti se fecisse credebat
vult magistri precio compensare.
Nec ~~...~~ tam postulat sum
mam. ut saltem lucrosa vide
retur prodicio. sed quasi vile

Nullus ostendit eum

tradens mancipium in potes-
tate cavendum posuit. qua-
tenus vellet dare. Quod autem
dixit abiit ad summos sacer-
dotes ut proderet eum. Non
a principibus invitatus. non
ulla necessitate constrictus
sed sponte propria sceleratae men-
tis iniisse consilium. Qui au-
dientes gavisi sunt. et pro-
miserunt ei pecuniam se datu-
ros. et quaerebat quomodo (opportune)
illum traderet. Multi hodie
Iudae scelus quod dominum ac ma-
gistrum deum suum pecunia
vendiderit velut immane
et nefarium exhorrent. nec
tamen cavent. Nam cum
pro muneribus falsum contra
quoslibet testimonium dicunt.
profecto quia veritatem pro pecunia
negant. deum pecunia vendunt.
Ipse enim dixit. Ego sum ve-
ritas. Cum societatem fra-
ternitatis aliqua discordiae
peste commaculant. deum pro-
dunt. quia deus cari-
tas est. Cum secundum caritatis et
veritatis iura spernunt deum
utrumque qui est caritas et veri-
tas produnt. maxime cum
non infirmitate vel ignoran-
tia peccant. sed in similitu-
dinem Iudae quaerunt opportunita-
tem qualiter arbitris absentibus

mendacio veritatem vir-
tutem crimine mutent.
Et primo die azimorum quan-
do pascha immolabant. dicunt
ei discipuli. Quo vis eamus
et paremus tibi ut manduces pas-
cha. Primum diem azimorum
quartum decimum primi men-
sis appellat quando fermen-
to abiecto immolare id est oc-
cidere solebant ad vespe-
ram agnum. Quod exponens apostolus
ait. Etenim pascha nostrum
immolatus est christus. Qui licet
die sequenti hoc est quinta
decima sit luna crucifixus
hac tamen nocte qua agnus
immolabatur et carnis san-
guinisque sui discipulis tradi-
dit mysteria celebranda. et
a iudaeis tentus ac ligatus
ipsius immolationis hoc est
passionis suae sacravit exor-
dium. Et mittit duos ex
discipulis suis. et dicit eis.
Ite in civitatem. et occur-
ret vobis homo lagenam aquae
baiulans. Indicium quidem
praescientiae divinitatis est. quod
cum discipulis loquens quid
alibi futurum sit novit.
Pulchre autem paraturis pas-
cha discipulis homo lagena sive
iuxta alium euangelistam am-
phoram aquae baiulans occurrit [?]
ut ostendatur iam nunc [?] paschae

Hoc etiam pascha tunc ne-
cesse erat occidi. Hoc et pa-
terno consilio ac definitione
sanctitum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

misterium publicacione perfecta
mundi totius esse celebrandum
. Et quia quippe lavacrum gracie
lagena fragilitatem designat
corporum per quos eadem erat gracia
mundo ministranda. Unde
et apostolus. Habemus autem thesau-
rum istum in vasis fictilibus
Parant ergo pascha discipuli
ubi aque infertur lagena.
ut ad id tempus insinuent
quo celebratoribus veri pasche typi-
cus debitum a postibus cruor
auferatur. et ad tollenda mun-
di crimina vivifici fontis
baptisma consecretur. Et quo-
cumque introierit
dicite domino domus. quia
magister dicit. Ubi est refec-
cio mea. ubi pascha cum dis-
cipulis meis manducem.
Consulte sine aque bajuli seu
domini domus sunt pretermissa
vocabula. ut omnibus verum
pascha celebrare volentibus
hoc est Christi sacramentis imbui
eumque sue mentis hospicio
suscipere querentibus facul-
tas dandi signetur. Et
ipse vobis demonstrabit
cenaculum grande stratum
et ~~ibi~~ illic parate nobis. Et cena-
culum magnum lex spiri-
talis est. que de angustiis
littere egrediens in sublimi
loco recipit salvatorem.

Nam qui adhuc occidentem
litteram servant. qui
non aliud magnum quam pecus
intelligerent ~~qui non aliud mag-
no quam~~ isti minimo humile
pascha faciunt. Quia vero magesta-
tem per miracula dei compre-
hendere necdum digni
sunt qui aque bajulum secuti
est gracie promeruerunt in domum
celestem fuerit secutus. hic
per spiritum illustrantem superfi-
ciem littere transcendendo
in alto mentis solario Christo re-
fectionem preparat quia
mitigata vel pasche sacramen-
ta in ceteris legis decreta
cum esse sacramenta cog-
noscit. Vespere autem facto
venit cum duodecim. Et dis-
cumbentibus eis et manducan-
tibus ait Ihesus. Amen dico vo-
bis quia unus ex vobis me
tradet. qui manducat mecum.
Qui de passione predixerat
~~et~~ et de proditore predicit
dans locum penitencie. ut
cum intellexisset sciri cogita-
ciones suas et occulta consi-
lia peniteret ~~et~~ eum fac-
ti sui. et tamen non desig-
nat specialiter. ne manife-
ste coargutus inpuden-
cior fieret. Quatit crimen
in numero. ut agat consci-
us penitenciam. At illi ce-
perunt contristari et dice-
re ei singillatim Numquid

ego. Et certe noverant
undecim apostoli quia nichil tale
contra dominum cogitarent, sed
plus credunt magistro quam
sibi, et timentes fragilitatem
suam tristes interrogant
de peccato cuius conscien-
ciam non habebant. Qui ait
illis. Unus ex duodecim,
qui intingit mecum manum
in catino. O mira domini paciencia
primum dixerat. Unus
ex vobis me tradet. perse-
verat proditor in malo. ma-
nifestius arguit et tamen
nomen proprium non designat.
Iudas ceteris contristatis
et retrahentibus manum et in-
terdicentibus cibos ori suo.
temeritate et impudencia qua
proditurus erat eciam ma-
num cum magistro mittit in
catino. ut audacia bonam
consciencie mentiretur.
Et filius quidem hominis
vadit. sicut scriptum est
de eo. Ve autem homini illi
per quem filius hominis trade-
tur. Nec primo nec secundo
correptus a prodicione retra-
hit pedem. sed paciencia
domini nutrit impudenciam
suam. et thezaurisat sibi iram
in die ire. Penam predicit.
ut quem pudor non vicerat
corrigant denunciata supplicia.

Sed et hodie quoque et usque in
seculi finem ve illi homini qui
ad mensam domini malignus
accedit. qui insidiis mente
conditus. qui precordiis aliquo
scelere pollutus misteriorum
Christi oblacionibus sacrosanctis par-
ticipare non metuit. Et ille
enim in exemplo iude filium
hominis tradit. non quidem
iudeis peccatoribus. sed tamen
peccatoribus membris suis.
licet sue. quibus illud inesti-
mabile et inviolabile domi-
nici corporis ac sanguinis
sacramentum temerarie presumit.
Ille dominum vendit. qui eius
timore atque amore neglecto
terrena pro illo et caduca im-
mo eciam criminosa diligere
et curare convincitur. Bonum
erat ei si non esset natus ho-
mo ille. Non ideo putandus
est ante fuisse quam nasceren-
tur. quia nulli possit esse
bene nisi ei qui fuerit. sed
simpliciter dictum est multo me-
lius esse non subsistere [quam male subsistere]. Et man-
ducantibus illis accepit Ihesus
panem. et benedicens fre-
git. et dedit illis et ait.
Sumite hoc est corpus me-
um. Finitis pasche vete-
ris sollempniis que in comme-
moracionem antique de
egipto liberacionis popli
dei agebantur transit ad
novum. quod in sue redemp-

cionis

memoriam ecclesiam frequen-
tare volebat. ut videlicet
pro carne agni ac sanguine
sui corporis sanguinisque sa-
cramentum substitueret
ipsum quod se esse monstraret
cui iuravit dominus et non pe-
nitebit eum. tu es sacer-
dos in eternum secundum ordinem
melchisedech. Frangit autem
ipse panem quem discipulis
porrigit. ut ostendat cor-
poris sui fractionem non
absque sua sponte ac procura-
tione venturam. sed sicut
alibi dicit potestatem se ha-
bere ponendi animam suam.
et potestatem se habere ite-
rum sumendi eam. Quem
videlicet panem certe quod
gratia sacramenti priusquam
frangeret benedixit. quia
naturam humanam quam
passurus assumpsit. ipse
una cum patre et spiritu sancto gratia
divine virtutis implevit.
Benedixit panem et fre-
git. quia hominem assump-
tum ita morti subdere dig-
natus est. ut ei divine
immortalitatis veraciter
inesse potentiam demonstra-
ret. ideoque velocius ~~sibi~~ eum
a morte resuscitando esse do-
ceret. Et accepto calice gratias
agens dedit eis. et biberunt
ex illo omnes. Sicut appropin-
quans passioni dicitur accepto

pane gratias ~~egisse~~ egisse
exhibetur. Gratias itaque agit qui
flagella alienae iniquitatis
suscepit. et qui nil dignum per-
cussione exhibuit humiliter
in percussione benedicit. ut
hinc videlicet ostendat quid
unusquisque in flagello culpe
sue facere debeat. si ipse e-
quanimiter flagella culpe
portat alienae. ut hinc os-
tendat quid in correptione
faciat subditus. si in flagel-
lo positus patri gratias agit
equalis. Et ait illis. Hic
est sanguis meus ~~novi~~ novi tes-
tamenti. qui pro multis effunde-
tur. Quia panis corpus
confirmat. vinum vero san-
guinem operatur in carne.
hic ad corpus christi mysterium
illud refertur ad sanguinem.
Verum quia et nos in christo
et in nobis christum manere o-
portet. vinum dominici ca-
licis aqua miscetur. Attes-
tante enim iohanne aque po-
puli sunt. et neque aquam so-
lam neque solum vinum. sicut
nec granum frumenti solo
sine aque admixtione et con-
fectione in panem cuiquam
licet offerre. ne talis vide-
licet oblatio quasi caput a
membris secernendum
esse significet. et vel christum
sine nostre redemptionis amore

pati potuisse, vel nos sine illius passione salvari ac patri offerri posse confingat. Quod autem dicit hic est sanguis meus novi testamenti ad distinctionem respicit veteris testamenti, quod hircorum et vitulorum est sanguine dedicatum dicente inter aspergendum legis latore: Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Necesse est enim exemplaria quidem celestium his mundari, ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Nota quod apostolus ante legem distinguens et evangelium pulcherrima expositione ac plenaria ratione declarat. Amen dico vobis quia iam non bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum in regno dei. Vitem sive vineam domini appellatam esse synagogam et omnis passim scriptura et precipue testatur Isaias in cantico de illa cantato: Vinea inquiens domini Sabaoth domus Israhel est. De qua nimirum vinea dominus multo tempore bibebat, quamvis pluribus ramis in amaritudinem vitis aliene conversis. Quitam et si multis

nulla plebe exorbitantibus a recto fidei itinere non defuere plurimi toto legis tempore quorum piis cogitationibus sumptis et uerbis delectaretur deus. Verum passo in carne domino ac resurgente appropinquabat tempus fuit ut legalis illa et figuralis observatio cessaret atque ea que secundum litteram gerebantur in spiritalem translata sensum perfectius in novo testamento virtute sancti spiritus gratia gererentur. Iterum ergo ad passionem dominus ait: Iam non bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum in regno dei. Ac si aperte dicat: Non ultra carnalibus synagoge cerimoniis delectabor, in quibus etiam ista paschalis agni sacra locum tenuere precipuum. Aderit enim tempus mee resurrectionis, aderit dies ille cum ipse in regno dei positus, id est gloria vite immortalis sublimatus, de salute eiusdem populi fonte gratie spiritalis regenerati novo nobiscum gaudio perfundar. Et

perfundar

Pro tota ad Hebreos epistola iii^a ter.

hymno dicto · exierunt in mon-
tem oliueti · Hoc est quod
in psalmo legimus · edent pau-
peres et saturabuntur · et lau-
dabunt dominum qui requirunt eum ·
Potest autem hymnus ille intel-
ligi quem dominus secundum iohannem
patri gratias agens decantabat ·
In quo et pro se ipso et pro discipulis
et pro eis qui per verbum eorum
credituri erant · elevatis
sursum oculis precabatur · Et
prius ipse discipulos sacramen-
tis sui corporis ac sangui-
nis imbutos · et hymno pie
intercessionis patri commen-
datos · in montem duxit
oliueti: ut exemplo designet
nos participationem sacramen-
torum suorum per quem opem sue
intercessionis ad altiora vir-
tutum dona et charismata
spiritus sancti quibus in corde perun-
gamur conscendere debere
Tunc ait eis ihesus Omnes scan-
dalizabimini in nocte ista · Pre-
dicit quod passuri sunt · ut
cum passi fuerint non despe-
rent salutem · sed agentes
penitentiam liberentur ·
Et signanter addidit in noc-
te ista scandalizabimini · quia
quomodo qui inebriantur
nocte inebriantur · sic et
qui scandalum patiuntur
in nocte et in tenebris

sustinent · Nos vero dica-
mus · nec presentem · vel diu
ante appropinquant · Quia
scriptum est · percutiam pas-
torem et dispergentur o-
ves · Hoc aliis verbis in za-
charia propheta scriptum est ·
et ni fallor ex persona prophe-
te ad dominum dicitur · percute
pastorem et dispergentur
oves · Sexagesimo quoque octa-
vo psalmo qui totus ad dominum cani-
tur huic sensui congruen-
ter · quem tu percussisti ipsi
persecuti sunt · Percutitur autem
pastor bonus ut ponat ani-
mam pro ovibus suis · et de
multis gregibus ovium
fiat unus grex et unus pas-
tor · Petrus autem ait ei Et
si omnes scandalizati fuerint ·
sed non ego · Non est teme-
ritas nec mendacium · sed
fides est apostoli petri · et ar-
dens affectus erga dominum sal-
vatorem · Ait illi ihesus
Amen dico tibi · quia tu hodie
in nocte hac priusquam gal-
lus bis vocem dederit ter
me es negaturus · Pe-
trus de ardore fidei promit-
tebat · et saluator quasi
deus futura noverat · Et nota
quod petrus in nocte negat
et negat tercio · Postquam

autem gallus cecinit et de-
crescentibus tenebris uicina
lux nunciata est · conuersus
fleuit amariter · negationes
cordis lauans lacrimis · Non
est sane arbitrandum esse con
trarium quod marcus dicen
te prius quam gallus bis uocem
dederit · ter me es negatu-
rus · ceteri euangeliste sim-
pliciter dixerunt priusquam
gallus cantet ter me nega-
bis · Tota enim petri nega-
cio trina negacio est · In
eadem namque permansit ne-
gacione animi proposito usque me-
dacii · donec admonitus quod
ei predictum sit amaro fle-
tu et cordis dolore sanare-
tur · Hec autem tota idest
trina negacio si post primum
galli cantum inciperet · falsum
dixisse uiderentur tres ·
qui dixerunt dixisse dominum
quod antequam gallus canta-
ret · ter eum petrus esset
negaturus · Rursus si totam
trinam negationem ante per-
egisset quam cantare gallus
inciperet · superfluo dixisse
marcus deprehenderetur ex
persona domini amen dico tibi quia
tu in nocte hac priusquam
gallus bis uocem dederit ter
me negaturus es · Sed quia

ante primum galli cantum co-
cepta est illa trina negacio
attenderunt illi tres non
quando eam completurus
esset petrus · sed quando fu-
tura esset quando cepta ·
idest quia trina ante galli
cantum quamquam in anima eius
et ante primum galli cantum
tota possit intelligi · Cuius
enim uerbis negantis ante
primum cocepta · ante secundum autem
galli cantum perfecta sit tota
illa trina negacio · tamen
affectione animi et timore
petri · ante primum tota con
cepta est · Nec interest
quantis morarum interuallis
trina uoce enuncia-
ta sit · cum cor eius eciam
ante primum galli cantum tota
possederit · tam magna sci-
licet formidine inhibita ·
ut posset dominum non solum
semel sed iterum et tercio in-
terrogatus negare · ut rec-
tius diligentius quoque attenden-
tibus quomodo iam mecha-
tus est mulierem in corde
suo qui eam uiderit ad con-
cupiscendum · Sic petrus
quando cumque uerbis ederet
timorem · quem tam uehe-
mentem anima conceperat
ut perdurare posset usque ad
terciam domini negationem

tota trina negacio ei tempo-
ri deputanda est. quando
enim trine negacioni sufficeret
timor minasset. Et venit in
predium. cui nomen gethsema-
ni. Monstratur usque hodie
locus gethsemani in quo dominus
oravit ad radices montis oli-
veti nunc ecclesia desuper edi-
ficata. Interpretatur autem
gethsemani vallis pinguedinum
sive pinguedinum. Omnia non
solum dicta vel opera sal-
vatoris verum eciam loca et
tempora in quibus operatur
et loquitur mistica ut sepe
dictum est sunt plena figu-
ris. Cum in monte orat dominus
quasi tacite nos ammonet
sublimia tantum orando inqui-
ri et precibus bonis supplicare
debere. Et cum in valle orat
et hoc in valle pinguedinum sive
pinguedinis ipsius est. que
insinuat nobis humilitatem
semper in oracionibus et inte-
rne pinguedinem dileccionis
esse servandam. Neque enim licet
orans deum iactare sua merita
in exemplum pharisei supplicantis
audeat. quin pocius humili-
tate agmente clamet deus pro-
picius esto michi peccatori
ne arida a dileccione proxi-
mi cor gestans. ad placan-
dum sibi conditoris graciam
genu flectat. impetrata enim
sibi centum denarios fratri quos
sibi debebat dimittere nolens
decem milia talenta sibi a domino
frustra prestabat remitti.
Ne iciunum ab amore condito-
ris pectus habens. tempora
sua quibus potius meditacione qua
omnis visionem requirat. ad-
numerandus incio de quibus
ait ipse quia receperunt mer-
cedem suam. In primo quippe
cogitacione ponere quod est
aliud quam quedam ariditas men-
tis. Cum autem intellectu celes-
tium iam per sancta desideria de su-
perius delectacionibus intimo
cibo pascuntur. quasi largio-
ri alimento pinguescunt. Hac
cum pinguedine saginari psal-
mista concupiscebat. cum diceret
Sicut adipe et pinguedine
repleatur anima mea. Quia
tunc nos ad ipsam dominice
passionis dispensacionem per-
tinet. apte appropians morti
dominus in valle pinguedinis ora-
vit quia per vallem humilitatis
et per pinguedinem caritatis
pro nobis mortem subiit. Hu-
miliavit enim semet ipsum fac-
tus obediens patri usque ad
mortem. et maiorem hac
dileccionem nemo habet.
ut animam suam quis pro
amicis suis ponat. Et

assumit Petrum et Iacobum et Io-
hannem secum, et coepit pa-
vere et taedere. Et ait illis:
Tristis est anima mea usque
ad mortem. Timet Christus, cum
Petrus non timeat. Petrus
dicit: Animam meam ponam
pro te; Christus dicit: Anima mea
turbatur. Utrumque verum,
et plenum utrumque rationis,
quod et ille qui est inferior
non timet, et ille qui est supe-
rior gerit timentis affec-
tum. Ille enim quasi homo vim
mortis ignorat; iste autem
quasi Deus in corpore consti-
tutus fragilitatem carnis
exponit, ut eorum qui sacra-
mentum incarnationis abiu-
rant excluderetur impie-
tas. Denique et haec dixit, et
Manichaeus non credidit,
Valentinus negavit, Mar-
cion phantasma iudicavit. Eo
usque autem hominem quem ve-
ritate corporis demonstrabat
aequabat affectu, ut diceret:
Sed tamen non sicut ego volo,
sed sicut tu vis. Suscepit
ergo voluntatem meam, susce-
pit tristitiam meam. Con-
fidenter tristitiam nomino,
quia crucem praedico. Mea
est voluntas quam suam dixit,

quia ut homo suscepit tristitiam meam,
ut homo locutus est, et
ideo ait: non sicut ego volo,
sed sicut tu vis. Mea est
tristitia, quia meum suscepit
affectum. Ergo pro me doluit,
qui pro se nihil habuit quod
doleret, sed sequestrata de-
lectatione divinitatis aeter-
nae taedio meae infirmitatis
afficitur. Tristis inquit
est anima mea usque ad
mortem. Non propter mor-
tem tristis est Dominus, quia
cum condicio corporalis af-
fectus non solum modo mortis
offendit. Nam qui corpus
suscepit, omnia debuit subire
quae corporis sunt, ut esu-
riret, sitiret, angeretur,
contristaretur. Divinitas
autem commutari per hos nescit
affectus. Sustinete hic et
vigilate. Et cum processisset
paululum, procidit super terram.
Quod praecipit sustinete
hic et vigilate, non a somno
prohibet, cuius tempus non erat
imminente discrimine, sed
a somno infidelitatis et
torpore mentis. Dato autem
eis praecepto ut sustinerent et
vigilarent, ipse secum paulu-
lum procedens ruit in faciem
suam et humilitatem mentis

habitu carnis ostendit.
Et orabat. ut si fieri pos
set transiret ab eo hora.
et dixit. abba pater. omnia
tibi possibilia sunt. transfer
calicem hunc a me. Quid
erat illa uox. nisi sonus in
firmitatis mee. Multi ad
huc infirmi contristantur
futura morte. sed habeant
rectum cor. uitent mor
tem quantum possunt. Sed
si non possunt. dicant quod
ipse dominus non propter se sed
propter nos dixit. Quando
enim dixit. Pater si fi
eri potest transeat a me
calix iste. Ecce habes volun
tatem humanam expres
sam. uide iam rectum cor.
Verum non quod ego uolo
sed quod tu. Non ueni ut
facerem uoluntatem meam sed eius
qui misit me. Quam uo
luntatem dixit qua tem
poraliter sumpsit ex virgi
ne. uoluntatem uero eius qua
eum misit. eam uidelicet
signans qua intemporaliter
eternus habuit cum patre
commune. Orat transire
calicem ut ostendat uere
quia et homo erat. Meminis

terit autem et propter quod
missus est. perficit dispensa
cionem ad quam missus est et
clamat. Verum non quod ego
uolo. sed quod tu. Si mori
tur mors in me moriente
secundum carnem. uidelicet ita
fiat calix. Verumtamen non aliter
hoc fiat fiet. ut non quod
ego uolo sed quod tu. Quod
autem patrem inuocans du
plici nomine dicit abba pater.
utriusque populi illud et iudei sci
licet et gentilis deum esse saluatorem
uatorem ostendit. Idem ua
let abba quod et pater sig
nificat. sed abba hebraicum.
pater grecum est et latinum.
Vt quoque utriusque populum inuo
candum ab utroque eum
inuocandum esse doceret. utra
que lingua eum primus ipse
inuocat. Ipse est enim bo
nus pastor qui animam dando
pro ouibus suis de duobus
gregibus ouile perficit. Cuius
utriusque uoce gregis auxilium
patris flagitat. ut nos uti
que exemplo illius informati
ubi aduersa imminere sense
rimus. nos patrem deum hebrei
abba inuocantes. una fidei
et caritatis deuocione pre
sidium celeste queramus. Vnde
doctor egregius formam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

X q de israhelitico populo. nos pater etc

docendi adiuo sumens. ita
suos alloquitur auditores. Ac
cepisti spiritum adopcionis filiorum
in quo clamamus abba pater.
Abba videlicet ille qui de genti
bus ad fidem Christi venimus
Et venit. et invenit eos
dormientes. Et ait petro
Symon dormis? Non potuis
ti una hora vigilare? Ille qui
supra dixerat etiam si omnes
scandalizati fuerint ego numquam
quam scandalizabor. nunc tri
sticie magnitudine sompnum
vincere non potest. Vigilate
et orate. ut non intretis in temp
tacionem. Impossibile est hu
manam animam non temptari.
Unde et in oracione dominica
dicimus. ne nos inducas in temp
tacionem quam sufferre non
possumus + non temptacionem
penitus refutantes. sed vi
res sustinendi in temptacio
nibus deprecantes. sed inter
ergo et in perseverancia non ait
vigilate et orate ne temp
temini. sed ne intretis in temp
tacionem. hoc est ne temptacio
nos superet ultima. et intra
suas casses teneat; verbi gracia.
martir qui pro confessione domini
sanguinem fudit temptatus
quidem est. sed temptacionis

+ humana videlicet que est carnis
divina que est [illegible] deitatis ubi
humanas voluntates [illegible]

retibus non ligatus. Eum
autem negat. in plagas temp
tacionis incurrit. Spiritus
quidem promptus est. caro ve
ro infirma. Hoc adversum
temerarios dictum est.
qui quicquid crediderint
putant se posse consequi.
Itaque quantum de ardore men
tis confidimus. tantum de
carnis fragilitate timea
mus. sed tamen iuxta apostolum
per spiritum carnis opera morti
ficantur. Facit hic locus
et adversum euticianos qui
dicunt unam in mediatore dei
et hominum domino et salvatore
nostro operacionem. unam
fuisse voluntatem. Cum enim
dicit spiritus quidem promptus
caro vero infirma. duas
quidem voluntates ostendit.
humanam videlicet que est
carnis. divinam que est dei
tatis. Ubi humana quidem
propter infirmitatem carnis
recusat passionem. divina
autem eius est promptissima. pro
formidare quidem impassio
ne humanae fragilitatis est.
suscipere autem dispensacio
nem passionis divine volun
tatis atque virtutis est. Et
iterum abiens. oravit eundem
sermonem dicens et cetera

demus, inuenit eos dormien
tes. Solus orat pro omnibus.
sicut et solus patitur pro uni
uersis. languescebant autem
et opprimebantur apostolorum
oculi negatione uicina. Et
uenit tertio, et ait illis.
Dormite iam. et requiescite.
Sufficit. uenit hora. ecce
traditur filius hominis in
manus peccatorum. Cum dix
isset dormite iam et requies
cite et adiungeret sufficit
ac deinde inferret uenit
hora ecce tradetur filius ho
minis. utique intelligitur
post illud quod eis dictum est
dormite iam et requiescite
siluisse dominum aliquantum ut
hoc fieret quod permiserat
et tunc intulisse ecce appro
pinquauit hora sine uenit
hora. ideo post illa uerba po
situm est sufficit. id est quod
sufficit uobis requieuistis.
Sed quia commemorata ipsa non
est interpositio silentii domini
propterea coartat intellectum.
ut in illis uerbis alia pronun
tiatio requiratur. Surgite
eamus. ecce qui me tradet
prope est. Postmodum tertio ora
uerat et apostolorum timorem
sequente penitentia uenera
...tamen corrigendum.

securus de passione sua pergit
ad persecutores. et ultro se inter
ficiendum prebet. dicit quod disci
pulis. Surgite eamus. ecce
qui me tradet prope est. Non
nos inueniant quasi timen
tes et retractantes. ultro
pergamus ad mortem ut con
fidentiam et gaudium passuri
uideant. Dederat autem tra
ditor eius signum eis dicens.
Quemcumque osculatus fuero ipse
est tenete eum. et caute du
cite. Et cum uenisset statim
accedens ad eum ait. Rabbi.
Et osculatus est eum. Infeli
cis quidem et scelerata con
fidentia magistrum uocare
et osculum ei ingerere quem
tradebat. tamen adhuc ali
quid habet de mansuetudine discipu
li. cum non eum palam tradidit
persecutoribus. sed per signum os
culi. Suscepit autem dominus oscu
lum traditoris. non quod simu
lare nos doceat. sed ne pro
ditionem fugere
uideatur. simul et illud
dauiticum complens cum hiis
qui oderunt pacem eram paci
ficus. Unus autem de circum
stantibus educens gladium percus
sit seruum summi sacerdotis.
et amputauit illi auriculam.
Petrus hoc fecit ut iohannes

ewangelista declarat. eodem gra-
nimitatis mentis ardore quo et
cetera fecerat. Sciebat enim
quomodo fineas puniendo sa-
crilegos. mercedem iusticie
et sacerdocii perhennis accepe-
rit. Lucas autem addit quia dominus
tangens auriculam servi sa-
navit eum. Nunquam enim pie-
tatis sue dominus obliviscitur. qui
etiam hostes suos non patitur
vulnerari. Illi iusto morte
inferunt. ipse persecutorem vul-
nera sanat. Innuitur docens
etiam eos qui in sue mortis
consensione vulnus anime
contraxerant. si fructum pe-
nitencie dignum facerent sa-
lutem posse mereri. Et respon-
dens ihesus ait illis. Tanquam
ad latronem existis cum gladiis
et lignis comprehendere me.
Cotidie eram apud vos in tem-
plo docens. et non me tenu-
istis. Stultum est inquit eum
cum gladiis et fustibus querere.
qui ultro se vestris tradat ma-
nibus. et in nocte quasi lati-
tantem et vestros oculos declinan-
tem per proditorem investigare
qui cotidie in templo doceat.
Sed ideo adversum me in te-
nebris congregamini. quia
potestas vestra qua contra lucem
mundi armamini in tene-
bris est. Tunc discipuli

omnes relinquentes eum. omnes
fugerunt. Impletur sermo
domini quo dixerat. quod omnes
discipuli scandalizarentur in
illo in ipsa nocte. Nam et
si turba permittente ad pe-
ticionem domini fugerunt ut iohannes
scribit. pavorem tamen
ac [illegible] sue mentis
ostendebant. quod ad fuge
presidium proripuerunt. quam
ad fiduciam paciendi cum
domino coierunt. Adolescens
autem quidam sequebatur eum
amictus sindone super nudo
et tenuerunt eum. At ille
reiecta sindone. nudus pro-
fugit ab eis. Sindone autem amic-
tus sindone super nudo sub au-
ditur corpore. id est corpore
super nudo. quia non aliud in-
dumentum quam solam habe-
bat sindonem. Quis autem
fuerit iste adolescens. ewan-
gelista non dicit. Sed quisquis
ille fuerit. maiorem tamen
quam ceteris amorem domini
permansisse comprobabat. quod
illis iam fugientibus ipse
domini ab hostibus comprehende-
retur in vinculo carita-
tis adstrictus cum ipso qui
non amisit. Quamvis vestimenti
damnum perpessus habuit caritatis

quia comitatum salvatoris nec
tentus perfingere potuit. quia
sicut perfecta caritas foras
mittit timorem. ita timor
mentem obsidens imperfectam
arguit caritatem. Sed notan-
dum sollertius quod de hoc
adolescente scribens evange-
lista. non ait quia fugit
a comitatu domini ut fugit a
sequendo dominum. Proiecta
inquit sindone nudus profu-
git ab eis. Fugit enim ab hos-
tibus quorum et presentiam detesta-
batur et facta. non autem fu-
git a domino salvatore ac ma-
gistro suo. cuius amorem
etiam corpore absens fixum
in corde servavit. Nec ab-
surdum videtur intellegi iohannem
hunc fuisse adolescentem di-
lectum pre ceteris magistro
discipulum. Nam et illum eo tempore
fuisse adolescentem longa
post hec vite eius tempora
indicio sunt. Potuit enim fie-
ri ut ad horam tenentium
manibus elapsus mox resump-
to indumento redierit. et
sub dubia noctis luce sese
turbis ducentium ihesum quasi
unus de ipsis immiscuerit.
donec ad atrium pontificis
cui erat notus perveniret.
iuxta quod in euangelio ipse
commemorat. Sicut autem
petrus qui culpam negacio-
nis penitencie lacrimis ab-
luit. et confessione dominici
amoris funditus extirpavit.
recuperacionem ostendit eorum
qui in martirio labuntur. ita
ceteri discipuli qui articulum
comprehensionis fugiendo pre-
venerant. cautelam fugien-
di docent eos qui se minus
idoneos ad tolerandum supplicia
sentiunt. quibus tutius est
in multo presidia latebrarum pe-
tere. quam se discriminibus oppo-
nere. Ita etiam iste adolescens
qui reiecta sindone nudus
profugit ab impiis. illorum et
opus designat et animum
qui ut securiores ab incur-
sibus hostium fiant. quicquid
in hoc mundo possidere viden-
tur abiciunt. ac nudi po-
tius deo famulari quam ad-
herendo mundi rebus mate-
riam temptandi atque adversario re-
vocandi ad necessaria se dari di-
ligunt. iuxta exemplum beati
ioseph qui relicto in manibus ad-
ultere pallio foras exsiluit
malens deo nudus quam indu-
tus cupiditatibus mundi in-
servire. At ad-
duxerunt ihesum ad summum sacer-
dotem. Summum sacerdo-
tem caypham significat.

qui sicut euangelista iohannes
scribit erat pontifex anni illi-
us. quo consuetudine testatur io-
sephus quod pontificatum sibi absque
merito dignitatis emerat a
principe romano. Non ergo mi-
rum est si iniquus pontifex iniu-
dicat. Petrus autem a lon-
ge sequebatur eum. usque in atrium
summi sacerdotis. Merito a lon-
ge sequebatur. qui iam pro-
ximus erat negaturus. Ne-
que enim negare posset. si pro-
ximus adhesisset. Verum
in hoc maxima nobis est ad-
miracione ~~[illegible]~~ veneran-
dus. quod dominum non reliquit
etiam cum timeret. Quod enim
timet natura est. quod sequi-
tur deuocionis. quod negat
obrepcionis quod penitet
fidei. Aliter. Quod ad pas-
sionem euntem dominum a longe se-
quitur petrus. significabat
ecclesiam secuturam quidem.
hoc est imitaturam passionem
domini. sed longe differenter. eccle-
sia enim pro se patitur. at ille pro ecclesia.
Et sedebat cum ministris
et calefaciebat se ad ignem.
Est dileccionis ignis. est et
cupiditatis. De hoc dicitur.
Ignem veni mittere in terram.
quid volo nisi ut ardeat. De

illo omnes adulterantes velud
clibanus corda eorum. Iste sunt
credentes in cenaculo sion
descendens variis linguis eos
deum laudare docuit. ille in
atrio caiphe instinctu malig-
ni spiritus accensus. ad negandum
ac blasphemandum dominum nostrum
ipsorum peruersorum linguas arma-
bat. Quod enim intus in do-
mo principis sacerdotum si-
nodus maligna agerebat. hoc
ignis in atrio foris in me-
dia noctis materialiter ac
sensus typice demonstrabat.
Quamdiu ergo in eo frigidi noxiique
ignis extinguit meum dico po-
test dicere cum propheta domino.
Quia factus sum sicut uter
in pruina. iustificaciones
tuas non sum oblitus. Quibus-
cumque aut flamma caritatis
turbida viciorum flumina
obruuntur. audiunt a domi-
no. Quoniam habundauit iniquitas.
refrigescit caritas mul-
torum. Quo frigescente penitus
adherebat ipse petrus. qui a
se prioris ministros caiphe
calefieri cupiebat. quia tem-
poralis commodi solacium proside-
rat societate qua reprobat. Sed
iam mente respectus a domino iam
igne prauorum corpore tamen infide-
litatem corde relinquit. at post
resurrectionem domini scilicet igne
veritatis. fimbriis expressit

Sincordio archa[illegible] na primo

trine negacionis trina di
lectionis confessione pur
gavit. Tunc ergo comple
ta illa memorabili piscium
captura, cum venisset dominus
uidit cum condiscipulis suis pran
sus post hec et piscem suppo
situm et panem in [illegible] inflammauit amoris. Et quidam
surgentes falsum testimonium
ferebant aduersum
eum dicentes: Quia nos
audiuimus eum dicentem: Ego
dissoluam templum hoc manu
factum et per triduum aliud non
manufactum edificabo. Quo
modo ~~[illegible]~~ falsi testes sunt
sicut dicunt que dominus dixisse legimus? Sed falsus testis est qui non eodem sensu dic
ta intelligit quo dicuntur.
Dominus enim dixerat de templo
corporis sui. Sed et in ipsis ver
bis calumniantur. Et paucis
additis vel mutatis quasi
iustam calumniam faciunt.
Salvator dixerat: Soluite
templum hoc; isti commutant
et aiunt: Ego dissoluam templum
hoc manufactum. Vos inquit
soluite, non ego, quia illicitum
est ut ipsi nobis inferamus
mortem. Deinde illi vertunt: Et post triduum aliud non
manufactum edificabo, ut
proprie de templo iudaico dixisse

iudicaretur. Dominus autem ut
ostenderet animal vivum
et spirans templum, dixerat: Et ego
in triduo suscitabo illud. Aliud est
edificare, aliud suscitare. Et surgens
summus sacerdos in medium interrogauit
eum dicens: Non respondes quicquam ad
ea que tibi obiciuntur ab his? Ihesus autem
tacebat et nichil respondit. Ira
preceps et impaciens non inueniens
calumpnie locum excutitur de solio
pontifex, ut insaniam mentis motu
corporis demonstraret. Quanto ihesus
tacebat ad indignos responsione
sua falsos testes et sacerdotes im
pios, tanto magis pontifex furore
superatus eum ad respondendum prouocat,
ut ex qualibet occasione sermonis
locum inueniat accusandi. Nichilomi
nus ihesus tacebat. Sciebat enim quia
quicquid respondisset torqueret
ad calumpniam. Rursum summus
sacerdos interrogabat eum et dicit ei:
Tu es christus filius dei benedicti? Ihesus
autem dixit: Ego sum. In matheo
scriptum est quod interrogatus et ad
iuratus a pontifice si esset christus re
spondit: Tu dixisti. Quod marcus
posuit: Ego sum, ut videlicet ostenderet
tantum valere quod ei dixit ihesus: Tu dixis
ti, quantum si diceret: Ego sum. Et vi
debitis filium hominis a dextris
sedentem virtutis et venientem cum
nubibus celi. Si quis tibi in christo
omnes pagani et heretici [illegible]
[illegible] infirmitatis [illegible]

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tunclia est · Vide: quod per hoc filius
hominis ad dexteram dei patris ses
surus et ex partu virginis homo na
tus in sua ad celum nubibus est
maiestate venturus · Hic et apostolus
ad romanos aperta de se ipso dicens
quia humiliavit semetipsum factus
obediens usque ad mortem · mortem
autem crucis · Addidit atque ait ·
propter quod et deus illum exaltavit · et
donavit illi nomen quod est super
omne nomen · ut in nomine Jesu omne
genu flectatur · celestium terrestrium
et infernorum · et omnis lingua con
fiteatur · quia Jesus Christus in gloria est
dei patris / Summus autem sacer
dos scindens vestimenta sua ait ·
quid adhuc desideramus testes ·
Audistis blasphemiam / Quem
de solio sacerdotali furor excuss
erat · eadem rabies ad scindendas
vestes provocat · Scindit vestimen
ta sua ut ostendat iudeos sacerdotalem
gloriam perdidisse · et vacuam sedem
habere pontifices · Est et consuetudinis
iudaice est · ut cum blasphemiam
et quasi contra deum audierint scindant vesti
menta sua · Quod paulus quoque et bar
nabas cum in lycaonia deorum vel
ut honorabantur fecisse leguntur ·
Videndum autem quod non dedit honorem
de se accepit commodato fauod
apostoli statim ab angelo percussus est · Al
teri autem misterio factum est ut in
passione domini pontifex iudeorum sua

ipse vestimenta discinderet cum tuni
ca domini nec ab ipsis qui eum cruci
fixerunt militibus scindi potuerit ·
Figurabat enim quod sacerdotium iudeorum
pro sceleribus ipsorum pontificum esset
scindendum et a sui statu integrita
tis omnimodis solvendum · Soliditas
vero universalis sancte ecclesie que vestis
sui redemptoris solet appellari
numquam valet disrumpi quamvis pariter
et si iudei · si gentiles · si heretici
si mali catholici humilitatem domini
salvatoris contempnant · cuius usque
ad consummationem seculi multis cor
pora electionis invenerit · invio
lata sit perpetua castitas / Et
ceperunt quidam conspuere eum et vela
re faciem eius et colaphis eum cede
re et dicere ei prophetiza / Et ministri
alapis eum cedebant / Impleta
est hoc loco prophetia que ait · Dedi max
illas meas alapis et faciem meam
non averti a confusione sputorum · Et
quod tunc cesus est alapis sive colaphis
iudeorum cedit nunc blasphemiis
falsorum christianorum · Et nunc tunc
conspuitur est salivis infidelium
nunc usque vesanis nominetenus
fidelium exhonoratur · atque invitatur
colaphizis / Velaverunt autem faciem
eius non ut ipse illi scelera eorum videat
sed ut ab ipsis sicut quondam moysi
fecerunt gratiam cognicionis eius
absconderet · Si eum crederent moysi
crederent forsitan et domino · Quod

velamentum usque hodie manet sup-
er cor eorum non revelatum. nobis autem
in Christum credentibus ablatum est. Neque
enim frustra eo moriente velum tem-
pli scissum est medium. et cuncta que tota
legis tempore latuerant et abscondita
carnali ~~[struck]~~ Israeli fuerant.
novi testamenti cultoribus sunt pate-
facta sed et ipsorum archana. Denique
non dicunt ei prophetiza et nunc alios
eventus prophetiza quibus circumdederis qui te
percussit. quasi contumeliam fa-
cientes eius qui se a populo propheta volue-
rit haberi. Sed ipso dispensante quem
patitur omnia pro nobis fiunt ut
sicut Petrus hortatur Christo in car-
ne passo nos eadem cogitatione
armemur atque ad toleranda pro
nomine eius irrisionum opprobria
paremur. Et cum esset Petrus
in atrio deorsum venit una ex ancil-
lis summi sacerdotis. Et cum vidisset Pe-
trum calefacientem se. aspiciens illum
ait. Et tu cum Iesu Nazareno eras.
At ille negavit dicens. Neque scio
neque novi quid dicas. Quid est quod
prima eum prodit ancilla. cum viri
utique magis eum potuerint recognos-
cere. nisi ut et iste sexus peccasse
in necem domini videretur. et iste sexus
redimeretur per domini passionem. Et
ideo mulier resurrectionis accepit
prima mysterium et mandata
custodit ut veterem prevaricationis
aboleret errorem. Et exiit
foras ante atrium et gallus cantavit
De hoc gallicantu ceteri evangeliste tacent

non quod hic factum eum negaverit sicut et
multa alia alii silentio preterierunt que
alii narrant. Rursum autem cum vidisset
illum ancilla cepit dicere circumstan-
tibus. quia hic ex illis est. At ille
iterum negavit. Non hec eadem que
prius accusabat ancilla ex evidenti
est dicente ~~[struck]~~ Matheo apertissime do-
cente. autem illo iam videt eum alius
et ait. Hiis qui erant ibi et cetera.
In hac autem negatione Petri discimus
non solum ab eo negari Christum qui
dicit eum non esse Christum sed ab illo
etiam qui cum sit negat se esse christia-
num. Dominus autem non ait Petro disci-
pulum meum te negabis sed me
negabis. Negavit ergo ipsum cum
se negavit eius esse discipulum.
Et post pusillum rursum qui astabant
dicebant Petro. Vere tu ex illis es.
nam et Galileus es. Non quod alia
lingua Galilei quam Ierosolomite lo-
querentur qui utrique fuerunt Hebrei
sed quod unaqueque provincia et regio
suas ~~[struck]~~ proprietates ac vernaculum habeat
loquendi sonum vitare non possit.
Nam in actibus apostolorum cum hii quibus
sanctus spiritus insederat omnium gentium
linguis loquerentur. inter alios qui
de diversis mundi plagis admira-
bantur etiam illi qui habitabant Meso-
potamiam dixisse referuntur. Nonne ecce
omnes isti qui loquuntur Galilei sunt.
Et quomodo nos audivimus unusquisque
linguam nostram in qua nati sumus.
Et Petrus fratribus loquens in Iherusalem
et notum inquit factum est omnibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habitantibus Jherusalem ita ut appel
laretur ager ille lingua eorum Achelde
mach [illegible] lingua eorum. insuper quia
[illegible] nomine alio ille [illegible] est [illegible]
aliter vocabatur galli[lei]. ¶ Ille autem
cepit anathematizare et iurare
quia nescio hominem istum quem dicitis.
Et statim iterum gallus cantavit. ¶ Et hoc
scriptum sit [illegible] [illegible] [illegible] et sta
tum designat tempore. Unde Petrus
qui media nocte negavit ad galli
cantum penituit. qui etiam post
resurrectionem domini dominum [illegible] sub
luce illud quod ter negaverat
ter eque se amare professus est
quia nimirum quod in tenebris oblivionis
erraverat. [illegible] ad lucem re
meditatione correxit. et veniam
ad lucem adepta penitentia plene totum
quod [illegible] erexit. Sunt qui
non gallum aliquem doctorem intel
ligendum. qui nos [illegible] excitando
et sompnolentos [illegible] dicit. Et
vigilate iusti et nolite peccare.
¶ Et recordatus est Petrus verbi quod
dixerat ei Ihesus Priusquam gallus can
tet bis ter me negabis. et cepit
flere. ¶ [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] Petrus [illegible] inter [illegible] ut
[illegible] noctis negavit quem
[illegible] discipulos ad dei filium [illegible]
erat confessus. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] poterat agere peni
tentiam. sed egreditur foras ut [illegible]
[illegible] [illegible]. quatinus ab impiorum
consilio secretus sordes pavide ne
gationis liberis fletibus ablueret.

¶ Et confestim mane consilium facientes
summi sacerdotes cum senioribus et scri
bis et universo concilio vincientes Ihesum
duxerunt et tradiderunt Pilato.
Non solum ad Pilatum sed etiam ad Herode(m)
ductus est ut utrique eum illuderent. Et
cerne plenitudinem sacerdotum in
malo. Tota nocte vigilaverunt
ut homicidium facerent. et vinctum
tradiderunt Pilato. Habebant enim
hunc morem ut quem condempnassent
morti ligatum iudici traderent. Et
tamen notandum quod non tunc primum liga
verunt eum. sed mox comprehensum noc
te in orto ut Johannes declarat liga
verunt et sic adduxerunt eum ad
Annam primum. ¶ Et interrogavit eum
Pilatus Tu es rex Iudeorum. Pila
to nichil aliud criminis interroga
re nisi utrum rex Iudeorum sit.
arguitur impietatis iudei quod
ne falsum quidem aliquid verisimile
dicere potuerunt quod obicerent
salvatori. ¶ At ille respondens ait
illi. Tu dicis. Sic reddit ut et
verum dicat et sermo eius calumpnie
non pateret. Et attende quod Pila
to qui invitus ferebat sententiam aliquid
ex parte respondit. sacerdotibus
autem et principibus respondere no
luerit. indignos quos suo sermone
iudicavit. ¶ Pilatus autem rursum
interrogavit eum dicens. Non respon
des quicquam. Vide in quantis te ac
cusant. Ihesus autem amplius nichil
respondit. ¶ [illegible] quidem est

qui condempnat ihesum sine causa refert
in opprobrium iudeorum. Unde magistris sacerdotes ac-
cusant ihesum at iudices nullo voluit.
me cum dilucio dimitteret. apposi-
te crucis velitas differret.
Vociferati sunt at optaverunt libere ut
magis barrabam dimitteret eis.
Herent iudeis usque hodie sua pe-
ticio quam tanto labore impetrave-
runt data eis opcione quam
ihesum latronem. quam salvatorem interfectorem.
quam datorem vite elegerunt redemp-
torem: merito salutem perdiderunt
et vitam. et latronibus sese ac sedi-
cionibus in tantum subdiderunt ut et
patriam regnumque suum quam plus ihesum
amaverunt perdiderunt. et hactenus
eam quam vendiderunt sive anime sive
corporis libertatem recipere non me-
ruerunt. Pilatus autem iterum respondens
ait illis. Quid ergo vultis ut
faciam regi iudeorum. At illi ite-
rum clamaverunt. Crucifige eum.
Pilatus vero dicebat eis. Quid
enim mali fecit. Multas libera-
di salvatorem pilatus occasiones
dedit. primum latronem iusto comparando.
deinde inferens. quid ergo vultis
ut faciam regi iudeorum. Lucas
responderunt. Crucifigatur. non
statim acquievit. sed iniusta suggestio-
ne uxoris que mandaverat ei ut
matheus scribit nichil tibi et iusto
illi. ipse quoque videns quod eum dicit
mali fecit. hoc dicendo pilatus
absolvit ihesum. At illi magis
clamabant crucifige eum. Et

impleretur quod in vicesimo primo psalmo
dixerat. Circumdederunt me canes
multi. concilium malignancium obsedit me.
ysaias ~~[illegible]~~ quod in hac sua conviccione
et expectavi ut facerent iudicium
fecerunt autem iniquitatem et non iusti-
ciam sed clamorem. Et illud Iheremie.
facta est michi hereditas mea sicut leo
in silva. dederunt super me vocem
suam. Pilatus autem volens populo sa-
tisfacere dimisit illis barrabam
et tradidit ihesum flagellis cesum
ut crucifigeretur. Ihesus flagellatus
~~non ab alio~~ non ab alio quam ab ipso
pilato intelligendus est. Scribit ~~[illegible]~~ iuxta
apud iohannem Clamaverunt rursum
omnes dicentes. Non hunc sed bar-
rabam. Erat autem barrabas latro.
Tunc apprehendit pilatus ihesum et fla-
gellavit. et deinde subiungit
Et milites plectentes coronam
de spinis imposuerunt capiti
eius et cetera. Quod sepe non sem-
el atque non credendum est militibus
ad illudendum tradidisse. ut sacra
in penis et opprobriis cunctis iudeis
morte eius ultro finire desisterent
hec autem scriptum est ut quia scriptum erat
multa flagella peccatorum. illo fla-
gellato a nobis a verberibus libera-
remur. dicente scriptura. flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
Milites autem duxerunt eum in
atrium pretorii et convocant totam
cohortem et induunt eum purpura
et imponunt ei plectentes spineam

corona. Et ceperunt salutare eum: Ave
rex Iudeorum. Milites quidem quoniam
rex Iudeorum fuerat appellatus et hoc
ei scribe et sacerdotes crimen obiecerant
quod sibi in populo Israhelitico usurparet
imperium illudentes hoc faciunt ut nu-
datum pristinis vestibus induant purpura
qua reges veteres utebantur. Et pro dya-
demate ponunt ei coronam spineam
pro sceptro regali dant calamum ut
Matheus scribit et adorant quasi regem.
Nos autem hec omnia mistice intelligamus.
Nam sicut Chayphas dixit expe-
dit unum hominem mori pro omnibus nesci-
ens quid diceret, sic et isti quamvis
fecerunt licet alia mente fecerunt tamen
nobis qui credimus sacramenta tribue-
bant. Notandum autem quia pro eo quod
Marcus ait et induunt eum purpura
Matheus ita posuit et exuentes
eum clamidem coccineam circumdederunt
ei. Ubi intelligitur quod Matheus ait cla-
midem coccineam circumdederunt ei
hoc Marcum dixisse indutum purpura.
Pro regia enim purpura clamis illa
coccinea ab illudentibus adhibita
erat et quia rubra quedam purpura coc-
co simillima. Potest etiam fieri
ut purpuram etiam Marcus commemora-
verit quam clamis habebat quamvis
esset coccinea. Mistice autem in
purpura qua indutus est dominus ipsa eius
caro quam passionibus obiecit in-
sinuatur. De qua premissa dixerat prophe-
ta: Quare ergo rubrum est indu-
mentum tuum et vestimenta tua
sicut calcantium in torculari. In
corona vero quam portabat spineam

nostrorum susceptio peccatorum quia mortalis
fieri dignatus est ostenditur iuxta
quod precursor ipsius testimonium ei perhi-
bens ait: Ecce agnus dei ecce qui
tollit peccata mundi. Nam spinas in
significatione peccatorum poni solere
testatur ipse dominus qui prothoplas-
to in primum plasmasse dicebat: Ter-
ra tua spinas et tribulos germina-
bit tibi. Et David de apostata dicit: Versa
tua punctiones et aculeos viciorum
procreare non desistit. Et vero
iuxta evangelium Luce dominus apud Herodem
alba veste induitur, in ceteris evangeliis
a militibus Pilati sub coccinea sive
purpureo habitu illusus esse perhi-
betur. Collata utraque narratione
convenientia et castitatis assumpte
humanitatis. In albis vero veritas
passionis et quam ad gloriam regni
in amoribus sui peculiaris expri-
mitur. Sicut enim purpura colo-
re sanguinis qui pro nobis effusus
est imitatur ita habitus regni quod
post passionem intravit nobis quoque in-
tradendum pariter significat. Verum
quia dixit apostolus: Quicumque enim in Christo
baptizati estis Christum induistis, et Ysa-
ias: Deus de electis omnibus his velut
ornamento vestieris. Potest in hoc
vero duplici habitu duorum quidem
sua probroso secundum ipsius diu electorum
gloriosissimo omnis electorum eius
multitudo que in martirio venera-
dos et cetera fidelium plebe dis-
tinguit aptissime designat.
Alba enim veste induitur ut munda

nostrorum confessione cordat. Purpura sine corpore vestit, sed in triumpho victoriosorum martirum gloriatur. Et percutiebant caput eius arundine et conspuebant eum et ponentes genua adorabant eum. Et hec fecerunt milites pilati hec usque hodie faciunt heretici et pagani milites cotidie dyaboli. [illegible] eum caput [illegible] qui caput eius christum percutiunt qui eum verum deum esse denegant. Et quia per arundinem scripta solent confici: qui arundine caput christi feriunt qui divinitati illius contradicentes errorem suum confirmare auctoritate sacre scripture conantur. Expuunt in faciem eius qui eius presentiam gratie verbis execrandis [illegible] infamia [illegible] respuunt et ihesum christum in carne venisse denegant. Et hi milites eum quasi deum sceptrum falso [illegible] adorabant. Sunt hodie qui [illegible] vesanie qui eum recta fide et deum vere adorant sed perversis actibus mores verba eius quasi fabulosa despiciunt ac promissa regni illius temporalibus illecebris longe postponunt. Et educunt illum ut crucifigerent eum. Et angariaverunt pretereuntem quempiam Simonem cyreneum venientem de villa patrem alexandri et rufi ut tolleret crucem eius. Magni hic opinionis fuisse Simon iste videtur cum filii eius quasi iam noti omnibus designantur.

eo nomine. Sed tamen dum eum non videat [illegible] ihesus [illegible] portasse [illegible] Simon [illegible] baiulasse refertur. Primo namque a domino portata ac deinde simonem quem cyrenites forte [illegible] habuerunt portanda imposita est. Et hoc congruo satis ordine mysterii. quia [illegible] christus passus pro nobis relinquens nobis exemplum ut sequamur vestigia eius. Et quia simon iste non ierosolimita sed cyreneus esse perhibetur. Cyrene enim libie civitas est ut in actibus apostolorum legimus. recte per eum gentes designantur que quondam peregrini et hospites testamentorum nunc obediendo crucis [illegible] facti sunt cives et domestici dei, sicut alibi dicit [illegible] Simon obediens [illegible] interpretatur. Nec pretermittendum quod idem Simon de villa venisse refertur. Villa enim grece pagus dicitur. unde paganos appellamus eos quos a civitate dei alienos et quasi urbem [illegible] conversationis [illegible] Sed de pago Simon egrediens crucem portat post ihesum cum gentes paganis ritibus derelictis vestigia dominice passionis obediendo complectuntur. Et perducunt illum in golgotha locum quod est interpretatum calvarie locus. Extra urbem et foris portam loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum et calvarie id est decollatorum

totum suppositum nomine. Propterea autem
ibi crucifixus est dominus. ut ubi primum
erat area dampnatorum erigerentur
vexilla martirum. Et quod pro nobis
maledictum crucis factus est et flagel-
latus et crucifixus. sic quod odium salu-
tis quod prius in nocentes erat nocentes cruci-
figerent. ut ubi habundavit peccatum super-
habundaret gratia. Et dabant ei bibere
myrrhatum vinum et non accepit. Marcus
loquitur ad literam. Ego plantavi te vi-
neam meam veram quomodo facta es in
amaritudinem vitis aliene. Myrrha
racemis amarum vinum facit et comprimat
dum ihesum ut impleatur quod scriptum est
dederunt in cibum meum fel. et in siti
mea potaverunt me aceto. Quod
autem dicitur et non accepit vel secundum ma-
theum non gustavit noluit bibere hoc
indicat quod gustaverit quidem pro nobis
mortis amaritudinem sed tercia die resur-
rexerit. Quod autem ait marcus quod non
accepit intelligitur non accepit
ut biberet gustavit autem ut matheus
testis est. Ut quod idem matheus ait
noluit bibere hoc marcus dicens non
accepit. tamen autem [illegible] gusta-
verit sed ergo quod ait marcus myrrha-
tum vinum intelligendum est matheum
dixisse cum felle mixtum. Fel enim
pro amaritudine posuit et myrrhatum
vinum amarissimum est quamquam fieri
possit ut et fel et myrrha vinum
amarissimum redderent. Et crucifigen-
tes eum diviserunt vestimenta
eius mittentes sortem super eis quis quid
tolleret. Hec eadem evangelista ple-
nius exponit quod scilicet milites cum

in quatuor partes imposuit sed nunquam
divideret de tunica que inconsutilis
erat desuper contexta per totum sor-
tem miserunt. Quadripartita autem
vestis domini quadripartita eius figu-
rat ecclesiam toto scilicet quatuor partibus
constat terrarum orbe diffusam et
omnibus eisdem partibus equaliter id est concorditer
distributam. Tunica vero illa sorti-
ta omnium partium significat unitatem que cari-
tatis vinculo superimmunitionem
via et supereminens scientie et super omnia
precepta cum merito vestis cum sig-
nificatur desuper contexta perhibetur
in spiritu autem quod vero dei gratia quam
data est id est Sit quippe in uno
ad omnium [illegible] pars omnibus placent
quod et dei gratia in unitate ad omnes
pervenit et non pars mittit. Nos posse
[illegible] mundus sed occulto dei iudicio
cedit. Et quod sicut ait apostolus vetus
homo noster simul crucifixus est cum
illo ut evacuetur corpus peccati ut
ultra non serviamus peccato. Quamdiu
agunt opera nostra ut evacuetur corpus
peccati quamdiu exterior homo corrumpitur
ut interior renovetur de die in
diem tempus est crucis. Hec sunt eius
opera bona quidem tamen adhuc labo-
riosa quorum merces requies
est. Ideo dicitur spe gaudentes
ut requiem futuram cum hilaritate
in laboribus operemur. ~~[illegible]~~
Hanc hilaritatem signat crucis latitu-
do in transverso ligno ubi figuntur
manus. Per manus enim opera intelligimus

[margin:] construct. [illegible] ca-
tas [illegible]

per latitudinem hilaritatem operantis que
ista sunt angustias. Per altitudinem
autem cui caput adiungitur expectacio
retribucionis de sublimi iusticia dei
qui reddet unicuique secundum opera sua. hiis
quidem qui secundum tolleranciam boni operis
gloriam et honorem et incorrupcio
nem querentibus vitam eternam. Itaque et
ea longitudo qua totum corpus extenditur
ipsam tolleranciam significat. Unde
longanimes dicuntur qui tollerant.
Profundum quod terre infixum est se
cretum sacramenti prefigurat. Recor
daris nisi fallor que verba apostoli in
ista significacione crucis expedita
ubi ait In caritate radicati et
fundati ut possitis comprehendere cum
omnibus sanctis que sit latitudo longi
tudo altitudo et profundum. Erat
autem hora tercia et crucifixerunt
eum. Et hic quis arbitretur horam sex
tam dominum crucifixum. a sexta autem
horam tenebras factas usque ad
nonam ut competenter intelligatur. Sed
hora vero qua crucifixus est usque ad
tenebras factas. Et posset quidem
hoc rectissime intelligi nisi iohan
nes diceret hora quasi sexta pila
tum sedisse pro tribunali in loco qui
dicitur lithostratos hebraice autem
gabatha. Sequitur enim Erat
autem [struck] parasceue hora
quasi sexta et dicit iudeis Ecce
rex vester etc. Sequitur hora quasi
sexta pilato sedente pro tribuna
li traditus est crucifigendus iu

pasche

deis. Quomodo hora tercia crucifixus
est sicut verba marci non intelligen
tes quidam putauerunt. Sed dicen
dum erat marcus et crucifigentes
eum diuiserunt vestimenta eius. Si
cut eius rei gestae voluit commemo
rare. sufficeret dicere erat autem ho
ra tercia. Ut quid adiunxit et cru
cifixerunt eum nisi quia voluit aliquid
recapitulando significare. quod
quesitum inueniretur cum scriptura ipsa
illis temporibus legeretur quibus uni
verse ecclesie notum erat qua hora dominus
ligno suspensus est. Unde posset
huiusmodi vel error corrigi vel men
dacium refutari. Sed quia sciebat a
militibus dominum crucifixum non a iudeis
occulte ostendere voluit eos magis
crucifixisse qui clamauerunt ut
crucifigeretur quam illos qui ministe
rium principi suo secundum suum
officium prebuerunt. Intelligitur ergo
fuisse hora tercia cum clamauerunt
iudei ut dominus crucifigeretur et verissi
me demonstratur tunc eos crucifixisse
quando clamauerunt. Maxime quia
nolebant videri se hoc fecisse. et propterea
eum pilato tradiderant. quod eorum verba
satis indicant secundum iohannem. Quod
ergo maxime videri fecisse nolebant hoc
eos hora [struck] tercia fecisse marcus oste
dit verissime indicans magis fuis
se domini interfectores linguas iudeorum
quam militum manus. Erat titulus
cause eius inscriptus rex iudeorum.
Titulus positus super crucem eius in quo scrip
tum erat rex iudeorum aliud ostendit
quod nec occidendo efficere potuerunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

simulitate et cerimonias declinet
ad formam sui servus tradatum crucis
videas. Sicut enim esurire et siti
re et fatigari non erat proprie divinitatis
sed corporales passiones ita et quod dicitur
ut quid me dereliquisti corporalis
vocis erat proprium. quia solet humana natura
corporis mutationem velle et sibi conjunc
ta vita fraudari. licet enim et ipse sal
vator dicebat hoc. sed ipse ostendebat
corporis fragilitatem manens utique
et sapientia dei. Ut homo quoque loquitur
meas circumferens motus quod a peri
culis positi a deo deseri nos putamus.
ut homo turbatur. ut homo plorat
ut homo crucifigitur. Unde clamat
tum est. ad hoc accepit. pro nobis li
berando carne indutus est. Et quidam
de circumstantibus audientes dicebant
Heliam vocat iste. Non omnes sed quosdam
quos arbitror milites fuisse ro
manos non intelligentes proprietatem he
braici sermonis. sed eo quod dixit
heli. heli. putantes heliam ab eo vo
catum. Clamant iudeos qui hoc dixe
runt intelligere voluerint. et hoc mo
do sibi solito faciunt ut deum imbecil
litatis infament qui helie auxilium
deprecetur. Currens autem unus et
implens spongiam aceto circumponensque
calamo. potum dabat ei dicens. Sine
videamus si veniat helias ad deponen
dum eum. Quam ob causam dum acetum
sit potum datum iohannes ostendit plenius
dicens Postea sciens ihesus quia iam
omnia consummata sunt. ut consummaretur
scriptura dicit Sitio. Vas ergo positum erat
erat aceto plenum. Illi autem spongiam
plenam aceto ysopo circumponentes
obtulerunt ori eius. Videns quoque quod
consummata sunt omnia que oportebat ut
fierent antequam acciperet acetum
traderet spiritum. atque ut hoc etiam consum
maretur quod ait. et in siti mea pota
verunt me aceto. sitio inquit. ac si
hoc eis diceret. Hoc minus fecistis
date quod estis. Iudei quippe ipsi erant
acetum degenerantes a vino patri
archarum et prophetarum tanquam de pleno
vase de iniquitate mundi huius im
pletum cor habentes velud spongiam
cavernosis quodammodo atque tor
tuosis latibulis fraudulentum. Ysopus
autem cui circumposuerunt spongiam
aceto plenam. quia herba est hu
milis et pectus purgat. ipsius christi
humilitatem convenienter accipimus
quam circumdederunt et se circumvenisse
putaverunt. Unde illud in psalmo
Asperges me ysopo et mundabor.
Ipsius namque humilitate mundamur.
quia nisi humiliasset semetipsum fac
tus obediens patri usque ad mortem
mortem autem crucis. non utique sanguis
eius in peccatorum remissionem hoc est
in nostram mundationem fuisset effusus.
Per arundinem vero cui imposita
est spongia scriptura significatur. que im
plebatur hoc facto. Sicut enim lin
gua dicitur vel greca vel latina vel alia
quelibet sonum significantem que lingua
promitur. sic arundo dici potest littera
que arundine scribitur. Sed signi
ficantius sonos vocis humane usitatius

pressit hoc dicit. Et certum quod unus hoc
fecit potuit usitato locucionis mo-
do plurali numero significari. Quod
vero latro reliquus unus latronum Dominum
blasphemat dicens si tu es Christus
salvum fac temetipsum et nos. alter
vero et illum digna increpacione redar-
guit. et Dominum fideli supplicacione
precatur dicens Domine memento mei
cum veneris in regnum tuum usque
hodie geritur in ecclesia videmus enim
mundanis tactis afflictionibus vexa-
tos et falsi christiani illi quidem conficta
mente dominice passionis sacramenta
gestant ad presentis vite gaudia
cupiunt liberari a Deo at qui sim-
plici intencione cum apostolo non gloriari
nisi in cruce Domini nostri. ita po-
nunt a penitibus cupiunt optare
vivi ut spiritum suum in manus Domini
commendent animis unaque cum
ipso regnum celestis desiderent cer-
tissime. Unde bene illi qui fide
dubia Dominum probabat funditus
est contemptus a Deo neque ulla respon-
sione dignus habitus. Et vero
precibus illius qui eternam ab eo salutem que-
rebat. pia mox Deus exaudicio-
ne suscipere dignatus est. quia nimi-
rum quicumque in tribulacionibus pa-
ti temporalia tantum a Deo solatia
respiciunt et temporalibus se privant et
eternis gaudiis privat. Qui vero at-
tendit bona patrie celestis sus-
pirat ad hec absque ulla dubie-
tate cum ipso misericordie perducitur.
Et facta hora sexta tenebre fac-
te sunt per totam terram usque in horam nonam.

Clarissimum mundi lumen retraxit
radios suos ne aut pendentem videret
Dominum. aut impii blasphemantes sua
luce fruerentur. Et notandum quod Dominus
sexta hora hoc est excessione a cetero
mundi sole crucifixus sit. diluculo
autem hoc est oriente iam sole resur-
rectionis sue misterium celebravit.
Statum cum temporis signavit quod
effectu operis exhibuit. quia mortuus
est propter peccata nostra. et resurrexit
propter iustificationem nostram. Ita et
Adam peccante scriptum est. quia audie-
rit vocem Domini Dei deambulantis in paradi-
so ad auram post meridiem. Post meri-
diem namque inclinata luce solis
ad auram vero refrigescente ferno-
re caloris. deambulans autem audie-
batur. qui ab hora peccati recesse-
rat. Racionis igitur divine dis-
pensationis ordo poscebat ut eodem
temporis articulo quo tunc Adam paradisi
ianuam obclauserat. nunc latroni
Dominus penitenti ianuam paradisi resera-
ret. et qui hora primus Adam peccando
mortem huic mundo invexit. eadem
hora secundus Adam morte moriendo des-
truxerit. Et hora nona excla-
mavit Ihesus voce magna dicens.
Heloy heloy lamazabatani. Quod
est interpretatum Deus meus ut quid dere-
liquisti me. Ut quod in principio
vicesimi primi psalmi scriptum est illud quod
in medio versiculi legitur respi-
ce in me suppletum est. Legitur enim
in hebreo Deus meus Deus meus quare
me dereliquisti. Ne miremini ...

ut eum in regno non haberet. quem cum ma
iestatissima et eminentissima potesta
te secundum sua opera redditurum sit. Vnum in
passione canit. Ego autem constitutus sum
rex ab eo super montem sanctum eius. Quem
apte etiam cum rex sit et pontifex sed
cum eximiam patri sue carnis hostiam
in altari crucis offerret. regis quoque
quam pontificis dignitatis titulo prefulget.
ut cunctis legere hoc est audire et vi
dere volentibus insinuaret. quod perver
sis patibulo non perdiderit sed quod
confirmavit potius et corroboravit
imperium. Et cum eo crucifigunt duos
latrones. vnum a dextris et aliud a
sinistris eius. Latrones qui cum domino cru
cifixi sunt inde crucifixi. significant
eos qui sub fide et confessione Christi
vel agone martirii vel quolibet con
tinentie arctioris instituta subeunt.
Sed quicumque hec pro eterna sola retri
butione gloria gerunt. hii consorto dex
tri latronis merito ac fide designa
tur. Et qui sive humane laudis intui
tu seu qualibet minus digna inten
tione mundo abrenunciant. non im
merito blasphematoris ac sinistri
latronis mentem imitantur. et acta
de quibus dicit apostolus. Si tradidero corpus
meum ut ardeam. si dedidero omnes fa
cultates meas in cibos pauperum. si
alia plura virtutum opera facere
aut dona gratie spiritualis accepisse
videar. caritatem autem non habeam
nichil mihi prodest. Beati autem qui
sua opera domini et opera eiusdem mente
quiunt. Beati qui persecutionem patiuntur
propter iusticiam quoniam ipsorum est regnum
celorum. Et impleta est scriptura quae dicit

Et cum iniquis reputatus est. Et praetereuntes blasphemabant eum. moventes capita sua et dicentes. Vah qui destruis templum et in tribus diebus aedificas: salvum fac temetipsum descendens de cruce. Similiter et summi sacerdotes

illudentes ad alterutrum cum scribis
dicebant. Alios salvos fecit seipsum
non potest salvum facere. Sed nolentes
confitentur sibi et pontifices quod alios
salvos fecerit. Itaque vos vestra conde
nat sententia. Qui enim alios salvos
fecit fecit. utique si vellet seipsum
salvare poterat. Christus rex Israel
descendat nunc de cruce. ut videa
mus et credamus. Fraudulenta pro
missio. Quid enim est plus de cruce ad
huc viventem descendere. an de
sepulchro mortuum resurgere.
Surrexit et non creditis: ergo et
iam si de cruce descendisset similiter
non crederetis. Et qui cum eo cruci
fixi erant conviciabantur ei. Quo
modo crucifixi erant cum eo conviciabantur
ei. quando quidem unus eorum conviciatus
est secundum lucae testimonium. alter et compes
cuit eum. et in deum credidit. nisi
intelligamus matheum et marcum
breviter perstringentes hunc locum pluralem
pro numero pro singulari posuisse
sicut in epistola ad hebreos legimus
pluraliter dictum. clauserunt ora leo
num. cum solus daniel significatur
intelligi. et pluraliter dictum secti
sunt. cum de solo ysaia traditur.
Quid autem usitatius loqui genera qua
ut dicat aliquis et rustici cum insul
tant etiam si unus insultet.
Quid enim est quod lucas de uno
non manifestavit si illi dixissent
ambos latrones conviciatos domino tamen
et si possit sub uno plurali numero intel
ligi. Quod vero dictum est latrones vel qui
cum eo crucifixi erant nec additum
est ambo non solo si ambo fecissent

tissime divinis linguis scriptura vo-
carudine dei. quoniam ostentatio eo
magis est misterii figurata. ¶ Ihesus
autem emissa voce magna exspiravit.
Quod hic voce magna dixerit Lu-
cas apte designat. Pater in ma-
nus tuas commendo spiritum meum. Et
hec magna dicens exspiravit. Quod
vero scribit iohannes quia cum accepis-
set ihesus acetum dixit consummatum
est. et inclinato capite tradidit
spiritum. intellige illud quod ait consummatum
est. et illud et inclinato capite tradi-
dit spiritum. emissa est illa vox mag-
na quam tacuit iohannes. ceteri autem
tres commemoraverunt. ¶ Et velum
templi scissum est in duo a summo usque deor-
sum. Scinditur velum templi. et archa
testamenti et omnia legis sacramen-
ta que tegebantur apparuerunt atque
ad populum transierunt nationum. Quem
etenim dictum fuerat notus in iudea
deus in israel magnum nomen eius.
Nunc autem exaltatus super celos deus
et super omnem terram gloria tua.
Et in eundo prius dixit. in via gen-
tium ne abieritis. post passionem vero
suam euntes docete omnes gentes.
¶ Videns autem centurio qui ex
adverso stabat quia sic clamans ex-
pirasset ait. Vere hic homo filius
dei erat. Manifesta causa miraculi
centurionis exponitur. quia videns dominum
sic exspirasse. hoc est spiritum emisisse
dixerit. Vere homo hic filius dei
erat. Nullus enim habet potestatem e-
mittendi spiritum nisi qui animarum condi-
tor est. Et hoc considerandum quod cen-
turio ante crucem in ipso scandalo
passionis verum dei filium confitetur et magis
in ecclesia predicaturam creaturam. Unde merito
per centurionem fides ecclesie designatur
que velo misteriorum celestium per mortem
domini reserato continuo ihesum et vere iustum
hominem et vere dei filium synagoga tacente
confirmat. ¶ Erant autem et mulieres
de longe aspicientes. inter quas erat
maria magdalene. et maria iaco-
bi minoris. et ioseph mater et salome.
et cum esset in galilea sequebantur eum.
et ministrabant ei. ¶ Iacobum minorem
dicit iacobum alphei qui et frater domini
dicebatur. eo quod esset filius marie matertere
domini. cuius in ewangelio suo meminit iohannes
dicens. Stabant autem iuxta crucem ihesu
mater eius et soror matris eius ma-
ria cleophe. Mariam autem cleo-
phe vocat. eam dicit a patre sive a
cognatione. Vocabatur vero minor ra-
cionis ad distinctionem maioris iacobi
videlicet filii zebedei. qui inter primos
apostolos vocatus et electus a domino. Con-
suetudinis autem iudaice fuit. nec
ducebatur in culpam more gentis anti-
quo. ut mulieres de substancia sua victum
atque vestitum preceptoribus ministra-
rent. Hoc quia scandalum facere po-
terat in nationibus. paulus ~~abiecisse~~
abiecisse se commemorat. Nunquid non
habemus potestatem sorores mulieres
circumducendi sicut et ceteri apostoli. sed
Ministrabant autem domino de substancia
sua ut meterent eorum carnalia. cuius
illi metebant spiritualia. Non quo
indigeret cibis dominus creaturarum
sed ut typum ostenderet magistrorum ~~X~~
quod victu atque ~~victu victu~~ vestitu et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

discipuli deberent et ceteri. Et videas
quales comites habuerit. maria mag
dalena a qua septem demonia eiecerat
et maria iacobi et ioseph mater mat
tera sua et alias quas in textu ewan
gelistis legimus. Et cum iam sero esset
factum quia erat parasceue quod est ante
sabbatum venit ioseph ab arimathia
nobilis decurio. Decurio vocatur qui
sit de ordine curie et officium curie
administret qui etiam curialis ad
...[illegible] munera curia solet appel
lari. Arimathia autem oppidum ramatha
theam ciuitas helcane et samuelis
in regione thamnitica iuxta dios
polim. Parasceue vero grece latine
dicitur preparatio. Quo nomine iudei qui inter
grecos morabantur sextam sabbati que
nunc a nobis sexta feria vocatur appel
labant eo quod in illa que requiei sabba
ti necessaria erant preparare solerent
iuxta hoc quod de manna preceptum
est sexto autem die colligetis duplum
et cetera. Unde quia inter romanos viuunt
iudei usitatius eam latine cena
pura cognominant. Prima quoque sexta
die homo factus et tota est mundi creatura
perfecta. septima autem conditor ab ope
re suo requieuit unde et hanc sabbatum 1
voluit appellari. Unde salvator eadem
sexta die crucifixionis sue sacramentum restau
rationis impleuit ac statim percep
to aceto quod crucifixores obtulerant dixit consummatum est.
hoc est sexta die quod pro mundi restaura
tione suscepi iam totum est opus exple
tum. sabbato autem in sepulchro requies
cens resurrectionis que octaua die
ventura erat expectabat euentum. Ubi
nunc sit deuotionis ac beate re
dunionis [illegible] exemplum quos in hac

quidem sexta seculi etate pro nobis
pati et velut in medio mundi est crucifi
gi. in septima vero etate idest cum lecti
quibus debitum soluunt corpora quiescunt
animas cum christo in pace
cum deo manent. et post bona opera
opera quiescunt. Donec octaua tandem
veniente etate etiam corpora ipsa
resurrectione glorificata cum animabus
simul incorruptione eterne here
ditatis accipiant. Venit ma[illegible]
ioseph ab arimathia nobilis decurio
qui et ipse erat expectans regnum
dei. Et audacter introiuit ad pilatum
et petiit corpus ihesu. Magne quidem
iste ioseph esse dignitatis ad seculum
sed maioris apud deum meriti fuisse
laudatur. Talis namque conscientie debe
bat esse qui corpus domini sepeliret.
qui et per iustitiam meritorum tali mi
nisterio dignus esset. et per nobilita
tem potentie secularis facultatem
posset obtinendi ministrandi. Non enim
quilibet ignotus aut mediocris ad
presidem accedere. et crucifixi corpus
poterat impetrare. Ioseph autem
mercatus est sindonem et deponens
eum inuoluit sindone. Et ex sim
plici sepultura domini ambitio diuitum
condempnatur. qui nec in tumulis quidem
possunt carere diuitiis. Possumus autem
~~[illegible]~~ iuxta intelligentiam spiritualem
hoc sentire quod corpus domini non auro
non gemmis et serico sed linteo
mundo puro inuoluendum sit quamquam
et hoc ~~[illegible]~~ significat quod ille in
sindone munda inuoluat ihesum.

qui pura eum mente susceperit.
Hinc ecclesie mos obtinuit ut sac
rificium altaris non in serico neque in
panno tincto sed in lino terreno cele
bretur. sicut corpus domini in sindone
munda sepultum est. ut habetur in
gestis pontificalibus a beato papa
Silvestro legimus esse statutum.
Et posuit eum in monumento
quod erat excisum de petra et advol
uit lapidem ad hostium monumenti.
De monumento domini fertur quod
nostra etate de Ierosolimis Brita
niam veniens quod domus fuerit
rotunda de subiacente rupe ex
cisa. tante altitudinis ut intro consis
tens homo vix manu extenta
culmen posset attingere. quod introi
tum ab oriente. cui lapis ille
magnus advolutus atque imposi
tus est. In cuius monumenti parte
aquilonari sepulcrum ipsum id est
locus dominici corporis de eadem petra
factus est septem pedes lon
gitudinis trium vero palmorum men
sura cetero pavimento altius
eminens. qui videlicet locus non de
super sed a latere meridiano per totum
patulus est unde corpus inferebatur. Co
lor autem eiusdem monumenti ac
loculi rubicundo et albo dicitur esse
permixtus. Maria autem Magdale
ne et Maria Ioseph aspiciebant
ubi poneretur. In luca legimus quod
stabant omnes noti eius a longe et
mulieres que secute erant eum
... quod notis ihesum post deposi
tum eius corpus ad sua remeantibus

sole mulieres que arcius amabant
funus subsecute quo poneretur
inspicere curabant ut ei tempore congruo
munus possent devotionis offerre.
Sed et hactenus sancte mulieres di
scentes dominice operationis fa
ctum eo ante habentes et quo maioris
sibi conscie fragilitatis. eo maiori
salvatoris amore ferventes pas
sionis eius vestigiis in hoc seculo
quo requies est preparanda futura dili
genter obsignant et si forte valeat
imitandi pia curiositate quo ordine
sit eadem passio completa perdiscunt.
Et cum transisset sabbatum. Maria
Maria Magdalene et Maria Iacobi
et Salome emerunt aromata ut
venientes ungerent eum. In evange
lio scriptum est quod revertentes
a monumento paraverunt aroma
ta et unguenta. et sabbato quidem si
luerunt secundum mandatum. Mandatum
quippe legis erat ut sabbati silentium
a vespera usque ad vesperam serva
retur. Ideoque religiose mulieres
sepulto domino quam diu licebat operi
adesse usque ad solis occasum in unguentis
preparandis erat occupate ut lucas
scribit. et quod pre angustia tempo
ris opus complere nequibant. festi
naverunt mox transacto sabbato
id est occidente sole ubi operandi
licentia remeaverat. emere
aromata sicut marcus refert. ut
venientes mane ungerent corpus
eius. Neque enim vespere sabbati
appropinquante iam noctis articulo

monumentum adire valuerunt.
Et valde mane una sabbatorum
veniunt ad monumentum orto iam sole.
Una sabbatorum prima dies est a die
sabbatorum id est requiecionis qua nunc
diem dominicam propter resurreccionem domini
salvatoris mos ecclesiasticus appellat.
Idipsum autem est vel una sabbati sive
una sabbatorum legimus. id est una
die sabbatorum hoc est requiecionis
que in sabbatis custodiebatur. Ergo
due mulieres que dominum fuerant secute
cum aromatibus ad monumentum ve
niebant et ei quem viventem dilexerant
etiam mortuo studio humanitatis ob
sequuntur. Et nos ergo mortuum qui est mor
tuus credentes si odore virtutum refer
ti cum opinione bonorum operum dominum
querimus ad monumentum profecto illius
cum aromatibus venimus. Quod
autem valde mane mulieres vene
runt ad monumentum orto iam sole i.
cum iam celum ab orientis parte
albesceret quod non fit nisi sole
oriente vicinitate more historie
magnum fervorem dilectionis et devo
cionem domino suam caritatis ostendit.
More intellectum vero misticum nobis
dat exemplum illuminata facie dis
cussisque viciorum tenebris ad odorem
bonorum operum deo et orationum
suavitatem offerre. Et dicebant
ad invicem quis revolvet nobis lapidem
ab ostio monumenti. Et respicientes
viderunt revolutum lapidem. Erat
quippe magnus valde. Et cum lapis
per angelum revolutus sit matheus
sufficienter exponit. Qui revolucio lapidis

misticum reseracionem sacramentorum
Christi que velamine littere legalis tege
batur insinuat. Lex enim in lapide scrip
ta est cuius ablato tegmine gloria resur
rexionis ostensa est et abolicio mortis
atque ac vita nobis speranda perpetua
toto cepit orbe predicari. Et intro
euntes in monumentum viderunt iu
venem sedentem in dextris coopertum
stola candida et obstupuerunt.
Introeuntes ab oriente in domum
illam rotundam que in petra est excisa
viderunt angelum sedentem ad meri
dianam partem loci illius ubi positum
fuerat corpus ihesu. Hoc enim erat
in dextris. quia nimirum corpus
quod supinum iacens caput habebat
ad occasum. dexteram necesse est habe
ret ad austrum. Scribit autem matheus
quod angelus qui revolvit lapidem ab
ostio monumenti primo viderunt
super ipsum lapidem sedentem. qui eas
intrare in locum ubi dominus erat posi
tus iusserit et videre quod iam resur
rexisset a mortuis. Scribit lucas
quod intrantes in monumentum duos an
gelos ibi stantes viderunt.
Ille ergo mulieres angelos vident
que cum aromatibus venerunt quia vi
delicet mentes superne cives aspiciunt
que cum virtutibus ad dominum deum per sancta
desideria proficiscuntur. Notandum vero
nobis est quidnam sit quod in dextris
sedere angelus cernitur. Quid namque per
sinistram nisi vita presens. Quid
vero per dexteram nisi vita perpetua
signatur. Unde scriptum est. Leva eius

i. eternit.

sub capite meo et dextera illius
amplexabitur me. Sinistra namque
dei est vite prosperitate videlicet
vite presentis quam sub capite posuit
quia intentione summi amoris pre-
mit. Dextera vero dei est amplexi
quia sub eterna eius beatitudine tota
devotione continetur. Recte igitur re-
demptoris nostri id presentis vite cor-
ruptionem transierat. Vere angelus
qui nunciare perhennem eius vitam vene-
rat in dextera sedebat. Qui stola
candida coopertus apparuit. quia
festivitatis nostre gaudia nunciat.
Candor etenim vestis splendorem
nostre denunciat solempnitatis. Nostre
dicamus an sue? Sed ut fatea-
mur verius. et sue dicamus et nostre.
Illa quippe redemptoris nostri resur-
rectio et nostra festivitas fuit quia
nos ad immortalitatem reduxit.
Et angelorum festivitas extitit quia
nos revocando ad celestia eorum
numerum implevit. In sua ergo ac
nostra festivitate angelus albis
vestibus apparuit. quia dum nos per
resurrectionem domini ad super-
na reducimur. celestis patrie damp-
na reparantur. Sed quid venien-
tes feminas affatur audiamus.
Nolite expavescere. Ihesum queritis naza-
renum crucifixum. surrexit non est hic.
Ecce locus ubi posuerunt eum. Nolite
inquit expavescere. Ac si aperte di-
cat. Paveant illi qui non amant ad-
ventum supernorum civium. pertimescant
qui carnalibus desideriis pressi

ad eorum se societatem pertingere posse
desperant. Vos autem cur pertimescitis
qui vestros concives videtis. Unde et Matheus
angelum apparuisse describens ait.
Erat autem aspectus eius sicut fulgur
et vestimenta eius sicut nix. In fulgu-
re etenim terror timoris est. in nive autem
blandimentum candoris. Quia vero
omnipotens deus terribilis est peccatoribus. et
blandus iustis. recte testis resurrecti-
onis eius angelus et fulgure vultus
et in candore habitus demonstratur. ut
de ipso sua specie et terreret reprobos
et mulceret pios. Ihesum queritis naza-
renum. Ihesus latino eloquio salutaris
id est salvator interpretatur. At vero
multi hoc nomine tunc dici poterant
non tamen substancialiter sed nuncupative.
Ideo et locus subiungitur. ut de quo
Ihesu dictum sit manifestetur. Nazarenum.
Et causam protinus subdit. Crucifixum.
Atque addidit. surrexit non est hic.
Non est hic dicit per presenciam carnis. qui
tamen nusquam deerat per presenciam maiesta-
tis. Sed ite dicite discipulis
eius et petro quia precedit vos in gali-
leam. Querendum nobis est cur nomina-
tis discipulis petrus designatur ex
nomine. Sed si hunc angelus nominatim non
exprimeret qui magistrum negaverat
venire inter discipulos non auderet.
Vocatur ergo ex nomine ne desperaret ex
negacione. Qua in re considerandum
nobis est cur omnipotens deus eum quem cuncte
ecclesie preferre disposuerat ancille
voce pertimescere et seipsum negare
permisit. Quod nimirum magne ac-
tum pietatis dispensacione cognoscimus

ut is qui futurus erat pastor ec-
clesie in sua culpa disceret qualiter
aliis misereri debuisset. Prius
itaque audit eum sibi et tunc preposuit
ceteris. ut ex sua confirmitate agnos-
ceret quam misericorditer aliena infir-
ma tolleraret. Sed ite et dicite disci-
pulis eius et petro quia precedit vos in ga-
lileam. ibi eum videbitis sicut dixit
vobis. Galilea namque transmigratio
facta interpretatur. Iam quippe redemptor
noster a passione ad resurrectionem. a
morte ad vitam. a pena ad gloriam.
a corruptione ad incorruptionem
transmigraverat. Et prius post
resurrectionem in galilea a disci-
pulis videtur. quia resurrectionis eius
gloriam post leti videbimus. si modo
a viciis ad virtutum celsitudinem trans-
~~[illegible]~~ migramus. Qui ergo in sepul-
chro nunciatur in transmigratione
ostenditur. quia is qui in mortificatione
carnis agnoscitur. in transmigratione
mentis videtur. At ille exeuntes
fugerunt de monumento. invaserat
enim eas tremor et pavor. et nemini
quicquam dixerunt. timebant enim. Merito
movet quod marcus scribat et nemini
quicquam dixerunt. cum dicat lucas et
regresse a monumento nunciaverunt
hec omnia illis undecim et ceteris omnibus
Et mattheus exierunt cito de mo-
numento cum timore et gaudio mag-
no. currentes nunciare discipulis
eius. nisi intelligamus ipsorum angelorum
neminem ausas aliquid dicere fuisse. id
est respondere ad ea que ab illis audi-
erant aut certe custodibus quos iacentes

viderunt. Nam quod gaudium quod mattheus
commemorat non repugnat timori de quo
marcus dicit. Debemus enim utrumque
in illarum animo factum intelligere. etiam
si ipse mattheus de timore non diceret.
Surgens autem ihesus mane prima sabbati
apparuit primo marie magdalene
Hec apparicio quo et ubi facta sit io-
hannes plenissime dicit. Surrexit
autem dominus mane de monumento in quo
sero id facto erat depositus ut adim-
pleretur id in psalmo. Ad vesperam de-
morabitur fletus. et ad matutinum
leticia. Sepultus quoque sexta sabbati
que dicitur parasceue circa horam vespertinam su-
perveniente nocte sabbati non nocte sequen- ac die
ti a monumento positus. sic die tercia
id est mane prima sabbati surrexit. Non
ergo nisi uno die in sepulchro et
duabus noctibus iacuit. quia lucem
sue simple mortis tenebris duple
nostre mortis adiunxit. Ad nos quippe
venit qui in morte spiritus et carnis
tenebamur. Unam ad nos suam id est car-
nis mortem detulit et duas nostras
quas invenit soluit. Si enim utramque
ipse susciperet nos a nulla liberaret.
Sed unam misericorditer suscepit et
iuste utramque damnavit.
Simplam suam duple nostre contulit et
duplam nostram moriens subegit.
Apparuit [illegible] primo marie mag-
dalene de qua eiecerat septem demonia. Illa
vadens nunciavit hiis qui cum eo fue-
rant lugentibus et flentibus. Sicut a princi-
pio mulier auctor culpe viro
fuit. ita nunc executor erroris ita
nunc que prius mortem gustaverat
resurrectionem prior vidit. Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in conspectu nature apud virum oppro-
brium sustineret quam culpa viro tras-
fuderat. transfudit et gratiam con-
tra mulier sicut quam viris lugentibus
ac flentibus leticiam dominice resurrec-
tionis prima nunciavit. A septem de-
monibus curata et mundata ut con-
misse viciis plena fuisse. sed ab his
omnibus divino munere mundata consig-
net. et ubi habundavit peccatum super-
habundasse gratiam monstret. Septi-
mo Marie Magdalene omnis universitate
fidelium misterium ponitur Sicut enim a septem
demonibus curata fuit et ab omnibus
erat liberata sceleribus. sic a resurgen-
te a mortuis dominum vidit. Ne quis
digne peccatores de amissione venia
desperare videntur cum quam tot ac tali-
bus quondam erat subdita viciis, in tan-
to culmine subito merito fidei ac
dilectionis est promota. ut ipsis evan-
gelistis atque apostolis Christi prima ipsa
ministraverit patrate resurrectio-
nis evangelizare. Et illi audien-
tes quia viveret et visus esset ab ea non
crediderunt Quod resurrectionem
domini discipuli tarde crediderunt
non tam illorum infirmitas quam nostra
ut ita dicam futura firmitas fuit.
Ipsa namque resurrectio illis dubitan-
tibus per multa argumenta monstrata
est. quam dum nos legentes agnosci-
mus quid aliud quam de illorum dubi-
tatione solidamur. Minus enim mihi
Maria Magdalena prestitit que citius cre-
didit quam Thomas qui diu dubitavit
Ille etenim dubitando vulneris cica-
trices tetigit et de nostro pectore du-
bitationis vulnus amputavit. Post hec
autem duobus ex eis ambulantibus osten-
sus est in alia effigie euntibus in villam
Et illi euntes nunciaverunt ceteris nec
illis crediderunt. Quod hic breviter sig-
nat Lucas exponit latius. quod autem dicit
Marcus ostensus est in alia effigie
hoc aperit dum Lucas quia oculi eorum
tenebantur ne eum agnoscerent
donec [illegible] cum illo in castel-
lum quo ibat et ponentes eum in mensa
sicut peregrino tandem cognoverunt in
fractione panis Qui sicut idem
Lucas subiungit reduxit surgentes
eadem hora regressi sunt in Ierusalem
et invenerunt congregatos undecim
et eos qui cum ipsis erant dicentes quia
surrexit dominus vere et apparuit Si-
moni Et ipsi narrabant que gesta
erant in via et quomodo cognoverunt
eum in fractione panis Quod autem
ait Marcus nunciaverunt ceteris nec
illis crediderunt. cum Lucas dicat
quia iam inde loquebantur quod surrexisset
et apparuisset Simoni. quid intelli-
gendum est nisi aliquos fuisse ibi
qui hoc nollent credere. Sunt autem que non
dicat pretermisisse Marcus que Lu-
cas narrando explevit. hoc est
quod cum illis loquutus fuerit Ihesus ante
quam agnoscerent eum et quomodo eum
in fractione panis agnoverint. quando
quidem modo ut dixi eis apparuisse
in alia effigie euntibus in villam.
Novissime [illegible] et illis [illegible]

nauerunt testes ut illi crederent qui possent indicare quem non agnouerat. aut possent agnoscere quibus alia effigies eius apparuerat. Quod quoniam eum agnouerit ut indicare posset maria sine dubio permisit. Et ideo indicare conceditur est. ut assuescamus dicente ewangelista more ita committere non quod non viderat et quidem certum quod viderat ut eius qui visum in hac consideratione non habet non aliunde maior error oriatur. quod putat eos non crederent. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit et exprobrauit incredulitatem illorum et duritiam cordis quia hiis qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Quod non nouissime qui eum vltimo eum non viderunt. Novissimum apparicionem illud est quod domini apostoli in terra viderunt quando ascendit in celum quod factum est quadragesimo die post eius resurrexionem. Unde quia ideo tunc exprobratum erat quod non credidissent eis qui eum viderant resurrexisse quia eum et ipsi post resurrexionem tociens eum viderant. Illud quoque accipiamus per multas demonstraciones eius quibus se discipulis presentatus est. eum enim nouissime recumbentibus illis undecim apparuisse id est ipso quadragesimo die et quia iam erat ab eis ascensurus in celum hoc eius illo die maxime exprobrare voluisse quod

hiis qui viderant eum resurrexisse non crediderant antequam ipsi eum viderent. cum utique post ascensionem suam predicantibus illis ewangelium gentes que non viderunt fuerunt credituri. Post illam ipsam exprobrationem sequitur ait idem marcus. Et dixit eis. Euntes in mundum universum predicate ewangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. qui vero non crediderit condempnabitur. Hac igitur predicaturi qui qui non crediderit condempnabitur. cum et utique non crediderint qui non viderunt nomen ipse primitus fuerat obiurgandi quod antequam dominum vidissent non crediderunt eis quibus dominus apparuisset. Quod vero dicit eis euntes in mundum universum predicate ewangelium omni creature. Utique si creature omnium insensatis rebus vel brutis animalibus fuerat predicandum ut de eo discipulis diceretur predicate omni creature. Sed omnis creature nomine pro omni natione gentium designari. Ante etenim dictum fuerat in viam gentium ne abieritis nunc autem dicitur predicate omni creature. ut scilicet prius a iudea apostolorum repulsa predicatio tunc nobis in adiutorium fieret cum hanc illa ad dampnationis sue testimonium superba repulisset. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. qui vero non crediderit condempnabitur. Fortassis unusquisque apud semetipsum

dicat ego iam credidi. salvus ero. Verum dicit si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est que in hoc quod verbis dicit moribus non contradicit. Hinc enim est quod de quibusdam falsis fidelibus paulus dicit. Qui confitentur se nosse deum. factis autem negant. Hinc iohannes ait. Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. Sed autem dixit quod vero non crediderit condempnabitur. quid hic dicimus de parvulis qui per etatem adhuc credere non valent. Nam de maioribus nulla questio est. In sancta ergo salvatoris per alios parvuli credunt sicut ex aliis et illa que in baptismo remittuntur peccata traxerunt. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo demonia eicient linguis loquentur novis. serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint non eis nocebit. Super egros manus imponent et bene habebunt. Numquid quia ista signa non facimus non credimus. Sed hec necessaria in exordio ecclesie fuerunt. Ut enim fides credendi cresceret. miraculis fuerat nutrienda. quia et nos cum arbusta plantamus tamdiu eis aquam fundimus quousque ea in terra convaluisse videamus. At si semel radicem fixerint irrigatio cessabit. Hinc est enim quod paulus ~~ait~~ dicit. Lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus. Habemus de istis signis atque virtutibus que adhuc subtilius considerare debeamus. Sancta quippe ecclesia cottidie spiritualiter facit quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes eius cum exorcismi gratiam manum credentibus imponunt et habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt. quid aliud faciunt. nisi demonia eiciunt. Et fideles quique qui iam vite veteris secularia verba derelinquunt sancta autem misteria insonant. conditoris sui laudes et potentiam quantum prevalent narrant. quid aliud faciunt nisi novis linguis loquuntur. Qui dum bonis suis exhortacionibus maliciam de alienis cordibus auferunt. serpentes tollunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt sed tamen ad operacionem pravam minime pertrahuntur. mortiferum quidem est quod bibunt sed non eis nocebit. Qui quotiens proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt. dum eis tota virtute concurrunt. et exemplo sue operacionis illorum vitam roborant qui in propria actione titubabant. quid aliud faciunt nisi super egros manus imponunt ut bene habeant. Que nimirum miracula tanto maiora sunt quanto spiritualia. tanto maiora sunt quanto per hec non corpora sed anime suscitantur. Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum. et sedet a dextris dei. Videndum nobis est quid est quod marcus ait sedet a dextris dei Et stephanus dicit video celos apertos et filium hominis stantem a dextris dei. Quid est quod hunc marcus sedentem stephanus vero stantem se videre testatur. Sed scimus quod sedere iudicantis est stare vero pugnantis vel adiuvantis. Quia ergo redemptor

noster assumptus in celum et
nunc omnia videat. et ad com-
modum vindex omnium veniet. Sunt
post assumptionem marcus sedem
desedit. et post ascensionis
sue gloriam vindex in fine vide-
bitur. stephanus vero in laborum
certamine positus stantem vidit.
quem adiutorem habuit. quia
ut iste in terra persecutorum cru-
delitatem vinceret. pro illo de
celo illius gratia pugnavit. Illi autem profecti predicaverunt
ubique domino cooperante et ser-
monem confirmante sequentibus signis.
Quid in his considerandum est.
quid memorie commendandum. nisi
quod preceptum obedientia. obedientiam
vero signa secuta sunt. Inter
notandum quod evangelista sanctus marcus
quanto tardius ceteris scribere inchoa-
vit. tanto in longiora scribendo
tempora porrexit. Sed neque
de nativitate domini virginis. aut
precursoris eius. neque de infantia
vel pueritia muliebri corum
aliis communibus. neque de divi-
nitate salvatoris altius scri-
bens. exceptis quod eum de capite
evangelii sui filium dei nominat.
Ab tempore evangelice predicationis
quod per iohannem factum est cepit.
et ad illud usque tempus narrando
pervenit. quo apostoli eidem evangelium
ubique toto predicando dissemi-
naverunt per orbem. Restat
sane questio non minima. quod
scripserit eidem evangelista dixisse
angelum mulieribus ite dicite
discipulis eius et petro quod precedet
vos in galileam ibi eum videbitis
sicut dixit vobis. nec tamen ibi
visum a discipulis dominum in nullo post-
hec evangelii sui loco retulerit. solus
Et quidem matheus abiisse discipulos
dicit in galileam in montem ibique
dominum vidisse et adorasse. et
preceptum ab eo accepisse eundi
docendi. baptizandi omnes gentes
in nomine patris et filii et spiritus sancti.
Attamen ceterorum aliorum evan-
gelistarum scripta docent eum
sepius ante visum discipulis manifestum
ipso die resurrectionis eius in hie-
rosolimis et in castello emaus.
Quare ergo specialiter se in gali-
leam precessurum. et ibi a discipulis
videndum predixit. eum neque
ibi solum neque ibi primum fuerit
visus. Videamus ergo cuius
mysterii gratia secundum matheum
et marcum resurgens ita man-
davit. precedam vos in galileam.
ibi me videbitis. Quod et si
completum est. tamen post multa
completum est. cum sic mandatum sit
quasi sub predictionis necessitate
ut aut hoc solum aut hoc primum
expectaretur fieri debuisse.
procul dubio ergo quia eo ... est ipsa
non evangeliste narrant quod ita
factum sit. sed angelus [illegible] mandato
domini. et ipsius domini. evangeliste
autem narrant quod ita ab angelo

et a domino dictum sit completione dominici accipiendum est. Galilea namque interpretatur vel transmigratio facta vel revelatio. Prius itaque secundum transmigrationis significationem quid aliud occurrit intelligendum precedit vos in Galileam ibi eum videbitis sicut dixit vobis, nisi quia Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad gentes, quibus apostoli predicantes evangelium nullo modo crederentur nisi eis ipse dominus viam in cordibus hominum prepararet. Et hoc intelligimus precedet vos in Galileam. Quod autem gaudentes mirarentur disruptis et eminentibus difficultatibus aperiri sibi ostium in dominum per illuminationem fidelium, hoc intelligitur ibi eum videbitis, id est ibi membra eius invenietis, ibi vivum corpus eius in eis qui vos susceperint agnoscetis. Secundum illud autem quod Galilea interpretatur revelatio non iam in forma servi intelligendum est, sed in illa in qua equalis est patri, quam promisit apud Iohannem dilectoribus suis cum diceret: Et ego diligam eum et ostendam meipsum illi. Non utique secundum id quod iam videbant et quod etiam resurgens cum cicatricibus non solum videndum sed etiam tangendum postmodum ostendit, sed secundum illam ineffabilem lucem qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, secundum quam lucet in tenebris et tenebre eam non comprehenderunt. Illuc nos precessit unde ad nos veniens non recessit, et quo nos precedens non deseruit. Illa erit revelatio tamquam vera Galilea cum similes ei erimus et videbimus ibi eum sicuti est. Ipsa erit etiam beatior transmigratio ex isto seculo in illam eternitatem, si eius precepta sic amplectamur ut ad eius dexteram segregari mereamur. Tunc enim ibunt sinistri in combustionem eternam, iusti autem in vitam eternam. Hinc illuc transmigrabunt et ibi eum videbunt quomodo non vident impii. Tollatur enim impius ut non videat claritatem domini, et impii lumen non videbunt. Hec est autem, inquit, vita eterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Ihesum Christum. Sic in illa eternitate cognoscetur, quo servos perducet per formam servi ut liberi contemplentur formam domini.

Explicit expositio Bede presbiteri in evangelium Marci evangeliste.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

... bede presbiteri ad accam ...

Incipit prologus bede presbiteri ad accam episcopum in acta apostolorum.

Domino in christo desiderantissimo et vere beatissimo acce episcopo. Beda perpetuam in domino salutem. Accepi crebérrimas beatitudinis tue litteras quibus me commonere dignatus es ne mentis acumen inerti ocio torpere et obdormire permittam sed meditandis scrutandisque cotidie scripturis ~~...~~ vigilanter indefessus insistam. Et post exposicionem apocalipsios sancti ewangeliste iohannis quam fratris nostri eusebii rogatu tribus libellis complexam mox tibi transcribendam destinavi: in explanacionem quoque beati ewangeliste luce mei vestigia ingenii quantum valeam studiosus impendam. Quod quia facere nec dum potui necessitatibus videlicet immensitate ... et obstrepencium causarum ... quas ~~...~~ melius nosti necessitate prepeditus: ne tamen tue postulacionis contempnere auctoritatem: quod interim potui feci. Misi enim opusculum in actus apostolorum quod ante non multos dies edidi et velocissime quantum tempus dederat ne tua sacrosancta voluntas impediretur emendatum: in quo breviter multa inviciari ubi ea que vel mistice gesta vel obscurius dicta videbantur potius dilucidare temptavi. In quo meo opusculo cum alii plurimi fidei catholice scriptores. tum maxime arator sancte romane ecclesie subdiaconus. qui ipsum ex ordine librum heroico carmine percurrens. non nullos in eodem metro allegorie flores admiscuit occasionem michi tribuebat. vel alia exhinc colligendi. vel eadem planius exponendi. Actus ergo apostolorum ut beatus ieronimus ait. nudam quidem sonare videtur historiam et nascentis ecclesie infanciam texere. sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum. cuius laus est in ewangelio animadvertimus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam. Ex quibus nos aliqua iuxta modulum mee parvitatis exposituri. primo admonere curavimus ipsum ewangelistam lucam ut dictum est iuxta tradicionem veterum ecclesie tractatorum medicine artis fuisse peritissimum. et magis grecas litteras scisse quam hebreas. Unde sermo eius tam in ewangelio quam in actibus apostolorum comptior est et secularem redolet eloquenciam. magisque testimoniis grecis utitur quam hebreis. Ex quo accidit quod maxime miror et pro ingenii tarditate vehementissimo stupore percussus. nescio perscrutari. Qua racione cum in hebraica veritate a diluvio usque ad abraham decem generaciones inveniantur. ipse lucas qui spiritu sancto calamum regente nullatenus falsum scribere potuit. pro generacionibus iuxta lxx interpretes adiecto caynan in ewangelio ponere maluerit. Ideo autem in ewangelii proemio dicit sibi visum esse ex ordine diligenter scribere. quia multi conati sunt. Sed eos non debemus accipere. quorum in ecclesia nulla extat auctoritas. quia id quod conati sunt implere minime potuerunt. Iste autem non plus usque ad resurrectionem assumptionemque domini perduxit narracionem suam. ut inter quatuor auctores ewangelice scripture dignum suo labore habeat locum. Verum eciam deinceps que per apostolos gesta sunt quae sufficere credidit ad

caynan

... und Stadt ... Düsseldorf

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

discernendam fidem legentium vel au-
dientium. ita scripsit. ut solus eius li-
ber fide dignus haberetur in ecclesia
de apostolorum actibus narrans.
reprobatis omnibus qui non ea fide
qua oportuit. facta dictaque aposto-
lorum scribere ausi sunt. Eo quippe quo
scripserunt marcus et lucas. quando
solum ab ecclesia christi. deriuata iam ab ip-
sis adhuc in carne manentibus
apostolis probari potuerunt. Sed
dei nutu gerebatur ut non solum
apostoli qui viderunt. sed et di-
scipuli qui auditu didicerant / sancta
christi dicta atque conscriberent. quatenus
sequentibus ecclesie doctoribus ea que non
viderant predicandi scribendique fi-
ducia pariter et auctoritas preberetur.
Actibus vero apostolorum et precipue beati
pauli cuius individuus in peregri-
nando comes extitit beatus lucas.
sicut videlicet ipse exposuit. Quo-
rum omnis textus quantum ex aliorum
historiis animaduertere potuimus con-
tinet annos xxviii idest tyberii ce-
saris annos iiii. gaii annos quattuor. claudii annos 13[?]
cuius principis tempore petrus
ano 2o. apostolus romam venit. et quarto
anno fames facta. octavo sunt anno
iudei roma expulsi. Item nero-
nis annos quattuor. quorum duos extre-
mos beatus paulus rome in libera
mansit custodia. Ex quo intelli-
gimus in eadem ~~[illegible]~~ urbe
librum esse compositum. Itemque ut per
iudeorum quoque reges eadem tem-
pora discernam. Herodes philip-
pus et lisanias tetrarche prefue-
runt annis sex. Herodes rex qui
et agrippa qui cesaree periit an-
vii nos sex. Agrippa filius eius sub
quo paulus romam missus est.
annos quidecim[?]. Cuius restat
usque ad subversionem ierosolimo-
rum annos xii. Hec distinctius expo-
suimus. ut cum eiusdem libelli
revoluas historiam. quid sub quo
tempore gestum sit. evidenter agno-
scere possis. Misi autem et expo-
sitiunculam epistole beati iohannis evan-
geliste cuius magnam partem
ex omeliis sancti augustini lati-
suauitate diffusam compendiosus
breuiator excerpsi. Nonnulla
vero in ea etiam proprio sudore
subtexui. In quo utroque opere si
quid quod placeat utilitatis inve-
neris. deo donanti ascribe. si quid
displicuit. mee fragilitati compa-
Explicit prologus. tere.

Incipit expositio eiusdem bede presbiteri in actus apostolorum

Primum quidem sermonem
feci de omnibus o theo-
phile que cepit ihesus
facere et docere. De om-
nibus se dicit christi factis et dictis in
evangelio scripsisse. non quod
omnia comprehendere potuerit. ne
sit contrarius iohanni qui ait. Multa
quidem et alia signa fecit ihesus
in conspectu discipulorum suorum que
non sunt scripta in libro hoc.
Sed quod de omnibus elegerit
unde faceret sermonem que iudica-
vit apta et congrua sufficere
officio dispensationis sue. Theo-
philus interpretatur dei amator
vel a deo amatus. Quicumque ergo
dei amator est ad se scriptum
credat. sic hic anime que lucas
medicus scripsit inveniat salu-
tem. Et notandum quod ait que
cepit ihesus facere et docere. Primo
facere postea docere. Quia ihesus
bonum doctorem instituebat nulla
nisi que faceret docuit. Unde in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diem qua precipiens apostolis per
spiritum sanctum quos elegit assump
tus est. Per hyperbaton legendum
Usque in diem qua assumptus est
precipiens ante assumptionem id est
precepta dans apostolis que vel
hic vel in evangeliis leguntur.
Est ergo sensus. Scripsi de
Ihesu a tempore quo cepit signa
facere et docere usque in diem
qua eisdem consummatis unde
venerat redijt. Per dies quadragin
ta apparens eis et loquens de
regno dei. Et convescens. Recte
ad astruendam dominus fidem sue
resurrectionis sepius suis apostolis
post passionem suam vivus appa
ret cibos sumit eandemque quam
a mortuis suscitaverat palpan
dam carnem exhibet. Sed alti
ori misterio per hanc quadragin
ta dierum cum discipulis conversa
tionem significat se occul
ta presencia que promiserat
impleturum. Ecce ego vobiscum
sum omnibus diebus usque ad con
summacionem seculi. Iste enim nu
merus hanc temporalem ter
renamque vitam vel propter quatuor
anni tempora vel propter quatuor
ventos celi designat. Nam po
stquam consepulti fuerimus cum Christo
per baptismum in mortem quasi rubei
maris calle transito. necessarium
in hac solitudine dominum habemus
ductorem qui nos ad celestia vere
perducat et magnificus sue dena
rio remunerans penitencia spiritus sancti
quasi veri iubilei quiete bea
tificet. Vos autem baptizabimini
spiritu sancto non post multos hos
dies. Nondum fuerant apostoli
baptizati non tamen aqua sed
spiritu sancto quos intelligimus iam
fuisse baptizatos sine baptismo
hominis ut nonnulli arbitrantur.
sed quod magis credibile est
baptismo Christi. Neque enim myste
rium baptizandi defugeret ut ha
beret baptizatos servos per quos
ceteros baptizaret qui non defu
git memorabilis illius humi
litatis misterium quando eis la
vit pedes. Cum ergo dicet dominus
quia Iohannes quidem baptizavit
aqua. nequaquam subiunxit vos
autem baptizabimini sed vos ba
ptizabimini spiritu sancto. Quia ne
que apud nos sequaces eorum qui
usque hodie baptizant in etiam alii
quam Iohannes id est in aqua baptizare puta
rent. sed tamen invocato Christi nomine
adest interior virtus spiritus sancti.
qui homine aqua tribuente bap
tizatorum animas simul et corpora
purificet quod in Iohannis baptis
mo non fiebat. Nondum enim erat
spiritus datus. quia Ihesus nondum
fuerat glorificatus. Sequitur. Igi
tur qui convenerant interrogabant
eum dicentes. Domine si in tempore
hoc restitues regnum Israel. Qui
apparens eis locutus est de regno
dei. Quibus quoque spiritum non post mul
tos dies promisit adventurum.
consequenter eum de eodem regno
percunctantur [illegible] unum videlicet
modo adveniente spiritu sancto in pre
senti restituendum. an in futuro
seculo reservandum credere debe
ant. Carnales enim adhuc
discipuli resurrectione Christi
completa. continuo regnum
Israel credebant esse venturum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eius ad cleophas ait Nos autem
sperabamus quia ipse esset
redempturus israel. Et ewan-
gelista premisit quia dominum iero-
zolimam venturo existimarent
quod confestim regnum dei
manifestaret. Sed oportebat
impleri prophetiam qua patri ca-
nens ait Tu vero repulisti et
despexisti et distulisti xpm tuum.
Repulit eum et despexit filium
pater. qui cum in passione dese-
rit loquentem. Deus meus
deus meus quare me dere-
liquisti. Distulit autem eum ut
quem sui illo tempore regna-
turum putabant expectent in
die iudicii in sua maiestate
venturum. Unde et ipse dominus spi-
ritualem israel et regnum cele-
ste a prophetis fuisse promissum
insinuans ait Non est vestrum
nosse tempora vel momenta
que pater posuit in sua potesta-
te. Illius inquiens regni tam
secretum tempus est ut patris tan-
tummodo sciencie pateat. Et
cum dicit non est vestrum nosse
scire: ostendit quod et ipse sci-
at cuius omnia sunt que patris
sunt. Sed non expedit fore
mortalibus nosse ut semper in-
certi de adventu iudicis sic
cotidie vivant quasi die alia
iudicandi sint. Sed accipietis
virtutem supervenientis spiritus sancti
in vos et eritis michi testes in
iherusalem etc. Et cum superve-
niet inquit in vos spiritus sanctus
nequaquam regnum israel sive reg-
num dei in israel ut putatis af-
feret. sed nobis virtutem de
me testificandi prebebit. Ta-
tumque regni illius tempora lon-
ge sunt ut prius non solum
bethlehem iherozolimorum urbem
verum omnes iudee fines de-
hinc autem et proxime gentis
samarie et ad extremum novis-
simos quoque per circuitum mundi
terminos ewangelii fama pe-
netrat. Et cum hec dixisset
videntibus illis elevatus est.
Marcus quidem aliam domini
locutionem commemorans ait
Et dominus quidem ihesus postquam
locutus est eis assumptus est in
celum. Sed quia lucas signi-
ficacius adiecit cum hec dixisset
elevatus est: ostendit profecto
illis quos commemoraverat ser-
monibus expletis dominum asce-
disse ad celos. Et nubes sus-
cepit eum ab oculis eorum. Ubi-
que creatura suo creatori prestat ob-
sequium. Astra indicant nas-
centem. paciente obnubuntur. sus-
cipiunt nubes ascendentem:
redeuntem ad iudicium comita-
buntur. Ecce duo viri astiterunt
iuxta illos in vestibus albis.
Albe vestes exaltacioni magis
congruunt quam humiliacioni. Et
ideo domino ascendente in albis
vestibus angeli apparent qui
nato domino in albis vestibus ap-
paruisse non dicuntur. Quia qui in
nativitate sua apparuit deus
humilis in ascensione sua
ostensus est homo sublimis
Recte et locus congruit dum

his qui in [humili] pura ciuitatecula natus
est homo. de monte sublimi regre-
ssus est ad celum. Hic ihesus qui
assumptus est a uobis in celum. Ob
duas illas causas angeli uidentur
ut uidelicet ascensionis tristiciam
regressionis commemoratione conp-
lacarent. et ut uere in celum illum
ire monstrarent. et non quasi in
celum sicut heliam. *Sic ueniet
quemadmodum uidistis eum euntem
in celum.* Id est in eadem forma
carnis atque substancia ueniet
iudicaturus in qua uenerat
iudicandus. Cui profecto immor-
talitatem dedit. naturam non
abstulit. Cuius eterna est gloria ac
diuina. que quondam in monte
tribus discipulis apparuit.
peracto iudicio ab omnibus sanctis
uidebitur. quando tolletur impius
ne uideat gloriam dei. *Tunc reuer-
si sunt in iherusalem a monte
qui uocatur oliueti.* Dominus et
saluator noster principe tene-
brarum deuicto in locum pacis et
luminis fideles ducit meritoque
in monte crismatis ascendit sanctum
promissionibus spiritum. cuius nos
unctio docet de omnibus. *Qui
est iuxta iherusalem sabbati
habens iter.* Iuxta historiam indi-
cat montem oliuarum spacio mi-
liarii ab urbe iherusalem esse
distinctum. Sabbato enim iuxta
legem plus quam mille passus
incedere non licebat. Iuxta al-
legoriam uero qui gloriam domini ad

patrem ascendentis intus intue-
ri merebitur. et spiritus sancti pro-
missione ditari. hic sabbati
itinere urbem perpetue pacis
ingreditur. eritque ei iuxta ysaiam
sabbatum ex sabbato. Quia
qui hic cessauit a peruersis
operibus illic quiescit in celesti
retributione. At contra qui in
hoc seculo quasi per tempus
sex dierum salutem operari
neglexerit. illo perpetue quie-
tis tempore de finibus urbis
iherusalem excludetur. illud
ewangelicum contempnens edicte
ne fiat fuga uestra hieme
uel sabbato. Et sequitur.
*Et cum introissent in cenaculum
ascenderunt ubi manebant.*
Locum in superiori designat. quo-
niam a terrena conuersatione
sublati ad superiora sacramenti
studiumque conscenderant. *Iacobus
alphei et symon zelotes et iu-
das iacobi.* Putant quidam
duos fuisse apostolos iacobi
uocabulo nuncupatos. iacobum
uidelicet zebedei et iacobum
alphei. tercium uero iacobum fratrem
domini non apostolum sed episcopum
fuisse ierosolimorum. Quod
nequaquam uerum est sed iuxta
ewangelicam fidem eundem
iacobum filium alphei apostolum
prefuisse ierosolimis. Frater [dni]
est qui sic dictus est eo quod fue-
rit marie matertere domini filius.

maria gat cleo phe

Cuius Iohannes evangelista me
minit. Stabant autem iuxta
crucem domini mater eius et
soror matris eius maria cleo
phe a patre sive a familia cog
nominans. Quis et iacobus frater domini
non apostolus sed tertius iaco
bus esse dicatur cum et paulus
eum nominet apostolum. Alium autem
inquiens apostolorum vidi neminem
nisi iacobum fratrem domini. Et evan
gelista marcus eundem non
tertium sed alterum appellat dicens
Erant autem et mulieres de
longe aspicientes inter quas
erat maria magdalene et
maria iacobi minoris et ioseph
mater et salome. Cum enim
maior et minor non inter tres
sed inter duos soleant proferre
distantiam. minor iacobus al
phei appellatur ad distinctionem
maioris qui est filius zebedei
Lege librum beati ieronimi adver
sus elvidium. Simon autem
zelotes ipse est qui in evange
lio scribitur chananeus. Cana
quippe zelus interpretatur. Erat
enim de vico galilee cana
ubi aquam dominus convertit in
vinum. et post fratrem suum iaco
bum ierosolimorum rexit ecclesiam
centum et viginti annorum sub
traiano crucem ascendit. Con
sobrinus iste secundum carnem salva
toris fuisse dicebatur. quia
cleophan fratrem ipsius fuisse
ioseph egesippus contestatus

est. Iudas vero iacobi idest frater
iacobi. idem est qui in evange
lio vocatur thadeus. missusque
est edissam ad abgarum regem
osrohene ut ecclesiastica tradit
historia. Sequitur. Hii omnes
erant perseverantes unanimiter
in oratione. Unanimiter in oratione
perseverant qui adventum spiritus sancti
expectant. Spiritus enim sanctus dis
cipline effugiet fictum. Et
ideo quicumque eius promissa
cupierit accipere dona perseve
rantie debet instare precibus fra
terna caritate conditis. Erat
autem turba hominum fere centum viginti.
Hii centum viginti ab uno usque ad
quindecim paulatim et per incre
menta surgentes quindecim gra
duum numerum efficiunt. qui per
utriusque legis perfectionem in psal
terio mistice continetur. et in
quo vas electionis apud petrum
ierosolimis commorabatur. Oporte
bat enim ut sacramentum quod le
gislator minimus exhibuit. hoc
nove gratie predicatores suo nu
mero designarent. Viri fratres
oportet impleri scripturam
quam predixit spiritus sanctus. In
undenario numero petrus apostolos
remanere noluit. Omne enim
peccatum undenarium est. quia
dum quis perversa agit precepta
decalogi transit. Unde quia nu
lla nostri iustitia per se innocens
est. tabernaculum quod arcam instare

dnm continet intus videremus
velis tilicinis desuper obvelat
Numerumque apostolorum duodena
rium petrus reintegrat ut per
duas sanctuarii partes ter cen
quatuor decies diapondius gemi
quam verbo predicabat etiam nu
mero servarent: et qui mundo
quadriformi fidem sancte trinitatis
predicaturi erant domino dicente
ite docete omnes gentes bap
tizantes eos in nomine patris et
filii et spiritus sancti iam operis perfe
ctionem nunc quasi sacramento
firmarent. Iuxta altiorem autem
quoque intellectum: dampnum quod
ecclesia in falsis fratribus patitur ante
nus ex parte maxima pro
ducat incrementum. Et tum in fine
mundi populus iudeorum qui
dominum crucifixit reconciliandus
esse creditur. velut quinqua
gesimo die pentecostes apostolo
rum est summa restaurata. Et
hic quidem possedit agrum
de mercede iniquitatis. Qui
dominum vite vendidit terram vive
tium amissa agrum sanguinis
ac mortis eternam sceleris et
nominis memoria possedet. Alio
quin non ipse iudas emptum precio
sanguinis agrum figuli pos
sidere potuit qui relatis tri
ginta argenteis tradicionis cri
men criminosiori in se protinus
morte multavit. Sed more sa
cri eloquii possedit dictum est
possidere fecit sicut beatus iob

ait et abhominabuntur me ve
stimenta mea i. abhominabilem
me miseria corruptibilia reddet
Et suspensus crepuit medius
Dignam sibi penam traditor
amens invenit ut videlicet
guttur quo vox prodicionis
exierat laquei nodus necaret
Dignum etiam locum interitus
quesivit ut qui hominum angelo
rumque dominum morti tradiderat ce
lo terreque posius quasi aeris
tantummodo spiritibus sociandus
uiptaturus (?) per lu achitophel et ab
solon qui regem david persecuti
sunt aeris medio perierunt. Cum
utrique satis digno exitu mors
pena successit ut viscera que do
lum prodicionis conceperant rupta
caderent et vacuas evoluerent
in auras. Cuius simillima
pene mors arrium heresiarcham
dampnasse refertur: ut quia
ille humanitatem christi iste di
vinitatem extinguere molie
batur ambo sicut sensu inanes
inperierunt sic quoque ventre
vacuo perirent. Fiat habita
tio eius deserta et non sit qui
inhabitet in ea: et episcopatum
eius accipiat alter. Plam
quidem sunt isti versiculi et
planam beato petro interpretante
expositi: quia et iudas merito
prevaricationis sue penam excepit
abiensque in locum suum gehenna
videlicet infernalem communem
humane conversationis habita

tionem minaturi et impia mor
te deseruit · et michi locum eius acci
piente sancto mathia locum ministerii
illius et apostolatus sanctissima
prefectionis apostolice summa
restaurata est · Sed notandum
quod nequaquam iuxta vulgatam
editionem de tetesimo octavo
psalmo totum testimonium est
sumptum · verum extrema pars. tm
Prior vero de sexagesimo
octavo in quo dictum est de iudeis
fiat habitacio eorum deserta : et
in tabernaculis eorum non sit qui
inhabitet. Dum enim vellet beatus
petrus et iude abiectionem et
electionem mathie testimoniis
astruere propheticis. iunxit testi
monium quod de eparatu math
ie specialiter et illud quod de
iudeorum in quorum numero etiam
iudas erat abiectione generali
ter positum erat. Quod nescio
tetesimo octavo a quo primum imperito emen
datore cento viii° psalmo ad
ditum est. Qui cum videret hos
versiculos pariter a beato petro
positos suum psalterium pariter
non habuisse putaret cepit fal
satum se habere codicem et quod
non habuerat super addere presump
sit. Eodem modo xiii° psal
mo de epistola pauli ad roma
nos octo versus quos ipse
de diversis psalmis et ysaia
propheta contexuerat abiecit sic
Quorum primus est · sepulchrum
patens est guttur eorum. ulti
mus non est timor dei ante
oculos eorum. Hec enim que
dixi non solum hebraica veritas
et emendacior septuaginta interpretum
edicio. verum apostoli quoque ratio
comprobat cum in eodem centesimo viii°
psalmo exceptis hiis versicu
lis xxx sint malediciones
in iuda scarioth et illate impo
nitur argenteorum quibus do
minum vendere non timuit quarum
prima hec est. Constitue super
eum peccatorem extrema vero
hec et operient sicut diploi
de confusione sua. Joseph qui
vocabatur barsabas qui cog
nominatus est iustus et mathiam ·
Barsaba filius quietis.
Mathias dei parvus interpretatur
De quo auctor. O quantum inter
distant humana supernis
iudicia. Parum merito tristis
dicitur ille qui laude hominum insig
nis erat. Et dederunt sortes eis et cetera
Ergo non hoc exemplo vel
eo quod ionas propheta sorte
deprehensus sit indifferenter
sortibus est credendum : cum pri
vilegia singulorum ut ait iero
nimus aut communem legem facere o
mnino non possint. Nam ibi et
gentiles iuri tempestate
coacti · auctorem periculi sor
te querebant et hic mathias
sorte eligitur ne apostoli electio mandato
dato discrepare legis veteris
videretur. ubi summus sacerdos
sorte queri iubebatur sicut
de zacharia dicitur sorte ex
iit ut incensum poneret. secundum

consuetudinis sacerdotii. Qui
ideo ut vox tua sorte ~~eligitur~~
eligebatur ut in typo figuraret
verum semper querendum fuisse
sacerdotem: donec veniret cui
repositum erat qui non hostiarum
cruore. sed per proprium sanguinem
introivit semel in sancta eterna re
demptione inventa. Cuius
hostia tempore pasche im
molata sed die pentecostes
spiritu sancto in igne apparente veri
confirmata est. Veteris enim cum
consuetudinibus acceptas deo
victimas celesti igne consuma
ri. Donec ergo veritas com
pleretur figurarum licuit exer
ceri. Unde est quod mathi
as qui ante pentecosten or
dinatur sorte queritur. septem
vero diaconi postea nequa
quam sortis agitatione sed disci
pulorum tamen electione apostolo
rum vero oratione et manus
impositione sunt ordinati.
Quod si qui necessitate ali
qua compulsi deum putent sortibus
exemplo apostolorum esse consule
dum videant ipsos apostolos non
nisi collecto fratrum cetu [illegible] ac precibus
ad deum fusis hoc egisse. Et
cum complerentur dies pentecostes
erant omnes pariter in eodem
loco. hoc est in cenaculo quod
superius ascendisse narrantur.
Quicumque enim spiritu sancto adimple
ri desiderat carnis domicilium
necesse est mentis contemplatione
transcendat. Sicut autem pol...

dies quibus dominus post resurrec
tionem cum discipulis suis conuersa
tus est cum surgentem primo pere
grinationis huius designat etiam
ita dies quinquagesimus quo
spiritus sanctus accipitur perfectionem
beate quietis. qua labor certe
temporalis denario remunera
bitur eterno congruenter exprimit.
Nam et ipse numerus quadragena
rius. equalibus suis partibus
computatis addit amplius ipsum
denarium. et facit quinquaginta
Quadragenarii quippe numeri
dimidium est viginti. quarta
pars decem. quinta octo. octaua
quinque. decima quatuor. vicesima duo.
quadragesima unum. Viginti autem
et decem et octo et quinque et
quatuor et duo et unum quinquaginta
faciunt. Cuius computi facili
me patet figura qua primo
conflictus gaudium nobis iubilei
quasi latentis generat sempiter
num. Apostolo dicente Quod enim
in presenti momentaneum est et leue
tribulationis nostre supra modum in
sublimitate eternum glorie pon
dus operatur nobis. Vera est autem
nostra beatitudo corporis et
anime nobis in mortalitate glori
antis summe et beate trinitatis
eterna visione satiari. Nam
corporis quatuor notissimis qua
litatibus consistimus. In interio
ri homine autem ex toto corde
tota anima tota mente deum dili
gere iubemur. Et hoc est perfec
tum uite denarium divine nobis

glorie presenti visione letari. Verum
notandum iuxta historiam quod
apud antiquos dies pente co-
stes id est ~~quadragesime~~ quinqua-
gesime quo lex data erat ab
occisione agni computabatur.
Hic autem non a domini passione
sed sicut beatus augustinus
exponit ab eius resurrectione
dies quinquagesimus quo spiritus
sanctus missus est computatur. Qui
redeunte signum veteris exempla-
rie sibi manifestissime die
dominicum suo consecravit adventu
quo etiam temporis articulo
verum pascha die dominico in-
stituit esse celebrandum. Ita sicut
hic sic et illic in ignis visione
deus apparuit dicente exodo
Totus autem mons synai fuma-
bat eo quod descendisset dominus
super eum in igne. Et factus est
repente de celo sonus tamquam ad-
venientis spiritus vehementis et cetera.
Per ignem quidem dominus ut
beatus papa gregorius expo-
nit apparuit. sed per semetipsum
locutionem intus fecit. Et ne-
que ignis deus neque ille sonitus
sunt sed per hoc quod exterius
exhibuit expressit hoc quod
intus gessit. Qui enim disci-
pulos et zelo succensos et ver-
bo eruditos intus reddidit
foris linguas igneas ostendit
In significatione igitur admota
sunt elementa ut igne et soni-
tu sentirent corpora igne de
invisibili et voce sine soni-

tu docerentur corda. Et appare-
runt inquit illis dispertite lin-
gue tamquam ignis. Spiritus enim
sanctus in igne et linguis appa-
ruit. quia omnes quos imple-
verit ardentes pariter et loquen-
tes facit. Ardentes utique ex
se et loquentes de se. Simul
et indicans quia sancta ecclesia per mun-
di terminos dilatata omnium gentium
erat voce locutura. Seditque
supra singulos eorum. Quod
sedisse dicitur regie est potesta-
tis indicium vel certe quia re-
quies eius indicatur in sanctis.
Et ceperunt loqui variis lin-
guis. Unitatem linguarum quam
superbia babylonis dispersit
humilitas ecclesie recollegit. Spi-
ritualiter autem varietas lingua-
rum dona variarum significat
graciarum. Verum non incongrue
intelligitur spiritus sanctus ideo primum
linguarum donum dedisse homi-
nibus quibus humana sapientia
forinsecus et discitur et docetur
ut ostenderet quam facile possit
sapientes facere per sapientiam dei que
interna est. Erant autem in ieru-
salem habitantes iudei viri re-
ligiosi ex omni natione que
sub celo est. Conveniens puto que-
rere qui iam isti sunt et ex qua
captivitate iudei cum quidem
illa que in egypto fuerat vel
in babylonia absoluta iam fuerat
Romanam autem nondum venerint
in captivitatem. licet iam et ipsi
imminet ultrix commissi de
salvatore piaculi. Super est

ergo ut illa intelligatur capti-
tas que sub antiocho facta est
que utique non multis ante tem-
poribus acciderat. Quia audie-
bat unusquisque lingua sua il-
los loquentes. Queritur in hoc
loco quomodo unusquisque audie-
bat linguis suis loquentes
eos magnalia dei utrum hii qui
loquebantur diversis sermonibus
unicuique lingue hoc quod
dicebant proferebant vel ut unus-
quisque eorum nec hac nec alia
lingua loquentes sic per omnes
curreret. An in eo potius est
mirabile quod sermo eorum qui
loquebantur qualibet lingua
fuisset pronunciatus unicuique
audienti secundum suam linguam
intelligebatur ut verbi gratia uno
quoque apostolo in ecclesia dicente
necesse enim erat tacentibus
reliquis unum loqui et sermo-
ne unum ad auditum omnium perveni-
re ipse sermo hanc in se vim
haberet ut cum diversarum gen-
tium auditores essent unusquis-
que secundum linguam suam illius unius
sermonis qui ab apostolo
fuerat pronunciatus sustineret
auditum et caperet intellectum
nisi facte secundum hoc magis
videbatur audientium esse miracu-
lum quam loquentium. Et qui ha-
bitant mesopotamiam et iude-
am et capadociam. Iudeam hoc
loco non totam gentem sed proprie illius
hoc est tribum iuda et beniamin
significat. Ad distinctionem
videlicet samarie galilee de-
capoleos. et aliarum in eadem

provincia regionum. Que licet omnes
una lingua loquerentur hebrea
domesticam tamen singule di-
cendi speciem habuere distinctam
Unde et petrus in domini passione
quod galileus sit loquela sua
prodit. Iudei quoque et proseliti.
Proselitos id est advenas nuncupa-
bat eos qui de gentibus ori-
gine ducentes circumcisionem et
iudaismum eligere malebant sicut
achior in libro iudith scripsisse na-
rrat. Non solum inquit qui
natura iudei sunt qui ex diverso
orbe convenerunt verum et hii
qui de preputio nati eorum adhe-
serunt ritui. Alii autem irridentes
dicebant quia musto pleni sunt
isti. Irridentes licet mystice
tamen vera testantur qui non vino
veteri quod in nuptiis ~~ce defe~~
cene defecit sed musto sunt gra-
tialis impleti. Iam enim vi-
num novum in utres novos ve-
nerat cum apostoli non in vetustate
littere sed novitate spiritus dei
magnalia resonarent. Non
enim sicut vos estimatis hy
ebrii sunt cum sit hora diei tertia.
Spiritus sanctus gloriam individue
trinitatis mundo predicaturus tertia
quen[illegible] ~~[illegible]~~ hora descendit. Et
quia supra dixit erant in oratione
perseverantes: recte spiritum sanctum
orationis hora percipiunt. ut oste-
datur legentibus quia spiritus san-
cti gratia non facile percipitur nisi mens
a carnalibus supernorum intentione
levetur. Tria enim tempora quibus

daniel in die flexis genibus sua et adorare legitur. Tercia, sexta et nona hora ab ecclesia intelligitur quia dominus tercia hora spiritum sanctum mittens, sexta ipse crucem ascendens, nona animam ponens eadem nobis horis ceteris excellentissima ~~[struck]~~ est intimare et sacratiorem dignitatem. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Verbum effusionis ostendit muneris largitatem, quia non ut olim prophetis viritim et sacerdotibus tantum sed omnibus passim in utroque sexu condicionibus et personis sancti spiritus erat gratia condonanda. Que sit enim omnis caro propheta consequenter exposuit. Et prophetabunt inquit filii vestri et filie vestre. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum. Prodigia in celo ~~[struck]~~ domino nascente novum sidus apparuit, illo crucem ascendente sol obscuratus est, sed et ipsum celum est tenebris obductum. Signa in terra que domino spiritum emittente tremuit, monumenta aperuit, saxa fidit et multa corpora sanctorum que dormierant rediviva protulit. Sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sanguinem dominici lateris, ignem spiritus sancti, vaporem

compunctio

compunctionis et fletuum qui sicut ab igne fumus ita ab ardore spiritus sancti nascitur. Ita et sanguinem de mortua carne vindici rivo profluere contigit nam mo-

rum est corporis mysterium loco sanguinem credere restat. Cuius videlicet nisi mortis salutis ac vite quem de illius utique morte promeruisti. Potest ~~[struck]~~ in igne fidelium illuminatio, in vapore vero fumi iudeorum qui non crediderunt ceritas intelligi. Unde et legem daturus dominus in igne fumoque descendit, quia et humiles per claritatem sue ostensionis illuminat et superborum oculos per caliginem erroris obscurat. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem. Hoc in domini passione partim factum, partim ante diem domini magnum id est iudicii futurum credit. Tunc enim sol ~~[struck]~~ obtenebratus est, sed luna in sanguinem versa palam hominibus apparere non potuit, que tunc utpote in pascha xiiii existens in medio noctis lumen visibus obiectu telluris occultat. Et erit omnis quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Hoc est quod alibi petrus ait quia non est personarum acceptor deus sed in omni gente qui timet eum et operatur iustitiam acceptus est illi. Ihesum nazarenum virum approbatum a deo usque affigentes interemistis. Quasi doctus magister primus incredulos commissi reatus ammonet ut iusto timore compunctionis remedium salutis postmodum oportunius impendat. Et quia scientibus legem loquitur, ipsum christum esse qui a prophetis esset promissus ostendit

nec tamen ihesum priuus auctoritate
sua dei filium nouerat sed uirum
probatum uirum iustum. uirum a mor
tuis suscitatum non usitata cun
ctis atque communi resurrectione i.
in fine seculi dilata sed die tercia
celebrata ut singularis et glo
riose resurrectionis assercio
testimonium etiam diuinitatis acqui
reret. Cum enim ceterorum corpora cor
rupcionem probaret subisse post
mortem ihesum utique de quo dicitur
non dabis sanctum tuum uidere corrupcio
nem comprobat eciam humane
fragilitatis expertem probat eciam
humane condicionis melio
rem super eorum consorcium et ideo magis deo
quam hominibus conferendum. Quali
ter apud gentiles apostoli predica
cionis utantur exordio in cornelij
centurionis historia et in sermone
apostoli pauli atheniis habito
docebaris. Prouidebam dominum
coram me semper. quoniam a dextris
est michi ne commouear. Vi
debam inquit in ea que transe
unt non abstuli oculum ab eo quod
semper manet. hoc prouidens ut
in eum post temporalia pacta
recurrerem quoniam fauet michi ut
stabiliter in eo permaneam et hoc
quod peccatum non feci nec inuentus est
dolus in ore meo non humanitati
sed diuinitati apud ascribam. Propter
hoc et in cogitacionibus meis
iocunditatis et in uerbis exulta
cionis post resurrectionem saliret
quia per eam liberatus est mundus.
Insuper et caro mea non deficiet
in eternum sed in ipse resurrecto
in interitu

nis obdormiet. quoniam neque animam
meam inferis possidendam da
bis neque sanctificatum corporis per quod
et alij sanctificandi sunt corrumpi pa
tieris. Notas michi fe
cisti uias quibus itur ad eterni
tatem in quibus post ignominiam
passionis adimplebis me le
ticia cum uultu tuo et ascen
denti in celis dabis delectacio
nes in dextera tua usque in fine
quia neque derelictus est in in
ferno sed descendit quidem pro
sanctorum animam ad inferos ut qui
bus oportuit subueniret sed
non est derelictus in inferno quia
cito reditu corporis resurrectu
rum petiuit. Dextera igitur
dei exaltatus quod dixerit psal
mus quia a dextris est michi ne
commouear. Et promissione
spiritus sancti accepta a patre effudit
hunc quem uos uidetis et audi
tis. Videtis in linguis igne
is auditis in uestro sermone.
Quod ideo ait quia accepit a
patre promissionem spiritus sancti et effu
derit utrumque eiusdem naturam
manifestat quia et accepit ut
homo et effudit ut deus. Non
enim dauid ascendit in celos.
Dicit autem ipse. Sicut enim est
hec que notissima sunt beatus
dauid non de sua sed de domini sui
ascensione predixit qui emitte
dus ex syon i. de regia eius
dem dauid stirpe uenturus et
dominaturus erat in medio inimi
corum suorum sic et illa quod premisit non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad david sed ad mortem christi et
resurrectionem pertinere cognoscitur.
Dixit dominus domino meo sede a
dextris meis. Prius nomen
domini apud ebreos tetragrammaton
quod proprie deo ponitur, secundum quod (xpus)
est in moribus quo et reges et
ceteri homines appellantur. Quod si
nos opponere voluerit hereticus arri-
ana ex hac divinitate minorem
filium patre esse maiorem respondo
debimus ei illi nomine inferius
convenire cui sedere imperatum
sicut et beatus petrus consequen-
ter exposuit. Quia et dominum eum
et christum deus fecit hunc iesum
quem vos crucifixistis. Non enim
divinitas crucifixa sed caro est
et hoc utique fieri potest quod
potuit crucifigi. Donec po-
nam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Hoc est quod ipse
petrus alias de domino ait. Quem
oportet celum quidem suscipere
usque in tempora restitutionis
omnium. Tunc enim cum venerint
tempora refrigerii a conspectu
domini mittetur ad nos eum qui pre-
dictus est a regalibus sedibus
iesum christum ad iudicandos vi-
vos et mortuos. His auditis
compuncti sunt corde etc. Vide
prophetiam iohel impletam terre
post ignem spiritus sancti vaporem
sequi compunctionis. Fumus enim
lacrimas excitare solet. Inci-
piunt flere qui ~~[illegible]~~
inspirant timendo peccatum [illegible]
deo precem suam [illegible] sacrificium

ut sanguinem illum valeant gu-
stare salvandi quem super se fi-
liosque suos impietate fuerant con-
dempnandi. Sequitur. Penitentiam
inquit agite et baptizetur unus-
quisque vestrum. Dictumque baptisma
fluminis sit per penitentiam lavacra ut ecclesie
mos prius se aqua sive afflic-
tionis infundere et postmodum
sacramento baptismatis lavaret.
Et apposite sunt in illa die
anime circiter tria milia. Ubi
primum ecclesie celebratum est bap-
tisma dispensatione pietatis di-
vina ad confessionem sancte trinitatis
tria milia collegit animarum.
Et moyses quidem quinqua-
gesimo die pasche quo lex
data est sollempnitatem primici-
arum precepit immolari. Sicut autem
superveniente spiritu sancto non ma-
nipuli spicarum sed animarum
sunt domino primicie consecrate. Et
habebant omnia communia etc. Cum spi-
ritus dei diffunditur in cordibus
mentibus mox profecto generat
proximi dilectionem. Unde et
apostolus geminum eiusdem cari-
tatis ardorem sibi apostolis suis
legitur apostolus datus magnumque
est statim amoris indicium omnia
possidere nichil proprium habentes.
Petrus autem et iohannes ascen-
debant in templum etc. Apostoli nona
hora templum ingressuri primo
claudum diu debilem salvat
deinde ad vesperum usque
laborantes multa hominum mi-

lia verbo fidei imbuunt q2
doctores ecclesie i fine mu
di decentes et languenti plus
isrl et postmodū etiam gen
tilitati predicat. Hii sunt eti
quarii quos nonā et unde
ciā i vineā ... pr̄ famu
lias inducit. Et quidam
vir qui erat claudus ex utero
matris sue claudicans ferebat. Iu
xta vir iacob cū angelo luc
tante benedicto quidem sed
claudicante signat quia
populus isdem dno i passio
ne pualet i quibusdā p fi
dem benedicti i quibusdā vero
ē p infidelitate claudus. Quē
ponebant cotidie ad portā tem
pli que dr̄ speciosa. Porta tem
pli speciosa. dns ē p quē si
quis introierit salvabitur. Ad
hanc portam templi debilis
isrl non valens legis phetarū
q3 honibus affert ut ab ingredie
tibus in ... fidei au
diende deposcat auxiliū qui
naticinio futurorū quasi ad por
tā ponit auditores. Sed petri
ē i templū ... introduce
tū pro confessione facti et cog
nome petre et claues celi sunt
date. Argentū et aurū non
ē michi. Habuit quidem vetus
tabernaculū iustificationes
culture et scm seculare auro
argento q3 distinctū sed meta
llis legis sanguis euglii pre
tiosior erat. Quia populus
ille qui ante auratos postes

iacēte debilis iacuerat i nōie
crucifixi salvatus templū regni
celestis ingredit. Aliogn beatus
petrus domini mercator precepti quo
dicit nolite possidere aurū et
argentū pecuniā que ad pedes
aplorū ponebat non sibi recon
debat. sed ad usus pauperū qui
sua patrimonia reliquerant re
servare solebat. Et apprehensa
eius manu dextera confortat

alleuauit eū Qui ibo erigit. Isut caā dextā

quia simo doctoris i corde
auditorū nunquam valet si non
etiā pro actionibus commendet ex
emplis. Et exiliens stetit et
ambulabat et intrauit cū illis
i templū. Ordo perfectionis eg
gius. Primo illum consurgere
qui iacuerat deinde iter arri
pe uirtutū et sic regni ianuā
cū aplis intrare. Et impleti
sunt stupore et extasi. Extasin
pauorem dicit. Nam et alio
modo dicit extasis cū mens non
pauore alienat sed aliqua
spirituali reuelatione adsu
mit. Concurrit omnis populus
ad eos ad porticū qui appel
lat salomonis. Salvator p apo
stolos israel concurrit omnes un
dique ad limina ueri et pacifici sa
lomonis de quo dr̄ multipli
cabitur eius imperiū et pacis
non erit finis. Ipse enim lapis
de monte abscisus qui tre
no regno fidei unitio uicte
pacificū p orbem salus tenet
imperiū. Erit autē omnis aia
que non audierit prophetā illū

Quia ppls isrl no solū dnō
i carnato. s a pmis etiā legis
tpibz date rebellis extitit.
quasi semp dtēs mrib claudus
fuit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

exterminabitur de plebe. Breuiter ac dilucide prophetarum legisque testimonio docet dominum a cunctis audiendum, gentibus incredulos quidem damnaturum, fideles vero eterna benedictione donaturum. Et omnes prophete a samuel et deinceps. Quamuis patriarche et sancti superiorum temporum multa de Christo dixerint fecerintque prophetantia, tempus tamen prophetarum dico eorum qui de Christi ecclesieque mysterio manifeste scripserunt. A samuele sub quo et regum iudeorum tempora ceperunt exordium sumpsit et usque ad babylonem captiuitatis solutionem permansit. Et in semine tuo benedicentur omnes familie terre. Semen quidem abrahe Christus est, in cuius fide nobis omnibus terre familiis, iudeis videlicet et gentibus, est benedictio promissa. Demulcet apostolus animos iudeorum quo ad credendum faciat promptiores, dicendo quod hos totius mundi saluator eos primum visitaturos et benedicturos elegerit. Uobis inprimis deus suscitans filium suum. Ubi patet intuendum quod eundem filium dei semen abrahe nuncupat ob duas utique eiusdem Christi naturas, ne vel hominem tantum Christum vel alterum hominis et alterum dei crederent filium, quo heresis lapsu ~~na~~ na

et saducei. Sacerdotes et magistratus

nes fotinus et nestorius sunt decepti. Superuenerunt sacerdotes et magistratus siue prepositus templi, ut alia dicit editio, qui doctores et iudices videbantur populi, dolentes quod ad apostolos audiendos multitudo confluxerat. Saducei quidem quod resurrectionem predicarent, utrique vero quod ipsum quem a se occisum nouerant hominem illi sicut affirmarent a deo post glorificatum. Et factus est numerus virorum quinque milia. Sic viginti quinque milibus hominum quos in heremo dominus pauit populus sub lege constitutus, sed Christi munere recreatus accipitur, et hec quinque milia apostolorum instructa doctrinis populum designat gratiam eiusdem legis spiritualis mysteria sapientium. Et bene utrique uespere celesti munere donatur, quia cum venisset plenitudo temporis misit deus filium suum. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus, qui factus est in caput anguli. Edificantes erant iudei, qui cunctis gentibus in desolatione ydolorum morantibus soli legem et prophetas ad edificationem populi cotidie legebant. Hii dum ~~edificant~~ edificant peruenerunt ad lapidem angularem qui duos parietes amplecteretur, id est inuenerunt in scripturis propheticis Christum in carne venturum, qui duos conderet populos in semetipso. Et quia ipsi in uno pariete stabant hoc est

edificantibus

ex duobus testamentis et

soli salui fieri malebant repro-
bauerunt lapidem qui non erat
aptatus ad unum sed ad duos.
Uerum deus illis licet nolentibus
hunc ipsum per se posuit in caput
anguli ut ex duobus populis
discretis singulis unius eiusdem
que fidei. Et non est in alio aliquo
salus. Id est in nullo alio sed in
Christo tantum mundi salus est. ergo et
patres testamenti ueteris eiusdem
redemptoris incarnatione et pas-
sione saluati sunt. qua nos sal-
uari credimus et speramus. Etenim
si sacramenta pro temporum ratione
distiterunt fides tamen una eademque
concordat quia per quam nos per
apostolos factam eandem illi dis-
pensationem Christi per prophetas didice-
runt esse uenturam. Neque enim est
redemptio captiuitatis humane
nisi in sanguine eius qui dedit
semetipsum redemptionem pro
omnibus. Comperto quod homines es-
sent sine litteris et ydiote ad-
mirabantur. Illitterati mittun-
tur ad predicandum ne fides creden-
tium non in uirtute dei sed eloquentia
atque doctrina fieri putaretur ut
apostolus ait. Non in sapientia uerbi
ut non euacuetur crux Christi. Ydeo-
te enim dicebant qui propria tantum lin-
gua naturali sciuntur contenti litterarum
studia nesciebant. siquidem greci
proprium ydion uocant. Annorum enim erat
homo amplius quadraginta in quo factum
erat signum istud sanitatis. Iuxta
hystoriam perfecta etas hominis
inexpugnabilis calumpniantibus

ostenditur. Allegorice autem populus
israel non quadraginta tantum annis in heremo
sedes egyptiacas manna contempto
requirit uerum et in terra repro-
missionis nunc dominum sepe ydolorum
quam ritus claudicabat. Uel si-
nus quadragenarius hernie le- generaliter
gis plenitudinem significat
quater enim deni quadraginta faciunt.
merito ipse quadragenarius uelud quadra-
genariam perfectionem debilis
iacendo ostendit. Domine tu qui
fecisti celum et terram et cetera. Audita
persecutorum minis fiducia sibi
resistendi per uirtutum signa de-
poscunt. Aduersus sanctum puerum
tuum Iesum quem unxisti. Christi no- Xpi
men de quo dictum est. Et aduersus
Christum eius. dubium exponit. Christus Xpi
enim a crismate id est ab unctione no-
men accepit iuxta quod dicitur Unxit
te deus deus tuus oleo leticie in
spiritu sancto. Et cum orassent motus
est locus in quo erant congregati.
Qui uirtutem robusti pecto-
ris contra frendentem quidem
hostem. indicium iam audite
patris terre motu prebuerunt qua-
tinus agnoscerent terrena sibi
corda esse terreri sub quorum
pedibus sancto adueniente spiritu
terra ipsa sit pauore concussa.
Quidauis et letus timor eo-
rum qui credendo apostolis fue-
rant subiciendi possit colli-
gi qui infirma quedam dis-
tincta conuersi cum Christo et
celestia sepe didicerunt. Multi-
tudinis autem credentium erat

cor unum et anima una ~~[illegible]~~

Qui seculum perfecte reliquerant nequaquam de generis nobilitate gloriantes se invicem preferebant sed velud unius eiusdemque matris ecclesie visceribus editi eodem cuncti fraternitatis amore gaudebant. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Ihesu Christi domini nostri. Doctorum vigilanter auditorum que discernit ordinem. Nam multitudo credentium rebus suis spretis caritatis unitate copulata est, apostoli vero virtutibus refulgentes Christi cunctis mysteria pandebant. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis. Hunc puto esse Barnabam qui inter cum Paulo gentium legitur apostolus ordinatus. Unde quia Cyprius genere erat postea discedens a Paulo patriam repetit Cyprum. Licet quidam arbitrentur Pauli collegam cum Iosepho fuisse qui supra cum Mathia ad apostolatum est sorte statutus ~~[illegible]~~ Iustus [illegible] quia iuxta emendaciora exemplaria hic Barnabas ille mutata litera Barsabas appellatur. Et in libro Hebreorum nominum hic filius consolationis, ille autem filius quietis interpretatur. Filius ergo consolationis Barnabas interpretatur. Ubicumque scriptura sacra nomina rerum vel personarum cum interpretatione ponit

sce

sensu utique sanctiore ipsa de [illegible] significat. Merito ergo filius consolationis vocatur qui presentia contempnens spe futurorum consolatur. Nam et spiritus sanctus ideo paraclitus cognominatur quia in mundo pressuram habentibus per ministerium sui muneris infusione pacificum et consolationem celestium prestat gaudiorum. Sic beatus Petrus apostolus eiusdem spiritus gratia Barriona id est filius columbe dicitur. Sequitur. Et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum. De hoc auctor [illegible] destinum debere probant quod tangere vitatur calcandumque docet quod subditur gressibus aurum. De quo Ieronimus [illegible] venimus ad porta cane consulti iactatur hymno. Anania cur temptavit Sathanas cor tuum. In alia translatione vel Grecorum exemplari ita legitur: Anania quare implevit Sathanas cor tuum. Ubi notandum quod animam et mentem hominis nulla creatura iuxta substantiam possit implere sed creatrix sola Trinitas quia tantummodo secundum operationem et voluntatis instinctum animus de hiis que creata sunt impletur. Implet etiam Sathanas mentem alicuius et principale cordis, non quidem ingrediens in eum et in sensum eius atque ut ita dicam aditum cordis, nec enim hoc potestatis solius est divinitatis, sed quasi callidus quidam et

nequam ac fallax fraudulentusque
deceptor, animam humanam ma
licie affectibus illectam per cogitationes
et incentiua uiciorum quibus
ipse plenus est. Impleuit ergo
sathanas cor ananie non ipse
intrando sed sue malicie uirus
inserendo. Non es mentitus hominibus
sed deo. Supra dixerat cum mentitum
tibi esse spiritui sancto. Patet ergo
spiritum sanctum esse deum et erro
rem macedonii damnatum fuisse
qua fuisset natus. Audiens autem
ananias hec uerba cecidit et
expirauit. Non questus causa
tam seueram in preuaricatores
sententiam dedit sed prudens
in spiritu zizania futura que sim
plicitatem ecclesie prauis moribus
adulterarent. Ex hiis enim te
stimonium sumebat ... generis per
hibet exortum qui rebus suis
nequaquam delictis apostolicam
se districtionem custodire simulat.
Nulla eos passus est penitentia
tuenti ... ad timorem posteris
incuciendum nouum germen ra
dicitus amputare curauit. De
inde sequitur Et factus est timor
magnus in uniuersa ecclesia et in omnes
qui audiebant hec. Ceterorum autem
nemo audebat se coniungere illis.
Pena duorum qui fraudulen
ter agere temptauerunt ceteris
terrorem tribuit. Ut uenientes petro
saltem umbra illius obumbraret quem
quam eorum et liberabantur. Tunc
petrus uestem sui corporis inuisi
bilis adleuabat infirmos qui est

mur in uisibili sue intercessionis
umbraculo fidelium infirma
roborare non cessat. Et quia pe
trus ecclesie typus est, in hoc ipse
quidem rectius incedit sed um
bra caritatis iacentes erigit
quia etiam mente et amore re
lapsibus intendens quos nimbea
tice instruxerit in fide et hic ...
mentis temporalibus signisque
celestium renouat quos illi
percius rememorat domus. Ec
dem huic loco nectitur hoc quod
in euangelio dominus ait Qui cre
dit in me opera que ego facio
et ipse faciet et maiora horum
faciet. Exurgens autem princeps
sacerdotum et omnes qui cum illo
erant que est heresis saduceorum.
Heresis grece ab electione di
citur quia quisque sibi precepis
aliorum dictis quod sepe cedum pu
tauerit eligit. Saducei ergo
qui interpretantur iusti uendica
bant enim sibi quod non erant sicut
infra legimus corporis domino re
surrectionem negantes dicebant
perire cum carne dicebat. Sed neque
angelicum quidem spiritum uel illum
esse credebant et quinque tantum libros
moysi recipientes prophetarum
preconia respuebant atque ideo
maxime principibus in persequendo
apostolos astipulantur zelo uide
licet ducti quod illi uirtute
magna et miraculorum signis
redderent testimonium resurre
ctionis ihesu christi domini. Angelus
autem domini per noctem aperiens

ianuas carceris &c. Ne dubita
ret thomas dominum esse carnem
et ossa gestantem que ianuis
clausis uideat intrantem. cetera
ipse cum corpore mortali adhuc car
ne uestitus ianuis egreditur
clausis. Ceterum quidem tue
mimus clausi cum omni dilige(ntia)
et custodes stantes ante ia
nuas. Aperientes autem neminem
inuenimus. Quid prophane iudee
cum stimulante insania simula
tibus dicebas apostolis dominum fu
isse sublatum de monumento
Dic rogo eosdem apostolos de
carcere tuo clauso cum furto
credas ablatos. Ambigebat
de illis quidnam fieret. De sic
quidem fidei sed dare uolentes
ingenita cum malicia tex(it) pro
dictum in signis etiam manifestis
abduxit. Et uultis inducere
super nos sanguinem hominis istius
Oblitus est princeps sacerdotum de
biti quod ipse sibi et suis imprecatus
erat dicens. sanguis eius super
nos et super filios nostros. Surgens
gens autem quidam in concilio
phariseus nomine gamaliel
Hic gamaliel ut clemens
indicat apostolorum erat in fide so
cius sed eorum consilio fuit in
ter eos apud iudeos ut collegeret
in tali turbine potuisset se
dare furorem. Ante enim hos di
es constitit theodas &c. Theo
das hic persuasit multis ut
iosephus refert sublatis ex

urbe facultatibus suis ripas
iordanis assidere. et cum esset
magus prophetam se dicebat
posse imperio flumen diruptum
cum ipsis penetrare transitum. Cum fes
tus procurator iussu equitum
turba superueniens in multis quos
peremptis aut captis ipsius ca
put iherosolimam reuexit.
Post hunc constitit iudas ga
lileus. Hunc etiam scribit io
sephus gamalitem de ciuita
te gamala. qui saduco quo
dam phariseo recepto assumpto
rogeret plebem ne tributa ro
manis soluendo perderet libertate
professus ex lege deo soli
tribuendum et eos qui ad templum
decimas deferrent cesari
tributa reddere non debere. que
heresis intantum creuerat ut etiam
phariseorum et multam partem
populi conturbasset ita ut dominum
christum interrogandum esse crede
rent licet tributa cesari dari
an non. Factus est murmur grecorum
rum aduersus hebreos. Causa
murmuris erat quod hebrei
suas uiduas utpote credidio
res in ministeriis preferret uiduis
grecorum. Non est equum nos re
linquere uerbum dei et ministrare
mensis. De hoc ait ille loquitur
inquit indicat iste quod melius da
re populo sunt fercula men
tis quam sibi per mensa dapes
Considerate ergo fratres uiros.

ex vobis boni testimonii septem
etc. Quia iam defecerant apostoli
vel successores apostolorum pro eis
creati sunt septem diaconi. qui
sublimiori gradu essent cete
ris et proximi circa aram quasi
columpne altaris assisterent. et
non sine aliquo septenarii nu-
meri mysterio. Stephanus autem plenus
gratia et fortitudine. Stephanus
grece latine coronatus dicitur.
Qui pulcherrima ratione quod
preceptum erat in re quodam presagio
quodam presagio preoccupaverat
in nomine. Lapidatus humiliter sed
sublimiter coronatus. Hebraice
autem interpretatur norma nostra.
Quorum videlicet nisi martyrum
sequencium quibus primo
paciendo forma factus est mori
endi pro Christo. Et non poterant
resistere sapientie et spiritui qui loque
batur. Hoc est quod dominus ipse suis
ministris ait Ego enim dabo
vobis os et sapientiam cui non po
terunt resistere et contradicere omnes
adversarii vestri. Dignum enim
fuit ut in prothomartire confirma
ret quod cunctis pro suo nomine
passuris est promittere dignatus.
Deus glorie apparuit patri
nostro abraham cum esset in meso
potamia etc. Notandum iuxta
verba stephani quod non
sicut in genesi videtur post mor
tem patris locutus est deus abrahe
Qui utique in charan mortuus
est ubi cum illo et ipse filius habi

tavit. Sed primo prius habitavit
in eadem civitate id est ur cum esset
in mesopotamie regione cuius
patria est civitas. Exi de terra tua
et cognatione tua. Terram et
cognacionem abrahe chal
deorum patriam genus suum appe
llat unde iam pridem exie
rat qui nunc in mesopotamia
degebat. Sed quia quaslibet
ob causas egrediens spe redeundi
et desiderio tenebatur audit a
domino exi de terra tua non ut cor
pus inde tolleret quod iam fece
rat. sed ut amorem mentis evel
leret. Ideoque quod sequitur. tunc
exivit de terra caldeorum non cor
poris sed mentis egressum signi
ficat. quo se impetum a cal
deorum conversatione et gente se
gregavit. Qui maior fidem
promissorum eodem anno caldea
egressus mesopotamiam transiit
in charan moratus et in terra est
repromissionis inductus. Quia
erit semen eius accola in terra
aliena et servituti eos subicient
et male eos tractabunt an
nis quadringentis. Non ita in
telligendum est quasi male
tractandum vel servituti subicien
dum dixerit hoc semen eius
annis cccc. sed per yperbaton
legendum quia peregrinum erit
semen eius annis cccc in cuius
parte temporis eciam servitus acci
dit. Quia enim scriptum est in ysaac
vocabitur tibi semen. Ex anno

nativitatis ysaac usque ad annum
egressionis ex egypto compu-
tantur anni cccc xxx quos moyses
suo scriptura quadringentos ap-
pellat quibus peregrinum futu-
rum erat illud semen sive in terra
chanaan sive in egypto. Potest et
sic intelligi quod a quinto anno
ysaac quo per filium ancille ce-
perit affligi labor quadringentorum
computetur annorum. / Accersit ia-
cob patrem suum et omnem cogna-
tionem in animabus lxxv. lxxv
interpretes sequitur in dicendo. ce-
terum in hebraica veritate anime
tantum lxx reperiuntur. Sed et sep-
tem annorum seriem in genesi
computare volueris addito ipso
iacob et ioseph cum duobus filiis
qui erant in egypto lxx solummodo
animas invenies. / Et defunctus
est ipse et patres nostri et translati sunt
in sychem. De ioseph quidem
solo scriptura refert quod eius
ossa de egypto translata et in
sychem sunt tumulata. Verum
et ex verbis beati stephani urbis et sa-
ncti ieronimi scriptis qui eorundem
locorum incola erat animadver-
tendum est ceteros quoque patriar-
chas ibidem esse sepultos. qua[uis]
tamen memoria ioseph merito cele-
brior habeatur qui et hec ipse
de ossibus suis fieri mandavit
et ad cuius tribum civitas ipsa
pertinuit. Siquidem ieronimus
in hystoria beate paule sic re-
fert. Transivit inquit sychem

non ut plerique errantes legunt
sychar que nunc neapolis appel-
[garis] latur. et ex latere montis galiri
constructam circa puteum iacob in-
travit ecclesiam super quem dominus se-
dit. Et paulo post. Atque inde
digressa divertens vidit xii
patriarcharum sepulchra. Item
in libro de optimo genere interpre-
tandi. Duodecim autem patriarche
non sunt sepulti in arboth. sed
in sychem. Sed merito movet
quod sequitur / Et positi sunt in
sepulchro quod emit abraham
precio argenti a filiis emor filii
sychem. Docet enim genesis abra-
ham ab ephron filio seor ethei
in cariatharbe locum sepulchri
quadringentis argenti syclis emi-
sse. in quo ipse abraham ysaac
et iacob et adam prothoplastus
sepulti sunt. Itemque iacob de me-
sopotamia reversum iuxta urbem
sychem partem agri quo taber-
nacula tetenderat ab emor patre
sychem datis centum agnis acce-
pisse. Non ergo emit abraham
sepulchrum ab emor sychemita
[ephron] sed ab effron etheo in quo vi-
ri sue vel patriarche non sunt se-
pulti sed in sychem ut diximus.
Verum beatus stephanus vulgo lo-
quens vulgi magis in dicendo
sequitur opinionem. Duas enim
pariter narrationes coniungens
non tam ordinem […] circumstan-
tie hystorie quam causam de qua
agebat intendit. Qui enim in

simulabat adversus locum sanctum et
legem docuisse pergit ostendere
quomodo Ihesus Christus ex lege
monstretur esse promissus. et quod
ipsi nec tunc moysi nec nunc domino
servire maluerunt. Hec ut potui
dixi non pravitatis sive melioris
si assit. Porro quod dicitur a filiis (iudicab)
Emor filii Sychem in genesi exem
plari scriptum est a filiis Emor qui
fuit pater Sychem. Quod genesis
hystorie magis videtur esse congru (congruencie)
tam et si fieri potuerit ut idem (ducit)
emor et patrem et filium Sychem
nomine habet. Cum appropinqua
ret autem tempus repromissionis
quam confessus erat deus Abrahe
Illius utique qua dictum est et post
hec exibunt et deservient michi
in loco isto desiit. Quis te con
stituit iudicem super nos. In tota
illos confessione sua redarguit
tam tunc legi moysi quam fuisse con
trarios. Hic est moyses qui dixit
filiis israel. Prophetam vobis suscitabit
deus de fratribus vestris tamquam me. Car
ne visibilem sed superna maie
state terribilem. De nova etiam
et doctrina Christi dicitur esse doc
trina. Ipse moyses cui noluerunt
obedire patres nostri predixit et
hominis lucem futurum
et cunctis animabus vite perpetue
dationem. Numquid victimas
aut hostias obtulistis michi annis
quadraginta in deserto. Quamvis neces
sitate servitutis domino libarent
mente tamen aversi demonibus ydo
lis fuisse devoti. Ex eo tempore

quo caput in caput vituli fixi
erunt. Nam quod postea quedam
domino eos legimus obtulisse non
voluntate sed ut ex hoc loco di
scimus peregrinorum fecerunt metu
et eorum interfectione qui propter ydola
corruerunt. Dominus autem non ea que
offeruntur sed voluntatem respicit
offerentium. Denique ubicumque occasio
fuit semper corde reversi sunt in
egyptum. Et suscepistis tabernaculum
moloch. Quamvis inquit vide
remini ad tabernaculum domini victi
mas hostias quam deferre tota
tamen intentione mentis sanctum
moloch amplexati estis. Est autem
moloch sive melchom ut sepe
etiam legitur ydolum amanitarum
quod interpretatur rex vester. Et sidus (1)
dei vestri rempham. Dimisistis
inquit deum vivum et verum et
sidus rempham idem facture vestre
vos pro deo suscepistis. Signi
ficat autem luciferum cuius cultu
sarracenorum gens ob honorem
veneris erat mancipata. Et quia
rempham ut dixi factura vestra
vel regnum vestrum interpretatur propheta
consequenter adiunxit atque ait figu
ras quas fecistis adorare eos
subaudit apostolos. suscepistis (usu)
Et transferam vos trans babilone
Propter hec inquit sacrilegia
vos non in babilone tantummodo sed
ultra babiloniam quoque ducemini
captivi. Nec putandum est sanctum
martirem errasse quia pro eo quod
in propheta scriptum est trans damascum
dixerit trans babilonem. Tabna

A magis ei intelligentia quam verbum po
suit: quia trans damascum ducti sunt
in babilonem sive trans babilonem.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

culū testimonij fuit ꝑ xlª annis
in deserto. Quia dicebant eu
cont locū scm agere. hinc oste
dit dnus nō magnipendē la
pidū ornatū. sz splendorem
animarū desiderare celestium.
Ubi subintelligi vult sicut
tabnaculū ī templi factum ī
desertū. sic et ipm templum
itelligant meliore statu suc
cedente delendū. iuxta quod
olym hieremias ꝑcinebat di
cens. Nolite confidē ī verbis
mendacij dicentes. templum
dni templū dni ē. Et post ali
quāta. faciā inquit domui
huic ī qua inuocatū ē nomē
meū et ī qua vos habetis
fiduciā sicut feci sylo ubi ha
bitauit nomē meū ~~et ī qua~~
~~vos habetis fiduciā~~ a prīci
pio. et proiciā uos a facie me
a. Celū michi sedes ē. terra
aut scabellū pedū meorū. No
celi hoc corporaliē itelligendum
quod habeat deus membra
collocata ī celo et ī tra ut nos
consedem9. Sed ut se indi
caret interiorem esse et supio
rem omnib9. celū sibi sedem
pedū terram vero scabellū esse ꝑhi
buit. Qui ut se etiam omnia
cōcludeē mostret. alibi se celū
metiri palmo. et terram as
serit pugillo concludē. Spi
ritualit aut celū scos. terram
vero peccatores ꝯsignat. qa
hijs videlicet deus ī habitan
do ~~p̄sidet~~ p̄sidet. illos cō
dempnādo prostnit. Aut

quib9 locus requiecionis mee
est. Non aureus utiq3 uel
marmoreus terrestrib9 habita li
torib9. sz ille quē ꝓpha sub
nectit. Sup quē aūte requie
scet spūs meus. nisi sup
humilem et quietū et treme
tem sermones meos. Qui
accepistis legem ī disposicionem
angelorū. lex em ordinata
ē p angelos ī manu mediato
ris. Ecce uideo celos apertos
et filiū hominis a dextris sta
tem dei. Cū dnus xpus et dei
et hominis ꝑfectus sit filius.
Quid ē quod hic beatus mar
tir hominis potius quā dei
filiū appellare maluit.
Licet plus utiq3 glorie uide
ret allaturus. Si cū dei potius
quā hominis filiū appellare
inst noluisset. ut hoc testimonio
indecorū confunderet infideli
tas. qui se hominem crucifixi
sse et hunc deū credere noluisse
meminerit. Ad confortandam
ergo bti martiris pacienciam
celestis regni ianua pandit.
et ne moriens homo lapidatus
timeret. ī terra deus homo cru
cifixus apparet coronatus ī celo.
Unde stare quia pugnantis
ē uel adiuuantis. Recte a dex
tris dei stantē uidit. quē inter
homines persequentes adiutorem
habuit. Nec discordare videtur
quod marcus eū a dextris dei
sedere describit. Qui situs
iudicantis ē. quia et nūc inuisi
bilit omnia iudicat et ad extremū

iudeos omnibus visibilis adueniret.
Et eicientes eum extra ciuitatem
lapidabant. Et dominus extra portam
passus est. qui nos elegit de mun
do in superni sui regni et glo
riam et stephanus quasi aduena
mundi extra ciuitatem lapidatur.
Non enim habuit hic manentem
ciuitatem: sed futuram tota mente
querebat. Et ipse rerum muta
tionem martyr mundi credibus
ad celos intuitum dirigit perse
cutor dure ceruicis manus ad
lapides mittit. Unde arator
ut lapides iudea rebellis in
stephanum lymphata rapis
que crimine duro saxea pe
cris. Positis autem genibus
clamauit uoce magna dicens
Domine ne statuas illis hoc
peccatum. Pro se quidem stans
orauit. pro inimicis genu fle
xit. quia quanto maior iniqui
tas. maius supplicandi reme
dium flagitabat. Et mira sancti
martiris uirtus quam sit zelo
feruebat. ut eis a quibus tene
batur palam sue perfidie culpas
exprobraret. sic dilectione ar
debat. ut in morte quoque pro
eis a quibus occidebatur oraret.
Et omnes dispersi sunt per regio
nes iudee et samarie. Hoc est
quod dominus ipse preceperat cum perse
quentur uos in ciuitate ista fugi
te in aliam. Illa dei mundi gerebat
ut tribulationibus occasio fieret
euangelium seminandi. Inten
debant autem turbe hiis que a
philippo dicebantur. Ex presenti
capitulo et ex samaritane mu

lieris hystoria promptu animi
ad credendum hanc gentem fu — hec gens
isse probat. Tunc simon et ipse
credidit. Vel beati philippi
uerbis et uirtute deuictus
ueraciter dominum credidit. vel quod
magis credibile est credere se
quo adusque baptisma susci
peret simulauit ut quem laudibus
erat auditissimus. ita ut xristum
se credi vellet sicut hystorie
narrant. artes ab eo quibus
miracula faceret disceret. quod
etiam successores eius fecisse
docent. quia auctoris sui
maligrinis artibus instituti
certa — esse fraude qualibet ingressi
baptisma furari consueuerant.
Miserunt ad illos petrum et iohan
nem. Et pulchre hoc arator
exponit. Sepe sibi sociam pe
trus facit esse iohannem. ha
bingis placet. Notandum autem
quod philippus qui samarie
euangelizabat unus de septem
fuerit. Si enim apostolus esset
ipse utique manum imponere po
tuisset ut acciperent spiritum sanctum.
Hoc enim solis pontificibus de
betur. Nam presbiteris siue extra
episcopum seu presente episcopo cum
baptizant crismate baptiza
tos ungere licet. sed quod ab
episcopo fuerit consecratum. non tamen
frontem ex eodem oleo signa
re quod solis debetur episcopis
cum tradunt spiritum paraclitum bapti
zatis. Pecunia tua tecum sit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inpditione etc. Sicut vero cum male
dicendis simonem profuerit non ad
hanc ex voto intentionis. Sed ex
iustitia eximiis erumpunt. Inter
enim subtile dei iudicium apparuit
et mala facta congruentia quia
maledicto debeant ferire cog
novit et eos in maledicto non
peccant. quo et ab intimo iudi
cio non discordat. Cum enim et male
dictis innocentia permanet. et
tamen eum qui maledicat usque
ad interitum maledicto absorbet
ce et utrisque partis fine colligit quod
ab uno et intimo iudice in reum
iaculatur sententia scripta iugulat. Unde et
hic symon qui a petro maledictum
accepit eterna dampnatione periit
Et magus Bariesus a paulo in
patus mox caecus est luce priu
vatus. In felle enim amaritudinis
et obligatione iniquitatis in
deo te esse. Ideo spiritus sanctus in
columba descendit ut eos qui
se accipere velint simplices
doceret. Nam qui amaritudinem
fel in corde reservat quamlibet
baptizatus videatur non est iniqui
tatis sue vinculis absolutus.
Sed quasi ad punctum hora bap
tizandi purgatus mox acriori
a demone septemplici oppressus
sensit ergo gratiam spiritus emere
temptat qui se mete coinqui
nare non cunctatur. Surge et
vade contra meridiem. Bene
in meridie querit inveniet et ablu
it ille qui devotione pectoris
ardens velut quedam gemma
primitie deo meruit consecrari

In quo specialiter illud psalmiste
completum est. ethiopia preveniet
manus eius deo. In viam que
descendit ab iherusalem in ga
zam hec est deserta. Non vi
detur gaza deserta dicitur. Vetus enim
illa gaza que terminus quondam
erat chananeorum iuxta egyptum
ad solum usque destructa. et alia
pro illa alio loco constructa est.
que allegorice gentium plebem
designat olim a dei cultura
desertam neque ullius prophetarum
predicationibus excultam. Via vero
que ad eam ab iherosolimis
descendens fonte salutis aperuit
dominus christus est qui ait. Ego sum
via et veritas et vita. Qui de
superna iherusalem ad nostra
infirma descendit. nostri que
pectus ingredione baptismalis
unda dealbavit. Et ecce vir
ethiopis eunuchus potens. Pro
virtute et integritate mentis
vir appellatur. Et merito qui
tantum studii in scripturis habebat
ut eas etiam in via legere non
cessaret. tantumque amoris in re
ligione gerebat ut aula regia
derelicta de ultimis mundi
partibus veniret ad templum domini
Unde iusta mercede dignum quod que
rit interpretem lectionis christum
quem querebat invenit. Plus
ut iheronimus ait in deserto fon
te ecclesie quam in aurato templo
repperit synagoge. Ibi enim quod
ieremias admirando proloquitur
mutavit ethiops pellem suam id est sua
sorde peccatorum abluta de lava
cro ihesu dealbatus ascendit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Candacis regine ethiopum. Et
in libro regum legimus quia re
gina austri venit a finibus
terre audire sapientiam salomonis
Moris quippe fuit illi nacioni
semper a femina regi eiusque can
dacis appellari. Qui erat super
omnes gazas eius. Regina ethi
opum thesaurarium premittens in
iherusalem gentium designat
eciam virtutum fideique domino do
na largitura. Sed et nominis
ethymologia convenit. Potest
enim candacis ex hebreo commuta
interpretari. Ipsa quippe est cui in psal
mo pro hiis qui commutabuntur in
scripto dicitur Audi filia et vide
et inclina aurem tuam. et obliui
scere populum tuum et domum
patris tui etc. Dixit autem spiritus
philippo. In corde spiritus philip
po loquebatur. Spiritum enim dei qua
si quedam nobis verba facere est
occulta vi ea que agenda sunt
intimare. Tamquam ovis ad oc
cisionem ductus est. Sicut ovis tu
ducitur ad victimam non repug
nat. sic ille ipsa passus est volun
tate vel alterorum immolatur sicut
agnus in pascha immolari sole
bat. sic pascha nostrum immolatus
est christus. Et sicut agnus cora
tondente se sine voce. Non
solum sanguine suo nos redemit
sed et lanis operuit ut algen
tes infidelitate sua veste cale
faceret et audiremus apostolum nobis
loquentem. quotquot in christo ba
ptizati estis christum induistis.
Sic non aperuit os suum. Cum
in passione sua pylato et ponti
ficibus paucam herodi nulla

respondere volebat. In humilitate
iudicium eius sublatum est. quia
iudex omnium iudicium non reperit
equitatem. sed absque ulla culpa
sedicione iudeorum et pilati vo
ce dampnatus est. Generacionem
eius quis enarrabit. Aut de
divinitate eius accipiendum est quod
impossibile sit divine nativita
tis nosse misteria de qua pater
loquitur ante luciferum genui te.
aut de partu virginis quod dif
ficulter possit exponi cuius racio
ne marie querenti per angelum
dicitur spiritus sanctus superveniet in te
et vel ab angelo vel ab evange[...]
tam nativitatis eius sacramenta di
cuntur cuius narrator rarissime
est. Quoniam tollitur de terra vita eius
et nequaquam in terra sed in celo vi
vet. Aperiens autem philippus
os suum. Philippus autem in
terpretatur os lampadis. Pulchre
ergo sensus quod os lampadis
suum aperiet os domini misterie ab
scondita misterio luce profert.
Quamvis et iuxta hystoriam
possit ista elocucio describere
aliquam longiorem futurum sermonem
eius ad sermonem. Venerunt
ad quandam aquam. Est hodie
bethsoron vicus in tribu iuda
euntibus ab helia chebron vicesimo
lapide iuxta quem fons ad ra
dices montis ebulliens ab eadem
qua gignitur sorbetur humo
quo eunuchus a philippo ba
ptizatus est. Quid prohibet me
baptizari. et iussit stare currum
Hic alia translacio in his
exemplar aliquot versibus ply

bethsoro
hedi ab

habet ubi scriptum est ecce aqua
quis prohibet me baptizari
Dixit autem ei philippus. Si
credis ex toto corde tuo. salvus
eunuchus
eris. Respondens autem dixit. Cre
do in christum filium dei. Et iussit
stare currum etc. Et hos ergo ver
siculos credo primum a meo quoque
ē
interprete translatos. sed scriptorum
fuisse
vicio postea sublatos. Spiritus
domini rapuit philippum. Sunt qui
hic angelum in spiritu sancto fecisse
testantur. ut in abacuc prodit.
Evangelizabat civitatibus cunc
tis donec veniret cesaream.
Cesaream palestine dicit ubi
inspira domum habuisse describitur
quo usque hodie demonstratur nec
non et cubiculum quattuor filiarum eius
virginum prophetancium. Saulus
autem adhuc spirans minarum et
cedis in discipulos domini. Pre
sentes videlicet cedibus affi
ciens et minis decernens absen
tes. Saule saule quid
Sed dixit quid persequeris membra mea. sed quid me persequeris
me persequeris. Quia in corpo
re suo ipse quod est ecclesia adhuc
patitur inimicos. In cuius etiam
membris beneficia collata sibi
facta esse denunciat cum ait. Esu
rivi enim et dedistis michi man
ducare. Et exponendo subiun
xit. Quamdiu uni ex minimis
meis fecistis. michi fecistis.
Ego sum ihesus quem tu perse
queris. Non dixit ego sum deus
ego sum filius dei. sed humi
litatis inquit mee infirma sus
cipe et tue superbie squamas de
squamas

pone. Sed surge et ingredere
civitatem et dicetur tibi quid te
oporteat facere. Non continuo que
essent facienda monstravit. Sed
in civitate postmodum audienda
premonuit ut tanto post in bonis
solidius staret. quanto prius fu
diutius a pristino ~~errore~~
errore cecidisset. Apertisque oculis
nichil videbat. Neque enim po
tuisset bene iterum videre nisi
prius excecatus fuisset bene. et
propriam sapientiam qua perturbabat
excludens. fidei se penitus com
mitteret. Et erat tribus diebus
non videns. Quia dominum non cre
diderat tercia die morte resurgen
do vicisse. suo iam instruitur ex
emplo quo tenebras triduanas
luce reversa vinceret. Ego enim
ostendam illi quanta oporteat
eum pro nomine meo pati. Non
debet inquit timeri quasi perse
cutor. sed potius quasi frater amplec
ti. qui adversa que fecit inmula
ri promptus est sustinere cum sanctis
Et confestim ceciderunt ab ocu
squa
lis eius tamquam squame. Draconis
omne corpus dicitur squamis con
textum. Quid ergo inde ser
pentes et gemmina sunt vipe
rarum vocati. qui illorum perfidia
sectabatur. quasi pelle serpentina
oculos cordis obtegebat. Sed
cadentibus sibi manu ananie
ab eius oculis squamis monstra
tur in facie quod verum iam
lumen recepit in mente. Acci
pientes autem discipuli eius nocte
In greco ~~eius~~ non est additum eius
id est discipuli christi

Sed tamen discipuli: ut grandi-
lin xpi uel certe intelligant:
Nondum enim paulus discipulos
fecisse legitur. Sed solum iudeos con-
fudisse qui habitabant damasci
Per murum dimiserunt eum sub-
mittentes in sporta. Hoc effu-
gij genus hodieque reseruat
in ecclesia cum quos antiquus hostis
insidijs uel huius seculi laqueis
circumfusis. spei fideique sue mu-
nimine saluat. Etiamus enim da-
masci qui sanguinem bibens in-
terpretatur. aduersitas seculi est. Rex
aretha qui interpretatur descensio
intelligitur. Sporta que iunctis pal-
mis ... solet contexi. fidei spei que
coniunctionem designat. Iunctus
enim viriditate fidei. palma pre-
uite eterne significat. Quisquis
ergo se mundo aduersitatis uideat
circumdari: sportam virtutis qua
euadat festinus ascendat. Cum
autem venisset in ierusalem. temptabat
iungere se discipulis. Non eo modo
baptizato credamus venisse ad
apostolos in Jheruzalem. Sed sicut
ipse galathis scribit primo abisse
in arabiam. et iterum reuersum esse
damascum. Deinde post annos
tres venientem ierosolimam ~~de-
inde~~ petrum vidisse et mansisse
apud eum diebus xv. Alium autem
apostolorum neminem vidisse nisi
iacobum fratrem domini. Et deinde sicut
et lucas exequitur venisse in partes
syrie et cilicie. Utrum autem prima
an 2a vice damasci insidias per-
tulerit non facile patet. Nam et
secunda intelligi potest ex eo quod

dicitur: multis diebus impletis con-
silium fecisse iudeos eum interficiendi
De eo autem lucas arabia pretermit-
tere videtur. quod ibi minime predica-
uerit. nota quod ipse in sequenti-
bus agrippe regi loquens ait. qui
damasci primum et ierosolimis. et (et iudeis et gentibus)
in omnem regionem predicabat. Bar-
nabas autem apprehensum illum duxit
ad apostolos. Hic est barnabas
ille cyprius genere leuites qui
supra pretium agri sui ad pedes
apostolorum attulisse memoratur.
Loquebatur ~~quoque~~ quoque et dispu- (cum gentibus)
tabat cum grecis. Nota quod grecos
in iherusalem. iudeos in dama-
sco que gentilium est ciuitas do-
cuerit ne forte hoc significet
gentiles proximitate dei aduna- (in)
dos. et iudeos in perfidiam gen-
tium esse lapsuros. iuxta quod
ysayas ait. Et vertetur libanus
in chermel et chermel in saltum
reputabitur. Inuenit autem ibi
hominem quendam nomine eneam
ab annis octo iacentem in gra-
bato. Eneas iste genus signi-
ficat humanum infirmorum ...
delectatione languentes. sed apo-
stolorum opere et ore sanatum. Quia
enim et mundus ipse quatuor plagis
sublimatur. et cursus seculi an-
nis quatuor temporibus variatur.
quisquis presentia labencia gau-
dia complectitur. quasi sub qua-
ternario annorum numero grabato re-
mittitur eneas. Grabatum
quippe est ubi segnicies ubi
requiescit animus eger et in-
firmus id est in voluptate

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corporis et omni delectatione sedauit
Enea sanet te dominus ihesus christus
Surge et sterne tibi. Que
de paralysi curatur mox sur
gere et sternere sibi precipitur. Signa
liter insinuans ut quisque fidei
solidamentum in corde perceperit
non solum torpore in quo desidio
sus iacuerit discutiat. Sed
etiam bona opera in quibus re
quiescere valeat parat. In iop
pe autem fuit quedam discipula
nomine tabitha que interpre
tata dicitur dorcas id est dammula
vel caprea. Significat autem
animas virtutum studio subli
mes sed hominum opinione
contemptibiles. Neque enim bea
tus lucas interpretationem nominis
auget nisi magnum eidem
misterium inesse cognosceret.
Dammula quippe vel caprea
animalia sunt natura similia
sed magnitudine differentia
que morantur in excelsis mon
tibus et quamvis de longinquo
videant tamen omnes qui veniunt.
Unde et ab acumine cernendi
grece dorcades vocantur. Sic
nimirum sancti meritis apum in
excelsis habitantes mentis
contemplatione et supernis sa
gacitate intendunt et ibi summe
ac cauta circumspectione semper
vigilant. Nam quod munda
quidem hec animula iuxta
quod naturam eorum exprimens
martialis ait: dente timetur
aper: defendunt cornua cervum

parat

legitur sed timida sunt et
imbellia iuxta

imbelles damme quid nisi preda
sumus. Nonne manifeste signifi
cant eos qui simpliciter vivere
districtorum operum actionibus quasi
fissa ungula incedere et iubente
dei gratia ~~meditatione~~ medita
tione ruinas satagunt. qui si vel ig
norantia forte vel infirmitate mor
tem incurrerint spiritualem prom
titudinis tamen sue integritate
resuscitari merentur. Sicut pe
tro ipsi contigisse probatur cui tes
tissime quod de dorcade scrip
tum est apostoli gestis. Factum est autem
in diebus illis ut infirmata
moreretur. Sancti enim cum per fragili
tatem nature morbus aliqua
delinquunt: quasi in diebus
operum bonorum casu subite in
firmitatis occumbunt. Sed cum
mox lacrimis insistunt fletum
recuperande virtutis ascendunt
sanctorum auxilia implorant: et
sua que interim miserunt bona
acta recogitant faciunt profecto
quod sequitur. Quam cum lavis
sent: posuerunt eam in cena
culo. Et cetera que de petri custo
dia et elemosinarum dorca
dis ostensione narrantur.
Et circumsteterunt illum omnes
vidue flentes. Vidue sunt
pie cogitationes anime penite
ntis que sensum pristini vigoris
quasi viri regimen ad tempus
amiserant. qui pro anima de
functe necesse est supplicit
exorarent. Et ostendentes tuni
cas et vestes quas faciebat

illius dorcas. Non sunt pro
defuncta uocibus sed ipsius
probant operibus. qui elemo
sine non solum a secunda sed etiam
prima morte liberant. Dixit
tabitha surge. Et illa aperuit
oculos et uiso petro resedit.
Iustissimus ordo resurgentis
ut prius mentis oculos aperiat
et agnita deinde petri uoce
resideat. Immo sic cuique per
donis quod perdiderat recipiat
et ad doctrinam eorum qui se
diminuerant uiuat. Dans autem
illi manum erexit eam. Con
tacta petri manu tabitha
resurgit. quia languens anima
peccatis nullo melius ordine
quam sanctorum exemplis conuale
scit. Vir autem quidam erat
in cesarea nomine cornelius etc.
Non uirtutibus ad fidem sed
fide peruenitur ad uirtutes. ut
beatus papa gregorius exponit.
Cornelius enim inquit cuius
elemosine ante baptismum an
gelo teste laudate sunt. non
operibus ad fidem. sed fide ue
nit ad opera. Si enim non cre
diderit deo uero et ante bap
tismum non crediderit quem
orabat. uel quo omnipotens
deus hunc exaudierat si non
ab ipso se in bonis perfici pe
tebat. Sciebat ergo creato
rem omnium deum. sed quia eius
omnipotens filius incarnatus esset
ignorabat. Fidem habuit cuius
orationes et elemosine placere

potuerunt. Bona autem actione
promeruit ut deum perfecte
cognosceret. et de unigeniti
eius incarnationis mysterium
crederet. quatinus ad sacramenta
baptismatis perueniret. Per
fidem ergo uenit ad opera. sed
per opera est solidatus in fide.
Vidit in uisu manifeste quasi
hora nona diei etc. Bene ora
cula baptismi petendi hora
nona accipit. quia in morte eius
qui hora nona spiritum tradidit est
baptizandus. Mitte et nunc
uiros in ioppen. Cum ele
mosinis precibusque susceptis
more doctor salutis accersiri
iubetur. manifeste innuitur
9' quod elemosinis illis ac preci
bus plena sic salutis cog
nitionem a domino quesierit.
Vocauit duos domesticos su
os. et militem metuentem dominum
Tres misit ad petrum cornelius
quia creditura gentilitas apo
stolice fidei europam aziam
affricam per se subegit. partim stu
diis militaribus ac instancia hoc est
predicandi. partim domesticis
negociis occupandis. Notandum
que quod unus miles. et duo
domestici mittuntur. Quanto
enim fortiores tanto pauciores
in ecclesie membris inueniuntur
plures qui audire uerbum
quam qui dicere sciant. Ascendit
petrus in superiora. Signi
ficat ecclesie relictis terrenis cupi
ditatibus conuersationem in celis

habitura. Vt oraret et horam
sextam. Sexta hora petrus
inter medias preces esurit salu
te utriusque mundi. quem dominus sexta
etate seculi querere et salua
re venerat. quod et ipse no
luit indicare cum eadem diei
hora super samaritane puteum
sitiebat. Et descendens vas
quoddam velut linteum magnum.
Vas illud ecclesiam significat
incorruptibili fide preditam.
Linteum enim tinea non consumit
que vestes alias corrumpit. Et
ideo qui vult ad misterium
ecclesie catholice pertinere: excludat
de corde suo corruptionem
malarum cogitationum. et ita
incorruptibilis fit. ne[?] in fi
de: ut pravis cogitationibus
tamquam a tineis non ~~corde~~ rodatur
in mente. Aliter tinea hereti
cus est vestimentum domini corrum
pere volens. sed domino dispensante
non valens. quod etiam in tuni
ca illa domini signatum est. quam
milites scindere non audebant.
Quatuor initiis submitti
de celo in terram. Quatuor
initia quibus linteum depen
debat quatuor plagas orbis
terrarum designat quibus
extenditur ecclesia. Ipsa est enim civi
tas dei nostri in monte sancto eius
dilatans exultationes universe
terre. Qui enim de celo submi
ttitur: indicat eam sola superni
entis spiritus sancti gracia servari

parturiri atque augeri. Unde dicitur
in apocalipsi iohannis. Vidi civi
tatem sanctam iherusalem novam
descendentem de celo a deo.
Possunt etiam quatuor initiis
ewangeliste signari: per quos
ecclesia celesti munere imbuitur atque
sublimatur. In quo erant omnia
quadrupedia et serpentia ter
re cum volatilibus celi. Anima
lia illa omnes gentes sunt
erroribus immunde. sed una
submissione id est misterio
sancte trinitatis in baptismo mun
date que hominis ymaginem
relinquentes bestiarum vel ser
pentium sumpsere figuras.
Unde cum ad herodem inti
teretur propter dolosam maliciam
dicitur ite dicite vulpi illi. Vel
ad phariseos. Genimina vipe
rarum. Et ad libidinosos et
qui insanientes in feminas fre
munt: Et de impudentibus. No
lite dare sanctum canibus. Et de
voluptuosis. Neque mittatis
margaritas vestras ante porcos.
Et de superbis simul ac dolo
sis. Vulpes foveas habent. et
volucres celi nidos. Et com
mune de omnibus. Et homo
cum in honore esset non intellexit
et ad ymaginem dei factus
comparatus est iumentis insipien
tibus. Verum autem idem incor
ruptum hominem salomon ostendit
dicens. Deum time et mandata

eius obseruā · hoc ē omīb h̄o
Surge petre occide et man
duca · Surge inquit ad e
wangelizandū ꝑparare · occi
de ī gentibus quod fuerat
et fac quod es · Qui enī ma
ducat cibū foris positū ī suū
corpus trahit · Precipit ergo
ut naciones ꝑ incredulitate
ante foris posite in ecclesia ꝑ
tertia una societati eccle qua
significat petrus inseruit
Iuxta quod de seipso paulus
apostolus ait Ego enī ꝑ legē
legi mortuus sum · ut deo ui
uam et xp̄o · Et iterū · Viuo
aut iam nō ego · uiuit uero
ī me xp̄us · Qui uero ab he
tis continuerit · quasi ui
de norant a morte · Quia
nunquam manducaui omne co
et inmundum · Populus
iudeorū parte dei esse se
iactās certos cibos norat · quibus
omnes utunt homines Verbi
gratia suillam carnē ostreas
lepores et istiusmodi animā
tia que ungulam nō fin
dunt et nō ruminant nec squa
mosa ī piscibus sunt Inmun
di uero sibi dicunt · bestiarū
uel reptiliū carnes nulli mo
rtaliū comestibiles · Hoc aut
factū est ꝑ ter · Quia ꝑ quatuor
partes orbis terrarū misteriū
scē trinitatis a duodecim aplis
ꝑdicandū erat · Ideo quater lince

3a uice de celo dimisse suf
fine ut beatus ambrosius int
ꝑtat · 3o repetita figura ope
racionem trinitatis exposcit ·
Et ideo in misterijs introgacō
trina defert et confirmacio
trina celebrat · Hec pt quibus
nisi trina confessione purgat
Vnde et ipe petrus ī ewā
gelio trio introgat utrum
diligat dnm · ut trina respon
sione uincula que dnm ne
gando ligauit ligauit ab
soluet · Hec aperte petro
ostensa sūt cū cornelius gen
tilis ad recipiendū eū mitteret
ne dubitaret intrusisse xp̄i
ana ꝑdere fidem · Erat enī
eo illis animalibus ewange
lico uase monstratus Vnde et a
spū scō hoc idem fact conf
mat · Et statim receptum
ē uas ī celū · Post trinam
submissionē linteū recepit
quia post huius seculi conuer
sacionem quā ꝑ fidem et ba
ptismū peregrinat eccla · ce
lestis iam habitaco felix et
etna sequit · Et dixit spūs
ei Ecce uiri tres querunt
te · In mente hoc ē a spū nō
ī aure carnis audiuit · Sur
ge itaque et descende et uade
cū illis · Descende de tecto
et ad predicandū ire iubet
ut ab eccā dnm nō plu alta

subeundo speculet' sed eunde
et in finibus quibusque et qsi
adhuc exterius positis. Et
tu ostium symonis i obedie
pulsantibus. Ad ostium uitam
redeundo uel ut electo surge
do pdicet ius quod dns ait
Uidebitis celu aptu. et ange
los dei descendentes et asce
dentes sup filiu hominis. Cui
bene domus ius mare posita
memorat'. Mare eni fluctu
uagos seculi tumultus sine
rebus designat. ubi homines
improbi quasi pisces audis
sime sese inuicem pscipiunt et
deuorant. Celorum uero com
satio in celis e. qui et si terrest'
domus huius habitaconis dissol
uat' edificatione ex deo habe domu
n manufacta eternam i celis.
Ecce ego su que queritis.
Que causa e pp qua uen
istis. Spus ei adesse milites
dixit. et qua causa uenerat
tacuit. Quia ad considerandam
humane mentis humilitate
aliqn pphetie spus ex parte
anim tangit ex pte no tangit.
¶ Et factum e cu intrasset petrus
obuius ei uenit cornelius.
Et procidens ad pedes eius ado
rauit. Gestu corporis demon
strat cornelius quid intus
i corde deuotionis habuerit.
Doctori eni suo obuiam uenit
auditor qui mundo et integra
corpore pectore sedulus ante
atque ardenti desiderio uerbu fidei
suscepit. Nam qui tarde ad
credendu pertrahit' quasi a doc
tore iacens erigit'. Sed qui de
sue uite maculis erubescens
procidendo in faciem humilita
tis puit et pudoris indicia
profert. uiro a suo preceptore
mereto erigi. ¶ Petrus uero in
quit leuauit eu dicens. Surge
et ego homo sum. Commu
nem quippe equalitatis me
minit status actionis. Nam in
anania et saphira culpa ze
lu ultionis ius aperuit potestat
¶ Et michi ostendit deus nemi
nem comune aut inmundu
dicere hoiem. Hoc utique tunc
ostendit. cu uox angelica
sonuit. ¶ Que deus purificauit
tu ne comune dixeris. A nu
dius quarta die usque i hanc
horam orans eram hora no
na i domo mea. et ecce
uir stetit ante me e. In greco
et i quibusdam latinis co
dicibus ita scriptu e. A qrta
die usque i hanc horam eram
ieiunans et adorans a sexta
hora usque ad nona et ecce
uir e. Multumque decebat illu
exaudiri qui instancia dep
candi tribus horis continu
ans a sexta protrahebat
ad nonam et quo tempore ipse
dns rogabat pro totius mu

di salute extensis in cruce ma
nibus. Verbum misit filiis
israel annuncians pacem per ihesum
xpistum hic est omnium dominus. In hoc
apparet inquit deum acceptorem
personarum non esse quia
filium suum unigenitum qui et
dominus omnium atque conditor est cum
genere humano pacem facere
misit. in cuius nomine prophetis
attestantibus remissionem
peccatorum non iudei tantum sed omnes
qui credunt accipiant. Vos
scitis quod factum est verbum per
universam iudeam etc. Breuiter
omnia que in symbolo dicun-
tur complexus est quod ihesus
xpistus sit dominus omnium quod mun-
dum deo reconciliare missus
quod iohannis voce preconatus
quod spiritu sancto preuentus quod
deo inhabitante per miracula
declaratus quod crucifixus
et a mortuis suscitatus. suis-
que manifestatus. quod iudex
omnium in fine uenturus. quod
que etiam etiam suam per fidem
totum sit in fine dilata-
turus in orbem. Quomodo unxit
eum dominus deus spiritu sancto et uir-
tute. Alia editio dicit. sicut
unxit eum deus spiritu sancto tunc
utique cum dicebat. Ipse uos ba-
ptizabit in spiritu sancto. Et iterum
quia uidi spiritum descendentem
quasi columbam super eum. Unc-
tus est ergo ihesus. non oleo
uisibili sed dono gratie quod

pace

Predicauit scilicet iohannes ihesum sicut unxit
eum deus

uisibili significatur unguento
quod baptizatos unguit ecclesia.
Nec tamen tunc unctus est spiritu
sancto cum super eum baptizatum
uelut columba descendit.
Tunc enim corpus suum id est ecclesiam
suam prefigurare dignatus est
in qua precipue baptizati acci-
piunt spiritum sanctum. Sed ista misti-
ca et inuisibili unctione tunc
intelligendus est unctus quando
uerbum dei caro factum est id est quando
humana natura sine ullis prece-
dentibus bonorum operum meritis
deo uerbo est in utero uirginis
copulata ita ut cum illo fieret
una persona. Ob hoc eum con-
fitemur natum de spiritu sancto et
maria uirgine. Quoniam deus
erat cum illo id est pater cum filio. Ca-
uendum est enim sic intelligere quasi
diuinitatem filii cum homine
quem assumpsit cohabitationem
re significari. et ne xpistum per-
sonam geminare et nestoria-
norum dogma eadem uideamur
Nobis qui manducauimus et
bibimus cum illo postquam resur-
rexit a mortuis. Hic beatus
petrus quod in euangelio
non recitatur exponit. Post
resurrectionem scilicet se bibi-
sse cum domino. nisi forte illuc
credamus indicari ubi ait.
Donec illud bibam nouum
uobiscum in domo patris mei. regno
Cecidit spiritus sanctus super omnes
qui audiebant uerbum. Hec ba-

[ba]ptisma gentibus tradere du
bitet. spiritus sancti testimonio con
firmatur. ipsas lavacri aquas
quas sanctificare solet novo or
dine preveniens. Quod se
mel in testimonium fidei gen
tium initio necessario in iudeis reppe
ritur evenisse. *Et iussit eos
in nomine ihesu christi baptizari.*
Cum ecclesie regula sit fideles
in nomine sancte trinitatis bapti
zari querit quo lucas per
totum huius libelli textum non
aliter quam in nomine domini nostri
ihesu christi dari testatur. Quod
ita beatus ambrosius solvit
quod per unitatem nominis imple
tum mysterium sit. quia sive
christum dicas et deum patrem a
quo unctus est filius et ipsum
qui unctus est filium et spiritum quo
unctus est designasti. Scrip
tum est enim. Ihesum a nazareth quo
modo unxit eum deus spiritu sancto. Si
ve patrem dicas et filium eius
et spiritum. tres pariter indicasti
si tamen id et corde compre
hendas. Sive spiritum dicas et spiritum
deum patrem a quo procedit
spiritus et filium quia filii [...] est
spiritus nuncupasti. Unde ut
et rationi copuletur auctoritas
in spiritu quoque recte baptizari nos
posse scriptura indicat dicente
domino. Vos autem baptizabimini
in spiritu sancto. Et apostolus ait.
Omnes enim in uno corpore in

uno spiritu baptizati sumus. Alias
perspicue congruit nos in nomine
domini ihesu christi baptizari quod sicut
apostolus ait. quicumque baptiza
ti sumus in christo ihesu in morte
ipsius baptizati sumus. *Et in
erat quadrupedia et bestias et
reptilia et volatilia celi.* erat
Theriu[m] quo hec quidam super
stitiosis quibusdam veteri lege pro
hibitis. ut vos manducandis
respuere. cum nec serpentes vel
reptilia possint edi. nec ipse
petrus sic intellexit. sed omnes
homines equaliter ad christi evan
gelium provocari. nullumque secundum
naturam esse pollutum. Requisitus
eum quare bestias comederet
scilicet que gentibus communica
rit increpatus. mysterium huius
visionis exposuit. *Venerunt
autem mecum et sex fratres isti.*
Pulchre septenario fratrum numero
teste spiritus sancti gratia septiformis
effusa est. Aliter quia sex die
bus mundus est iste formatus
per sex fratres opera perfecta mon
strantur. Qui bene doctorem
comitantur. cum suis auditori
bus inter verba exhortationis
et perfecte demonstrant operi
bus. *Et glorificaverunt
deum dicentes. Ergo et gen
tibus deus penitenciam ad
vitam dedit.* Hoc est quod in
beati iob libro legimus. Ab aquilone aurum venit. et ad de

n formidolosa laudatio.
Quia prius frigido gentium
pectore splendor fidei exortus
est. et pro eadem tepidata
fide Iudea deum tremendo
glorificavit. Perambulaverunt
usque ad Phenicem et Cyprum et
Antiochiam etc. Hinc id post
revelationem sindonis evan-
gelice in qua mollius supra
pre animalia sua quiesceret
res ecclesie crescere reperit.
cum per ceteras provincias insu-
las et civitates non solum
Iudeis sed et gentibus evan-
gelium predicat. Profectus autem
est Tharsum ut quereret Saulum.
Dictum est supra quia de Ihe-
rosolimis Saulus clam mit-
titur Tharsum. Et surgens
unus ex eis nomine Agabus
significabat per spiritum famem
magnam futuram. Agabus
potest nuncius tribulationis
interpretari. qui secundum nomen
suum et hic famem generale
et infra Paulo apostolo vincu-
la prophetat. Proposuerunt
in ministerium habitantibus mitte
in Iudea fratribus. Laborabant
in Iudea et maxime Iherosoli-
mis fame acrius sentiunt
ubi pauperes sanctorum erant
qui rebus suis domibus agris-
que venditis pretia deferentes
apostolis penurias acquiren-
dis non multum ulterius vaca-
bant. Sed non nulli pro confes-
sione fidei ab ipsis Iudeis in-
credulis propria substantia mulcta-
bantur ablata. Quibus dicit
apostolus. Et rapinam bonorum
vestrorum cum gaudio suscepistis.
Hos inter elemosinarios reli-
giosorum Helene Adiabenorum
regine facta memorantur. que
comparatis ab Egipto frumentis
Iherosolimitarum necessitatibus
largissime ministravit. Unde
et honorificam ante portas
eiusdem urbis meruit sepul-
turam. Eodem autem tempore 12
misit Herodes rex manus.
Hoc famis videlicet tempore
qua quarto Claudii anno fac-
ta hystorie referunt. cum Hero-
des tertio eiusdem sit anno
defunctus. sed illo haud dubio
tempore quo oblationes Ihe-
rosolima deferebant. Non
autem putemus Herodem qui te-
trarcha erat postea regem factum h[oc]
capitulo designatum. Refert
enim Iosephus Gaium imperio
suscepto continuo Iudeorum
principatum huic Herodi filio
Aristoboli quem tamen ille Ag-
rippam nominat tradidisse simul
et Philippi ac Lisanie tetrarchi-
as. Quarto autem et ultimo
imperii sui anno Herodis eci-
am partem contulisse. Hunc vero
Herodem qui vel in Iohannis
nece auctor extiterit vel in

passione domini interfuerint multis
excruciatum modiis exilio damp-
nasse perpetuo. Porro hunc he-
rodem sive agrippam tercio clau-
dii anno suum vero regni septimo
ab angelo percussum regnum
agrippe filio reliquisse. Ari-
stobolus autem quem dixi ipse
est qui a patre proditus herode se-
niore sub quo dominus natus est
cum fratre alexandro fuerit in-
terfectus. Occidit autem iacobum fratrem
iohannis gladio. De hoc iacobo
clemens alexandrinus hysto-
riam quandam dignam memoria
refert. Eius inquit qui ob-
tulerat eum iudici ad marti-
rium iacobum sic motus eciam ipse
confessus est se esse cristianum.
Ducti sunt ambo pariter
ad supplicium. Et cum ducerentur
in viam rogabat iacobum
dari sibi remissionem. At
ille paruper deliberans pax
tibi inquit. Et osculatus
est eum. Et ita ambo ~~sicut~~ simul
capite plexi sunt. Tradens
eum quatuor quaternionibus militum.
Sicut centurio centum ita quater-
nio quatuor sub se milites habet.
Percusso quoque latere petri excita-
vit eum. Percussio lateris com-
memoracio passionis christi est
de cuius vulnere salus nostra
profluxit et nobis quoque
pressurarum cathena retentis

tale solacium ipse reddidit apostolus
petrus dicens. christo igitur passo
in carne et vos eadem cogita-
cione armamini. Precingere
et calcia te caligas tuas.
Et prophetas et apostolos cin-
gulis usos fuisse legimus.
cumque sibi petrus ligamenta
propter rigorem carceris ad ho-
ram laxaverat ut tunica et
pedes dimissa frigus noctis
utrumque temperaret. Exemplum
prebens infirmis cum vel mole-
stia corporali vel iniuria tem-
ptacionum quadam licere nobis
aliquid de nostri propositi rigo-
re laxare. Et quia dictum
est sint lumbi vestri precincti
et calciati pedes in prepara-
cione ewangelii pacis. spi-
ritualium virtutum ubique pre-
dicandi resumere iubemur
insignia. Venerunt ad por-
tam ferream que ducit ad civi-
tatem. Angusta in ~~mu~~ mo fe- imo
rea erat porta que ducit
ad iherusalem celestem sed
apostolorum vestigiis nobis
est iam facta meabilis. qui san-
guine proprio ferreum vicerunt osti-
um. De hoc arator. Ferrea
quid ~~em~~ mirum si cedant ho-
stia petro. que deus ethereo
custodem deputat aule.
cerne quem sic faciles reserare ca-
cumen. inferum superare iu-
bet. Et petrus ad se re-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

visus. Inde a contemplationis culmine ad hoc regressus quod in intellectu cepit et prius fuit. Processit puella ad videndum. Et dum ianuam clausis egressum prima mulier discipulis nunciavit ut ubi habundaverit prius sic et habundaret gratia. Illi vero dicebat angelus eius est. Quod unusquisque nostrum habeat angelos et in libro pastoris et in multis sancte scripture locis invenitur. Sed et dominus de parvulis. Angeli inquit eorum semper vident faciem patris mei. Et iacob de se loquitur. Angelus qui eruit me de cunctis malis. Et hinc discipuli angelum apostoli petri venisse credebant. Descendensque a iudea in cesaream. Quamvis iuxta situm locorum cesaream philippi dicere videatur. eo quod hec sicut et tyrus et sydon urbs sit fenicis. Iosepho tamen exponente discimus. hec in cesarea palestine gesta que quondam turris stratonis dicta est et est in confinio fenicis et palestine in littore maris may magni sita. Postulabant pacem eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Necessaria habebant dicium regis amiciciam. eo quod illorum regio valde angusta et galilee damasticque pressa finibus est. Unde nec ipsa metropolis eorum tyrus tantas habet opes de terra sua ut totius orbis esse posset emporium. quantas de subvectione navium. Est autem maxime purpure conchiliorum que ferax. Confestim autem percussit eum angelus domini. Consonant etiam iosephus de impietate inquit illicite adulationis non exhorteret respiciens paulopost imminere atque insistente capiti suo vidit manifeste angelum. eumque sensit continuo excidii sui ministrum. quem prius noverat prosperitatis bonorum. Et paulopost. Verum continuis quinque diebus ventris doloribus cruciatus vitam violenter abrupit. Segregate michi barnabam et paulum in opus ad quod assumpsi eos. Videtur paulus iuxta ordinem hystorie tercio decimo post domini passionem anno apostolatum cum barnaba paulique accepisse vocabulum quarto decimo autem anno iuxta condictum iacobi cephe et iohannis ad gencium magisterium fuisse profectum. Nec hystoria ecclesiastica repugnat dicens apostolis fuisse preceptum ut duode-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cim annis in iudea predicauerit.
Predicabat verbum dei in sy
nagogis iudeorum. Ut igna
ros locorum semel ad notam
dum credidi. ubicumque synago
gam iudeorum inueneris scito in
ciuitate gesta que dicuntur.
Cui nomen erat bariesu.
Corrupte legitur bariesum cum
beriesu id est maleficus siue in
malo legi debet. Credo quod
nomen ihesu isdem litteris
et nota super posita scribatur.
Non enim conuenit hominem fla
gitiosum et magum filium ihesu
id est saluatoris appellari quem
contrario paulus filium dyabo
li nuncupat. Paulus autem
qui et paulus repletus spiritu
sancto. A sergio paulo proconsule
eo quod eum christi fidei sube
gerit pauli sortitus est nomen
et sequentia libelli huius de
pauli miraculis agunt. Opor
tuit enim ut ipse consummatio
nem apostolicis actibus da
ret quem dominus contra stimulos
recalcitrantem dudum elegisset.
Ecce manus domini super te et eris
cecus. Sciebat apostolus
sui memor exempli de te
nebris oculorum mentis po
sse resurgere lucem nec enim
mouebatur habere carnis oculos
qui mentis oculos aliis auf
erre laborabat. Venerunt an
tiochiam pisidie. Due antio

* quadringentos et

chie ciuitates sunt: una in syria
a seleuco rege condita que res
lata ante vocabatur cum daphnen
fontem proximum dicitur cuius
illam aquis habundantissimis
perfruens: in qua primo cogno
minati sunt discipuli christia
ni. Altera autem antiochia de
qua nunc dictum est in prouincia pisi
dia. Sorte distribuit eis terram
eorum. Quasi post * quinqua
ginta annos dixerat deus
abraham quia erit semen
eius accola in terra aliena an
nis quadringentis. Et item
ait: quia in ysaac vocabitur
tibi semen. Ab exortu ergo
illius seminis usque ad exitum
israel ex egipto fuerunt ut ex
odus scribit anni quadringenti
quinque. Hiis adde quadraginta
annos in deserto. et quinque in
terra chanaan. Quibus actis
videtur terra quieuisse a preliis
et sortes fuisse missa super eam:
et tenemus annos quadringen
tos quinquaginta. Et dedit
illis saul annis quadraginta.
Credo quia liber regum non
aperte quot annis saul regna
uerit indicat: exponit apo
stolos vulgo loquentem hoc po
tissima quod crebrior habet
dicere voluisse. sed quere testes
pollicitus ibidem sicut et chro
nicorum libri testantur. Annus

samuel et saul annis xl
prefuisse israheli. Factum est
enim inquit quadringentesimo
octogesimo anno egressionis
filiorum israel ex egipto. cepit
salomon edificare templum
domini anno iiii^to regni sui.
Cum vero ad trecentos nona
ginta vi annos quibus
iudices prefuerunt ut eorum
liber indicat quadraginta
annos dauid et xl salo
monis adicies: restant xl
quorum ut iosephus testis est
samuel xii et saul alios
totidem regimine tenuisse ferunt.
Quam hanc deus adimplevit
filiis nostris. resuscitans ihesum
Sicut et in psalmo secundo
scriptum est: filius meus es tu
ego hodie genui te. Non est
putandum hoc exemplum
psalmi ad resurrectionem
christi tam proxime incumbere
Sed ad ipsam eius incarna
cionem de qua sit supra lo
cutus est pertinere. Nam sequens
versiculus de resurrectione
manifestissime testatur. Cum
enim superius de incarnacione
passione ac resurrectione
illius ageret. voluit utrumque
pariter dauid de psalmo testi
moniis astruere. Qui ergo
inquit eternus es ante secula
filius in tempore natus ap
parebis. Quidam codices

habent sicut in primo psalmo
scriptum est quod ita exponitur
Primum et secundum psalmum
apud ebreos in unum psalmum
esse compositos. qui et a beati
tudine incipiat et in beatitu
dine desinat. Quia dabo
nobis sancta dauid fidelia. Id
est quecumque dauid promisi
eadem nobis certissime fidei
promissa implebo christum vide
licet de eius esse stirpe
nasciturum. Dicit enim ysaias no
vi testamenti mysteria pre
gustans ait. Et constituam
nobis testamentum eternum et sancta
dauid fidelia. Quod in hebre
ica veritate ita legitur Et fe E
riam vobiscum pactum sem
piternum misericordias dauid
fideles. Secuti sunt multi
iudeorum et colencium advena
rum. Colentes legitur colentium
deum. sicut in greco invenimus
Significat autem eos qui na
tura gentiles erant sed
religione iudei quos greci
proselitos nuncupant. Sic enim pabat
precepit nobis dominus. Posui
te in lumen gentibus. Quod
domino christo specialiter dictum est
hoc iam sibi dictum arbitrantur
apostoli in illa se videlicet
illius esse recolentes. sicut
etiam ipse christus eiusdem cor
poris unionem dixit. saule
saule. quid me persequeris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

At illi excusso puluere pedum
in eos · venerunt Iconium ·
Puluus iuxta evangelicum
preceptum excutitur de pedibus
in testimonium laboris sui · quo
illorum ingressi sunt civita
tem et predicacio apostolica
ad illos usque peruenerit · sive
excutitur puluus ut nichil
ab eis accipiant · nec ad
victum quidem necessarium
qui evangelium spreuerunt
Discipuli quoque replebantur
gaudio et spiritu sancto In greco
habetur discipuli autem · ut intelli
gamus iudeis fidem persequen
tibus discipulos e contrario
spirituali gaudio ditatos Et ad
iracundiam concitauerunt
animas gencium adversus fratres
quod in greco sequitur · Deus
autem pacem fecit · quidam la
tini codices minus habent · Et
ibi evangelizantes erant ·
Sequitur in greco · et commota
est omnis multitudo in doctrina
eorum · Paulus autem et barna
bas morabantur in lystris
Et hii quoque versiculi in
quibusdam nostris codicibus
non habentur Et quidam vir
lystris infirmus pedibus
sedebat etc. Sicut ille clau
dus quem petrus et iohannes
et ad portam templi curant
salutem prefigurant iudeorum
ita et hic lycaonius eger po
pulum gencium longe a legis
templi que religione remotum
sed pauli apostoli predicacione col
lectum Depotaus inquit de
derunt michi et barnabe so
cietatis · ut nos in gentes ·
ipsi autem in circumcisione Sed et
tempora exposicioni conveniunt
Nam ille primus fidei tempo
ribus cum necdum gentibus
verbum crederetur · hic vero iudeis
ob perfidiam expulsis et do
minicis puluere repersis me
nona converse gentilitatis
gaudia signat · Et videns
quia habet fidem ut saluus
fieret Et ille iudaico more
pecuniam iste autem ex fide
salutem querit ab apostolis
Dixit magna voce · Sur
ge super pedes tuos rectus · In
greco exemplari legitur ·
Dixit magna voce · tibi di
co in nomine domini nostri ihesu
christi surge super pedes tuos
rectus · Hec de translacione po
suimus ne codicum varietate
stupefactus quod verius sit
ignores · Dii similes facti hominibus
descenderunt ad nos · Stul
tus error gentilium · qui omne
quod supra se vident deos
putant Et vocabant barna
bam iouem · Et id hoc videli
cet quia prior eorum esse vi
debatur · Iouem namque ~~deum~~ primum
deorum

atque Iovem regem esse putaue
runt. ¶ Paulum vero mercuri
um quoniam ipse erat dux verbi. Quia
mercurium credebant eloquium
linguamque prestare mortalibus
Unde et mercurium quasi me
dio currentem id est inter aures
linguas quem latine principabat
grece autem ermen hoc est inter
pretem appellabant ¶ Tauros
et coronas ante ianuas affe
rentes. Tauros ad victimas
coronas vero ut vel facie tem
pli ius ritu gentium orna
ret vel eis quasi diis immo
laturus imponeret ¶ Conscissis
tunicis suis exilierunt in tur
bas etc. ¶ Plaudentes scindunt vesti
menta quod deorum cultu ho
norentur. Hoc enim facere consue
tudinis iudeorum est quotiens ali
quid blasphemum et quasi con
tra deum audierint ¶ Herodes
autem quia non dedit honorem
deo sed accrevit immodesto
favori populi statim ab an
gelo percussus est ¶ Statuerunt
ut ascenderent paulus et bar
nabas et quidam alii ex illis
ad apostolos et presbiteros in
iherusalem etc. De hac ascen
sione sua paulus ipse scri
bit ad galathas ¶ Deinde post
annos xiiii ascendi iherosolimam cum barnaba assumpto tito
et contuli cum illis evangelium
quod predico in gentibus etc. ubi
ipse nos quem posuit recessedi

est annorum. Scimus enim petrum
et paulum apostolos anno post
passionem domini tricesimo et no
no id est ultimo neronis passos
fuisse martirio et beatum petrum
rome xxv annis episcopalem
sedisse cathedram xxv autem et
xiiii non triginta octo sed xxxix non
ne faciunt. Sequitur ergo ut beatum
petrum eodem quarto decimo post
domini passionem anno quo iam
iherosolimis alloquitur paulus
in quarto claudii cesaris romam
venisse credamus. Simulque in
fallor hac expositione paula
apostolum eodem quo dominus passus
est et resurrexit anno ad fidem
venisse probat ¶ Dicentes quia
oportet circumcidi eos. Hoc errore
decepti erant galathe ut circum
cisionem et legis cerimonias
cum gratia baptismi credent esse
miscendas. Fide purificans cor
da eorum. Non ergo circumcisione
carnis illos indicat opus esse
quorum tanta fides corda purifi
cat ut etiam ante baptisma
spiritum sanctum accipere mererentur etc. Sed
per graciam domini ihesu credimus sal
vari quemadmodum et illi. Si
ergo et illa id est patres portare (illi id est)
iugum legis veteris non vale
bant per graciam domini ihesu salvos
se fieri crediderunt manifestum
est quia hec gratia et antiquos
iustos vivere facit ex fide.
iustus enim ex fide vivit. Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deo sacramenta certe esse po
tuerunt pro temporum diuersi
tate diuersa. ad vnitatem tamen
eiusdem fidei concordissime
recurrencia. Post hec autem
reuertar et edificabo tabernacu
lum dauid quod decidit et cetera
Tabernaculum dauid umbra
legis significat. que tra
dicionibus phariseorum corru
pta et dilacerata sed domino
reuertente .i. in carne veniente
a deo spirituali est gratia erecta ut
non tantum iudei sed et cuncte gen
tium naciones nomen eius req
rant. Et suffocatis et san
guine .i. a fundendo sangui
nem vel manducando cum
sanguine. Hec quidem de gen
tili vita venientibus pro ipsis
fidei rudimentis et inueterata
gentilitatis consuetudine
concessa sunt. sed ne putarentur
eadem etiam perfectioribus suffi
cere vigilanter adiungit atque ait
Moyses enim a temporibus
antiquis habet in singulis
ciuitatibus qui eum predicent
in synagogis .i. ipsi preceptorum
eius auctoritate non grauent
a nobis. procedente tamen
tempore dum frequenter ad
lectionem legis prophetarum
que conuenerunt. paulatim in
te instituta et seruanda in
uenient dilectionis iura sibi

pient. Primitiua enim adhuc
iudeorum ante ecclesiam hec sabba
tis celebrasse certum est. Visum
est enim spiritui sancto et nobis .i. pla
cuit ei qui arbiter sue po
testatis existens. ubi vult
spirat et ea que vult lo
quitur. Placuit et nobis non
nostra sola voluntate. sed
eiusdem spiritus instituto.
Paulus autem et barnabas
demorabantur antiochie.
Hys diebus impletum est quod
apostolus ait Cum venisset
cephas antiochiam in facie
ei restiti. Paulus autem ro
gabat non debere recipi eum
Quia in ipsa se acies fronte
constituens in mis tepide ste
terit. mesto eum paulus abie
cit ne illius quasi conta
gione ceteros corrumperet ali
os. Facta est autem inter illos
dissensio. Noli hoc delictum
putare. non enim commoueri
mala est. sed irracionabiliter
nulloque iusto flagitante ne
gocio commoueri. Et bar
nabas quidem assumpto mar
co nauigauit cyprum. Inter
amatum sibi fratrem et consanguini
tate coniunctum. Legimus enim
fuisse consobrinum. Barna
bas separatus a paulo pa
triam repetit insulam et mich

sionis evangelice predicationis
iunctum sibi opus exstruit. Cir-
cumcidit eum propter iudeos qui erant
in illis locis. Non quod figu-
ras legis evangelii veritate
lucente quippiam utilitatis
crederet allaturas. sed ne per
occasionem gentium iudei a fide
recederent. quibus tamen um-
bra veteris paulatim tollenda
erat. sicut et gentibus morum
pravitas antiquorum ut supra
scriptum est. Ista enim imprimis lega-
les quasi a domino aliquando consti-
tute interdum ab apostolis
sunt illis temporibus ob de-
clinandum iudeorum prejudicium
usurpate. Gentilis vero in-
stitucio ut vere a sathana re-
perta numquam a sanctis est adtracta.
Vetiti sunt a spiritu sancto loqui
verbum dei in asia. etc. usque tran-
siens in macedoniam adiuva
nos. Vere terribilis deus in
consiliis super filios hominum. Iste
se magistrum per omnia sequi
promittit nec permittitur. Alter
sequi iussus nec [illegible] patris se-
pulturam pietatis ex accepit
inducias. Invitis ac repug-
nantibus additur saulus. cornelio
precibus et elemosinis insistenti
velud communicationis vite via
salutis ostendit. Et qui no-
vit corda deus beneficii gratia
doctorum ab asia removit. ne

si sanctum canibus detur. et sues cor-
dis immissum gravius de contempta
predicatione iudicet. Rursusque alias alias
cunctantes legatus apostolos mace-
do specie angeli gentis illius est
divinus intus sibi dominici panis
offerri precatur. Que est prima partis
macedonie civitas colonia.
Colonia est que defectu indigena-
rum novis cultoribus adimpletur.
Unde et a cultu agri colonia
dicta est. Puellam quandam
habentem spiritum phitonem. Vel
phitonica divinatio geratur sic
in libro regum invenimus. ubi
rogante saule phitonissa vel
animam samuelis. vel pro ea
potius spiritum inmundum evocavit
ab inferis. Quod magice fan-
tasie genus ab apolline pi-
thio repertum atque ab eius cogno-
mine sic dicunt esse vocatum.
Sed et ebreum nomen congruit
quia phitonia ob abyssi dicitur
dicatur. Isti homines servi dei
sunt excelsi. Non voluntatis ista
confessio est quam premium sequitur con-
fitendi. Sed timore spiritus sancti co-
gente velut mendacem spiritus lo-
quitur. non ausus luce presente
suas ultra celare tenebras.
Peccatori autem dixit deus. quare
tu enarras iustitias meas.
Sic corruptam amat mella do-
lo si vera amat qui falsa im-
miscet. ut auctor ait. Precipio

tibi in nomine ihesu xpi exire
ab ea. Dariesum qui fidei
impugnator erat et artibus inf
initate et oculorum amissione
cecauit. Nam uero que prisca
licet mente uera tamen loque
batur arte plurimo nefaria pri
uare conatur. Quia enim indig
num erat ut verbum evangelii
prius demonibus annunciaret.
abscedere iubet et silere precipit
quia demonia cum tremore debent
deum confiteri: non autem laudare
cum gaudio. Et annunciant
morem quem non licet nobis
suscipere neque facere cum simus
romani. De fide ihesu xpi
dicit in cuius nomine phitonis
prius eiecerat. Jam enim decre
uerant romani ne quis deus
esset acceptus nisi a senatu pro
batus. Media autem nocte paulus
et silas adorantes laudabant
deum etc. Denoto simul aposto
lici pectoris et mentis exemp
lum oracionis. cum et illi ympnos
in imo carceris tenuerint. et corp
laus commouerint carceris et
fundamenta concusserit et
aperuerit ostia: atque ymnis
post hec in vinculatorum celitus
resoluit. Aliter. Quicumque
fidelium omne gaudium existi
mat cum in temptaciones va
rias inciderit libenterque glori
atur in infirmitatibus suis ut inha
bitet in eo virtus xpi. Hic pro
fecto cum paulo et sila inter

carceris tenebras immisit. et cum
psalmista deo decantat. Tu
es in refugium a pressura que
circumdedit me exultatio mea
lauit plagas eorum: et baptiza
tus est ipse. Dulcissima rerum
varietas. Quibus plagas la
uit, vulneribus per eos ipse plagas
criminis amisit. Adaperiens et
insinuans. quia xpm oportuit
pati et resurgere a mortuis:
et quia hic est xpus ihesus. Vtrum
que patet de scripturis insinua
bat: et quia xpm pati ac re
surgere oporteret. et hec eadem
passio ac resurrectio ad nullum
alium quam ad ihesum nazarenum
pertinet. Erant enim quidam iudeo
rum sicut et hodie sunt ita per
didi: ut cum xpi passionem ac re
surrectionem scripturis insertam
negare non possint. Hec tamen
ad ihesum pertinere omnino negent
magis que antixpm expectare
quam ihesum xpm credere velint. Et
ideo paulus non modo xpi my
steria predicabat: sed hec eciam
in xpo ihesu consummata doce
bat. Et de colentibus gentili
busque multitudo magna: et
de hiis qui gentilem ritum iuda
ismo mutauerunt. et de hiis qui
diuino gentiles magisterio multi
ad xpm confluebant. Hii autem
erant nobiliores eorum qui sunt
thesalonice. Animi nobilitatem
dicit qui verbum audiendo scruta
dumque instituerunt. Quidam epi

Quid vult seminiverbius hic dicere. Sec. se seminibus id est sermologus vocat

curei et stoici philosophi disserebant cum eo. Epicurei propter oris sui tarditatem sentientes felicitatem hominis in sola corporis voluptate. Stoici vero in sola animi virtute posuerunt qui inter se quidem dissidentes apostolum tamen unanimiter impugnant eo quod hominem sicut ex anima et corpore subsistere ita in utroque docet beatum esse debere. Sed hoc non posse putant nec virtute humana sed gratia dei per ihesum christum in resurrectionis gloria perficiendum. Quid vult seminator verborum hic dicere. i. sermologos vocat quia semente est verbum dei. Et ipse dicit. si nos vobis spiritualia seminavimus. Inveni etiam aram in qua scriptum erat ignoto deo. Notus in iudea deus. sed non receptus. Ignotus in Athenis deus. quamvis per multa quesitus. et ideo qui ignorat ignorabitur. qui predicat dicabitur. Neutri immunes a culpa sed excusabiliores qui fidem non obtulerunt christo quem nesciebant. Deus qui mundum fecit et omnia que in eo sunt hic celi et terre cum sit dominus. non in manufactis templis inhabitat. Ordo diligens apostolice disputationis est intuendus. quia ita apud gentiles tractatum servat. scilicet ut primo unum deum auctorem mundi omniumque esse doceat in quo vivimus et movemur et sumus

A quia qui manus intulerunt christo quem sciebat

Cuius et genus sumus. ut non solum propter munera lucis et vite. verum etiam propter cognationem quandam generis diligendum ostendat. Deinde opinionem illam que est de ydolis apta ratione devitat. quod totius mundi conditor et templis dominus non possit includi superius. quod omnibus beneficia largitur. sanguine non egeat victimarum. quod hominum denique creator et gubernator omnium non possit hominum manu creari. quod postremum deus ad cuius homo factus est ymaginem non debeat metallis estimari. Talis erroris remedium doceret esse studium penitendi. Nam si primo destruere voluisset cerimonias ydolorum. aures gentium respuissent. Cum ergo unum deum esse persuadet. tunc iudicio eius astruxit per christum nobis salutem datam. magis tamen eum hominem quam deum nuncupans. incipiensque ab illis que gessit in corpore et ad divina descendens ut plus quam homo fuisse videatur. videlicet unius virtute morte mortuumque ab inferis resuscitatum. Paulatim enim fides crescit ut cum supra hominem fuisse videtur. deus esse credetur. Quid autem est quod quisque credat ordine. non in principiis perfecta queruntur. sed de minimis ad maiora est

ea que perfecta sunt pervenit.
In ipso enim vivimus et move-
mur et sumus. Hic versus quia
difficilis intellectu est beati
augustini verbis debet ex-
poni. Ostendit inquit apo-
stolus deum in hiis que crea-
vit indesinenter operari. Neque
enim tamquam substancia eius sic
in illo sumus quemadmodum
dictum est quod habeat vitam
in semetipso. sed utique cum
aliud simus quam ipse non ob
aliud sumus in illo nisi quia
id operatur. et hoc est opus eius
quo continet omnia. et quod
eius sapientia pertendit a fine
usque ad finem fortiter et dispo-
nit omnia suaviter. Per quam dispo-
sicionem in illo vivimus et
movemur et sumus. Unde
colligitur quod si hoc opus
suum rebus subtraxerit. nec
vivemus nec movebimur nec
erimus. Et paulopost. Neque
enim inquit celum et terra et
omnia que in eis sunt universa-
que spiritualis corporalisque creatu-
ra in semetipsa manet sed utique
in illo de quo dictum est. in illo enim
vivimus et movemur et sumus.
Quia et si unaqueque pars potest
esse in toto cuius pars est, ipsum
tamen totum non est nisi in
illo a quo conditum est. Idem
alibi. Hoc inquit si secundum cor-

pus diceret apostolus. etiam de isto
corporeo mundo posset intelli-
gi. Nam et in illo secundum corpus
vivimus et movemur et sumus.
Unde secundum mentem que facta est
ad eius ymaginem debet hoc
accipi excellentiore quodam
eodemque non visibili sed intel-
ligibili modo. Nam quid non
est in ipso de quo divine scriptum
est. quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso
sunt omnia. Sicut et quidam
vestrum poetarum dixerunt. Hoc
est quod alibi dicit. Nichil iu-
dicavi me scire inter vos nisi
Jhesum christum et hunc crucifixum.
Hiis enim qui prophetarum fidem
non recipiebant non moysi non
ysaie vel alicuius prophetarum.
sed auctorum suorum loquitur
testimoniis. Versum vide-
licet arati de diis et de
falsis ipsorum quibus contra-
dicere non poterant. sua necat
confirmans. Magne quippe
sciencie est dare in tempore
conservis cibaria. et audiencium
considerare personas. Ipsius
enim et genus sumus. Genus
dicimur certissime dei non ex eius
natura editi sed per spiritum illius
et voluntatem creati. et adoptio-
ne recreati. In quibus et
dionisius ariopagita. Hic
est dionisius qui post episco-
pus ordinatus corinthiorum

Nota hunc locum abbas sancti dionisii hilduinus scribens
ad lodowicum imperatorem dicit falsum sic scribens [illegible]
per surreptionem [illegible] beda [illegible] in hoc loco scriptum [illegible]
debuit dixisse. Nam idem se reprehendit in reprehensione suorum
[illegible] retractacionum scripsit. Hec ille.

+ roma expulit q̄d' utrū cont̄ xp̄i in
tumultuātes

gloriose repit etiam: Multaq̄
ad utilitatem ecclīe p̄tinētia q̄
actenus manent. ingenii sui
uolumina reliquit. cognomē
a loco cui p̄erat accipiens
ariopagīt. Est enī atheniēsiu
curia nomē a marte tra
hens. siquidem grece mars
arios. uilla dicit' pagus.
Eo Eo quod precepisset claudius
discedē a omes iudeos a ro
ma. Hoc iosephus nono
claudii anno fcm̄ narrat
Suetonius aūt historicus h̄
mō refert. Claudius uero
iudeos impulsore xp̄o assi
due tumultuātes + iudeos ro
hetrei et romanis iusserit.
an etiam cristianos simul
uelut cognate religionis
hoīes uoluerit expelli ne
quaq̄ discernit. Erant enī sce
nofactorie artis quasi con
less i ura et pegrim tentoria
sibi quibus i uia utant' edi
ficiat. Sceno enī grece tab'
nacula dicit'. Ethimologia
ab obumbrando directa apd
quos umbrastra d'. Sceno
uero uel scenomata quasi ob
umbracula sonat. que sagis
laneis uel lineis aut cilici
is siue ex arborum frondib9
aut uirgultis ueteres cōpone
bant. Christe aūt sicut petrus
piscando nos a fluctibus scl'
p̄cia fidei extrahit ita pau
lus umbracula protectionis

erigendo ab imbrē nos cri
minum. ab ardore temptacionum
et a uentis insidiarū uerbo
sis q̄ defendit. Sequntur
i hoc loco duo uersus i greco
qui in quibusdam nr̄is co
dicibus nō habent'. Dispu
tabat aūt i synagoga p̄ omē
sabbatū et suadebat iudeis
et grecis. Ac deinde quod
utriq̄ codices hnt adiungit'
Cū uenissent aūt a macedo
nia silas et thimotheus etc.
Qui sibi totonderat i cencris
caput. Habebat enī uotū
Cencre portus ē corinthi ubi
nauim ascensurus caput ex
uoto totondit. Nam iux' legē
moysi qui se deo uouerit co
mā nutrire quadiu nazareus
fieri uelint et postea eam to
dere atq̄ iubebant' igni tra
de'. Hoc ergo fecit paulus.
nō quidem oblitus quid de abo
litione legis cū ceteris ap̄lis
iherosolimis statuerat. Sed ne
scandalizarent' qui ex iudeis
crediderant. simulauit se
iudeū ut iudeos lucrifaceret.
Quidā codices plurali nūo
hnt totonderūt caput et ha
bebant uotū i. priscilla et aq̄
la. Sed egregii doctores ecclē
hieronimus et augustinus in
utq̄ suis uiuis ep̄lis et singulari
nūo ponunt + de paulo intp̄

tenui. Ponit enim ita ihesonimus
fibus valedicens. navigabat
siriam et cum eo priscilla et aquila
la. et totondit sibi in tenchris
caput. votum enim habuerat.
Profectusque est ab epheso et descen
dens cesaream ascendit et salu
tavit ecclesiam. Cesaria capadocie
metropolim dicit. Nondum enim
siriam phenicis advenerant.
Per quondam amosohr filio ia
phet mazacha dicta postea re
gnare augusto cesarea nomen
accepit. Qui cum venisset. con
tulit multum hiis qui credide
rant. Vehementer enim iudeos co
rebat. Alia translatio habet. pro
fuit multum credentibus per gra
tiam. Hoc est ergo quod apostolus ipse
lus scribit. Ego plantavi a
pollo rigavit. Dixitque ad eos
Si spiritum sanctum accepistis crede
tes. Hoc est post baptisma
~~penitentie non hoc baptisma~~
manus impositionem qua
spiritus sanctus dari solet accepistis
Iohannes baptizavit baptisma
penitencie. Non hoc baptisma
inquit remissionem peccato
rum donare. sed penitenciam
tantum docere potuit. Nam sicut sig
num circumcisionis signaculum in
patriarchis fidei quam gerebat
constiterat. ita et hoc lavacrum
penitentes populus quasi singula
re signaculum sue devotionis
accepit. quod tamen ipsum figu
raliter etiam christi baptisma quo
remissio daretur ostenderet. Hiis
auditis baptizati sunt in nomine
domini ihesu. Questio crebra venti
latur. si illi qui per ignoranciam secte
a non baptizatis sed tamen
recte fidei ab aliquibus baptiza
ti sunt. iterum baptizari debeant
Qua hoc capitulo exposita vero
Quid enim differt utrum tunc an
inicium baptismi christi. an nunc sine
successione eiusdem quisque ba
ptizetur. cum etiam ipse iohannes eos
quos in fide et nomine christi licet
venturi baptizaverat. iterum bap
tizandos esse predicaverit dicens
Ego baptizo vos aqua ille
vos baptizabit in spiritu sancto. Si enim
nunc ~~[illegible]~~ ad remedium sola
communicatio corporis et sanguinis
christi ut quidam dogmatizant
sufficere posset potuisset et tunc
neque opus esset a christi discipulis
baptizari quos iohannes aqua
baptizaverat sed tantum sanguinis
nis eius participatione consuma
ri. Erant autem omnes viri
fere duodecim. Verumtamen
tia iudicia dei abyssus multa
Ecce asia inter apostolorum
visitatione digna. nunc et apo
stolico ~~[illegible]~~ tuta inito et prefectali
est numero sublimata. Et notandum
quod [illegible] sanctus et hic in duode
cim discipulos et supra in cen
tum viginti quod est duodenarius

nus decies quociens adventus sui
signa monstruerit illud in
iherusalem. hoc in epheso que
est civitas grecorum. Credo ut
sc ostenderet quod sive de iudeis sive
de gentibus credat quisquis cos-
tummodo qui unitati ecclesie ca-
tholice atque apostolice commu-
nicent impleret. Temptaverunt
autem quidam et de circumeuntibus
iudeis exorcistis etc. Refert
iosephus regem salomonem
excogitasse: suamque gentem
docuisse modos exorcismi et
adiurationes quibus immun-
di spiritus expulsi ab homine
ulterius reverti non sint ausi.
Sit autem hoc iudicium etiam pro
reprobos ad condempnationem
eorum qui faciunt. vel ob utilita-
tem eorum qui videt et audiunt
ut licet homines despiciant sig-
nacetes tamen deum honorant
ad cuius invocationem fiant tanta
miracula. Erant autem quidam
sceue iudei principis sacerdo-
tum septem filii qui hoc facie-
bant. Chelius mos grecum le-
git. Erant autem cuiusdam sce-
ue. qui ergo ipse sathanas
transfigurat se velut angelum
lucis. ministros quoque suos ea-
dem simulacione colorare non
timet. Unde quia septenario
numero solet spiritus sancti gratia desig-
nari in qua figura et dominus post
resurrectionem cum septem discipu-
lis epulatus et septem fratres
ux

ad cornelium cum suo baptizandum
et evangelizantium venit. Filii
sceue quasi spiritus malus ex-
pulsuri septenario numero cen-
sentur. Sed quia non credendo
sed temptando christi et apostolorum
nomine vocant. Non adeo
tamen verum ab ipsis demonibus
fraudolose falsitatis merito con-
dempnantur. Qui bene filii
sceue dicuntur. qui interpretatur
vulpecula clamans. Hoc enim
animal doli et astucie saga-
cissimum iudeos gentiles et
hereticos ecclesie dei semper in-
sidiantes. et quasi garru-
la voce perstrepentes ostendit.
De quibus eiusdem ecclesie
custodibus imperitur. Capi-
te nobis vulpes pusillas
que demoliuntur vineas.
Ihesum novi et paulum scio.
De hoc versu arator dicit
Cognosce fatentem gentis in-
imica tuum. demon regna-
re fatetur. que venisse ne-
gas. atque hoc cum miseris
ipse quo stimulante ruis.
Multi autem ex hiis qui fue-
runt curiosa sectati contule-
runt libros etc. Curiosa di-
magice artis industriam
cum sectatores merito suos
libros incendunt magno
licet precio estimatos quo-
rum quibus servierunt de-

mones thesium dominum et apostolos
eius uiderit honorare. Inue
nerunt pecuniam denariorum
quinquaginta milium. Et debi
toribus in ewangelio. sub quin
quagenario et quingentenario
primo denariorum. debita laxantur. secun
do quia corporis quinque sensi
bus subsistentes in hac uita
decalogi precepta transgredi
mur. Sic per enormitatem ma
gnitudinis scelerum millenarius adie
ctus est numerus. Aliter. Quinquage
narius sepe numerus refertur ad pe
nitentiam remissionem peccatorum
Unde et quinquagesimus pe
nitentie psalmus. et quinqua
gesimus remissionis est annus.
Mittens autem in macedonia
duos ex ministrantibus sibi etc.
Premisit discipulos ad pre
parandas elemosinas quas ihe
rosolima erat allaturus. ne
cum ipse ueniret tunc collecte
fierent. Demetrius enim quidam
nomine argentarius etc. Demetrius
iste qui uiam domini turbare ni
titur. nomen proprium suis exequitur.
interpretatur enim nimium pre
quies. Unde consequenter
templa diane facit non alio quam
argenti metallo edificat.
Argento enim in scripturis eloquium
sicut auro sensus indicari so
let. Et gentiles uersutia
religionem suam non nulla

sensus ratione. sed nudo sermo
nis nitore solet astruere. Non
solum autem hec periclitabitur no
bis pars in redargutionem ue
nire. Id est non solum quia manu
ana nec mercede digna
redarguetur. uerum religio quo
que nostra dehonestabitur. si pau
li doctrina idola deos non esse.
Et mira gentilium stultitia
quia illos colere non erubes
cunt quos ab homine construi
uel destrui posse cognoscunt.
Et exclamauerunt dicentes
magna diana ephesiorum. Quam
demetrius perituram dixit di
anam. illi econtrario magnam
esse uociferant. Et impetum fe
cerunt uno animo in theatrum.
Theatrum locus est semicircu
li figuram habens in quo stantes
populi ludos scenicos intus
inspiciebant. Unde et a spe
ctaculo grece theatri nomen
accepit. Itaque sicut auctor ait
non alio decuit causas mor
tuus diane lasciuo tractari
foro. rapit atra turpibus con
cilij deformibus opus. Et pro
fectus est ut iret in macedonia.
Cum autem perambulasset partes
illas. et exhortatus eos fuisset
multo sermone uenit ad gre
ciam. Grecia est prouincia achaie
quam greci elladam uocant.
Denique ubi latini codices uel
grecus

ad distinctionem iudeorum gen
tiles habent. ubi grecum exe
plar. hellenas et hellenistas
scribit. Ad hanc ergo post ma
cedoniam uenit paulus quia p
posuerat ut supra dictum est.
visitata macedonia et achaia
ire iherosolimam. In una sab
bati cum conuenissemus ad fran
gendum panem etc. Id est die
dominico qui est primus ab sabba
to. cum ad mysteria celebranda
congregati essemus. Protraxit
que sermonem usque in media noc
tem. Erant autem lampades co
piose in cenaculo. Possimus
hic allegorice dicere quia ce
nacula sit altitudo spiritualium
carismatum. nox obscuritas
scripturarum. lampadum copia
sententiarum expositio doctorum.
Dies dominica recordatio
uel domince uel nostre re
surrectionis et spiritualem amonet
doctorem. ut si quando dul
cedine resurrectionis et vite
venture gaudiis illectus audi
tores suos ad virtutum summa
prouocauerit. at prolixius
disputando sententia quelibet
scripturarum attigerit mox ea
dem apud infirmos auditores
lampade plene expositionis
illustret. Sicut apostolus
cum dicit Abraham duos fi
lios habuisse unum de ancilla
et unum de libera. mox expla
nando subiunxit. Hec autem
sunt duo testamenta. Sedens
autem quidam adolescens nomine
eutico super fenestram etc. Euti
cus hebraice amens. grece
uero dicitur fortunatus. Quorum
unum ei qui per adolescentie
voluptatem de virtutum
culmine ceciderit. alterum
ei qui per condescencionem pre
dicatoris ad virtutum summa re
dierit congruit. Eductus somp
no cecidit de cenaculo tercio
deorsum etc. Inter uerba predi
cacionis occurrit occasio amico
nis ut dulcedine miraculi et
doctrine sermo finiatur et uigi
liarum labor careat et memo
ria magistri iam discessuri
arcius mentibus insigatur. Tria
sunt cenacula in quorum supremo
paulus disputat. fides. spes
et caritas sunt. maior horum
caritas. Quam quisquis per igna
uiam deseruerit et inter apostoli
doctores decuntare non timuerit
iam inter mortuos computabi
tur. Cum enim in uno offenderit
factus est omnium reus. Ad quem cum
descendisset paulus incubuit
super eum. Quod descendit et in
cubit complectitur. hoc est quod
ipse dicit. filioli mei quos
iterum parturio donec formetur
christus in uos. Operiosior enim
est resuscitacio eorum qui per negli

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

gentiam quam eius per infirmitatem petant: et hec per errorem. Illa per habitam quam petrus suscitavit exprimitur. Et ideo illa in diebus illis infirmata moritur. hic autem media nocte cadit et moritur. Illa post mortem lota in cenaculo ponitur. Hic tertio cenaculo delapsus deorsum mortuus levatur. Iste perite et docente illa absente ingressus ad hunc paulus descendit ad illam petrus suscitaturus ascendit. Illa mox viso petro resedit. Hic nocte media defunctus est: tandem mane resurgit et iusticie sole afflante redivivus inducitur. Festinabat
sibi autem si possibile esset ut diem pentecosten faceret iherosolimis. Preceptum quidem legis erat ut omnes iudei ter in anno id est tempore pasche. pentecostes et scenophegie iherosolimam convenirent: Sed apostolus preceptis solutis ritibus die quinquagesime. hoc est remissionis et spiritus sancti agere festinat. Vocavit maiores natu ecclesie. Pro maioribus natu in greco presbiteros habet. Nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates protestatur michi. Cum dicit per civitates: aperte ostendit quia et que sibi futura

erant non sibi ipsi. Sed aliis de se revelata cognovit. Ex quibus erat propheta agabus nec non et illi discipuli qui sunt in tyro consistentem monebant per spiritum sanctum ne ascenderet iherosolimam. Dicens quoniam vincula et tribulationes me manent in iherosolimis: ut ubi aliam persequebatur ecclesiam. ibi ut pro ecclesia pati decerteret. Nec facio animam meam preciosiorem quam me. Animam dicit ipsam vitam in corpore temporalem quam pro nimio ducit qui in alia vita gaudium prestolatur eternum. Quia mundus sum a sanguine omnium. Eo se a proximorum sanguine mundum credidit quo feriendis eorum viciis non pepercit. In quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Dixerat supra presbiteros ephesi missum vocatos quos nunc episcopos id est inspectores notat. Non enim una civitas plures episcopos habere potuit. Sed eosdem presbiteros ut dixi sacerdotes sub nomine episcopi significat. Coniuncti sunt enim gradibus et in multis pene similium. Regere ecclesiam dei quam acquisivit sanguine suo. Non dubitat sanguinem dei dicere propter unionem persone

in duabus naturis eiusdem
ihu xpi ppt quam et dictu est
filius hominis qui e i celo.
Cesset ergo nestorius filiu
hominis a filio dei separare
et duos sibi facere xpos et
ex nobis ipsis exurgent viri
loquentes pversa. De isdem
et ihoes Ex nobis inquit
exierunt. sed non erant ex
nobis / Per triennium noc
te et die non cessavi cum lacri
mis monens unumquemque vestrum
Hoc beciut et pulchre expo
nit arator Qui tamit erte
ta dogmata. Sepius edit
hystoricu morale sonans ty
piru qz volumine. Sunt iudea
uatas sterilisque dicitur arbor
expectata tribus fructum
non attulit annis. Omnia
ondi vobis: i non solu docere
me nisi pssimus et lacrimas i
sistendum. verum ne quis in
fmoru gravet manibus et
laborandu. Hoc e quod dixi
e et quodcumque supererogaveris
ego cum rediero reddam tibi
Evangelium videlicet pre
dicare. et ex evangelio su
ptus non querere. Beatius e
magis dare qua accipere.
Non illis qui relictis omnibus
secuti sunt dnm. Divites etiam
elemosinarios pponit. sed
illos quam maxime glorificat

qui cunctis que possident se
mel renunciantes nichilominus
laborant operando manibus
quod bonum e ut habeant
unde tribuant necessitatem
patienti / Profecti ibamus 7
deducentibus nos omnibus cum
uxoribus et filiis e. Impleta
e prophecia que ante canebat
filie tyri i muneribus vultu
tuum deprecabuntur omnes divi
tes plebis e usque i fine psal
mi. Nulla enim civitas maiori
dulcedine apostolum suscepit te
nuit dimisit. Denique hodie
qz monstratur i arenis. ubi pa
riter orabant. Supvenit quida
a iudea propheta. A iudea di
cit qua captiva i qua morabat
ad regionem samarie ptinet
i confinio fenicis et palestine
sita / Hec dicit spus scus. Vi
ru cuius e zona hec sic alliga
bunt in iherusalem iudei. Prophe
tas veteres imitatur qui dicere
solebant Hec dicit dns deus
Quia spus scus eque ut pr et
filius dns et deus e: nec
eorum separari operatio pt. quorum
na et voluntas una e. Unde
et supra legimus Dixit spus
scus. Segregate michi barna
bam et saulum in opus quod ad
sumpsi eos i apostolatum Et ipse
paulus scribit Paulus apostolus
non ab hominibus neque per hominem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sed per ihesum xpistum et deum patrem
Hec dicimus ne quis forte
iuxta macedoniam fratrum fratres ex
creaturis aut minoris auc
toritatis quam petrum vel alium
credat. Sequenti autem die in
troibat paulus nobiscum ad
iacobum. Jacobus iste frater domini
id est marie sororis matris domi
ni cuius iohannes ewangelista ne
pos filius fuit. Qui post
passionem domini statim ab apostolis
episcopus ordinatus triginta an
nis iherosolime rexit ecclesiam
et usque ad septimum neronis
annum. Cum iudei maxime
quererent paulum occidere nec
possent mox ut festus mor
tuus est . nerdum albinus in
provinciam venerat vene
ratus iacobum qui iuxta tem
plum ubi et precipitatus fuerat
sepultus est. Audierunt autem
de te quia discessionem doce
as a moyse eorum qui per gentes
sunt iudeorum etc. qui per doctri
nam xpisti velut sacrilegia
nec deo mandante conscripta
dampnare dicas que per mo
ysen patribus sunt instituta.
Hec enim de paulo iactaue
rant non nulli qui intelli
gebant quo animo a iudeis
fidelibus observari tunc ista
debuerint: propter commenda
dam scilicet auctoritatem

diuinam et sanctorum
illorum prophetiam scilicet ut
non propter adipiscendam salutem
que iam in xpisto revelata
per baptismi sacramentum ministra
batur. Sed illi hoc de paulo
opinabantur qui sic ea vole
bant observari tamquam sine hiis
in ewangelio salus creden
tibus esse non posset. Ipsum
enim senserant vehementissimum
gratie predicatorem et inten
tionem eorum maxime adversa
docentem non per illam hominem
iustificari sed per graciam ihesu
xpisti. cuius prenunciande causa
ille umbre in lege mandate
sunt. Et ideo illi invidiam et
persecutionem concitare mo
liebantur tamquam inimicum legis
mandatorumque divinorum
criminantes. Cuius false cri
minationis invidiam congruencius
devitare non posset quam ut
ea ipse celebraret que dam
pnare tamquam sacrilegia puta
batur atque ita ostenderet nec
iudeos tunc ab eis tamquam nefariis
prohibendos nec gentiles
ad ea tamquam ad necessaria com
pellendos. Nam si revera
sic ea reprobaret quemadmo
dum de illo auditum erat et ideo
celebranda susciperet ut actione
simulata suam possint oc

cultatem Syriam non ei diceret Iaco
bus. et sciunt omnes quia de
te audierunt falsa sunt
sed dicere putabunt omnes pre
sertim quia in ipsis iherosoli
mis apostoli iam decreve
rant ne ad quisquam gentes
cogeret iudaizare. Non enim de
cuerat ut quisquam tunc iude
os iudaizare prohiberet. quam
uis etiam ipsos iam doctrina cri
stiana cogeret. Dum enim septem
dies consummarentur. Prodium
consummati erant hii dies sed
eorum cursus agebatur et con
summatio. Unde expressius in
greco dicitur. Cum autem incipie
bant septem dies consummari.
Aliquin non potest stare
summa. quia ipse post quinque
dies adventus sui in cesaream
presidi dixit. Quia non sunt
michi dies plus quam duo
decim ex quo ascendi ado
rare in iherusalem. Si enim hiis
septem et illis quinque diebus
concilii illius diem quo ipse
phariseos et saduceos dissoci
averat et illum quo se iudei
devoverant eum occisuros ad
iecreis procul dubio plus quam
duodecim ibi reperient di
es esse. Hic est homo qui ad
versus populum et legem et lo
cum hunc omnes ubique docet.
Quia videbant nove gratie

sectatores minus cerimonias
legis et templi solempnia
frequentare. timebant sicut
in evangelio legitur ne ve
nirent romani et tollerent
eorum et locum et gentem.
Qui dixit greece nosti.
nonne tu es egyptius.
Egyptius enim quidam de
nerat ad iudeos qui fidem
sibi prophete magica arte
confirmans ad triginta
milia iudeorum congregat
Et ducens eos per deser
tum pervenit ad montem
oliveti paratus inde irrum
pere iherosolimam urbemque
sibi subiugare sed conatus
eius prevenit felix more
cum armatis occurrens egyp
tio quidem cum paucis fu
gato. aliis etiam peremptis
ceteros cepit facile restrinxit.
Quattuor milia virorum
sicariorum. Non est de hoc
numero satellitum inter tribunum
qui hec loquitur et iosephum
qui de egypto scripsit habe
nda controversia. Potuit enim
fieri. ut primo cum paucis
hisdem quasi clam tyrannide
agentibus vehementibus plu
res sibi postea publice socia
re comperit. Legitur autem

tempore felicis hoc genus
sunt repressisse latronum qui non
~~locarum~~ locorum vel temporum
abdita captantes. sed sicas
i. breves manu gladios
gestantes in ipsa luce dei
et populo prompti tecum ad
hentes vulnera cruentabant
ut quelibet mors proveniret
et prius pre latet. Et si quis
commotus fuisset quod in me
dio urbis talia gererentur
et hic peribat. ita periculi
metu vel et dissimulatione
facinoris sicarius non depre
hendebatur. A tharso cilicie
non ignote civitatis muni
ceps. Natus quidem apostolus
in oppido galilee giscali fuit
quo a romanis capto cum pa
rentibus suis tharsum cilicie
commigravit. a quibus ob
studia legis missus ihero
solimam a gamaliele viro
doctissimo sicut in sequenti
bus ipse memorat eruditus
est. Non autem se civem sed
municipem a municipio in ter
ritorio eiusdem civitatis in
quo natus est appellat. Di
aut citur municipium quod tantum mu
nia i. tributa debita vel
munera reddat. Nam leuei
les et famosissime cause
et que ex principe proficiscuntur

ad dignitatem civitatum
pertinent. Nec mirum si se thar
sensem et non giscaliten di
cat cum dominus ipse in bethleem
natus non bethleemites sed
nazarenus sit cognominatus.
22 Vocem autem non audierunt
eius qui loquebatur mecum.
Supra de hac visione nar
rat historia quod comites
illius stabant stupefacti audi
entes quidem vocem neminem
autem videntes. Unde colli
gitur eos sonum vocis confuse
non autem discrimen audisse
verborum. Vociferantibus
autem eis et proicientibus vesti
menta sua et pulverem iacta
ntibus in aerem. In passione
domini sacerdos solus de thro
no exiliens vestimenta scin
dit. quia tunc sacerdotium ve
uo tus erat non permutandum.
Hic vero quia post necem
apostolorum tota simul gens
erat regni gloria spolia
nda cuncti indumenta proici
unt et clamorem pulvere
mixtum ad celos tollunt iuxta
quod psalmus ait. Superbia
eorum qui te oderunt ascendit
semper. Ego multa summa precio
li civilitatem consecutus sum.
hor Alia editio manifestius quod
diverit exprimat. Dixit

tribunus. Tam facile te tem
dicis civem romanum esse. ego
enim scio quanto precio civilita
tem possedi. Et paulus di
xit. Ego autem et natus sum.
Idest in hoc ego plus te roma
nus sum quod non alibi na
tus romanum nomen emi sed
in ipsorum sum civitate pro
genitus. Percutiet te deus pa
ries dealbate. Non perturba
tione animi commotus hoc
dixit. Sed utique prophetando
locutus est quia figurale id
pontificium quod erat in pariete
tis dealbati similitudine
compositum perdurandum esset ac
destruendum. Cum iam veri sa
cerdotii christi apostolis evan
gelium predicantibus successisset.
Et inde est quod ait per
cutiet te deus. Non dixit
percutiat. Indicativo utique
modo hoc ipsum futurum
significans. Non optativo ma
ledicens. Quam tamen illo eodem
anno fieret dicitur. Sequenti re
sponsione manifestat dicens
viri fratres ego phariseus sum.
Dicunt. Unitas bonorum
semper utilis. Sic malorum
unitas semper est bonis noxia.
Unde apostolus persecu
tores suos dissociare satagit
ut quem unanimiter impeterent

divisi laparent. Hic mare
rubrum quod solidum filios is
rahel artavenit divisum ab
egypto liberavit. Quod se autem
filium phariseorum sive iuxta
grecum filium pharisei esse te
statur hoc est quod supra glo
riatur se ante pedes gamaliel
qui phariseus fuisse legitur prophe
tas legemque didicisse. Et de
voverunt se dicentes neque man
ducaturos neque bibituros
donec occiderent paulum. Cum
dominus dicat beati qui esuriunt et
sitiunt iusticiam. Isti econtrario
iniquitatem esuriunt et san
guinem adeo sitiunt ut cibos
eciam corpori abdicent. Do
nec iusti mortem faciant. Quia
non est sapientia non est prudencia
non est consilium contra dominum. Sed
et si quem paulus hostis le
ret abstulerit caput rapere
iugalia exciderit. Videas
fratribus sit iudeus. Iacula ta
men que predicta erant vi
cavisset. Et hic isti quamvis co
silia cogat se devoveat in
sidias tendat. Servat tamen
apostolus ut et rome sicut ei
dictum erat christo testimonium
reddat. Et auctorem sedicio
nis secte nazareorum. Illo
quidem tempore cristianum pro
obprobrio nazareum vocabant.

Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est et si hic iam non erat in novo
testamento princeps non est sacerdotum. Tamen erudiens alios atque erga eos qui in potestate
sunt modestius conversari monens. Ipse quoque hic voluit temperare.

Postea vero inter iudeos sur-
rexit heresis que dicitur naza-
renorum qui in christum credunt
filium dei natum de maria
virgine et eum dicunt sub
sub poncio pilato et pa-
ssum esse et resurrexit in quem
et nos credimus. Sed dum
volunt et iudei esse et christi-
ani nec iudei sunt nec christi-
ani. Quem et apprehendimus
A quo poteris ipse iudicans
de omnibus istis cognoscere
In hoc loco quidam nostri codi-
ces aliquot versus minus
habent qui in greco ita leguntur
Quem et apprehendimus et
secundum nostram legem voluimus
iudicare. Transiens autem li-
sias tribunus cum multa vi
de manibus nostris eduxit eripuit
Jubens accusatores eius ve-
nire ante te. quo poteris
ipse diiudicans de omnibus
istis cognoscere etc. Confite-
or autem hoc tibi. quod secundum
sectam quam dicunt heresim
sic deservio patri deo meo
Hebreus legit in greco quod
secundum viam quam dicunt heresim
sic deservio patri deo. Que-
dam consequentia est cum hic
grece locutus est dicere secundum
sectam quam dicunt heresim

cum idem latine secta quod
heresis grece significet.
Sed aut sic deservio patri
deo secundum illam videlicet
viam quam hereticalem heresim
in sectam nuncupant quam
magis habeat pertinaciam
quelibet sectandi. quam in-
dustriam recta demonstrandi.
Quidam ex asia autem iu-
dei. Junge ad superiora pres-
bitri sunt qui me invenerunt
in templo. Biennio autem
expleto accepit successorem
felix porcium festum. Bien-
nium quod custodie pauli
in cesaream. non autem presidatus
felicis. Dictum est enim supra
quod multis annis genti
illi fuerit iudex presertim
cum hystorie narrant secundo
neronis anno missum roma
apostolum. claudium vero cesarem
eo tempore quo agrippam
filium herodis quem angelus
cesarie percussit iudeorum re-
gem constituisset. felicem quoque
totius provincie samarieque
et galilee regionis que est
transiordanem procuratorem
misisse. Nemo potest me
illis donare Cesarem appello
Quod appellat cesarem

et roma ire festinat . ideo
facit ut predicator diucius
persistet . cumque multis sunt
credentibus atque omnibus
coronatus venit ad regem ¶ Agrip-
pa rex et bernice descen-
derunt cesaream Agrippa hic
qui cum sorore venit cesaream
filius est ut dixi herodis a-
grippe quem ab angelo supra
legimus interfectum . qui usque
ad subversionem iherosolimo-
rum regnum iudee tenuit .
semper romanis amicus . et
ab omni iudeorum illa sedi-
cione tutissimus ¶ De omnibus
quibus accusor a iudeis rex
agrippa . estimo me beatum
apud te cum sis defensurus
me hodie. Hunc versum alia
edicio sic transtulit Estimo
meipsum beatum apud te . in-
cipiens racionem reddere hodie
Qui a sancto iheronimo quodam
loco cum sua exposicione sic posi-
tus est De omnibus quibus
accusor a iudeis o rex agrip-
pa estimo me beatum cum apud
te sim hodie defendendus
qui precipue nosti cunctas que
in iudeis sunt consuetudines
et questiones Legeram aliquid
ypsius . beatus qui in auribus loquitur
audiencium et non erat tam grossis
verba proferre quam iudicis
prudenciam cognovisset ¶ Et

cum occiderentur detuli sentenciam
Alia edicio dicit occidendis
quoque eis detuli sentenciam i. qualiter
occiderentur ipse sentenciam dedi
¶ Festus magna voce dixit
Insanis paule Insanire
deputabat quod homo in-
cultus loco defendendi ac-
cepto non de calumpnia qua
premebatur potius sed de con-
sciencia qua intus gloriabatur
sermone faceret . Atque omnia
revelaciones que de preterito
re apostolus inmutus erat mira-
cula pertinet sed et dispen-
sacione intra redemptoris
ostensa de resurrectione
mortuorum concionatus hic
impetuque disseveret Revela-
cionem sunt stulta et amencia
est . quia filius prodigus
patrem deserens porcos pavit
ita et spiritualis in sola amencia
est de qua apostolus ait Sive
enim mente excedimus deo
sive sobrii sumus vobis Et
in cuius comparacione psalmi-
sta canit . Beatus vir cuius
est nomen domini spes eius . et
non respexit in vanitates et insa-
nias falsas ¶ Credis agrippa
rex prophetis. Scio quia cre-
dis . Non hec adulando ut qui-
dam putat sed vere probatur
Agrippa enim utpote iudeorum

ritu et legibus imbutus. cre-
debat vera locutos esse pro-
phetas. Sed ad quem eadem
deitas pertingeret .i. ad dominum
ihesum christum ut prudens nesci-
bat. quamvis in contione q-
uidam cum iudeis scita dixisse
legatur. fide religionis aux-
ilio premunitis cum orbem
iam totum suis discipulis
repleverit aut sine metu der
putamus illam crescere religio-
nem. Et cum multis diebus
tarde navigaremus et vix de-
venissemus contra chnidum. Chelig
legit contra indum que est
insula contra asiam. Centurio
autem magis credebat nau-
cleo et gubernatori. Naucle-
rus grece latine navicu-
larius dicitur. A ipse contra ipsam
ventus typhonicus. Alia
translacio latine dicit ventus
tempestuosus. Typhos enim gre-
ce latine inflacio dicitur. Cum-
que arrepta esset navis et
non posset conari in ventum
Hec alia translacio manife-
stius edidit et arrepta navi
cum non possent occurrere vento
commodata navi flatibus co-
lligere vela ceperunt. Cum
transcurrissemus insulam que dicitur
caudam. quam obtinere non po-
tuerunt. Sed scapha missa

adiuvacione ceperunt navem
precingentes eam. Timebant
autem et anchoras timentes ne
incurrerent in syrtes. Ergo
ostendit quia funibus a me-
dio latere navis utrimque a
eisdem anchora demersisse
anchoras his quibus tenen-
tur adiuverunt. Sicut et in no-
stro britannico mari renade
navium posteriora molaria saxa
subiungere solent. Hec enim ad
retardanda navigia facie-
bant ne impostea in sir-
tes incideret. Sed eciam
auditu terribiles quod omnia
ad se rapiant. Unde salu-
stius illis nomen a tractu
dicit impositum. Potuimus
vix obtinere scapham. Quia
sublata adiutoriis utebantur
Scapha sive catascophos
est navicula levis ex vimi-
ne facta crudoque corio contexta
Dicta autem grece a contem-
plando. quod tali nave
vel parvulo navigio terras
et littora prospicere soleant
Naute ergo cum pro adiuva-
cione nave maiori deposuissent
in mare. vix fluctu feriente
potuerunt ne laberetur obtine-
re. Submisso vase sic ferebantur
Alia translacio sic ponit timen-
tes ne in sirtim caderent

A In aliis scaudam dum navis est
quia navis in sorte cuius sit clerus autem
grece latine sors dicitur. Assit

Iolo enim modicum. levantes
artemonem ita ferebantur. Asti-
tit enim michi hac nocte angelus
dei. Non seipsum hec dicen-
do iactabat. Sed illos ad
fidem provocabat. Nam et
ideo pelagus turbari permis-
sum est. ut et per id quod au-
ditum non est. et per id quod vide-
tur est amabilis paulo gratia
panderet. Nisi hii in navi
manserint. vos salvi fie-
ri non potestis. Quia in
periculoso naufragio ma-
gis nautarum scientia qui erant
gnari maris quam militum
arma prodesse valebat.
ideo levius ferebat scapham
quam nautas perdi. Et cum
lux inciperet fieri rogabat
paulus omnes sumere cibum.
Pulcherrime in hoc loco pa-
tet allegorie sensus. cum
paulus eos quos de nau-
fragio salvari promisit cibum
sumere suasit. et quia nocte
media et anchoris inter-
dictarum impetus urgebantur
sexta die terre sinum conspiciunt
quia nullus huius seculi tem-
pestates nisi qui pane vite
pastus evadit. Et qui in nocte
tribulationum pericula sapientie
fortitudine temperantie et
iustitie totis viribus committi-

tur. mox deo choruscante
auxilio portum salutis quem
quesierit consequitur. ita dum-
taxat ut a seculi rebus ex-
peditus. flammam solummodo
dilectionis qua pectus calefa-
ciat querat. Et levato ar-
temone secundum flatum
aure tendebat ad litus.
Artemo est modicum velum
dirigende potius navis cum
gubernaculum quam celeritatis
Et cum incidissemus in locum
dithalassum inmiserunt — impegerunt navim. Di thalassum
dicit quia greci mare thala-
ssam vocant. Significat autem
litus in mare protentum. eo-
demque mari se dividente hinc
inde inundatum. Et prora qui-
dem fixa manebat immo-
bilis. puppis vero solvebatur
a vi maris. Ideo navis
ista periit. quia non leviter an-
sis fluctibus superlapsa est
sed ipso equoris fundo mole
infixa partim solo retinetur
partim unda urgente con-
fringitur. Talis est enim profe-
cto casus animi huic seculo
dediti. qui cum mundi desideria
calcare neglexerit. qui pro-
fanum intentionis terre funditus
infigit. totam operum suorum
compaginem cunctis fluctibus
solvit. Sed huius navi-
cule fragmentis qui eva-

sere tantum petunt: quia pe
riculum exemplis alii se cau
tius agunt ¶ Cum congregasset autem
paulus sarmentorum aliqua
tam multitudinem et impo
suisset super ignem Egressus
de naufragio apostolus ignem
propter frigus accendit. quia
corda illorum quos undis
tempestatum docendo exe
mit amoris ardore calefa
cit Sarmenta enim sunt diuerse
exercitationes quelibet que
ad accendendam caritatem
ualent, a integritati decer
pta scripturarum quasi fron
dibus sunt excussa ramorum
¶ Vipera a calore cum pro
cessisset inuasit manum
eius Quia spiritus inimici
flamma uirtutum de fidelium
corde repulsa doctoribus
ueritatis uenena persecutio
nis infundere nititur quo ma
num faciet i. opus doctrine
spiritualis impediat ¶ Et ille
quidem excutiens bestiam in
ignem nichil mali passus
est Eodem igne quo suos
fouet bestiam comburit
quia isdem et sui proficiunt
et impii cum suo auctore in
cendendo deficiunt ut propheta
ait zelus apprehendit popu

incendio

lum ineruditum et nunc ignis
aduersarios comedit ¶ Contig
it autem patrem publii febribus
et dissenteria uexatum iace
re Cur in primum infidelem
patrem saluat qui timotheum
trophimum fideles proximos
unum medicinali arte repa
rat alterum ex toto relinquit
nisi quia ille foras per mi
raculum sanandus erat. qui
uiuus intus non erat. quo
isto indigebant qui salubri
ter intus uiuebat ¶ Naviga
uimus in naui alexandrina
que in insula hiemauerat
cui erat insigne castorum
positum Credo primitus in
signe castorum esse positum sed
uicio scriptorum i. librum ad
iectam. sicut frustra pannis
consuta et ad proprietatem ad
proprium sepe scriptum in antiqu
issimis exemplaribus inueni
mus In greco enim pro insig
ni castorum pares enim dio
scoroes scriptum est Dioscorois
autem gemini castoris i. cast
or et pollux grece uocantur
Testis est urbs colcorum que
ab amphito et cirio gemino
rum aurigis facta ex eorum
nomine dioscoria cognomina
ta est. Quos ob id gentiles
in mari deos uocarunt. qui

in prodigiis nauticum si so
litarie stelle in navi vel
antennis apparuerint periculo
sum. Si vero gemine prosperi
cursus sint nautae indices aquarum
adventu fugandam illam
appellatam quam Helenam
ferunt. In alia translatione pro
parasemo Dioscoros scilicet
iuvenes. cum enim signum Iovis
filios ferunt enim fabule Iovem
cignum transformatum Ledam
Thesei coniugem constuprasse
atque inde natam Helenam.
Unde dicit iste modulatus
Ales Ledaeos petiit ampl
exus. Item eandem mutatam
in stellam iniciasse et Castorem
ac Pollucem geminos procre
asse amplexibus illius. Bene
Spiritus Sanctus locutus est per Ysaiam
prophetam ad patres nostros dicens
vade ad populum istum et dic
ad eos Aure audietis etc. Hanc
prophetiam quam apostolus ad
firmat a Sancto Spiritu pronuntiatam
ipse liber prophete a Domino dic
tam esse commemorat. Ex quo
liquido ostenditur unius et
voluntatis et nature esse Dominum et Spiritum
Sanctum et in nuncupatione Spiritus
etiam Dominum nomine intelligi.
Nec vero Paulus alium Sanctum
Spiritum scit nisi eum de eo scripsit
qui in prophetis ante adventum

Domini alius fuit quam de eo cuius
et ipse particeps erat et omnes
qui in fide consummate vir
tutis ferebantur. Unde et cum
articulo eius meminit quem a
postolicum et unum esse conte
stans et sicut dixit non sim
pliciter pneuma agion id est Spiritus agion
Sanctus: sed cum additamento
articuli to pneuma to agion
hoc est hic est Spiritus Sanctus. Et
per Ysaiam prophetasse commemorat
cum articulata voce dicens to a
gion pneumatos. Petrus
quoque in eo sermone quo fra
tribus persuadebat. Oportue
rat inquit compleri scriptu
ram quam prelocutus est Spiritus Sanctus
id est to neu matos gion per os to pheumato agyon
David de Iuda: ostendens
et ipse eundem Spiritum in prophetis
et in apostolis operatum. Hec
de beati Didimi libris excer
pta sunt in nostris epistulis
teneant locum. Incrassatum est
enim cor populi huius et au
ribus graviter audierunt. Re
putemus crassitudinem cordis
et gravitatem aurium nature
esse et non voluntatis. Subiun
git culpam arbitrii et dicit
Et oculos suos compresserunt
ne forte videant oculis in quibus
meritis precedentibus causa
fuerunt. ut Deus eis oculos

claudderet. Vel ad superiora
ungendu est. dicente dno
ad ysaiam. Vade ad popu
lu istu et permitta quibus
ceritate meruerunt illis
ympea si forte vel sic audi
re et ad me converti dignet.
Mansit aut biennio toto i
suo conductu i hospicio qd
ipse sibi conduxerat. xpm
omnibus predicabat. non
solu quidem iudeis sed et
gentibus. quas illis repro
batis dixerat esse salvandus
Et docens que sut de dno
ihu xpo cu omni fiducia si
prohibicione. Non solu ro
me predicare prohibitus no
est. Hic n dū neronis impio
roboato nec i tanta erupe
te scelera quata de eo nar
rat historie dimissus ut
evangeliu xpi i occidetis
quoq ptibus pdicaret. sicut
ipse romanis. Sicut igit prof
ciscar i iheruzalem ministra
re scis. Et paulo post. Hoc
igit cu consumavero pro
ficiscar p vos i hyspania
Postea uero i ultimo nero
nis anno recentius. ab eo
martirio coronatus est. Quod
utruq i scda ad thimotheu
epla quam passurus de

romanis dictat expo. In
prima inquiens mea defensione
nemo michi affuit. Sed oes
me dereliquerut. dns michi
astitit et confortavit me ut
p me predicatio impleretur. et
audirent omnes gentes. et
liberatus su de ore leonis.
manifestissime ppt crudelita
te neronem leone esse sig
nificans. Et sequentibus. et
salvavit me. et salvu fa
ciet i regnu suu celeste.
quod scilicet pns sibi sen
tiret imminere martiriu.
Unde i eade epla premise
rat. Ego enim iam immolor
et tempus mee resolucio
nis instat. Bonu certame
certavi. cursu consumavi
fidem servavi ✝ Achel demach
ager sanguinis qui hodie
q monstratur in helia ad
australem plagam montis
sion. et hactenus ipo iudeo
ru consiliu mortuos igno
biles alios terra tegit alios
subdivo putrescere facit. Asia re
gio que minor cognominatur
absq orientali pte que ad
capadocia syriamq progre
ditur undiq circudata e mari
cuius provincie sut frigia.
pamphilia. cilicia. licao
nia. galacia et alie in ste

✝ Item beda de nominibus locorum

at

Sed specialiter ubi ephesus civitas est asia vocatur. Egipti regio a septentrione mare magnum sinumque arabicum ab oriente rubrum mare. a meridie oceanum ab occasu libiam habet: cuius inferiora preterfluens nilus dextra leva diversus amplexu suo determinat canopico hostio ab africa, pelusiaco (ab asya) ostio septuaginta milia pedum intervallo. Qua ob causam inter insulas quidam egiptum retulere ita se findente nilo ut delte triangulam figuram efficiat. Unde et multi grece littere vocabulo deltam appellavere egyptum. mensuratam ab unitate alvei unde se primum findit in latere ad canopicum ostium quadraginta sex milia pedum ad pelusiacum centum quinquaginta sex. Arabia regio inter sinum maris rubri et persicus et eum qui arabicus vocabatur habet gentes multas moabitas ammonitas idumeos. sarracenos aliasque quam plurimas. Arabia autem sacra interpretatur dicitur eo quod sit regio thurifera odores creans. Unde eam greci eudemon id est beatam vocant. Ethiopum regio ab indo flumine consurgens iuxta egiptum inter nilum et oceanum in meridie sub ipsa solis vicinitate iacet. Quorum tres sunt populi hesperii occidentis garamantes tripolis indi orientis. Anthiochia civitas est syrie coeles. in qua barnabas et paulus apostoli sunt ordinati. Est et alia in pisidia provincia asie, in qua idem predicantes iudeis dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei. Sed quoniam repulistis illud etc. Alexandria civitas egipti que quondam no dicebatur in terra egipti inter egiptum et africam et mare quasi claustrum posita in qua beati evangeliste marci tumulus hodieque in terra veneratur. Azotus oppidum insigne palestine quod ebraice vocatur esdodeth et est una de v olim civitatibus allophilorum. Attalia civitas pamphilie maritima. Amphipolis civitas macedonie est et altera eiusdem nominis in syria. Appollonia civitas et ipsa macedonie et est altera in provincia africe que dicitur pentapolis. Athene civitas in achaia philosophie dicata studiis. Que cum una sit, in numero plurali semper appel

sari solet. Cuius pireus portus
septemplici quondam muro con-
munitus fuisse describitur. Ario-
phagus atheniensium curia, que
interpretatur villa martis, quod
vere ibi quondam a pyratis deus
iudicatus sit. Assos civitas asie
maritima eadem appollonia
dicta. Antipatris civitas pa-
lestine iam diruta quam hero-
des rex iudee ex patris sui
nomine vocaverit. Apii forum
nomen sortitum ab apio
quondam consule iterum
a quo et via appia cogno-
minata est. Babylon metro-
polis regni chaldeorum, ubi
eorum qui edificaverunt turrim
lingue divise sunt. a qua
et regio circumposita babylo-
nia vocatur. Hanc fuisse
potentissimam et campestribus
per quadrum sitam. et ab an-
gulo usque ad angulum muri
sedecim milia tenuisse pas-
suum i(d est) simul per circuitum
lxiiii. Refert herodotus et
multi alii qui grecas hy-
storias conscripserunt. Arx
autem i(d est) capitolium illius urbis
est turris que post diluvium
edificata quatuor milia passu-
um dicitur tenuisse. Cuius post
ruinam muri tantum fictiles
remansisse. et ob bestias
que illic habundant cap-

tandas receptaculum esse traditur.
Bithinia provincie asie mino-
ris, que et quondam bebricia
et deinde migdonia dicta est
ipsa est et maior frigia sive (?)
ra flumine a galacia dister-
minata. et habet civitatem
eiusdem nominis. Beroea civi-
tas in macedonia, que verbum
dei nobiliter accepit. Capado-
cia regio sociata (?) pentapolita-
na vocatur eo quod quinque
urbibus maxime fulgeat
berenice, arsione, ptolo-
maide, appollonia, ipsa que
cirene. Creta grecie in
capite syrie i(d est) ad septemtrionem.
Cirene civitas in libia cuius
regio, insula centum quondam
urbibus nobilis. Unde et
centapolis dicta est. Ciprus
insula in mari pamphilio
proxima (?) quondam oppidis insignis
famosaque divitiis et ma-
xime eris. Ibi enim prima
huius metalli inventio et
utilitas fuit cuius proprium
est in finibus cilicie promun-
torium et oppidum veneris.
Cilicia provincia asie quam
cignus amnis interfluit
et mons amanus cuius me-
minit salmon (?) a syria co-
ele separat. Carra civitas

in capite syrie id est ad septentrionem.
Cyrene civitas est in lybia cuius regio

mesopotamie apud roma
nos ciuisscladis · apud nos
autem hospicium abraham pa
triarche · et parentum eius
monte nobilis Caldeorum
regio inter babiloniam et ara
biam tigrim et eufraten Ca
naan filius cham obtinuit
terram a sidone usque ad gazam
quam iudei deinceps possede
runt eiectis cananeis Cesa
ree ciuitates due sunt in ter
ra repromissionis · Una ce
sarea palestine in littore
maris magni sita que quon
dam pirgus · i · turris stra
tonis dicta est Sed ab hero
de rege iudee nobilius et
pulchrius et contra vim ma
ris multo utilius constructa
in honorem cesaris augusti
cesarea cognominata est · cu
ius etiam in ea templum marmo
re albo construxit in qua
nepos eius herodes ab an
gelo percussus · cornelius ce
turio baptizatus et agabus
propheta zona pauli ligatus
est · altera vero cesarea phili
ppi cuius evangelista scriptura
meminit ad radices montis
libani ubi iordanis fontes
sunt a philippo tetrarcha eius
dem regionis facta et in hono
rem tiberii cesaris cogno

nominata est · Sed et tercia cesa
rea capadocie metropolis
est · cuius lucas ita meminit
Profectus est ab epheso · et
descendens cesaream · ascen
dit et salutavit ecclesiam ·
Chorinthus ciuitas achaie
maritima Cenere portus
chorinthiorum ciuitatis Chio
insula ante bithiniam cuius
nomen sira lingua masti
cem designat eo quod ibi ma
stix gignitur · Hanc aliqui
chiam appellavere a chione
nimpha · Cnidus insula
contra asiam Choos nobi
lissima contra asiam adia insula
cens provincie attice · et est
eiusdem nominis oppidum in
sula caluna · Damascus
nobilis urbs fenicis · que
et quondam in omni siria te
nuit principatum · et nunc
sarracenorum metropolis
esse perhibetur Unde et rex
eorum mauias famosam
in ea sibi sueque genti basi
licam dicavit christianis in
ciuitatibus ciuibus · sancti bapti
ste iohannis ecclesiam frequentanti
bus · Derbe ciuitas licao
nie provincie Elamite prin
cipes persidis · ab elam filio
sem appellati · Ephesus
amazonum opus ciuitas in
ini

asia ubi requiescit beatus ewan-
gelista iohannes. Frigia provin-
cia asie traditur supposita. sep-
tentrionali sui parte gallacie
contermina meridiana licao-   q(ue)
nie et pisidie migdonie. ca-
padociaque ab oriente adiun-
git. Due autem sunt frigie.
quarum maior smirnam habet
minor vero ilium. Fenicia pro-
vincia syrie. cuius partes sunt
samaria et galilea. et pluri-   alie
me regiones. Galilee due
sunt. Una galilea gentium
vicina finibus tyriorum
in tribu neptalim. altera circa
tyberiadem et stagnum gene-
zareth in tribu zabulon. Gaza
civitas insignis palestine
que apud veteres erat terminus cha-
naneorum ad meridiem. sed
antique gaze locum vix fun-
damentorum vestigia demonst-
rant. Hec autem que nunc cer-
nitur in alio loco pro illa que
corruit ~~corruit~~ edificata est. Galacia
provincia asie a gallis voca-
bulum trahens qui in auxilium
a rege bithinie evocati re-
gnum cum eo parta victoria di-
viserunt. Sic quoque deinde grecis
admixti. primo gallogreci po-
stea galathe sunt appellati.
Grecia provincia quedam
achaie. que a grecis scripto-
ribus hellas vocata est. in qua
athenarum civitas est quondam
attica dicta. Iherusalem me-
tropolis quondam totius iu-
dee que nunc ab elio adriano
refecta quod cum a tito destructa
latiori situ restauravit unde he-
lia cognominata est. Cuius ope-
ra factum est ut loca sancta do-
minice passionis et resurrectio-
nis sed et inventionis sancte crucis
quondam extra urbem iacentia
nunc eiusdem urbis muro sep-
tentrionali circumdentur. Ag-
drimetum civitas in bizancena
regione africe. Hadria no-
men maris cuius ravennam
quo per ostia padi fluminis
intratur suscepit vocabulum
ab adria proxima civitate
quo idem mari nomen ha-
driaticum dedit. Iudea aliquando
tota terra duodecim tribuum
appellatur. aliquando due tri-
bus que quondam iuda
vocabantur ad distinctionem
galilee et samarie aliarum
que in terra repromissionis regio-
num. Et notandum apud histo-
ricos. quod iudea ad palesti-
nam. galilea vero et sama-
ria ad feniciam pertineat.
Ioppe oppidum palestine
maritimum in tribu dan. ubi
hodieque saxa monstrantur
in littore in quibus androme-
da religata per ... quondam

uiri sui ferunt libertata fuisse
presidio. Iconia ciuitatis cele
berrima licaonie. et est al
tera in cilicia. Italia regio
et patria romanorum ab ita
lo rege uocabulum trahens
que ab africa et aborea mari
magno cincta. reliqua
alpium obicibus obstruitur
Libie prouincie due sunt.
Vna libia cyrenaica de
qua dictum est. et pentapolis libie
que est et cirenensis. Her pe
gyptum in parte africe prima
est. et mari libie cogno
men dedit. Post quam libia
ethiopum. usque ad meridianum
pertingens occeanum. Lidda
ciuitas palestine in litto
re maris magni sita. que
nunc diospolis appellatur.
Licaonia prouincia asie. Est et alia
etiam eiusdem nominis ciuitas
in frigia minore. Listra ciui
tas licaonie. licia prouin
cia asie. ~~Est etiam eiusdem~~
~~nominis ciuitas~~ Lasea ciui
tas littoralia crete insule
iuxta locum qui uocatur Bo
ni portus. ut ipse lucas
exponit pro qua quidam
corrupte talassa legunt
Mons oliueti ad oriente
hierusalem torrente cedron
influente. ubi ultima domini
uestigia humo impressa ho
dieque monstrantur. Cum terra

eadem cotidie a credentibus
hauriatur. mirabiliter tamen
eadem sancta uestigia pristinum
statum continuo recipiunt.
Denique cum in huiusmodi loco
ecclesia rotundo schemate et pul
cherrimo opere condatur. sum
mum tamen cacumine ut perhibet
propter dominici corporis meatum
nullo modo contegi et concl
meari potuit. sed transitus
eius iter ad celum usque patens
apertum. Medi a madai filio
Iaphet appellati sunt. Inter
autem flumen indum et flu
men tigrim in regione sitae ista
a monte tauro usque ad ma
re rubrum pertingentes. Ara
cusia parthia. assiria. persida
et media quas scriptura
diuinis saepe medie nomine
uocat. Mesopotamia re
gio inter flumina tygrim et eu
fraten quae et ipso uocabu
lo grece in medio fluminum
esse posita demonstratur. Huic
ad meridiem succedit babi
lonia deinde caldea. no
uissime arabia eudemon.
Madian ciuitas iuxta arno
nem et ariopolim. cuius
nunc ruine tantummodo demo
strantur. ubi moyses apud
iethro socerum suum conlabat.
Misia prouincia asie et nunc
eolis dicta est et altera eius
dem nominis iuxta flumen

^ cetera

* grecorum nobilissima et uirtutibus
alexandri magni nobilior facta
macedonia prouincia asie

danubium. Sunt qui auctores
transisse ex europa mesios
et brigas et thinos a quibus
appellantur masia misfri
ges et bithini. Macedonia
provincia grecorum nobilissi
ma et virtutibus alexan
dri magni nobilior facta.
Mitilene insula contra asiam
que a proxima continente
abest septem milia quingenta
passuum. Miletus civitas in
asia maritima decem sta
diis ab ostio meandri am
nis secreta. ubi paulus
ephesiorum maiores allo
cutus est. et insula ignobilis
nominis eiusdem in mari egeo
vel ionico. Nazareth vi
culus in galilea iuxta mon
tem thabor et unde dominus
noster ihesus xpistus nazarenus
est vocatus. habetque ecclesiam in
loco quo angelus ad beatam
mariam evangelizaturus
venit. Est et alia ubi dominus
est nutritus. Neapolis civi
tas carie que est provincia
asie. Parthi inter flumen
indum quod est ab oriente
et inter flumen tigrim quod
est ab occasu siti ut supra (sita est)
dictum est. Pontus regio mul
tarum gentium iuxta mare
ponticum quod asiam euro
pamque disterminat. et propter plu

rimorum hostiorum danubii in
fusione dulcius ceteris esse
cognoscitur. Pamphilia pro
vincia asie. Paphus civitas
maritima insule ceti (cipri)
(in cipro) que insula veneris quondam
sacris carminibusque po
etarum famosissima frequenti terre
motu lapsa nunc ruinarum
tantum vestigiis quid olim fuerit
ostendit. Pergen civitas
pamphilie provincia. pisidie (provincia)
asie. Philippis civitas in prima
parte macedonie. Patara
civitas licie provincie in asia
Tholomais civitas iudee
maritima que modo tirime
la que quondam achodrum est.
Est autem altera tholomais
civitas in pentapoli provincia
africe cuius supra meminimus. Pu
teolis civitas colonia cam
(chadia) panie eadem archia dicta
Roma urbs in ytalia totius
quondam orbis domina a condi
tore suo romuli nomine sic
vocata. Quam propter eminentiam
virtutem plerique scriptorum apostoli
sola esset urbem appellare
malebant. Rodus cicladum
insularum nobilissima. et
ab oriente prima quondam
ophiusa vocata in qua urbs
eiusdem nominis fuit colosso
famosa lxx cubitorum
altitudinis. Distat autem

a portu asie xxiiii milibus pa
ssuum. Regium ciuitas sicilie
maritima xxiiii milibus passuum
a promunctorio peloro. secta
cuius nomine grece imponitur
descripto eo quod hec sicilie ys
quondam brucio agro ytalie
coherens. mox interfuso mari
sit auulsa quindecim milia
pedum in longitudine freto
in latitudine mille quinqua
ginta annis iuxta columnam
regiam in quo freto est sco
pulus scilla. Item caribdis
dis mare uertiginosum ambo
clara sentencia. Samaria
ciuitas regalis in israel in
uertice montis somer po
sita. Et omnis regio que
circa eam fuit a ciuitate quo
dam nomen accepit. me
dia autem inter iudeam et gali
leam iacens. Hec ab herode
antipatri filio in honorem
augusti cesaris greco nomine
sebaste id est augusta uocata
est. Sichem ciuitas iacob
nunc neapolis dicta ubi sepul
chrum ioseph que a filio emor
regis sui uocabulum suscepit
Iuxta quam dominus samaritane
mulieri ad puteum loquitur
ubi nunc ecclesia fabricata est. ex
latere montis garizim. Si
na mons in regione madi
an super arabiam in deserto

qui alio nomine choreb appella
tur. Unde dicitur Et fecerunt
in choreb etc. In hoc moyses in
syna factum scripsit. Saronas
quod interpretatur campestris
regio est a cesarea palestine
usque ad oppidum ioppe pertinges
et est hodie locus pascendis
gregibus aptus qui iuxta
poli qualitatem predicante petro
fidei continuo fructus ger
minauit. Sed et inter mon
tem thabor et stagnum tybeia
dis regio saronas appellatur.
Sydon urbs fenicis insig
nis olim tirum quoque chanane
orum ad aquilonem iuxta
libani montis ortum sita
et ipsa artifex uitri. Se
leucia ciuitas syrie nobi
lis in promunctorio syrie
antiochie sita. Salamina ciuitas
in cypro insula nunc constancia
dicta quam traiani principis
tempore iudei interfectis accolis ictibus
deleuerunt. Samotracia
insula in parasiro sinu. Si
ria que ebraice aram dicitur
regio est inter flumine eufra
ten et mare magnum usque
ad egyptum pertingens habet
maiores prouincias coma
genam. phenicia. et pale
stinam. absque saracenis et
nabatheis quorum gentes sunt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

xvi^ti. Samo insula in mari
egeo in qua terra prius fictilia
vasa tradunt. unde et vasa sa-
mia appellata sunt. Smirna
civitas licie provincie in asia
cuius lucas ita meminit et pela-
gus cilicie et pamphilie na-
vigantes venimus smirnam
licie. Pro quo aliqui codi-
ces habent. venimus lystram
que est cilicie. Porro iheronimus
in libro hebreorum nominum myr-
ram ponit. et interpretatur ama-
ram. Salmon civitas mari-
tima crete insula. Syrtes
arenosa in mari magno loca
multum terribilia et metuenda
eo quod ad se omnia diripere so-
leat et ad propinquanti valoso
mari herereant. Hec autem ad
mare egiptium vicine sunt
et pariter adiacent. Syra-
cusa metropolis sicilie sub
promunctorio pachino. Siquidem
ipsa sicilia tribus est distincta
promunctoriis. Unde et triana-
gula specie trinacria quon-
dam vocata. mox a siculo
rege sycilia dicta est. Primum
promunctorium dicitur pelorum. et
aspectat ad aquilonem. cui
messana civitas proxima est
et adversum eo ytalia promun-
ctorium tenens xii^ti stadiorum
intervallo. Secundum dicitur pachi-
num. quod respicit ad austro-
thum. Tercium apud libeum

civitate eiusdem nominis situm
et dirigit in occasum. Tarsus
civitas metropolis cilicie pro-
vincie paulo apostolo gloriosa.
Tyrus metropolis phenicis
in tribu neptali iuxta mare
que in isaia a cesarea phili-
ppi. Nec quondam insula fuit
alto mari septingentis passi-
bus divisa. sed ab alexandro
tunc gentibus facta est per expug-
nacionem multis in brevi
aggeribus temporis constantinopolis ma-
xime nobilitatis consilio
atque spiritu constat. Troas
civitas asie maritima quondam
antigonia dicta. Thiatyre
civitas lydie que est provincia
asie templo quodam vestula
per famosa. cuius civis fuerat
illa lydia purpuraria metropolis
in primis mansuetudo que in philip-
pis fide christi suscepit. Thes-
salonica civitas macedonie
. Theatrum locus ab specta-
culo. vocabulum mutuatus. quod
in eo populus stans desuper [illa] spe-
ctans ludos faceret totem
placitum. [scenicos]

Explicit exposicio bede presbiteri
In Actus Apostolorum.

LANDES- UND STADT BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Incipit prefacio venerabilis Bede presbiteri ad Accam episcopum. In Apocalipsim beati Johannis apostoli.

Domino in Christo desideratissimo et beatissimo Acce episcopo Beda perpetuam in domino salutem. Apocalypsis sancti Johannis in qua bella et incendia intestina ecclesie sue deus verbis figurisque revelare dignatus est : septem mihi frater Eusebi videtur esse divisa periochis. In prima post prefaciones copiosam qua ad roborandam fidem fragilium domini passiones et posteriores glorias enunciat ; filius hominis ecclesia cernit indutum. Cum commemoratis hiis que specialiter in septem Asie gesta vel gerenda sunt ecclesiis generales totius ecclesie luctus describit et palmas. Ubi quoque loco consulere subiciendos ecclesie videos : et temptaciones orbi universo futuras. sed et premisit cito se venturum. Septimo ac tepidam ponit laodiciam. Filius enim hominis veniens putas inveniet fidem in terra. In secunda autem periocha describitur in sede dei et quatuor animalibus. et viginti quatuor senioribus.

[margin: quia; secunda; tercia; quarta; et]

agnum videt aptis libri signati septem sigillis conflictus et triumphos ecclesie reserare futuros. Ubi iuxta consuetudinem libri ipsius usque ad sextum numerum ordine cursus docet. et pretermisso septimo recapitulat. ac duabus narracionibus quasi ordine servato septimum concludit. Sed et ipsa recapitulacio pro locis intelligenda est. Alias enim ab origine passionis alias a medio tempore. alias de sola ipsa novissima pressura que nos multo alias dicta recapitulat. Illud tamen semper servat ut a sexto recapituletur. Tercia vero periocha sub specie septem angelorum tuba canencium varios ecclesie describit eventus. Quarta sub figura mulieris parientis et draconis eam persequentis eiusdem ecclesie labores et victorias agit : et utriusque milicie premia digna rependit. Ubi septem quoque angelorum dicta gemorata et sancta. et si non [illegible] ut supra. Sed autem in mistica sollercia numerum pene ubique servat : cum et moris sit eius [illegible] in [illegible] et [illegible] nichil tepide ac breviter dicere. Quinta autem periocha per septem angelos septem plagis novissimis terram perfudit. Sexta dampnacionem meretricis magne id est impie civitatis. Septima ornatum sponse agni scilicet ecclesie Jerusalem de celo a deo descendentem ostendit.

[margin: Tunc]

LANDES- UND STADT-BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Incipit prefacio Bede in Apocalipsim

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Scriptura est regularis tyconii viri inter
suos eruditissimi quibus ad intelligen-
das scripturas studiosis plurimum adiuvatur
breviter commemorandas putavi. ¶
Harum prima de domino et eius corpore est.
quia a capite ad corpus. vel a corpore
transitur ad caput. et tamen ab una eadem-
que persona non receditur. Una enim persona
loquitur dicens. Sicut sponso imposuit
mihi mitram. et sicut sponsam ornavit me
ornamento. et tamen quid horum capiti. quid
corpori id est quid christo. quid ecclesie
conveniat utique intelligendum est.

¶ Secunda est de domini corpore bipertito. vel potius
de domini corpore vero atque simulato. ut
sancto augustino magis appellari pla-
cuit. Dicit enim ecclesia. Fusca sum
et speciosa ut tabernacula cedar:
ut pelles salomonis. Non enim ait
fusca fui. et speciosa sum. Sed utrumque
se esse dixit propter communionem sacramen-
torum. et propter temporalem commixti-
onem intra una retia piscium bonorum
et malorum. Tabernacula quippe
cedar ad ismaelem pertinent. qui
non erit heres cum filio libere.

¶ Tertia est de promissis et lege. que alio modo
de spiritu et littera. vel de gratia et man-
dato potest appellari. Hec augustino
magis questio magis quam regula. que solven-
dis est questionibus adhibenda videtur. Ista
enim est. quam non intelligentes pela-
giani. vel condiderunt suam heresim. vel
auxerunt. ¶ Quarta est de specie et genere.
Species enim pars est. genus autem totum cuius
ea pars est. sicut unaqueque civitas pars
est totius provincie. et omnis provincia pars
est totius orbis. Unde et in noticiam
vulgi iam ista venerunt. ut provincie
etiam intelligant quid speciale. quid
generale in quocumque sit parte specialis
sit constituendo sic hoc est de
hominibus sicut ea que de salomone dicuntur
excedunt eius modum. et potius
ad christum et ecclesiam cuius ille pars est
relata clarescunt. Nec species semper
exceditur. Sepe enim talia dicuntur.
que vel ei quoque vel ei fortasse apertis-
sime conveniant. Sed cum ab specie
transitur ad genus. quasi adhuc de
specie loquente scriptura. ibi vigilare
debet lectoris intentio ¶ Quinta ponit
regulam. quam de temporibus nuncupat.
Potest autem ut mihi videtur etiam de
numeris appellari. Hanc tropo synec-
doche. vel legitimis numeris invenit
dicit. Tropo synecdoche. a
parte totum. aut a toto partem.
Quo locutionis modo. etiam illa
de resurrectione christi solvitur questio. Nam
nonissima diei quo passus est nisi
pro tota die accipiatur. id est adiuncta
eius nocte preterita. et nox in cuius parte
ultima resurrexit. non tota dies accipiatur.

adiuncto sabbato illucescente die dominico
non putat esse tres dies et tres noctes
quasi sic in corde terre predixit futurum.
Legitimos autem numeros dicit quos eminen-
cius scriptura divina commendat. sicut
septenarium vel denarium vel duo-
denarium. quibus plerumque vel universi-
tas temporis vel rei alicuius perfectio designa-
tur sicut septies in die laudem dixi tibi
nichil est aliud quam semper laus eius in
ore meo. Tantumdem autem valet
et cum multiplicatur sive per dena-
rium sicut lxx et dcc. unde putat
et lxx annos iherusalem pro universo
tempore spiritualiter accipi quod est apud
alienos ecclesia. sive per se ipsos.
sicut decem per decem centum. sicut duodecim per duo-
decim cxliv. quo numero significatur
universitas sanctorum in apocalypsi.
¶ Sexta regula tyconius recapitulationem
vocat. Sic enim dicuntur in scripturis
quedam quasi sequantur in ordine temporis
vel rerum continuatione narrentur.
cum ad priora que pretermissa fuerant la-
tenter narratio revocetur. sicut in
genesi quod dicitur isti filii noe
in tribubus et in linguis suis ab his
divise sunt insule gentium super
terram et statim. erat autem omnis
terra labium unum et sermo communis.
ita dictum videtur tamquam eo tempore
quo dispersi fuerant una fuit omnibus

lingua. cum potius recapitulando late-
ter adiungeretur qualiter sint lingue di-
verse. ¶ Septima eademque regula est de diabolo
et eius corpore. Aliquando enim in diabolum
dicitur quod non in ipso sed in eius corpore possit
agnosci. Sicut dominus beato iob eius de
hoste fraudibus et viribus exponens
inter alia dicit. Numquid multipli-
cabit ad te preces. aut loquetur tibi
mollia? Non enim ipse diabolus legitur
usque penitentiam acturus. sed corpus ipsius
quod damnatum in fine dicturum
sit domine domine aperi nobis. ¶ Has igitur
regulas non in apocalipsi tantum sed et reve-
lacione sancti iohannis apostoli quam idem
tyconius et mirabiliter intellexit.
et veridice satis catholice disseruit.
preter ea dumtaxat loca in quibus
sue partis id est donatistarum scis-
ma defendere nisus. persecutores quo-
que a religioso principe valentiniano
videlicet ut hereticos pepulerit. clericis
eorum et plebibus domibus et possessi-
onibus sub catholicorum manum concessis.
et sacerdotibus eorum exilio retrusis deflet.
et martiria vocans hec in eadem gloria
apostolis fuisse predicat. verum et in
omni quoque scriptura canonica. et precipue
apocalipsi easdem regulas quibus
vigilanter intendit inveniet.
Cuius quidem auctoris et nos in hoc ope-
re sensum secuti. nonnulla que competere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

possint breviandi causa omisimus. pla-
cuit quae illi utpote ut viro ingenioso
et quasi sciret de eo dictum: velut rosa
in spinis effloruit, apta nec prae-
sertim digna videbantur. Quae vel in
ipsius expositione, vel meis breviter ut
ceteris capitulis nostri sensus attingere po-
tuimus, suppeditare curavimus. Simul
et hoc in praecepti habens, ut praepostera ta-
lenta cum usuris referam Domino.
Cum opus memoratum in tres libellos re-
secuerim de merito gratia finiendi placuisset,
nescio quo animo, ut beatus Augustinus
ait, et ita libri modo reficiatur lectoris in-
tentio, sicut labor viatoris hospitio.
interiectis tamen ut facilior quaerentibus
inveniretur eadem capitulorum de-
marcata series, unusquisque per in ipso libello
quaedam proposita brevibus defini-
entia, quod oportere videbatur esse praeda. Propter
segnitiem nostrae id est Anglorum gentis inertiae
consulendum ratus, quae et non multo ante
temporibus beati papae Gregorii semen accepit
fidei, et hoc ~~quantum~~ ad lectionem te-
pide excoluit ~~satis~~ satis, non solum
dilucidare sensum verum sententias
quoque stringere disposui. Quia et aptam
magis brevitatem quam disputationem prolixa
memoriae solet infigi. Opto in Christo
valeas dilectissime frater, Bedeque tui
semper memor esse digneris.

Explicit Prefacio.

Sequuntur capitula.

De ecclesiis septem et salvatoris adventu.
De throno quem sustinent(?) prima demum (?) aucte(?).
De tribulatione Smyrneorum ecclesie.
De morte secunda et tribulatione Pergamenorum.
De manna et instructione Thyatirenorum.
De instructione Sardorum.
De instructione Philadelphiorum.
De instructione Laodicensium. [addatur]
De viginti quattuor senioribus et septem spiritibus et quattuor animalibus.
De libro septem sigillis signato et leonis victoria.
De agni laude quod dignus habitus ut aperiret accepit.
De mulieribus(?) prevalentibus(?) angelis et solutione.
De solutione trium signaculorum.
De nubibus populantibus defensione.
De sacrificia agni.
De vindicta suspensa per nimis signatorum.
De innumerabili multitudine quae mundum lavit suppressisse.
De septem sigilli solutionis effectu.
De effectu cantus tubarum trium.
De effectu cantus tubarum duarum.
De effectu septimi angeli tuba canentis.
De non scribenda signatione septem tonitruorum. [accepit]
De libro quem comedit ab angelo missum.
De mensura ecclesie et bellum cum bestia duorum.
De notitia temporum duorum in celo [supplicia].
De bello mulieris et draconis.
De expulsione draconis e celo.
De mare masculi quem draco persequitur(?) quod.
De septem capita(?) cephalo spectat et dracone.
De caractere bestie sive quod mentem(?) non portet.
De cantico moysi quod per sigitos (?) vel precantatione.
De angelis et no et qui mundi supplicis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De beatitudine eorum qui in domino moriuntur.
De vii angelis uitimis dis plagis et ratio
De effusione plagarum quinque angelorum priorum
De effusione plagarum duorum angelorum.
De forma meretricis magne atque supplicio
De muliere et bestia que eam portat.
De ruina et luctu Babilonie.
De velocitate interitus Babilonie.
De laudatione victoris et agni cene quinimo.
De iusto iudicio et vastatione idolorum ultime.
De religatione draconis annis mille et die iudicii
De remuneratione divina ac aperta.
De agno ierusalem nova.
De commemoratione paradisi.

Incipit expositio venerabilis Bede presbiteri in Apocalipsi beati Johannis. Capitulum primum

Apocalipsis ihesu christi quam dedit illi deus palam facere servis suis. Fundata per apostolos ecclesia. qualis vel quantum dilatanda vel in fine perficienda esset. ad corroborandos quoque mundi adversa fidei predicatores optimum revelari sibi revelationis mysterium ipse iohannes more suo filii gloriam ad patrem referens. ihesum christum a deo premissum testatur. Que oportet fieri cito: id est que in presenti tempore sunt ecclesie eventura. Et significavit. Mysterio eandem apocalypsim dictis incohavit. ne cuiquam manifestata celaretur. Mittens per angelum suum. Angelus non ab iohanni in figura christi missus est: sicut in sequentibus apparebit manifestius. Servo suo iohanni: ut per iohannem quem singulari privilegio castitatis sic pre ceteris amore promeruit. eadem omnibus suis palam faceret servis. Qui testimonium perhibuit verbo dei. et testimonium ihesu christi quecumque vidit. Ne de persona iohannis dubitetis: ipse est qui verbo dei eterno et eidem incarnato sicut vidit testimonium perhibuit dicens et vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti a patre. Beatus qui legit et qui audiunt verba prophetie huius. et cetera. Ideo doctores et auditores beati sunt. quia verbum dei servantes tempus breve laboris. gaudia sequuntur eterna. Iohannes vii ecclesiis que sunt in asia. Per has vii ecclesias. omnem ecclesiam scribit. solet enim universitas septenario numero designari. quia vii diebus cunctum quod seculi tempus evolvitur. Gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est et a vii spiritibus et cetera. Gratiam devotis optat et pacem a deo patre eterno. et a spiritu septiformi. et ab ihesu christo qui in homine suscepto testimonium perhibuit patri. Filium eius loco novavit. de quo erat plenius locuturus novavit et novissime.

quia ipse sit primus et novissimus. quia unum
nominaverat illum in patre. dicendo qui venturus
est ¶ Primogenitus mortuorum et princeps
regum terre. Hoc est quod apostolus paulus ait
videmus ihesum propter passionem mortis gloria et
honore coronatum. Et alibi gratia crucis
exponens dicitur. propter quod et deus illum
illum exaltavit et donavit illi nomen quod est
super omne nomen. Et fecit nos regnum et
sacerdotes deo et patri suo. Quia rex
regum et sacerdos celestis se offerendo pro
nobis nos suo corpori adunavit: nemo
sanctorum est qui spiritualiter sacerdotii officio
careat. cum sit membrum eterni sacerdotis
Ecce venit cum nubibus. et videbit eum
omnis oculus. Qui iudicandus prius venit
occultus. tunc iudicaturus veniet manifestus.
Hoc ideo commemorat ut ad tolerandam
passionem conformet ecclesiam. ut ab
hostibus oppressam. tunc cum eo regnaturam.
Et qui eum pupugerunt. et plangent se
super eum omnes tribus terre. In eadem illum
forma videntes venire potentem. quam
velut minimum iudicaverunt. sera se
metipsos penitentia lamentabuntur Etiam
amen. Quod certissime novit deus venire
latere futurum. interponens amen. firmat
sine dubitatione venturum. Ego sum alpha
et o initium et finis dicit dominus deus
principium. quem nullus precedit. finis. cui
nullus in regno succedit. Qui est
et qui erat. et qui venturus est omnipotens. Hoc

ideo dixerat de patre. quod non prius et
venit. et venturus est in filio. Ego
iohannes frater vester. et particeps in tribulatione
Personam. locum. tempus. causam que visionis
insinuat. Quia scilicet ecclesia in spiritu in
diversis recitat. ne a carnali fantasia
mater putaretur illusa. Fui in in
sula que appellatur pathmos. propter
verbum dei et testimonium ihesu. Historia
nota est. iohannem a domiciano cesare
propter evangelium in hac insula relegatum
cum tamen ignorance secreta datum est celi
penetrare. cum certa ei terrarum spacia
negabantur excedere. Fui in spiritu in
die dominica. Cognomen quod spiritualis visi
onis indicat tempus. Solet enim sepe
tionis causam sicut sepe loci. ut corporis
ut aeriis. sic et temporis consonantia pretium
Abraham quippe angeli meridie. sodo
ma vespere visitant. Daniel post
meridiem domini voce deambulantis
comparavit. et salomon nocte sapien
tiam accepit. Et audivi post
me vocem magnam. Voce primo
ammonetur. ut ad visionem quidam
revertitur. Quod vides scribe in libro.
et mitte septem ecclesiis que sunt in asya
Propterea in hiis septem locis finit tota
ecclesia designata. Sed in septenario
numero omnis plenitudo consistit. Asya
enim que interpretatur elevatio. superba
mundi altitudinem in quo peregrinatur

ecclesia designat. Et ut 24

ecclesia designat. Et ut diuini ministerii
mos est in spiritu septenarius conueniunt.
Unde et apostolus paulus septem scribit
ecclesiis non tamen eisdem aliis causis. Et
licet ista vii loca singula sint totius
ecclesie septiformis tamen gesta
sunt in singulis spaciis que in corpore laudat.
¶ Et vidi septem candelabra aurea.
Sublimis hic forma describitur ecclesie.
Lumine amoris diuini in pectore casti
fulgore presentis. ubi solus ipse dominus apparet.
Quia sibi uere praecincti et lucerne
nostre ardentes. Cuius initium coniugii
perfectionem per duas septenarii numeri
partes designat. Deum in ea singuli
iiii corporis quatuor [illegible] consistentes. diligunt
dominum suum ex toto corde. ex toto anima.
tota virtute diligunt. ¶ Et in medio
vii candelabrorum similem filio hominis.
Similem filio hominis dicit. cum morte
deuicta ascendisset in celum. Et si
cognouimus christum secundum carnem.
sed iam nunc non nouimus. Bene autem
in medio. Ambo in [illegible] qui in circu
itu eius sunt afferent munera.
Vestitum podere. Poderis que
latine tunica talaris dicitur. et
est vestis sacerdotalis. ipsum sacerdotium
ostendit. quo se pro nobis in altari crucis
obtulit hostiam patri ¶ Et praecinctum
ad mamillas zona aurea. Ma
millas duo testamenta dicit quibus sibi

incorporatum pascit corpus ecclesie. Zona
in aurea. chorus sanctorum est concordi
caritate domino adherens. et testamenta
[complectens] [illegible] seruans. ut ait apostolus unitatem
spiritus in vinculo pacis ¶ Caput autem
eius et capilli erant candidi tamquam lana
alba. et tamquam nix. Antiquitas et immor
talitas maiestatis. in capitis candore
ostenditur. Eum sequentes qui velut
capilli adherentes. per oues ad dexteram
terram futuras instar lane. et apparet
dealbatorum innumerabilem turbam et elec
torum [illegible] datorum instar niuis
effulgere. ¶ Et oculi eius velut
flamma ignis. Oculi domini precepta
toties sunt. igne spiritus et fidelibus
lumine. et incredulis ardentes in
cendium ¶ Et pedes eius similes
auricalco. sicut in camino ardenti.
Pedes ignitos nouissimi temporis
ecclesiam dicit. que uehementius est exa
minanda et probanda pressuris. Au
ricalcum quippe est ex multo igne
et medicamine productum ad au
reum colorem. Alia translatio que
dicit similes auricalcho libani. significat
fidelem in iudea cum libano nobis
est ecclesiam [illegible] quondam [illegible]
nouissime. Unde et templum sepe
libanum uel accipit cui dicitur.
Aperi libane portas tuas. et comedat ignis cedros tuas. ¶ Et vox
illius tamquam vox aquarum multarum.

Vero confessoribus et penitentibus et laudibus in
ecclesia tua. Sed in multis simplicibus confessor
¶ Et habebat in dextera sua septem stellas
In dextera Christi id est spiritualis ecclesia. Asti-
tit mater regina a dextris tuis in
vestitu deaurato. Cui astanti
ad dexteram dicet. Venite benedicti
patris mei percipite regnum ¶ Et de ore
eius gladius utraque parte acutus exibat
Qui de visibilibus et invisibilibus
iudicabit. Per quem occidit scilicet peccatorem
mittere in gehennam ignis ¶ Et
facies eius sicut sol lucet in virtute sua
Qualis in monte discipulis talis post iudicium
omnibus electis suis apparebit. Impii enim
in iudicio videbunt in quem pupugerunt
Tota [?] ut quod filii hominis habitu [?] etiam
ecclesie convenit. Eo quod una natura ipse
fuit cum patre. Honorem illi sacerdotalem
et iudiciariam tribuens potestatem. et
ut fulgeat sicut sol in regno patris
sui ¶ Et cum vidissem eum cecidi ad
pedes eius. Ergo quis ad spiritualem per-
veniat visionem. Sed deum clementia
timor pellitur quidam ¶ Ego sum
primus et novissimus. Principium omnium
per ipsum facta sunt. Novissimus quia in
ipso consummantur omnia ¶ Et habeo
claves mortis et inferni. Quia solus
mortem moriens superavit et devicit. Sed
et eisdem hec donavit. Quia eidem
ecclesie spiritum suum insufflando tribuit.

Quorum incolumes dimiseritis peccata dimit-
tuntur eis. et quorum retinueritis re-
tenta sunt ¶ Scribe ergo que vidisti.
et que sunt. et que oportet fieri post hec.
Que solus scripsisti cunctis manda-
ta variosque ecclesie labores. et ma-
los in ea cum bonis usque ad finem seculi
commiscendos. Septem stelle angeli
sunt ecclesiarum septem id est rectores
ecclesiarum. Sacerdos enim ut Zacharias
ait angelus domini exercituum est ¶ Et
angelo Ephesi ecclesie scribe. Quia
ecclesie angelum viro nobis qualiter [?] [illegible]
increpat. et primum laudat. Ephesi
enim et lapsus magnus. et voluntas
mea in ea interpretari dicitur.
2 ¶ Hec dicit qui tenet septem stellas in
dextera sua. Id est vos in manu sua
scilicet suam potestate regit et continet
¶ Qui ambulat in medio septem candela-
brorum aureorum. Qui in medio eorum
digne discens corda singulorum et re-
nes investigat ¶ Scio opera tua.
et laborem et patientiam tuam et cetera.
Video te magis bona opera legis sollerter
agentem. et diversas malorum in-
tolerabiles communiter tolerantem
qui pseudo apostolorum verba fratribus [struck out: dir]
diligentius examinas. illatoque
eis crimine voluisti ¶ Et hec dixisti
te: et caritatem tuam primam reliquisti. ut
in sequendo quidem ceptum deseruisti
[struck out: illegible line]

amorem. Que nisi temperaverint.
licet eos premisse munere probabo.
In quibusdam vos penitus cecidistis. ydolatrias
scilicet et fornicationes dixisti. Que enim
sunt facta nicolaitarum. sicut in sequentibus
aperit. Qui habet aurem audiat.
quid spiritus dicat ecclesiis. Que singulis
scribit. Omnibus se dicit denunciare
ecclesiis. Vnde in ephesiorum ecclesia sola
si ea non penituerit de loco suo
movenda erit. Quia in pergamo vbi
sedes est sathane et vnde vbique. sic et
ceteras singularum omni que sibi convenit
Vincenti dabo edere de ligno vite.
quod est in paradiso dei mei. Lignum
vite xpistus est. Quo in celesti pa
radiso visione. et in presenti ecclesie
corpore. sancti reficiuntur. Et
angelo smirne ecclesie scribe. Hunc
ecclesie de toleranda persecucione suggerit
rumus et mors concurrit. Smirna enim
mirra dicitur. que mortificacionem carnis
designat. Hec dicit primus et novissimus.
qui fuit mortuus et vivit.
Qui et ante omnia erat. et eciam mo
riendo triumphavit. Apta persecucio
paciente suasurio. Scio tribulacionem
tuam et paupertatem. sed dives es.
Sed pauperes spiritu. quorum ipsorum est
regnum celorum. Quod per ... fortu
natus breviusculi exposuit dicens.

Pauper in augusto regnabat sicud dives.
Qui se dicunt iudeos esse et non sunt.
Qui confitentur se nosse deum. factis autem
negant. iudeus in religionibus et nomen
vero apostolus. Qui in abscondito iudeus
est inquit. et circumcisio cordis in spiritu
non littera. Ecce missurus est ex vobis
dyabolus in carcerem. ut temptemini. Et
universalis ecclesie quod dicit conveniunt. Ad quos
quando dyabolus incontrectabiles per inimi
cos cogit. Et habebitis tribulacionem
diebus x. Totum tempus significat in
quo decalogi sunt necessaria mandata. Qui
dum cum lucem ubi dierum sequeretur.
carcerem vere est adversantis innu
paciens. Quidam decem genera
persecucionum a nerone cesare usque
ad dyocletianum significatas intel
ligunt. Esto fidelis usque ad mortem.
et dabo tibi coronam vite. Quos decem
diebus pertingat ostendit, usque ad quod
mortem fidem servare suadens. Qui
vicerit non ledetur a morte secunda.
Qui in fidelibus permanserit usque ad
mortem carnis. mortem anime non
timebit in eternum. Et angelo pergami
ecclesie scribe. Pergamus interpretatur
dividens cornua eorum. Qui vindicando
disrumpit inter invicem fidelium
et nycolaytarum perfidiam. ut cornua
peccatorum confringentur. et exalta

rent[ur] cornua iusti ¶ Hec dicit qui
habet rumpheam utraque parte acutam. predica
tam pravitatem agnoscere sensisti qui erat
victoria summa. et pena perditis eterna
tibi ¶ Scio ubi habitas ubi sedes est
sathane. et tenes nomen meum. et non negasti
fidem meam. Superbo quidem pacias tuam
quando me[n]s superbos qui cum [illegible] spiritualis armo
rata non movit tum quamvis [illegible] diceris
a fide tolli integre. contra hoc persecutio
nis valete a probo [illegible] seductoribus contra
dicere duo doctores. ¶ Et in illis diebus
antipas testis meus fidelis qui occisus est
apud vos ¶ Quidam antipam pergamo
passum. alii deum vel christum intelligunt.
qui ab infidelibus est victus quantum in ipsis est
occidit. ¶ Edere et fornicari. Hec
duo principalia vicia carnales
quamvis militat. qui ad deum venit est et
gula in effusione ciborum et omne
opus malum ydolatria est et fornicatio
spiritualis. ¶ Ita habes et tu tenentes
doctrinam nycolaytarum. Nicolaite sunt
dicti a nycolao dyacono qui refert cle
mens de zelo pulcherrime uxoris in medio
suo reppulisse. ut quicumque vellet ea uteretur
post tempore. et ob hoc infideles do
cuisse quod apud eum promiscua quidem
fierent et omnia communia essent. Dicuntur
ac nycolayte quidam est fabulosa et

pene gentilia de ydolis predicasse quia
ut ab eis qui immolant cibos sumpserit
passe ¶ Vincenti dabo manna abscon
ditum. Quia in carnis illecebris hypo
crite licet superbientes ... impossibile ... mira
dulcedine panis invisibilis qui de celo des
cendit saciabitur ¶ Et dabo illi calculum
candidum. id est corpus in baptismo can
didatum. et incorrupcionis gloria refulgens
¶ Et in calculo nomen novum scriptum ut filii
dei nominentur et sunt. ¶ Quod
nemo scit nisi qui accipit. Quia qui
dicit se nosse deum. et mandata eius
non custodit. mendax est. Pro non gustat
experimenta quam suavis est deus. ¶ Et
angelo thyatire ecclesie scribe. Thia
tira. suffert in hostiam. Deo enim
exhibet corpora sua hostiam viventem
¶ Hec dicit filius dei. qui habet oculos tamquam
flammam ignis. Quia sunt oculi flam
mei ignis urentes. ait dicens. ego sum
scrutans renes et corda ¶ Et dabo
unicuique vestrum secundum opera vestra. Et pedes
eius sicut similes aurichalco. Et
hoc exponit quod opera ecclesie novissima
sunt opera plura prioribus ¶ Sed habeo
adversum te. quia permittis mulierem iezabel
que se dicit propheten docere. In tuo
quidem opere et fide laudandus es. sed in
hoc corripis. quia pseudo apostolo in syna
goga qui se iezabelem fingit indigna
invectione redarguimus [illegible] iezabel

tinctione vel margine. Per iezabel
que fluxus sanguinis sonat quenam
significet. Et specialiter fuisse conuertitur
mulier in superdicta ecclesia doctrix inordi-
nata facinora quam significat esse vocatur
iezabel per orbem. cui eciam manifesta
comminatur ulcionem. ¶ Et seducere
seruos meos fornicari et manducare
de ydolothitis. Ubi sub typo nomine
fornicacionis et ydolatriam spiritualem doce-
bat. Patet quod aperte ydolorum culturam
doceret. quam in ecclesia prophetem se dicebat.
¶ Et ecce mitto eam in lectum. Iudicio dei
iusto agitur. ut in lecto pene iaceat
eterne. quam miseros in lecto libidinis
strauit. ¶ Et filios eius interficiam
in morte. Filios quos posteritate et
opera imitacionis nouit. quam morte non
momentanea corporis sed eterna minatur
eternam. ¶ Et scient omnes ecclesie.
quia ego sum scrutans renes et corda.
In renibus delectaciones: in corde cogi-
taciones significat. Opera quoque iudicet
dicit posse esse nota hominibus. Sed quo
animo fiat et quo illa procedere cupiat.
solus ille nouit qui perspicit quid quisque
cogitet. unde quisque delectet. Nota
autem quod frequenter fornicacionis et ydolatrie
quam coniuncta sunt maxime punicio dectus
torum dei committitur. nisi quod hec in numinis
~~nimis~~ eciam possunt appellari delectus.

Pacis inquit omnes qui fornicati abstinere et
de quo hoc audit collegis apostolis. Sed de
falsis fratribus disputans. ita conclusit.
Filioli mei cauete custodite vos a simulacris.
¶ Vobis autem dico ceteris qui Thyatire estis.
Dicitur impiis penitus suadens. et pena
minatur. sic ad pacientes pios premiis
hortatur eternis. ¶ Qui non cognouerunt
altitudines sathane. Nullo modo consen-
tire probauerunt. Hoc est qui operantur iniquitatem.
non consenciunt doctrine. licet ipsum predicent
hoc in et dicitur licet omnes nouit. non
cognouit operarios iniquitatis. ¶ Non mittam
super vos aliud pondus. ~~nisi per necessarium~~
quod habetis tenete donec veniam. Non pa-
ciar vos temptari super id quod potestis
sustinere. Aliter. Attendite vobis
a falsis prophetis. Sed non ego vobis
nouam mitto doctrinam. sed quod accepistis
perpetuo seruate in finem. Qui vincit
falsa et mea iussa custodierit. digna
mercede donabitur. ¶ Dabo illi pote-
tatem super gentes. In hoc quod eciam habet
potestatem corporis in capite. In quo
secundum apostolum nobis deus omnia donauit.
¶ Et reget eas in virga ferrea. et tamquam
vas figuli confringentur. In inflexibili
iusticia reget iniquos. ut fructum plus
afferant. Desperatos non consummatos. ut
vel metu redeant. vel consternentur
in eis terrene cupiditates. et vicius

quibus turbulenta negocia. quidquid de pec-
tore humano conceptum atque volitum est ¶
Et dabo illi stellam matutinam. christum
id est stellam matutinam. que nocte seculi fugata
ta luce nite sua sanctis promittit et pandit
3 eternam ¶ Et angelo ecclesie sardis
scribe. Hunc angelum id est sacerdotem nimis
solertem in malis corrigendis argu-
it. Quosdam tamen in albis ambulantes
hunc collaudant. quibus non sardis lapi-
dis uteris preciosi conveniunt ¶ Scio opera
tua quia nomen habes quod vivas et mortuus
es. Tibi quidem vivus ac videris.
sed si non in quantum corrigere debes vigilaveris
illa mite inter mortuos computaberis
¶ Non invenio opera tua plena coram deo
meo. plena non sunt coram deo opera eorum.
si non et ceteros corrigere contendit ¶ Ve-
niam ad te tamquam fur. Bene in euangelio
parabola sic et hic exemplo furis omnibus
vigilandum premonet ¶ Sed habes pauca nomina
in sardis. qui non inquinaverunt vestimen-
ta sua. Non dixit paucos sed pauca
nomina. Habes cum oves vocat nominatim.
qui moysen novit ex nomine. et suo-
rum scribit in celo nomina scriptorum ¶ Qui
vicerit. sic vestietur vestimentis
albis. Omnes ad illorum provocat similitudinem.
qui holosericam baptismi inviolatam
servaverunt ¶ Et angelo filadelfie
ecclesie scribe. philadelphia: dilecta
fratrum interpretatur. Qui vere id est anima

quibus hominibus insipiens esse videatur

vigili agitur. et ad eundem diligi conventur
¶ Hec dicit sanctus et verus. qui habet clavem
david. id est regiam potestatem quasi
ex david stirpe natus: sive quia prophetia
david / christo est dispensatione patefacta.
¶ Qui aperit et nemo claudit. claudit
et nemo aperit. Legis divine secreta
solus christus pie patere pandit fidelibus.
clauduntur incredulis. ¶ Ecce dedi coram
te ostium apertum. quod nemo potest claudere.
Ianua sancte celestis quam ecclesie sue
christus aperuit. nullus hereticus vel alius nisu
precludetur ¶ Quia modicam habes
virtutem. et servasti verbum meum. Eo quod
audivit quod ideo quod dona gratie communicatur ecclesie.
quia non simus viribus sed in virtute christi gratia
confidit. Laus est preconium dei et
devotionibus ecclesie. quod modice fidei ap-
peritur ostium credendi. et quod modica
virtus fide roboretur ¶ Ecce dabo de
synagoga sathane. qui dicunt se
iudeos esse et non sunt. Hoc omni eccle-
sie promisit. quia in philadelfie tamen cre-
diderunt ex sinagoga iudeorum sicut
in actibus apostolorum invenimus ¶ Quoniam
servasti verbum patientie mee. et ego te
servabo ab hora temptationis que
ventura est. Quoniam exemplum meum in adversis
servasti tolerandis. et ego te districtis
ab imminentibus servabo pressuris. non quidem
ut non tempteris. sed ut non vincaris
adversis. Et hic ecclesia [illegible] exhortatur

adversis. Sed tamen hic hore temptationis et
tribulationis videntur sub tempore antichristi signifi-
cari: ut sicut in sexto capitulo in vi sequentis
ordine. sic et hic in sexto angelo novissi-
morum presentia designetur. in qua quidam vide-
ntur male decipiendi et decepturi.
Alii autem hec de magno apostolice monitionis
lege generaliter intellexerunt. et ecclesie
melius interpretati creduntur hostem
fortius esse venturum. ¶ Ecce venio
cito. Tene quod habes. ut nemo ac-
cipiat coronam tuam. ¶ Pe tolerando
laboribus. cito non ampliabor. ne
forte te deficiente aliquis tuam certam
accipiat mercedem. Sic sicut numerus
qui apud deum firmus est zizaniorum [impossibile]
constanciam perfidia breviari. Vel non
~~coronam~~ corona alii tradetur amissa.
non vacat locus eius qui quod tenebat
amisit. ¶ Qui vicerit faciam
illum columnam in templo dei mei: et
foras non egredietur amplius. Qui
adversa propter me devicerit. gloriosus
in templo ecclesie nulla adversitate
timebit ulterius casurum. Hee columne
idest fortes viri ut sustinendo ecclesiam
muniunt. ita eminendo decorant.
sicut alie dicuntur in foribus templi sa-
lomonis. ¶ Et scribam super eum
nomen dei mei. Quod videlicet per adoptio-
nem filii dei dicimur ¶ Et nomen
civitatis dei mei nove iherusalem
Unitati ecclesie sociabitur que gratia celesti
in novam vitam generata est Et

meum novum. Quod est nomen xpistianorum. Non
[istud] quod novum sit filio dei qui habuit semper cla-
ritatem. antequam mundus fieret. sed novum
filio hominis qui fuit mortuus et re-
surrexit. et sedet ad dexteram
dei. ¶ Et angelo laodicie ecclesie
scribe. Laodicia dicitur tribus amabilis
domino. sive fuerit in commune. Erat
non ibi et quibus diceretur. incipiam te
evomere ex ore meo. et quibus etiam.
Ego quos amo arguo et castigo.
Ecce sicut aut fidelibus mistis interpretatur.
¶ Hec dicit amen testis fidelis et
verus. qui est principium creature dei
Amen. verum. sive fideliter interpretatur.
xpistus ergo qui in divinitatis essencia
veritatis: per incarnationis misterium
principium creature dei fuisse se esse
commemoravit. ut per hoc ad tolerandas
passiones conformet ecclesias.
¶ Scio opera tua quia neque ~~frigidus~~
frigidus es. neque calidus. Et est
sensus. Super in fide fervidus es
ut totum infidelibus. Et si adhuc
infidelis esses. iam tibi spes convertendi
maneret. Sed nunc non quia voluntate
domini quam cognovisti non facis. De
operibus ecclesie mee praeceps. Quia
dicis quod dives sum. et locupletatus.
et nullius egeo. et cetera. Sola fide
contentus. iustitie operum fructus dicitas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

usurpas. Quasi si nunc diceret te deside-
rabas fervore caritatis succensus et
flamma peccatum devicturus omnibus
esse. atque oculos mentis non stibio fal-
lacis iactantie sed divine gratie pun-
ge collirio. Per collirio oculos
inunguere est cognitione boni
operis intelligentiam semper sibi provide-
re. ¶ Ego quos amo arguo et
castigo. Ne refugias pati disciplina-
nam quod speciale sit indicium amari
a deo. ¶ Emulare ergo et penitenti-
am age. Ostendit fuisse illis qui
emulandi semper fuissent. ¶ Ecce
sto ad ostium et pulso etc.
Ostium quidem cordis tui cohorta-
tionibus deprecatoriis pulso. Quod si libere
receperis me visitatorem et consedere
dignus habebis. ¶ Qui vicerit dabo
ei sedere mecum in throno. Consessorem
precipue potestatis dicit atque iudicii.
Quibus concedere nos inquit fecit in
celestibus in Christo. ¶ Sicut et ego
vici et sedi cum patre meo in throno
eius. Vincens dominus in throno cum
patre sedet. quia per passionem eter-
nam per resurrectionis palmam clarui-
sse [illegible] quod [illegible] prius [illegible] [illegible]
indicavit. Ideo in singulis ecclesiis
primo dominus suam iudicialem potestatem.
deinde opera ecclesie vel laudanda vel

increpanda intimata sunt denuntiatione
decepere. postremo intendere que et
in presenti et in futuro sunt intelligi utrique
parti respondere debita. Sed nos admonet
iudic. qui habet aurem audiat. aures habentes
dubios cordibus ad intimatorum obviam
4 convenit. ¶ Post hec vidi: et
ecce ostium apertum in celo. Descriptis
ecclesie operibus que sunt et qualis futura
esset. congratulatur apostolus [illegible] eadem
aliter demonstrat. Totum autem tempus ecclesie
variis in hoc libro figuris repetit.
Ecce inquit vidi ostium apertum in celo.
Convenientius ostium celeste assensum
aperiat. cui celsa misteria paradisi
permittit. Vel quia ostium Christus est.
qui in illo credidit natum et passum
conscendit celum. ecclesie altitudinem.
et videt futura spiritualibus effectus.
Et sicut dicit, spiritu fui in spiritu. et vox
prima quam audivi. Sibi visus pro
voce convocat. sed videbis scilicet in
libro ¶ Et ecce sedes posita erat
in celo. et super sedem sedens.
Ecclesia in celesti conversatione posita
deus inhabitat. Gregorius papa
solium dei in visione intelligit [illegible]
[illegible] predicatores interpretatur. Quia per
mentibus electorum presidens inferius
cuncta disponit. ¶ Et qui sedebat
similis erat aspectui lapidis iaspidis
et sardini. Iaspidis color aque.

sardius igne sit similis: absque dubio
iudicium nominis celebrari. Dicitur
non magister in diebus noe. ita dicit et
adventus filii hominis. ¶ Et yris erat in
circuitu sedis. similis visioni sma
ragdine. yris que fit sole nubes
irradiante. et post diluvium primo
spectaculis dictus factus est. interius
super proprio ab duobus in illustri coloribus
iudicium designat. Qui in hoc sma
ragdo lapide nimie viriditatis com
paratur. Hic in hereditate inmarcescibile
fide perfecti conspirant. eo potentius
et ceteros ordine precedunt ¶ Et
in circuitu sedis sedilia xxiiii. et
super thronos xxiiii seniores sedentes
Ecclesiam quod per societatem fidei in
una sede videat. candide per ge
minum reprehendit de patriarchis et
apostolis gradatim in xxiiii sedibus
dicit. Sedentem autem per iudicia
eius in ipso dignitate. Sedebunt enim
et iudicabunt omnia membra sua
in uno et per unum caput. Sed quoniam
poterit sed in uno sede sedentes ad
dexteram videt? Possunt et xxiiii
seniores in illo intelligi. qui perfectione
operis quam senario numero indicat clara
evangelii predicacione consummaverunt. Nam
inter seniores xxiiii fuerint ¶ Circumdati
autem vestimentis albis. et in capi
tibus eorum coronas aureas. Hic est

bonis operibus indutos. perfectam mente monstra
gaudia superna querentes. Per capite vel capitis
nomine mentes sanctorum intelligi ¶ Et de throno
procedunt fulgura et voces et tonitrua.
Hoc est quod marcus ait Illi autem profecti
predicaverunt ubique domino cooperante et
sermonem confirmante sequentibus signis.
¶ Et vii lampades ardentes ante thronum:
qui sunt vii spiritus dei. Unum spiritum dicit
septiformem. Unus est in spiritus. septifor
mitas at perfectio est et plenitudo.
Commemoratio vero spiritus sancti. quedam
unda baptismi sequitur. in qua datur spiritus
percipi creditur ¶ Et in conspectu sedis tamquam
mare vitreum. simile christallo. Propter
fidem veri baptismatis refertur ad vitrum.
in quo non aliud videtur exterius quam quod ges
tat intus. Christallo quoque quod de
aqua in glaciem et lapidem preciosum
efficitur. baptismi gratia figuratur.
¶ Et in medio sedis et in circuitu sedis
iiii animalia plena oculis ante et retro
retro. Sanctitas ecclesie dei sed et ecclesie
pres. lumine evangelii de preteritis
futurisque scientia replet ¶ Et animal primum
simile leoni et cetera. Hec animalia multi
farie interpretantur. Quidam autem augustinus
vero ordine libri scripsit. matheum in
leone dicit intelligi. qui regiam dignitatem
christi plenius narrat. quia vicit leo
de tribu iuda. Catulus leonis iuda.
Et in quo ut rex a rege timetur. A

magis adorat. ubi eciam rex cum suis
racionem ponit. rex imperans filio sedet.
et ad ultimum rex segregat oves ab he-
dis. Vitulum in vitulo quod hostia magis
fuit in lege. Cuius non solum pur-
cura templum et sacrificia dispensat.
et ita concludit. Et erant semper in templo
laudantes et benedicentes deum. Facies
vero hominis marcum significat. qui nichil
de regali vel sacerdotali dum potest
locutus. tum hominis gesta simpliciter
narrat. Aquila autem iohannes est. qui
nativitatem verbi velut ortum solem
perspicaciter aspexit. Animalia autem iuxta
ewangelistas. iuxta tropum significat ecclesiam
Cuius fortitudo in leone. intimatur in
vitulo. Suavitas in homine. sublimitas
in aquila volante miratur. Singula
eorum habebant alas senas. perfectione
sue doctrine eciam ad alta sublevant.
senarius numerus adeo perfectus dicitur
quod primus suis partibus impletur. Unum
quippe quod est sexta senarii pars. et duo
quod est tercia. et tres quod est dimidium.
eundem senarium faciunt. Aliter.
Ale sene quatuor animalium quod sunt xxiiii.
totidem veteris instrumenti libros insi-
nuant. quibus ewangelistarum et fulcitur
auctoritas. et veritas comprobatur.
Et in circuitu et intus plena sunt
oculis. Scilicet ecclesia et coram deo et co-
ram hominibus se vigilanter attendit

Cuius interiores oculos aspexe-
rat psalmista. cum dicebat
Omnis gloria eius filie regum
ab intus. Exteriores vero. cum continuo
subdidit in fimbriis aureis circum-
amicta varietate. Aliter. Hunc
litteram attendas sine allegoria
quatuor animalibus. luce quam in ewangelio inspexit. Alia
tamen sic. plena oculis ante se
et retro. Quia super ewangelium et
enigmata interpretat leges. et nunc
gracie mundo fulgor infunditur. Et
requiem non habebant die ac nocte
dicencia. sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus
omnipotens. Scilicet animalia cuncta que soli deo
dominacionem divinitatis omnipotenciam
et eternitatem semper inesse confirmant.
manente indissolubili caritate perpetua
in celestibus laude. Procidebant
viginti quatuor seniores ante sedentem in
throno et adorabant viventem in secula
seculorum. Qualibus respondentibus laude
ut est ewangelistis predicantibus. Omnes doctores
sacerdotes. omnis ecclesia. que in prepositis
constat et plebibus. hoc in geminato
duodenario numero significat. se toti
tradens in faciem adorat viventem
in secula seculorum. Et mittebant co-
ronas suas ante thronum. Eos videlicet
assignitates quod per omnia quas
habebant dignitatis. quippe quod a deo nichilo
cuncta acceperat. Et vidi in dextra

sedentis super thronum librum scriptum intus et
foris. Hec visio misteria nobis sancte scrip-
ture per incarnationem domini patefacta de-
monstrat. Cuius unitas concors veteris
testamentum quasi corticis et novum continens
intus. Signatum sigillis septem
id est vel omni latentium misteriorum
plenitudine tectum. vel spiritus septi-
formis dispositione conscriptum. Et
vidi angelum fortem predicantem
voce magna. Quis est dignus aperire
librum. Predicatorem legis insinuat. Multi
enim prophete et reges cupierunt videre que
apostoli viderunt. Et de hac salute
ut petrus ait. exquisierunt atque scruta-
ti sunt prophete. Hic est liber qui
in ysaya et scienti litteras et ~~...~~
nescienti litteras inreserabilis est. Uter-
que liber ita predicatur apertus.
In die illa audient surdi verba libri
Quem et ezechiel Et vidi inquit
et ecce manus missa ad me in
qua erat liber involutus. et expandit
illum coram ~~...~~ me qui erat scriptus intus et
foris. Ubi et hoc quod iohannes tacuit.
quid videlicet in libro scriptum esset. ad-
iunxit dicens. Et scripta erant in
eo lamentationes et carmen et ve.
Lectio namque veteris testamenti et novi tes-
tamenti penitentiam pro peccatis agendam.
regnum celeste querendo. et fletus
infernales premonet esse fugiendos.

Et nemo poterat in celo neque in terra neque
subtus terram aperire librum. Nec angelus
nec ullus iustorum etiam carnis vinculo
absolutus. misteria divine legis revelare
aut investigare potuerunt. Neque
respicere illum. Id est exemplari splen-
dorem gratie novi testamenti. Sicut filii israel
in faciem latoris veteris testamenti
nondum contuentes. aspicere non poterant.
Et ego flebam multum. Communem
generis humani miseriam agnoscens dolet.
Et unus de senioribus dicit mihi. Ne
fleveris. Ecce vicit leo de tribu iuda
Flere prohibetur. quia iam tunc impletum
erat in christi passione quod latebat diu
misterium cum illo tradente spiritum
velum templi scissum est. Cui dixit
catulus leonis iuda ad predam fili
mi ascendisti et cetera. Hoc et apocalypsis
quo et ubi vicit leo de tribu iuda
Et vidi et ecce in medio throni. et
quatuor animalium. et in medio seniorum
agnum stantem tamquam occisum. Idem
dominus qui agnus est moriendo.
leo quia fortis est mortem fortiter
conterendo. Tamquam agnum
occisum dicit. qui in christo accepit
ocz pratem. Habentem cornua
septem et oculos septem. ~~...~~ Spiritus in
christo septiformis propter eminentiam
muneris cornibus. propter illuminationem
gratie comparatur oculis. Et venit et

accepit de dextera sedentis in throno
libri. Librum de dextera dei dispensationis
incarnationis a patre et a seipso sedens
in throno quod dicitur se dispensationem accepisse filius
hominis dicitur. qui semper cum spiritu sancto in
throno sedent. Christus enim quia in hu-
manitate agnus. ipse in divinitate dextera
patris est. ¶ Et cum aperuisset librum
IIII animalia et XXIIII seniores ceci-
derunt coram agno habentes singuli
cytharas et phialas aureas. Cum
passione sua dominus veteris testamenti
promissa in se probavit impleri.
ecclesia gratias referens se quoque passionibus
offert. ut more apostoli compleat ea
que desunt passionum Christi in carne
sua. Cytharis enim ubi ligno corde
tenduntur. corpora mori parata:
phialis vero corda latitudine cari-
tatis patula designantur. ¶ Et can-
tabant canticum novum dicentes. Dignus
es domine accipere librum. et aperire signa-
cula eius. Canticum novi testamenti
que in Christo sunt completa celebrant. illam
ipsam eius dispensationem laudibus prose-
quentes. quam soli fatentur Christo competere.
¶ Et redemisti nos deo in sanguine
tuo ex omni tribu et lingua. et
populo et natione. Hec amplius
declaratur animalia et seniores ecclesiam
esse. que Christi sanguine est redempta. et
congregata de gentibus. Ostenditur est

in quo celo sint. dicendo. et regnabit
super terram. ¶ Et vidi et audivi vocem
angelorum multorum in circuitu throni.
et animalium et seniorum. Innumera
multitudo populi complet ecclesiam confluentium
deum laudant. cui data est omnis potestas
in celo et in terra. Et si filii dei
dicti sunt impii. cur non et angeli
licet et celestis quoque militia redemptio-
ni nostre congratulando possit ista
concinere. Sic et paulus quoque
postea exposuit subiungens. Vox
quoque angelorum est in laude conditoris.
ipsa admiratio divine contemplationis.
¶ Et IIII animalia dicebant Amen.
Et XXIIII seniores ceciderunt
in facies suas. et adoraverunt
Populis in ecclesia deum laude preconantibus.
doctores idem confirmant. et exempli
gratia deum simul adorant. ¶ Et
vidi quod aperuisset agnus unum de VII
signaculis. Cum signa primo solvantur
deinde liber aperiatur. certa rei
preportendunt consummationem ordine
omnibus in partibus et consurgentibus fine
re esse legis docuit. ascendens
autem in celum misso spiritu sanctis
archanum nunc firmavit ecclesiam
Sicut ergo librum aperuit. et nunc
eius signacula solvit. In primo
igitur sigillo decus ecclesie primitive
in sequentibus vero eius triforme certa

eam bellum. In quinto gloriam sub
quo bello triumphatorum. In vi illa
que tempore uentura sunt antichristi. Et pau
lulum superioribus se contemplatur. In
vii^mo cernit uerum quietis eterne.
¶ Et audiui unum de quattuor animalibus
dicentem. veni et uide. Post quam
gloriam ecclesie cernere. magnus euangelista
uocabatur admonemur. ¶ Et ecce equus
albus. et qui sedebat super illum habebat
arcum. et data est ei corona. et exiuit
uincens ut uinceret. Ecclesie que super
mine gratia dealbata est dominus presidet.
et spiritualis doctrine contra improbos ar
ma ferens uictor in suis coronam
perpetuat. De quo dicitur. Accepit dona in
hominibus: in albis coram celo presidens. a
saulo persequebatur ¶ Audiui secundum animal
dicens. veni et uide. Contrarium
equitatum sollerter attendere iubet.
ut sicut de prosperis ecclesie gaudium
sic de aduersis cautelam contra pericula
sumat ¶ Et exiuit alius equus rufus.
Contra uictricem euntem ecclesiam
exiit equus rufus. id est populus impius
cum sessore suo dyabolo sanguino
lentus. Quem legerimus apud za
chariam equum domini roseum. sed ille suo
sanguine roseus. hic alieno ¶ Et
qui sedebat super eum. datum est ei ut
sumeret pacem de terra. scilicet sua. Et
etiam uos eternam pacem quam sibi pro

reliquit accepit ¶ Et datus est illi gladius
magnus. siue in eos qui prouocatos uel fidei.
siue quos inter eos fecit. De quo eos beatus iob
dicit. Qui fecit eum applicabit gladium
eius. Id est uel ne tantum per hos tempus
prius impius uelit. uel quod sue rabiei
in seipsum conuersa redeat ¶ Et ecce
equus niger. et qui sedebat super eum habebat
stateram in manu sua. Et audiui
tamquam uocem in medio iiii animalium. Equus
niger. falsorum catena fratrum est. qui
stateram recte professionis habent. sed socios
ledunt per opera tenebrarum. Dum in medio
animalium dicitur non lesuros ostenditur
illos esse qui ledit. De quo et prouerbiis
est. Dicit apostolus. foris pugne intus
timores ¶ Bilibris tritici denario.
et tres bilibres ordei denario. et uinum
et oleum ne leseris. Caue inquit
ne exemplo pessimo fratrem tuum scan
dalizes. pro quo Christus mortuus est. et sacri
sanguinis consummationis portat stigma.
Quia siue per perfecti meritum. siue tenerum
minimum quemque in ecclesia. fide tamen pre
sumitur imbuti. omnes eodem perfecto
precio sanguine domini sunt redempti. Per
tritici bilibrem et non simpliciter libram
fidei uel operibus perfectos exprimit. qui utique
in reddere gemine consistit caritatis.
¶ Et ecce equus pallidus. et qui sedebat
desuper nomen illi mors. et infernus seque
batur eum. Heretici qui se catholicos

pallia(n)t· morte(m) (et) habitat(i)o(n)e dign(um) p(ro)
d(i)c(t)or(um) pace rapiu(n)t (con)ic(i)u(m). Apocalips
is et inferi eas metonomice mors
et infernus dicti sunt. eo q(uod) mult(i) c(um)
morte et infernos sunt. Potest
et simplic(ite)r accipi. q(uia) h(ic) sp(irit)ualiter
mortuos. ibi pena sequat(ur) et(er)na.
¶ Et data e(st) illi p(otes)tas sup(er) iiii p(ar)tes
t(er)re. Certe arcu(m) desania de alexan-
dria nastes. et gallicum usq(ue) p(er)venit
occeanum non fame tu(m) ubi d(icitu)r. sed
et gladio corpali bestialib(us) p(er)ip(s)os insequens.
Alia ed(i)c(i)o. iiii p(ar)tem susp(er)ulit.
p(er) tres eq(uo)s mali (diabolo) rectore sedentes.
contu(m) quartu(m) certe calcaverat equi-
tatu(m) ¶ Vidi sub altare a(n)i(m)as int(er)fecto-
r(um) p(ro)pt(er) verbu(m) dei. Ante (ecc)l(es)iam dixerat
i(n) p(ro)miti multiplicit(er) afflicta(m). dicit
et gl(ori)am a(n)i(m)ar(um) p(ro)p(ri)a corpor(um) penam
vidit inf(?) eas sub altari. id est
i(n) secretario laudib(us) et(er)ne. Ara in
aurea et intus posita et p(ro)pe d(omi)ni
corpus ara(m). ut n(on) ut ex(ter)ior car-
nem et sanguinem. s(ed) sola offert
d(omi)no tymiamata laudis. Et qui inte-
gr(i)o(?) corpora sua hostiam viventem.
nu(n)c disruptis carnib(us) eme(n)dit(?) illi
sacrificat hostiam laudis. Potest
ara et hyp(er)baton esse. ut n(on) sub ara
videt. s(ed) sub ara occisos. id e(st) sub
testificatione nobis xp(ist)i. sic(ut) de ma-
thabeis dictum est. sub testamento
dei ceciderunt ¶ Et clamabant

voce magna dicentes. Magnus a(n)i(m)ar(um)
clamor magn(um) est desiderium ear(um)
q(uo)d d(eu)m fac(er)e velle noru(n)t. Pet(u)nt
fac(er)e eas credo q(uia) dei nutu(m) q(uo)d f(ier)i
cupe(re) cu(m) eo(rum) desideria ex eis pen-
deat voluntate ¶ Usquequo d(omi)ne s(anctu)s (et) d(ominu)s
et verus n(on) iudicas et vindicas
sanguinem n(ost)r(u)m de his q(ui) habitant
in t(er)ra. Pro q(uo) e(nim) timore(?) p(ro)
q(uo)rum(?) h(ic) scelo rogaverat orant.
s(ed) amore caritat(is) q(uo)d ip(s)i iudici ut
(ap)p(ro)pe positi co(n)corda(n)t dicem videri(?)
q(uo)d p(ecca)ti regnum destruat(ur). et resur-
rectio(n)e(m) (con)s(er)vator corpor(um) adventure
p(ro)ta(n)t. P(ro)ia et nob(is) in p(ro)mptu cu(m)
p(ro) i(n)imicis ora(n)t(e)s videam(us). dicim(us) hi(c)
d(omin)o orantes. Adveniat r(e)g(num) tuu(m).
¶ Et date sunt illis singule stole
albe. Singulas modo stolas habent
a(n)i(m)e sanctor(um) de sua b(ea)ta i(m)mortalitate
gaudentes. Resurgentib(us) aute(m)
corporib(us) i(n) (?) q(ua)m in t(er)ra sua
duplicia possidebunt ¶ Et dictu(m)
e(st) illis ut requiescerent t(em)p(u)s adhuc
modicum. donec i(m)pleant(ur) (con)s(er)v(i)
eo(rum) et fr(atr)es eo(rum) P(ro)d desideriu(m)
resurrectionis abnuit(ur). s(ed) eo collige(n)-
do(rum) fr(atru)m augme(n)to differtur.
Pro(?) et ipsa a(n)i(m)ar(um) leticia p(er) stolis
albis figurat(ur). cu(m) d(omi)no (con)clamare
didicerint et impios in fine
dampnandos. et usq(ue) ad finem soli
multos suo(rum) modo p(er) viru(m) e(ss)e.

sociandos: atque in una caritate p(er)
fusi maluerint h(ic) ad consolac(ion)e(m) q(ue)ti(us) p(ro)
supplendo fr(atru)m n(umer)o (ex)pectantes sua
gaudia differri ¶ Et vidi cu(m) ape-
ruisset sigillu(m) sextu(m). et ecce t(er)remot(us)
fact(us) est magnus. Sexto sigillo pa-
tefacto nouissima p(er)secuc(i)o i(n)sinuat(ur).
Et sic(ut) d(omi)no passo tota terra (con)fusio-
ne(m) du(m) tenebris et pauore sensit ipsa (?)
est ¶ Et sol factus est niger t(anquam) saccus cilicinus
Ecc(lesi)a ope vel op(er)a pote(n)cie vel doc(tri)na sp(irit)uali
obscurata. vel a defensione sit
velata. cu(m) magistri doct(ores) in s(er)mo(n)es
d(e)i grassari senciuntur ¶ Et luna
tota facta est sic(ut) sanguis. Eccl(es)ia
solito amplius p(ro)p(ter) sanguine(m) fideliu(m)
Tota aut(em) dicit q(uia) in toto orbe e(ri)t
nouissimus t(er)remot(us) antea v(er)o
sic(ut) s(em)p(er) (per) loca ¶ Et stelle ce-
ciderunt sup(er) t(er)ram sic(ut) ficus mittit
grossos suos cu(m) a vento magno mo-
uet(ur). Qui in celestib(us) in eccl(es)ia (con)u(er)sac(i)o(n)e
fulgent. vento nouissime p(er)secuc(i)o(n)is
tempestatis t(er)reni fuisse p(ro)babunt(ur). Qui p(ro)-
bi op(er)a grossis immaturis videl(icet) et inu(ti)-
libus et caducis sicut ficulnee (com)parantur.
¶ Et celu(m) recessit sic(ut) liber inuolut(us).
Sic(ut) lib(er) inuolut(us) mysteria quide(m) intus
s(ed) foris nichil (?) apparencia (con)tinet. sic et tu(n)c
eccl(es)ia sinus (?) contra p(er)secutore(m)
discrete intra se recedet. ut ab (?)
... abscondita n(on) videat(ur) ¶ Et omnis
mons et insule de locis suis mote su(n)t.

Diu(er)sa p(ro) qualitate officioru(m) vel m(er)ito(rum)
m(er)entib(us) eccl(es)ie membra. nullus ab h(ac)
tunc p(er)ierit alienus. In morte dissilie(n)s
(?) bonis s(ed) fugiendo p(er)sequentes in mal(is)
v(er)o credentes sequendo ¶ Et reges t(er)re.
et principes et tribuni. Reges: potent(es)
h(omin)es accipiuntur. Hoc enim in g(ra)du et eo
dicere multi intellig(unt). Ceteri q(ui) tu(n)c
tercios p(re)ter eu(m) p(er)secuntur ¶ Abscon-
derunt se in speluncis et petris mont(ium).
et dicunt petris et montib(us) cadite sup(er)
nos. Qui infirmiores q(ui) tu(n)c p(re)ce-
sorum (?) in eccl(es)ia robora(n)t (con)plures (?)
munimi(n)e. p(ro)tegi monitis et p(er)fectis querunt
obumbrari. quasi ip(s)os sup(er) se vdt (?) p(ro)
assertio(n)e (?) p(er)missionis (?) exide (?) deprecantur.
ope(ra)ntes in (con)cordia dumtaxat(?) petras(?) fugiunt (?)
h(er)etic(is)... ¶ Et abscondite nos a facie
sedentis sup(er) thronu(m). et ab ira agni. Ut nos
solus (?) in regibus. s(ed) in fide stabiles non
turbat tunc(?) ..., p(er)ictis (?) stabiliat
... et d(e)i miserac(i)o(n)e (con)tentus ¶ Et
quis poterit stare. Ille vero qui tu(n)c
vigilans. stare in fide. mirabil(iter) agere
p(ro)curauit. Et si h(oc) t(er)remotum
iuxta litteram ad ip(su)m diem iudicij
referas. n(on) est mirandu(m) si reges t(er)re
et principes s(em)p(er) tu(n)c montiu(m)
p(re)sidi(a) refugia (con)tinent. sic(ut) i(n) diuite
purpurato. et paup(er)e lazaro clare
legimus ¶ Post h(ec) vidi iiij^or^ an-
gelos stantes sup(er) iiij^or^ angulos t(er)re.
S(u)nt (?) iiij^or^ regna p(ri)ncipalia. assiriorum

stellis et presertim grecorum et romanorum.
Sicut enim in superioribus sigillis per conformes
mes ecclesie conflictus triumphantium gaudia vi
dit adiecta: sic etiam omne regnum quod victo
ria scriptum predictum mundi regnorum
quod ipsi et ecclesie iam ea resserunt comparatu
rus est explicat. Grandes enim cause
grandioribus non est opus indigent argumen
tis ¶ Tenentes iiii[or] ventos terre ne fla
ret super terram neque super mare neque in ul
lam arborem. Quo quidam potestatum
omnia perscrutantes nullum [illegible] sine in
spiratione sinebant. In tribus diversitas
[illegible] In mari insulare In arboribus:
diversa hominum qualitas et conditio designatur.
Aliter [illegible] sunt angeli in iiii[or] ventos quattuor
intelligendi sunt venti iuxta danielem
prophetam dicentis. Ecce iiii[or] venti celi pug
nabant in mari magno: et iiii[or] bes
tie ascendebant de mari ¶ Et vidi al
terum angelum ascendentem ab ortu solis
habentem signum dei vivi. Dominus in
carnatus qui est magni consilii angelus
patris scilicet voluntatis nuntius. Visita
vit nos oriens ex alto: vexilla crucis
quo suorum frontes signaret afferens
¶ Et clamavit voce magna quattuor
angelis. Vox domini magna predicatio est
sublimis: penitentiam agite appropinqua
bit enim regnum celorum ¶ Nolite nocere
terre et mari neque arboribus. Postquam dominus
passus est non solum hostis adversarius sed
et mundanus principatus contritus est ipsa
rum sicut et omnia cetera [illegible] et statua
quam lapis de monte comminuit legimus
¶ Quoadusque signemus servos dei nostri in
frontibus eorum. Ad hoc gentium contractum
est imperium: ut signo fidei [illegible]
restiterant facies stare libere nota
rent. Unde et ipse dominus [illegible] signis dila
tatum ubique dominum significat regnum
sicut vetus distichon comprobat. Res
versus iste

pure dismetis quadratum qualibus orbe:
ut signum fidei nuta tenere globos
Quemque enim frustra in fronte pontificis
nomen domini tetragrammaton scribebatur
nisi quia hoc est signum in fronte fidelium.
de quo in psalmo pro torcularibus canitur.
Domine dominus noster quam admirabile est nomen
tuum in universa terra et cetera. usque dum
ait ut destruas inimicum et defensorem
rem ¶ Et audivi numerum signatorum
centum quadraginta quattuor milia signati:
ex omni tribu filiorum israel. Hoc nu
mero finito: innumerabilis significatur
totius ecclesie multitudo, que de patriarchis
vel prosapia carnis vel fide est nata
mente progenita. Si enim christi vos ipsi
ergo semen abrahe estis. Ad augmentum
autem perfectionis plurimum et ipsa duodecim
duodecies multiplicatam et ad summam
millenario perficit qui est denarius nu
merus quadratus solidus significans
stabilem ecclesie vitam. Propterea ipse
duodenario numero semper ecclesia
figuratur. que per orbem quadratum in
fide consistit sancte trinitatis. Ter enim
quaterni duodecim reperiuntur faciunt. De
inde et apostoli eandem mundo fidem
predicaturi duodecim sunt electi: nume
ro scilicet mysterium operis sui figurantes
¶ Ex tribu iuda duodecim milia
signati. et cetera. Dominicum et a iuda
[illegible] ex qua tribu natus est dominus noster.
et dan pretermisit ex quo dicitur antichristus
nasciturus sicut scriptum est: Fiat
dan coluber in via cerastes in semita
mordens ungulas equi ut cadat
ascensor eius: quod non ordine tribuum
generationum. sed iuxta interpretationem nominum
virtutes ecclesie decrevit exponere.
Nam a confessione et laude presenti.
ad dexteram vite festinat eterne.
Hoc enim iuda nomen. quod primus
et beniamin qui ultimus patitur

sonat. Primus ergo iudas qui confes
sionem siue laudacionem interpretatur ponitur.
quia ad intima confessionis culmen
bonorum operum. nullus apprehendit.
Et nisi per confessionem vindicemus acti
bus malis: non conformamur virtuti
Secundus ruben qui interpretatur vi
dens filium filius operacionem designare
psalmista testatur. qui de beato viro lo
quendo loquens inter cetera dicit filii tui
sicut novelle olivarum. Et infra
Et videas filios filiorum tuorum. Non
enim secundum carnem dominus noster qui genue
rit filios nepotes que suscipiet
beatus est non potest. cum hominis fidelis
potior merces expectet. Sed filiis
opera filiis vero filiorum fructus operum
id est mercedem designat eterna.
Congrue ergo iude ruben: idest post concor
dia divine confessionis et laudis.
perfectio sequitur actionis. Et quia per
multas tribulaciones oportet nos intra
re in regnum dei. Post ruben: seq
tur gad. qui temptacio vel accinctus
interpretatur. post inchoacionem enim boni
operis manibus nostris et sermonis tempta
cionibus comprobare atque ad bella gene
ra succingi: ut fidei illius forti
tudo comprobetur. Dicente salomone. fili
accedens ad servitutem dei: sta
in iusticia et timore et prepara animam
tuam ad temptacionem. Itemque psalmista
Precinxisti me inquit virtute ad
bellum. Et quia beatificamus eos qui
sustinuerunt sufferencia ideo post
gad. asser id est beatus ponitur: congruo
satis ordine. Beatus enim vir qui
suffert temptacionem: quia cum probatus
fuerit accipiet coronam vite.
Quia vero huius beatitudinis fida

promissionem fervor non angustiat. Et spe
gaudentes. in tribulacione pacientes. cum psal
mographo decantat in tribulacione dilatasti
me. et item. viam mandatorum tuorum cucur
ri. cum dilatares cor meum. cum matre
beati samuelis exultacione aiunt. Dilatatum
est os meum super inimicos meos. quia leta
ta sum in salutari meo tuo: Spiritualis tempta
cionum succedit copia et latitudo. Et ideo post
manasses sequitur: qui interpretatur oblivio
vel necessitas. Cuius nomen misterium mo
net. ut temptacionum preteritarum angoribus
dociti. ea que retro sunt obliti. secundum apostolum
in ea que ante sunt extendamur. ut etiam ipsis
curam non desiderijs. sed sola necessitate sua
in commonis adstricti faciamus. De
quo psalmista meliora suspirans orabat
De necessitatibus meis eripe me. Sunt
supponitur symeon. id est audivit tristiciam.
vel nomen habitaculi. ut etiam sonus
qualitate vocabuli videtur indicare et que
sit habenda et ipsi sit salubris expectacio.
Illis enim habitaculi celestis gaudium da
bitur: quorum hic admodum fructuosa peri
turam constat. Omnibus et dicit. Tris
ticia vestra vertetur in gaudium. Premia
eius submittit. ideo additur in qui intel
ligimus. finem vos que temporalibus eterna mer
catur. sicut salomon dicit. redemptio
anime viri proprie divicie. sive illos qui
in sequendo consilium percipiunt in hoc seculo
centuplum cum tribulacionibus in futuro autem
seculo vitam eternam. Et Ideo et quod scriptum
est invenit qui addit scienciam addit
et laborem. Nam et sancto iob ad hoc tribula
cionum acerbitas addebatur. ut probato
priorum meritis duplici redderetur.
Unde non immerito ysachar ei ordine
recto succedit qui interpretatur est merces
que sicut dicit apostolus non sunt condigne
passiones huius temporis ad futuram gloriam
que revelabitur in nobis. Fructuosius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipse pugnat ubi merces sua spectatur.
Aser autem in habitaculo fortitudinis
dei aptatur et perficit quod dicitur zabulon
quia virtus in infirmitate perficitur ut cor
pus quod ab divinis putatur infirmum per eius
materiam deo quod in se intuetur intra
tur deo fortitatem experitur. Virtutum
augmento succedente felici quod notabilia
ioseph indicat. gratiarum videlicet ad
dita dona designas. sive de talentorum
dupla redditione usuras quomodo spiri
tualis intelligas. sive in illis qui votiva
fidelium religione redemptori deo reddunt
accipias. Atque ut hos omnes quos et
ordo et interpretatio nominum hic significa
tione positos indicat. in futuro iudi
cio ad dexteram christi regis eterni futu
ros intelligas. beniamin ut praedixi
postremo loco supponitur. id est filius dextere
tamquam ipse sit finis ordinis cum novis
sima inimica morte destructa. felicitas
hereditatis eterne donabitur electis. sive
omnis corpus fidelium filius dextere intitu
latur. sive omnis ecclesie cetus de quo tam
magna adstitit regina a dextris tuis
in vestitu deaurato circumamicta varie
tate. De singulis ergo tribubus duodecim
sunt milia signati. quia ex illis tribubus sin
gulis fidelium virtutibus praefuerunt. Qui
quorum nomine est patrum semper fide robo
rantur. atque informantur exemplis.
Duodenarius enim numerus ipsi apostolorum
vel patriarcharum summam saepe doctorum
saepe totius ecclesie formam designare con
suevit est. Sive enim confessione christi ta
quam iudea laudabilis. sive de ruben operum
perfectione. sive de gad temptationum
exercitio fortis. sive in aser certaminum
victoria felices. sive de neptalim lar
gius misericordie operibus dilatati. sive
de manasse posteriorum obliti. sive de sy
meon quasi tristes adhuc de convalle
lacrimarum semper autem gaudentes non
habitantes in celeste suspirantes ihe
rusalem. sive de levi qui iam praemissis
bonis vite praesentis et futura gaudia
adduntur bonis temporibus eterno bono
fundati. sive de ysachar future mer
cedis contemplatione fundati. sive de zabulon
qui se ipso suas pone ... sive de ioseph
qui et augmento spiritalis substantie stu
deat et super dei praecepta quod amplius
vel de dignitate vel ex facultate sua
offerat quantitate. sive de beniamin
qui felicitatis eterne dexteram in defes
sis votis expectat in sua quisque profes
sione conscriptus patrum praecedentium regu
la que duodenario numero signatur. atque
ex singularum merito personarum perfec
tissima ecclesie pulchritudine que centum
quadraginta quattuor milium summa colligitur.

Post hec vidi turbam magnam quam di
numerare nemo poterat. Finita recapitulatione
quam exponendi causa interposuerat. redit ad ordinem: gloriam
praedicans eorum qui magna victoria sunt
ultra persecutionem. Et quod sequitur ex
omnibus gentibus et tribubus et populis et
linguis. potest etiam sic intelligi
quod enumeratis tribubus israel quibus
evangelium primo praedicatum est salvandos
qui ex gentibus credituri erant commemoret.

Amicti stolis albis et palme in manibus
eorum. Stolis baptismum. palmis tri
umphum crucis designat et quod saeculum in
christo vicerunt. licet claritatem quam
per spiritum sanctum dat stole significent.

Et clamabant voce magna dicentes
Salus deo nostro qui sedet super thronum
et agno. Magna vox hec est grandi
devotione et indefessi laudes praeconi
um. ortho id est in ecclesia patrem
filiumque consignans. seu spiritum invisibilem quoque
consignare. Sic enim dictum est se
denti super thronum et agno. sicut de ...

dicit: et cognoscant te verum et unum deum
et quem misisti Ihesum Christum: subaudit
unum et verum deum cognoscant. Et omnes
angeli stabant in circuitu throni et seniorum
et animalium. In omnibus angelis hic turbe
multe personas exposuit deum adorantes.
Omnes magis qui in circuitu eius sunt offe-
runt munera. Et ceciderunt in conspec-
tu throni in facies suas et adoraverunt
deum. Neque hic neque alia vel senio-
res animalia et despiciens angeli spiritualiter
intelligi possunt. De quibus et quadragesimo psal-
mo conscendentibus dicitur: Letamini gentes
cum plebe eius. Et adorent eum omnes
angeli dei. Benedictio et claritas
et sapientia et gratiarum actio et honor
et virtus et fortitudo deo nostro. Septe-
naria ecclesia virtute laudem offert
deo. quam se a singulis membris ab eo
percepisse fatetur. Et unus de senioribus
dixit michi: Hii qui amicti sunt sto-
lis albis qui sunt et unde venerunt.
Ideo hic interrogat ut doceat. Hii
sunt qui venerunt ex magna tribulatio-
ne. Quia per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum dei. Unus autem
ministrat tribulationem antichristi ceteris
futuram esse maiorem. Et laverunt
stolas suas in sanguine agni. Non
de solis martiribus dicit. Ille enim san-
guine proprio lavatur. Ecclesiam autem totam
sanguine Ihesus filius dei mundat ab
delictis. Ideo sunt ante thronum dei.
Ille enim dignum habetur illic in dei
conspectu ministerio qui hic inter adversa
fideles nomini eius confessione exprimunt.
Et serviunt ei die ac nocte in templo
eius. More nostro loquens eternitatem sig-
nificat. Et qui sedebat in throno
habitabit super illos. Thronus dei
sunt super quos et in secula
regnat deus. Non esurient neque
sitient amplius. Hoc est quod dominus

Hic locus moderat adesse: sic solus angelis ipsi ... ipsi animalia et seniores

ipse promisit. Ego sum inquit panis vite.
qui venit ad me non esuriet. qui credit
in me non sitiet unquam. Beati enim qui
esuriunt et sitiunt iustitiam. quoniam ipsi satu-
rabuntur. Neque cadet super illos sol
neque ullus estus. Transivimus per
ignem et aquam et induxisti nos in
refrigerium. Quoniam agnus qui in medio
throni est reget illos. Agnum in medio
dicit throni esse. quem superius agnum
a sedente in throno librum accepisse
dixit. Docet ecclesiam unum esse patris et fi-
lii thronum. in quo presidens consistat unus
tota trinitas deus. Et deducet eos ad
vite fontes aquarum ad cognitionem utique
eius qui fons est doctrine celestis.
Potest et ipsa dei visio significari in quo
sunt omnes thesauri sapientie et scientie
absconditi. iuxta quod David ait. Si-
cut cervus desiderat ad fontes aquarum
ita desiderat anima mea ad te deus.
Et absterget deus omnem lacrimam ab ocu-
lis eorum. Immortalitate adepta plenitudine
gaudiorum. omnis meror penitus
oblivioni cedebit. Beati enim qui lugent.
quoniam ipsi consolabuntur. Potest autem visio
hec et consolatio de presenti etiam tempore in-
telligi. ubi spe salvi facti sumus. et quod
non videmus per patientiam ex-
spectamus. Et cum aperuisset sigillum
septimum factum est silentium in celo quasi
media hora. Post interfectionem antichristi
requies aliquantula futura creditur ecclesie.
De qua Daniel ita predixit. Beatus qui expec-
tat et pervenit ad dies mille trecentos
triginta quinque. Quod beatus Iheronimus sic exponit.
Beatus inquit qui interfecto antichristo
super mille ducentos nonaginta dies
id est tres semis annos. dies quadraginta
quinque prestolatur. quibus et dominus atque salva-
tor in sua maiestate venturus. Quare
autem post interfectionem antichristi quadra-
ginta quinque dierum silentium sit divi-

strictu est nisi forte dicamus. de latio vel
in ~~~~ sto. id pande apertius est. Vel
quod in septimo sigillo maiorias ecclesie pressu
ras. in septima requiem dicit. quia dominus
sexta feria crucifixus in sabbato requie
uit tempus resurrectionis expectans.
Haec usque de apertione libri clausi et
septem sigillorum. nunc vero recapitulat
ab origine eadem aliter dissertura.

Et vidi septem angelos ~~angelos~~ stantes in con
spectu dei et date sunt
illis septem tube. Eccle
sia septenario saepe numero commendata
praedicationis officio mancipatur. Cuius
prima tuba communem impiorum in igne
et grandine designat interitum. Secunda
expulsum de ecclesia diabolum mare seculi
ardentius incendere. Tertia haereticos
de ecclesia decidentes et sacre scripture flumina
corrumpentes. Quarta falsorum fratrum
in sideribus obscurationem defectum. Quin
ta malorum haereticorum infestationem temporibus
antichristi praecurrentium. Sexta apertum anti
christi et suorum contra ecclesiam bellum. et recapi
tulatio eius ab adventu domini in certa
eiusdem adversarii destructionem. Sep
tima diem iudicii. quo mercedem domi
nus reddituros et exterminaturus est
eos qui corruperunt terram. Et alius
angelus venit. Non dicit priora venit
sed angelos tubas accepisse compone re
dit proponens quia expanderunt aper
periunt quia et si ante adventum domini
praedicabat ecclesia. sed non liberius donec
eius est confirmata sponsa. Et stetit
ante altare habens turibulum au
reum. In prospectu scilicet apparuit ecclesie
factus ipse turibulum ex quo deus odorem
suavitatis accepit et aspirans mundo

factus est. Alia dictio est super aram quod
super altare crucis turibulum suum au
reum id est corpus immaculatum et sponsa
sua conceptum optulit patri pro nobis
Et data sunt illi incensa multa. ut da
ret de orationibus sanctorum omnium super altare
quod est ante thronum. De orationibus sanctorum
obtulit incensa. Sponsus enim libant ecclesie
preces suas deus. Dirigatur oratio mea
sicut incensum in conspectu tuo. Acceptis
autem de orationibus sanctorum idem dominus et obtulit
scilicet quod per ipsum omnium possunt preces ad
dominum suaviter pervenire. Et ascendit
fumus incensorum de orationibus sanctorum de ma
nu angeli coram deo. Corpore domini sic sepul
ta suavitatis offerente compunctio cor
dibus sanctorum acceptabiles facta est quia ab ig
ne nascitur minus. sicut fumus solet
excitare lacrimas. Et accepit angelus
turibulum: et implevit illud de igne
altaris. Deinde turibulum igne complevi
dicitur. Non enim ad mensuram dat
deus spiritum. Quod est de corpore humani
tate nominis adimpletum in qua habi
tat omnis plenitudo divinitatis cor
poraliter. Et misit in terram. hic
et dominus in evangelio. Ignem inquit veni
mittere in terram. Et facta sunt tonitrua.
et voces. et fulgura. et terremotus.
Tonitrua comminationes supernorum. Et
voces idem exortationes. Et fulgu
ra idest splendores miraculorum. Ter
motus. ut hominibus insequentibus. quibus
dicitur vos sequentibus. Huius dicentibus
bonus est. illis autem non. sed scandalizat
. Et septem angeli qui hab
bant septem tubas paraverunt se ut
tuba canerent. Ecclesia septiformi
spiritu inflammata. se ad praedicandum fidu
cialiter praeparavit. et clarum sicut tubis
celestibus. quia mira de his interius dicit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

terra. Ista et illa septem dierum
continuo totum celum tempus insinuat
Et quintus angelus tuba cecinit. Post
te predicatorum plagarum tube quod signum
belli est preparatur. Exalta enim inquit
sicut tuba vocem tuam: et annuncia
populo meo etc. propter vocem Et alibi
In gutture tuo sit tuba. quasi aquila
super domum domini. id est grandi voce
predica nabuchodonosor ad destructionem
templi venturum. Et facta est grando
et ignis mixta sanguine et missa
in terram. Pena magis congruens
sanguinolentis operibus debetur. predicatorum
voce refertur. dicitur: ad calorem in
minus tepebit ab aquis nimiis. Illo
tempore eam non sanguis ipsa mors ac
spiritualis intelligitur. Hunc versum Tychonius
sic exponit. Facta est ira dei: qui
habet et in se ultorem ire. Et tertia
pars terre combusta est et tertia pars arborum
combusta est. Vita ~~doctorum~~ bonorum
in doctoribus consistit et auditoribus. Beatus
qui predicat ~~qui audit et~~ qui legit
et qui audit verba prophetie. Tertia
vero malorum pars. Hoc utique canit.
Terra per bona fructum proferens operam
eam benedictionem accipit a deo. mala
autem spinas et tribulos generat. cuius
consummatio in ~~benedictione~~ combustione
fit. et arbores fructifere ab agricola
pater excolit. steriles vero excidens
igni pabulum prebet. Et omne fenum
viride combustum est. Omnis caro fenum
qui nunc luxus mollitie saginata
sibi videtur florentem florem decoris
amittit et ut deus ait hodie magna
est. et cras in clibanum mittitur. Tychonius
de terra per se sic. Hoc loco in
quo terra hostes intestinos dicit.
Ceterum quia post ecclesiam est. terra per se
dicta est ut ecclesia terra. quia quasi geminum

malum pugnet Et tamquam mons magnus
igne ardens missus est in mare et facta
est tertia pars maris sanguis. Despecto
religionem christiana diabolus superbia tumi
dus et igne sui furoris ardens. in
mare seculi missus est. Dicente domino.
Si modo habueritis dixeritis tollere et iacta
te in mare. fiet. Non quod ante ibi
non fuerit. sed quod de celo precipitatus. deplexus
in suos imperium cepit. Fastu prudentie
carnalis mortem illi deplexit spiritualem.
Sapientia enim secundum carnem mors est. Ideo et
apostolos carnis et sanguis docuit. sed pater qui est
in celis. Illo enim mari natam fidem vomit
bat. quod pluries domini pedibus calcabile prebuit
Et mortua est tertia pars creature quae habe
bant animas in mari. Hic habet animas dixit
ut ostenderet vivos spiritualiter mortuos.
Sicut apostolus de vidua deliciosa. Vivens
dixit mortua est. Et tertia pars navium
interiit. Illa cadens diabolo et tertia
parte navium corrumperent. significat
quod tertia quae mortua est: aliam terram de
sumere dedit quae accederat noxiam et durior
et inutilibus imitatorem doctrine. Et tertius
angelus tuba cecinit et cecidit de celo stella magna ardens tamquam
facula et cecidit in tertiam partem flu
minum et in fontes aquarum et nomen stelle
dicitur absinthium. Hereticos quos iudas
apostolus sidera seductionis appellat de
culmine cadentes celi flamma sue
impietatis divinas scripture profanat. venas infun
... quarum nos fontes rivo. sed
et ... in falsam vertunt. Absin
thium nomen dignum. quod in ministro medica
magnam fecit amaritudinem dulcedinem
Et multi homines mortui sunt de aquis.
Multi enim ut apostolus ait. sermones eorum
heresis que quos via veritatis blas
phematur. Sed tamen populo dei moyses do
cente. omnium aquarum unda potabilis est
Et percussa est tertia pars solis et tertia
pars lune et tertia pars stellarum ita ut

obscurantur tria pars eorum sicut dicitur
instar syderum reducuntur per falsos fra-
tres fratres obscuratur. qui vel compara-
tionis vel in adversis [illegible]
quod sua discretione faciunt. Et
diei non luceret pars tertia et noctis similiter.
Alia editio sic habet. Et diei tertia pars
appareret: et noctis similiter. Id est ad hoc
percussa est ut appareret tertia diei pars
et tertia noctis. que tempus et [illegible]
Id hoc in quo percussa est. id est sine
voluptatibus edita: ut credulitatibus et
molestiis prime in suo tempore [illegible].
Et vidi et audivi vocem unius aquile
volantis per medium celi dicentis ve ve
ve habitantibus in terra. Huius aquile vox
per [illegible] in ecclesia cotidie proclamat
omnia doctores: [illegible] futurorum [illegible]
[illegible] amatoribus terre
predicat continue ad futurum [illegible]. In
novissimis diebus instabunt tempora peri-
culosa et erunt homines se ipsos amantes
et infra. Homines corrupti mente repro-
bi circa fidem. Et alibi Tunc revelabitur
ille iniquus qui adversatur et extollitur
super omne quod dicitur deus aut quod colitur.
Et iterum. Dies domini sicut fur in nocte
ita veniet. Cum enim dixerit pax et
securitas. tunc repentinus eis superveniet
interitus. De ceteris vocibus trium angelorum
Id est quod angelorum tubis plagas ostendit mun-
do. sed [illegible] vel venturas suo quisque
tempore predicat. Et vidi stellam de celo
cecidisse in terram et data est illi clavis
putei abyssi et aperuit puteum abyssi
9 Flamma hereticorum de quibus primus memo-
ravit quo fomite [illegible]
Antiqui hostis quem dominus vidit quasi
fulgur de celo cadentem. blasphemo
dogmate corda suorum aperuit cosque
quasi fumum alta petere [illegible] depul-
so [illegible] Et ascendit fumus
putei, fornacis magne et obscuratus

sicut fumus

est sol et aer de fumo putei. pre-
nuncia magne fornacis. id est no-
vissime persecutionis [illegible] futura sunt in
gehenna [illegible] qui
acies instar terre [illegible]
ma tangunt [illegible]
obscurare laborant. non tamen extin-
guere valent. In errorem enim inducentur
si fieri potest etiam electi. Et de
fumo exierunt locuste in terram. Sicut
[illegible] corpus sub capite et membra de mem-
bris. sic et membra capitis draco-
nis concordia sibi alia nascuntur
ex aliis. Fumus quippe heretice cecitatis de
hereticis peiorem generat superbiam. Cum
vero [illegible] tamen
non desierunt. Vadit et fumus [illegible]
[illegible] alta licet appetens in se ipso
semper deficit. Et data est illis potestas.
sicut habent potestatem scorpiones
terre. Adversariis potestatibus heretici
comparantur. in facie velut [illegible] sed in
posterioribus venena servantes. Et
preceptum est illis ne lederent fenum ter-
re neque omne viride. Ostendit locustas
hereticos esse. qui non ad [illegible] sed ad [illegible]
mittuntur. [illegible] simpliciter
[illegible] Nisi tantum homines qui non ha-
bent signum dei in frontibus suis.
Signum dei in frontibus illi habere dicuntur
qui [illegible] ut oportet [illegible]. Timorem [illegible]
[illegible] angeli qui [illegible] signum
dei [illegible]
[illegible] Illo enim hic loco
[illegible] Nemo
[illegible] dicit dominum Ihesum nisi in spiritu sancto
[illegible] et vere Et datum est
illis ne occiderent eos. sed ut cruci-
arentur mensibus quinque. Qualibet here-
tici [illegible] temporaliter
in bonos [illegible] permittantur. anima
tamen ut [illegible] occidi non possunt
Tempus quippe [illegible] quinque mensibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apostoli quidem competitur quod in hac vita hominum
significat. Quod vero alia translatio
sex menses continet: eidem passioni sex
etatis seculi congruit. Et cruciatus
eorum ut cruciatus scorpii cum percu-
tit hominem. Sicut scorpius a posterioribus
venena diffundit. sic impietas malorum
a posterioribus nocet. cum anterioribus
id est ethicis bonis temporalia que videntur
offerri minus blandimentis [illegible] compellit.
Hinc scorpione in evangelio parabola
[illegible] viperarum sui sabbati tradit. Et
in diebus illis querent homines mortem et
non invenient eam. Quia ista vita ita morte
finiri malentes. sicut beatus cyprianus sub
Deciana congressus tempestate conquestus est
volentibus inquit mori non permittebatur
occidi. Et similitudines locustarum similes
equis paratis in prelium i. similes novissimis per-
secutoribus. In novissimo enim bello quod de-
scripturus est in sequenti capitulo: equos duc-
tos pugnare. Vel simpliciter sicut equi non
per rationem sed impetu precedentes aguntur
in prelium. Ita mali doctores demonio
acti sponsam ecclesiam expugnant. Et super
capita earum tamquam corone similes auro
Seniores viginti quatuor qui sunt in
ecclesia coronas aureas habent. isti autem
similes auro. falsas sibi fingentes de victo-
ria stulta triumphos. Et facies earum
sicut facies hominum. et habebant capil-
los sicut capillos mulierum. et den-
tes earum sicut leonum ~~erat~~ erant et ha-
bebant loricas sicut loricas ferreas.
In facie humana: simulationem rationis
In capillis mulierum fluxos et effemi-
natos mores. In dentibus leonum qui
et laniare et naturale solent afferre
[illegible] [illegible] feritate fama [illegible]
Doctrine mule. In ferreis vero loricis ob-
durata contra veritatem precordia notat.
Qui habentes formam pietatis virtu-
tem autem eius abnegantes. Veniunt in
vestimentis ovium. intrinsecus autem sunt

lupi rapaces. Et vox alarum earum
sicut vox curruum equorum multorum cur-
rentium in bellum. Expansis [illegible]
magis quam exponendum est. quod tanta hinc
exercitum viris attribuit. Primo fumum
ascendit. deinde locustas affert: que
et pro scorpionibus et more equis leo-
nibus comparantur. Curruum et alarum
sufficit. si non una levitate veniunt
hinc vero volatibus et currentibus dicunt
similes ex bellatoribus. Et habebant caudas
similes scorpionum. Sicut scorpio palpan-
do mordet. si cauda ferit: ita frau-
dulenta pravitas malorum blanda et
innoxia in facie videtur. Sed dum occulte
perimit quasi morte latet contra hunc. Po-
testas earum nocere hominibus mensibus quinque
Hanc vitam carnis insinuat. Ubi potest
vel ad interitum vel ad expiationem electis.
vel ad cruciatum [illegible] temporaliter spiritualiter.
Et habebant super se regem angelum abyssi
Diabolus scilicet [illegible] bonum. Sicut occultis instinctibus
in iudiciis congruum talibus angelum preesse
permisit. Ve unum abiit et ecce veni-
unt adhuc duo ve. Ecce(?) tria ve ve-
tera prenunciat hora [illegible] unum [illegible]
fine [illegible] venisse. Duo autem restare
memorat. que de tempore antichristi et
iudicii indicium sunt futura prescius. Et
sextus angelus tuba cecinit. Et audivi
vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei
quod est ante oculos dei dicentem sexto
angelo. Sextus angelus predicatores no-
vissimi certaminis exprimit. qui manente
evangelio fraudes detegunt antichristi.
Cornua quippe altaris aurei evangelia
sunt ecclesie preminentia. Solve quatuor
angelos qui alligati sunt in flumine
magno ~~[illegible]~~ eufrate. Quatuor
hostis antiquus cum satellitibus in fine
mundi sit ecclesiam persecuturus indicat.
que a tempore dominice passionis in corde
reclusus impiorum. in hac questio velit

noceant. adnagotes confirmat. Eufra-
tes enim qui fluminis est babilonie.
inundans regni potentia et persecutores
indicat undas. Iste est mos mag-
nus. quem ignem ardentem in mare mis-
sum predixerat. Et soluti sunt quatuor
angeli. Hoc apparitio quem nos ve-
tura designat ipse frater videt in
spiritu. Quatuor vero dicit angelos:
eo quod quatuor partibus mundi sit persecutio
illa futura. Iohannes enim qui superius
vidit in quatuor angulis terre stantes. et
prohibentes signandos dei servos a terre
maris quod lesione prohibitos. Qui
parati erant in horam et diem et mensem
et annum: ut occiderent tertiam partem hominum.
Malignus spiritus quod singulis horarum et
temporum momentis humanam consumere cupit
mortem. tunc ad vexandam ecclesiam oppor-
tune procedit liberius [illegible] permittitur semi
Quid autem putas soluti fuerunt qui
tamen nunc non ligati. Et nu-
merus equestris exercitus vicies
milies dena milia. Hic numerus
duplicitate dolosa prosi designat et
atque. Quod alia translatione que
dicit bis myriades myriadum facili-
ter fictis est ponit. Hunc autem nume-
rum evangelica quod parabola opponit
regi habenti decem milia tunc malorum.
duplicitas simplici fidei Christi adver-
sat: cum milia milia ministrabant.
et decies milies dena milia assistebant.
Et ita vidi equos in visione: et qui
sedebant super equos habebant loricas
igneas et iacinctinas et sulfureas.
et capita equorum erant tamquam capita
leonum. Spiritus maligni quorum cordi-
bus presidentes corpora sunt penis amicti.
Regnum enim adorantes bestie igne et
sulfure torquendos et fumum tor-
mentorum eorum in secula seculorum ascendere.

Nota quod in plaga loricarum quarum se-
dentes equitibus super equos tamen vidisse.
Hic enim magis dominus persecutionum apta
dire dicentis ostendit persecutionem. Dein-
de quod capita leonum. aliter vero facies
humane humana. sed dentes sunt tamquam be-
stiales: quia sepe fictam aliquam huma-
nitatem ostendunt: omnis tamen noscuntur
tempestatis quam signis et dictis suadent
spernam primo post torquent. Et de ore eorum
procedit ignis et fumus et sulphur. Osten-
dit quod quam fumo iacula dirigerat. Nomina
persecutionis ista equitum de ore ipsorum sed nova
procedunt penam sibi simul quam generalem in
dicentibus. Procedit enim ignis de me- igne
dio tamen qui comedat te. Potestas enim
equorum in ore et in caudis eorum est,
in sermone et officio. Apparitio enim domi-
nandum aperte caudi est. qui per quos-
modo ora et immunda lingue blandimentis
volubiliter agit: dicens impio
bonus es. Nam et caude eorum similes
serpentibus habentes capita et in hiis
nocent. Falsi doctores antiqui ser-
pentis qui hominem decepit. filios prodi-
tionis coaptavit: amplius nocent quam
si solo sermone suaderent. Ecce in quibus
in insidiis cum dicentibus. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in hiis plagis neque
penitentiam egerunt de operibus manuum
suarum ceterum. Nunc falsos christianos
et hereticos despiciat. nunc ut
[illegible] omnes [illegible] gentilium
quam generat errorem. Sibi nichil prodest
hiis plagis non occidi. [illegible]
in gentilitate quam perduerat [illegible]. Nisi
enim illa persecutione [illegible] gentiles
super dictos [illegible]. sed in sua incredu-
litate monet. Et non egerunt peni-
tentiam ab homicidiis suis: neque a
veneficiis suis. Semper religionem impro-
bis [illegible] mores adiungit. Despera
secunda antepropheta [illegible] ad ostendendum [illegible] in
ruina mori suo [illegible] naturalia
Christi et gloria recapitulat ecclesie.

Recapitulatio

10 Et vidi alium angelum fortem descen-
dentem de celo amictum nube. Dominus magni
consilii angelus descendit de celo nube
carnis amictus. Sicut et Ysayas ait:
Ecce dominus ascendet super nubem levem:
et ingredietur Egyptum. Et yris in
capite eius. Circa denotat propiciatio-
nis promissio perseverans. Et facies
eius erat ut sol: et pedes eius tam-
quam columpne ignis. Facies domini clari-
tate deitatis eius notitia per resurrectio-
nis gloriam manifestata. pedes illius
super montes evangelizantium et ad-
nunciantium pacem igne spiritus sancti in-
flammati et instar columpne firmati.
Jacobus enim et cephas et iohannes colum-
ne videbantur ecclesie. Et habebat in
manu sua libellum apertum. Hic est
liber supra memoratus quem divinitus tam-
men clausum, dominus tandem gratia reseravit
ut nostra prophetia quondam ea ab illo libro
audivit. Et merito facies eius ut erat
sol: qui librum iam quasi gestat apertum.
Et posuit pedem suum dexterum super
mare, sinistrum autem super terram. Pre-
dicatio fidei eius primum trans maria
propagatur: sed illa postea fortiora me-
bra in maioribus periculis aliud in
competentibus sistitur. Non enim patitur nos
deus temptari supra id quod possumus. Et cum
clamasset locuta sunt septem tonitrua
voces suas. Dominus fortis predicatione
celestis septiformi gratia plena, suas
ad predicandum voces elevat. Leo enim
rugiet, quis non timebit? Dominus
deus locutus est: quis non prophetabit?
Septem quippe tonitrua idem sunt
quod septem tube, de quibus sermo est. Et
cum locuta essent septem tonitrua, ego
scripturus eram. Impetus eum audivit
quod videbis scribe in libro. Et signa que locu-

ta sunt septem tonitrua, noli ea scribere.
Ostensa fidei sacramenta imperfectis
cunctis ostendere vilescunt. Non prohibet ~~[illegible]~~ claude
me in toto latere. Quia quod misericors au-
dit. ne signaveritis, idem contrarie hic
quod utrumque apud danielem uno sensu
locum concedit: cum per angelum dicit:
Signa librum et claude sermonem
usque ad tempus statutum. Et angelus
quem vidi stantem super mare et super terram
levavit manum suam ad celum: et iura-
vit per viventem in secula seculorum. Angelus
per viventem in secula iurat. Quod tempore novi
prius veniens veniens incommutabile
sua dicta veritate confirmat. Celum et
terra et terra transibunt, verba autem mea
non transibunt. Qui creavit celum et
ea que in illo sunt, et terram et ea que
in ea sunt. Quia mare terraque constituit,
celo premia reddit: quoniam per celi
terre maris quod creatorem iurat quia
tempus amplius non erit. Erit utique
ut psalmus ait tempus impiorum in eternum.
sed mutabilis secularium temporum varietas
novissima tuba cessabit. Canet enim
tuba et mortui resurgent incorrupti.
et qualitas temporum in eternum erit. Sed
consummabitur misterium dei sicut evan-
gelizavit per servos suos prophetas. Miste-
rium quod nunc evangelizatur tunc consummabitur.
qui ibunt impii in supplicium eternum, iusti
autem in vitam eternam. Et vox quam au-
divi de celo iterum loquentem mecum et di-
centem: Vade accipe librum apertum de ma-
nu angeli. Que futuri temporis miste-
ria predicta et dicenda. appropinquabit
enim regnum celorum. Ecclesia quod monetur
eidem predicandi propter librum. Veniens
et eidem iohannem possunt hec dicta
congruere. post exilium ad predicandum
reversurus. Et abii ad angelum dicens
ei ut daret mihi librum. Accedat ad
dominum qui velit doctor proprie fieri-
tur. Et dixit mihi. Accipe librum et devora

istud. Ut misceri tuis visceribus et
descendat in latitudinem cordis tui. ‖ Et fa-
ciet amaricari ventrem tuum: sed in ore
tuo erit dulce tamquam mel. Quod propter
delectabilem divini eloquii dulcedinem
et amaritudinem sentiens qui praedicat et
opere experiens quae intellexerit. Vel
hic nimirum Ezechielis intelligendum: qui
cum librum se devorasse diceret adiecit
Et abii amarus in indignatione
spiritus mei. ‖ Et dixit mihi. Oportet te
iterum prophetare populis et genti-
bus. Quid liber conversus amaritudi-
nem iuncta dulcedine significat exponit
quod videlicet excepto populo gentibus et cetero
populo praedicaturus. amarum quidem dulce
sed intolerandis persecutionibus amarum ‖
‖ Et datus est mihi calamus similis virgae.
In calamo ministerium evangelii scribendi
percipit qui non manum [illegible] superna
sed stilus est virgae equitatis virga reg-
ni dei. Regnum enim eius describit et
metitur ‖ Surge et metire templum dei
et altare. Surge dixit. non quia iacet
[illegible] audiebat: sed quia
[illegible] excitantur corda singulorum
[illegible] scriptura actus quos metiri. Ibi
enim [illegible] singulis [illegible] regu-
la [illegible] ‖ Et
adorantes in eo. Omnia non omnes qui
videntur in eo adorare: sed qui confessi
fuerint me. Parte denique iubet non
[illegible] dicens ‖ Atrium autem quod est fo-
ris templum eice foras et ne metiaris
illud: quoniam datum est gentibus. Hi qui
nomine tenus ecclesiam ingrediuntur. et [illegible]
[illegible] appareat a regula
evangelii [illegible] gentibus sociantur. Omnes
enim [illegible] filii regni intrinsecus
‖ Et civitatem sanctam calcabunt mensibus
quadraginta duobus. Non solum de [illegible]
[illegible] sed et eandem ecclesiam
[illegible] gentibus [illegible]

[illegible] impugnat. Quod quod illo tanto
[illegible] anticristi tempore [illegible] sed quod
omne malorum corpus illo quasi ad proprium
caput confluat. in quibus iam nunc myste-
rium operatur iniquitatis ‖ Et dabo
duobus testibus meis et prophetabunt
diebus mille ducentis sexaginta. [illegible]
[illegible] audiente. [illegible]
[illegible] duobus [illegible]
[illegible]
[illegible] videlicet
[illegible] tribus
[illegible] narrat
[illegible] id est
[illegible] mille
ducentos sexaginta dies faciunt.
Daniel autem scribit dies mille ducen-
tos nonaginta tempore [illegible]
[illegible] sit abhominatio in desolatio-
ne. [illegible] id est [illegible]
[illegible] sicut propheta. ego [illegible]
[illegible]
[illegible] ‖ Hi sunt duae olivae et duo
candelabra in conspectu domini terrae sta-
ntes. Ecclesia duorum testamentorum lu-
mine radiata domino semper [illegible]
assistit. Ita et propheta Zacharias
unum candelabrum videt septiforme.
et duas olivas id est testamenta [illegible]
de oleo candelabri ‖ Et si quis eos
voluerit nocere. ignis exiet de ore
illorum. et devorabit inimicos eorum
[illegible] ecclesiam laedit. [illegible]
[illegible] igni consumetur [illegible]
natus. Omnes enim qui acceperint gla-
dium. in gladio peribunt. Unde et cal-
dea flamma quae pueros dei urebat
ipsos ministros [illegible] absumpsit.
[illegible] ignem
spiritualiter consumetur. in melius commuta-
dus. Carbones [illegible] ignis congeres
super caput eius ‖ Hi habent potestatem
claudendi caelum ne pluat diebus

‡ [illegible] ecclesia cum oleo suo in [illegible]
[illegible] in [illegible] orbis [illegible] Et

spiritus sui prophetie. Data est ecclesie a christo
omnis potestas in celo et in terra clavibus
ei ligandi atque solvendi dimissis. Sed
et spiritualiter celum claudit ne imber
pluat diebus prophetie; super terram predicationis de ecclesia
subtractio descendat. sicut dicitur de pa
te vinee sue. Nubibus mandabo
ne pluant super eam imbrem. Et potestatem
habent super aquas convertendi eas in sangui
nem. Non solum aquas suspendunt. sed
etiam que descenderant. inutiles fiunt.
quod est vertere aquas in sanguinem. Bonus
enim Christi odor de ecclesia flagrans. aliis
odor mortis in mortem. aliis est et
odor vite in vitam. Et cum finierint
testimonium suum. bestia que ascendit de
abysso faciet adversum illos bellum. Apertius
ostendit hic omnia ante novissimam perse
cutionem fieri. dicendo cum finierint tes
timonium suum, utique illud quod prebebunt usque ad
revelationem bestie que e cordibus emer
sura est impiorum. Non quod tunc ab eo
testimonio non vacent. hosti fortiter resis
tendo. sed quod tunc ecclesia virtutum operum
destituenda credatur. adversario palam
signis mendacii coruscante. Nam facere
eum prodest exspectes ut dicitur
Et vincet eos et occidet illos. Vincet
in eis qui succubuerint. occidet in
eis qui gloriose non laudabiliter penitencia
fuerint interempti. Aut si spiritualiter
vincet et occidet. propter testium autem
precepti sicut dictum est. Tradent vos in
pressuram et occident vos. Quod lucas
evangelista propter dictum insinuat
dicens occident ex vobis. Et iacebunt
corpora eorum in plateis civitatis magne.
Que magis persecuti sunt et nos per
quod. Non ergo mirum si civitas im
piorum quos dominum crucifigere non timuit
suos quoque ipsius ludibrio habeat etiam
defunctos sicut sepe facta historia ec
clesiastica refert. Item notatur spi
ritualiter sodoma et egyptus ...

muta et tenebrosa. vel lumine atque
utique fidei vel confessionis habens vere
Corde enim creditur ad iustitiam. ore
autem confessio fit ad salutem. Hec prudentia
singula per modum spiritualis invisibilibus hominibus
plagis eorum ignem devorare et aquam
in sanguinem versa proficiunt. Et vi
debunt de populis et tribubus et linguis
et gentibus corpora eorum. Non dicit vi
debunt populi et tribus. sed multi de populis
aliis credentibus sanctos palam irrident.
Et corpora eorum non sinent poni in mo
numentis. Votum eorum dicit et impug
nationem: non quod valeat facere ne sit eccle
sia in memoria: sicut non eos intrare
vel alios sanctis intrare. cum intret ille
impugnationibus. Faciunt autem persecutores
de vivorum cordibus quod corporibus mor
tuorum fiunt sanctorum celebrando in memo
ria colligi. nec corpus in memoria
...ni corpora in memoria
testium dei sepeliri. Et inhabitantes
terram gaudebunt super eos et iocundabuntur
et munera mittent invicem. Quoniam
iusti affliguntur exultant iniusti et epu
lantur. sicut dicitur superbit impius incenditur
pauper. Item hii duo prophete cruciaverunt
eos qui habitant super terram. Et pla
gas aliquas per testamenta dei gerendo com
minis uterque etiam visus ipse iniustos
cruciat iniustos. sicut ipsi dicunt gravis
est nobis etiam ad videndum. Et post dies
tres et dimidium spiritus vite a deo intra
vit in eos et steterunt
super pedes suos. Hunc usque angelus fu
turum narravit et inducit factum quod
futurum audit signo dicto prophetico
status ... in gloriam. Et timor
magnus cecidit super eos qui vide
runt eos. De omnibus viventibus dicit ut
qua et iusti superstites permane
ant in resurrectionem.

dormierunt. Et audierunt vocem magnam
de celo dicentem etc. Ascendite huc. Et as-
cenderunt in celum in nube. Hoc est quod apostolus
dicit: Rapiemur cum illis obviam Christo
in aera. Et viderunt illos inimici eorum.
Quia sicut separavit custodes ab hiis quos
in communi despexit tenuisse. Et in illa
hora factus est terremotus magnus et de-
cima pars [illegible] civitatis cecidit. Et
occisi sunt in terremotu nomina hominum sep-
tem milia. Incubante terrore mediatur omnis
spiritualis civitas super harenam condita
cum omnibus edificatoribus suis corruit.
Denarius enim et septenarius numerus est
perfectus. Quod si non esset aperte totum in-
telligendum erat. Et reliqui in timorem
sunt missi. Quia hominum gladius [illegible]
tum si habebit cor cum [illegible]
celorum commovebit. Et dederunt glo-
riam deo celi. Isti sunt super petram edifi-
cati qui aliis terremotu ruentibus de sta-
bilitate sua vera divinam confessionem glori-
ficant. Letabitur enim iustus cum viderit
vindictam impiorum. Secundum duos
prophetas enoch et helia interpretatur qui
tribus semis annis predicantes contra-
rie sequuntur antichristi persecutione fide-
lium corda confirmant. Alii per occisos tantum
dein tempore secundum eius confirmata
et redintegrato deinde certamine
a fidelibus qui latebras persecutio velut
mortuum credebatur esse superandum. Qui
per omnem [illegible] corporis eandem prophetie
resurgere dicuntur. [illegible] in illo qui
iam mortuus esse putabatur. exaggerata
persecutione multos eorum qui vel septe-
nario et denario numero signum credebatur
esse casuros dicitur daniele. Confirmabit
pactum multis ebdomada una et in di-
midio ebdomadis deficiet hostia et
sacrificium. Et in templo erit abhominatio
desolationis. Et in subsequentibus Et
cum posita fuerit abhominatio in deso-
latione, dies mille ducentos nonaginta.

[illegible] numerus dierum et se-
mestre curricula versatur. Deinde
helias quando regnum perdidit undecies
vos et tres semis annos [illegible]
ymbres continuit tandem pseudoprophe-
tis interfectis pro sacrificium quod oblatum
fuerat [illegible] ipse ad dominum. Hoc
usque capitula. Ve secundum abiit.
et ecce ve tertium veniet cito. Hoc ve
secundum non ad capitulationem sed ad
plurium [illegible] tube septem angelo primo
tum est pertinet. Predixerat aquila [illegible]
tria ve de voce trium vetura tu-
barum. Sed ibi non dicit ve [illegible]
sequentium putarent. quod ad septimum
angelum et ad finem pertinet. Et septi-
mus angelus tuba cecinit. Et facte
sunt voces magne in celo dicentes.
Factum est regnum huius mundi domini dei
et Christi eius. et regnabit in secu-
la seculorum. Sex tube [illegible] se-
culi presentis etatibus contra varios
bellorum [illegible] denunciavere conflictus.
Septima vero sabbati [illegible] victoria
victoriam et imperium tantum veri
regis indicat. Et viginti quatuor
seniores ceciderunt dicentes. Gra-
tias agimus tibi domine deus omni-
potens [illegible] in tuum venit. et in
voce septimi angeli et cum cecinis-
set [illegible] laudate
deum et gratias agentes. Unde [illegible]
[illegible] bonorum [illegible]
[illegible] malorum. Qui es et qui eras.
qui accepisti virtutem tuam magnam.
et regnasti. et irate sunt gentes.
et advenit ira tua. In quadam
[illegible] a [illegible]
[illegible] nasti. [illegible] furor
[illegible] perhibit. Quando enim
regnavit [illegible]. Et tem-
pus mortuorum iudicari. et red-
dere mercedem servis tuis prophetis

150
153

et sanctis et timentibus nomen tuum
pusillis et magnis. Ordinem
a servavit evangelice sermonis. Primo
quidem omnes gentes ante iudicem congre-
gandas. deinde de electis in regno pa-
tris per multas mansiones locandos. im-
pios vero et homines regum pulsos fla-
mis maledictionis dicit et torquendos.
Et exterminandi eos qui corruperunt
terram. Hec est vero novissima. Hactenus
de septem angelis tuba canentibus nunc
12 recapitulat a nativitate domini eadem aliis
Recapitulacio dicturus ac latius XII. Et apertum est templum
dei in celo et visa est archa testamenti
eius in templo eius. Templum domini quondam
intra positum archa testamenti sub ve-
lamine misterio causam tegebat.
Nunc autem in ecclesia que templum dei vivi
est [illegible] celo templi veteris
et medio pariete maceriae domini san-
guine depresso archa incarnationis
eius toto iam panditur orbi. Quasi autem
manna celeste in auro mundo divi-
nitas est in corpore sancto. Et facta sunt
fulgura et voces et terremotus et
grando magna. Hec omnia sunt virtutes
conversationis et predicationis et bel-
lorum ecclesie. Hec dixerat fratres et in
descriptione predicationis septem angelorum
ab adventu domini stetissent super aram.
figuraliter ab origine inferni. Deinde
descriptores descriptores quemadmodum facta sunt.
ita et tunc in templo dei in celo apertum
sit et pugne fuerunt. dicit. Et sig-
num magnum apparuit in celo. Quod
nunc quasi apparet in ecclesia dominum [illegible] fieri
Mulier amicta sole et luna sub pedi-
bus eius. Ecclesia christi lumine amicta
gloriam calcat temporalem. Oritur
inquit in diebus eius iusticia et habun-
dancia pacis. donec extollatur luna vel
D c interficiatur luna. Habundancia pacis in
tantum crescit donec omnem mutabilitatem
mortalitatis absumet. vel novissima

inimica destruetur mors sive quia
eadem ecclesia spiritum in celo soli perpe-
fruitur corporum in corpore peregrinatur a domino.
Congruit intelligi quod ait. Leva eius sub
capite meo et dextera illius amplexa-
bitur me. Et in capite eius corona stel-
larum duodecim. Et duodenario apos-
tolorum numero caput ornatur ecclesie. sive
christum intelligas sive ipsum primordium
unde ecclesie nascitur capitis nomen desig-
natum. Posuisti inquit in capite eius coro-
nam de lapide precioso. Et in utero habens et
clamabat parturiens. Ecclesia spiritualiter
et quos concepit parit. etiam quamvis
parturire non desinit. sicut ipsa dicit.
Filioli mei quos iterum parturio. Et
cruciatur ut pariat. Sicut et dominus
[illegible] Aliter inquit non parit. Ecclesia
[illegible] Nam autem peperit
puerum iam non meminit pressure propter gau-
dium. Quod ipse discipulis exponens adim-
plevit. Et vos [illegible] tristiciam habetis. ite-
rum autem videbo vos et gaudebit cor
vestrum. Et visum est aliud signum in
celo. Et ecce draco magnus rufus
habens capita septem et cornua decem.
Dyabolus sevicia cruentus contra ecclesiam po-
testate diversi regni armatur. In septem
enim capitibus omnes reges suos. et in decem
cornibus omne regnum dicit. Et in capi-
tibus suis septem dyademata. Et cauda
eius trahebat terciam partem stellarum celi.
et misit eas in terram. Vires et ma-
liciam indicat hostis quem ecclesia domino
iuvante devicit qui innumeram partem
angelorum vel hominum dolo fallente quasi
cauda detraxerit. Cauda est enim pos-
terior pars [illegible] velamine con-
tegens [illegible] ne pateant. Typhonis
more suo terciam partem stellarum que tradit
falsos fratres insinuavit. quod altera terra
sit ecclesie et hostes forinseci terra. Et
stetit draco ante mulierem. ut cum pe-
perisset filium eius devoraret. Insidiatur
ecclesie dyabolus [illegible] in

cordibus exercentium credentium. ut quem
illa docendo genuit. ipse qui occidit
deum suum in specie doli figura ostensa
est. qui sicut hostis intestinus deum
ut perdat adorare se velle simulat
¶ Et peperit puerum masculum. Semper
ecclesia draconem licet adversante semper
parit masculum id est Christum devicto
re diabolo qui semper vincat. Nota
quod filius nisi masculus. ¶ Qui
recturus est omnes gentes in virga
ferrea. ~~Nota et ecclesia gignit~~
Inflexibili iustitia regit bonos
et conterit malos. Quod in superio
ribus ecclesie committitur. Dabo
ei potestatem super gentes et
reget eas in virga ferrea. Nota et
ecclesia gignit cottidie ecclesiam in
deum in corpore Christi. ¶ Et raptus est
filius eius ad deum et ad thro
num eius. Id est corpus spiritualiter in
auditorem [illegible] nascentem [illegible]
de non potest impietas. quod idem
[illegible] regnat in celis. qui nos
quos resuscitavit. et consedere fecit
in celestibus in Christo. ¶ Et mulier
fugit in solitudinem. Ecclesia sub
spe veniens et nunc peregrina
tionem presentis [illegible] gaudet hemi
accepta potestate ut calcandi
super serpentes et scorpiones
et super omnem virtutem draconis rufi
instar israelitice plebis que pane
pasta celesti in heremo visu serpentis enei
serpentes vicit igniteos. Ubi habet locum
paratum a deo. Christo in magis mediatorem
[illegible] et in loco refugii ut sal
[illegible] ¶ Ut ibi pascat illam
diebus mille ducentis sexaginta.
Isto durante mundo qui tribus semis annos

facit omnia [illegible] temporalia
complectitur quod Christi habet corpus
factum in carne [illegible] perdurare et
¶ Et factum est prelium magnum in celo
michael et angeli eius preliabantur cum
dracone. Tota ecclesia sicut in quo
michael cum angelis suis pugnare
dicitur diabolo contra. quod secundum dei vo
luntatem pro ea pugnante ecclesia ora
do et adiutoria ministrando conflig
[illegible] et daniel in novissima gra
vissima quod pessima in antichristi [illegible]
ecclesie [illegible]. Unde ab eo [illegible]
antichristi [illegible]. [illegible]
angeli eius [illegible] quemadmodum
et angeli mei ut dominus ait. Ange
li eorum semper vident faciem patris
mei. eorum stellis quorum nunc sunt.
¶ Et draco pugnabat et angeli eius.
Angeli satane non illi tantum qui na
tura sunt et voluntate spiritus sed et
homines eorum laqueis irretiti sunt
intelligendi. ¶ Et non valuerunt sed
licet toto tempore. Neque locus inventus
est eorum amplius in celo. id est in hominibus
sanctis [illegible] eius iam celum fac
tis qui credentes semel expulsum
eum amplius non recipiunt. ¶ Et
proiectus est draco ille magnus in
terram et angeli eius cum illo missi sunt.
Antiquus hostis de spiritualibus expul
sus actuum terrenorum illudit. Hoc
est de celo precipitari et in terram
mitti cui dicitur. Terra comedes
cunctis diebus. In qua terra pedibus
stare conteritur sicut scriptum est.
Super aspidem et basiliscum ambu
labis. ¶ Et audivi vocem magnam
in celo dicentem. Nunc facta est salus
et virtus et regnum dei nostri et po
testas Christi eius. Ostendit
dit in quo celo ista fiant. In

ecclesia namque nouissimus factura uictoriam
Christi salutem quia dicit. Data est mihi
omnis potestas in celo et in terra non quam
semper habuit sed quam in ecclesia ex
tempore quo ipse uoluit tamquam caput in mem-
bris habere cepit. Quia proiectus
est accusator fratrum nostrorum. Con-
gratulatur angelica salus fratrum
suorum idem nunc futurorum nunc ad
percipiendam. Qui accusabat illos
ante conspectum dei nostri die ac nocte
quos et prosperis male uti et in ad-
uersis non habere patientiam suggillat.
Et ipsi uicerunt illum propter sanguinem
agni. et propter uerbum testimonii sui. Et
non dilexerunt animas suas usque ad
mortem. Merito animas quas pro Christo contemp-
serunt. quia per sanguinem ipso tantum ui-
cerunt aduersarium. Propterea letamini
in celis. et qui habitatis in eis.
Hic habitatores celi et angelos
et homines corporis intellige et utrisque
conueniunt in domino congratulari. Quia et ho-
mines angelis sociantur. et angeli hu-
manam in Christo substantiam famulantur.
Ve terre et mari quia descendit dyabolus
ad uos habens iram magnam. sciens
quia modicum tempus habet. Sicut gaudium
redemptis sic penitentibus planctum docuit
expectandum. magis enim illos immi-
nit quos minus possessos hostis possedit
iratus. Et postquam uidit draco quia
proiectus est in terram persecutus est mulierem
que peperit masculum. Inexpugnabilem
asseruit certus dyabolus ecclesiam impugnans.
quanto dicitur. tanto magis persequitur.
Et date sunt mulieri due ale aquile
magne ut uolaret in solitudinem.
Ecclesia duobus fulta testamentis.
tumultuosa seculi certamina caute
metis affectu cotidie solitudinem
querit quietis et modestie spiritus. ita

gaudio deo canens. Et cetera. Seraphim fu-
giens et manens in solitudine. Sicut dissi-
nat quibus columbe spiritus. Hic uero aquile
percipit alas. Dicit enim in illa propter deo
non secundum speciem. Sic et hec propter celsitudinem vo- amorem que sublimem
latus per mundo corde deum cernunt
ecclesia figurat. Vbi alitur per tempus et onus nonabit. ut
tempora et dimidium temporis. Tempus agile inuenitur
unum et duo tempora et dimidium designat decre-
mento superius comprehensum. Tempus enim
annum significat. tempora duos annos dimi-
dium temporis sex menses. Et misit ser-
pens ex ore suo post mulierem aquam
quasi flumen. ut eam faceret trahi a flumine.
Impetum persequentium aqua significat.
Vnde dicitur forsitan absorbuisset nos. uelut aqua
Ecclesia que non solum deo sublimata sed et
persecutione compulsa firmat incolatum de-
mundo. Et adiuuit terra mulierem
et aperuit terra os suum et absorbuit
flumen. Terra hic sancta domina uocat sui
est. quia recepta deglutiuit morte re-
pellit sibi prualuit. Nos quoque deglu-
tire docuit. Potest et ecclesia in-
telligi. ut montes et petre ortus
dominum canunt insidie. Et iratus dra-
co in mulierem et abiit facere prelium
cum reliquis de semine eius. Videns
non posse consumari persecutiones quo
ore se tam audacter ingessit arma-
uit ministros facinorum in insidiis quo
posset ingerere insidias. Qui custo-
diunt mandata dei et habent testimo-
nium Christi. Mandata dei eciam illa
per ipso custodiunt. quo est pugnare contra dra-
conem. Et stetit supra arenam maris. Et draconem prorare d
mens euacuauit conflictus. Omnis enim plura
draconem natus exstinguentur multitudine eius
resurrectionem frustratur. Post tanta
apostolorum fiducia docendi et ipsa labo-
ras quasi mulier et tota ecclesia
de rebus humanis auferre satagebat.

illius sine dubio a hoste machinas ab
hostibus solet idem hostis insidias et
bella excitatum quod insistit · Et

Dez et hoc frust[ra] visio passim inimicus singulas
sed semel membris impugnat · Unde et sequitur
Et stetit super arenam maris · id est super
multitudinem populi que gignit vetus a fame
… # Et vidi de mari bestiam ascenden-
B · xiii · tem · Variatas hic bestie comparationes
locorum intelligentias · Hic ergo corpus
diaboli de populo nascens impiorum signifi-
cat · Hoc etiam mare quod super abyssus
intelligitur · Unde et draco rex dicitur
omnium que in aquis sunt · et cuius secundum David
in mari confringuntur capita · Habentem capi-
ta septem et cornua decem · et super cor-
nua eius decem diademata · Ostendit
id esse septem capita que decem cornua ·
Dixit enim draconem septem dya-
demata super septem capita gestare nunc
dicit bestiam decem diademata super de-
cem habere cornua · septem unde et decem
idem esse sicut septupla accipiet in isto
seculo · et alius evangelista centupla · Et
super capita eius nomina blasphemie · Re-
ges enim suos deos appellant iam ma-
gnos · et velut in celum atque inter nomina
ut voluerit deitatis · Alio autem loco totam
ipsam bestiam plenam dicit nominibus blasphe-
mie · Et bestia quam vidi similis erat
pardo et pedes eius sicut ursi et os eius
sicut os leonis · Pardo propter varietatem
gentium · urso propter malitiam et vesaniam
leoni propter virtutem corporis · et lingue su-
perbia similatur · Legimus in Daniele reg-
num chaldeorum leoni · persarum urso · ma-
cedonum pardo comparatum · Et dedit illi
draco virtutem suam et potestatem magnam ·
Hic apostolus de diaboli corpore loquens · Cuius
est ingressus secundum operationem sata-
ne in omni virtute signis et prodigiis
mendacii · hiis qui pereunt · Et vidi
unum de capitibus suis quasi occisum in mor-
tem · et plaga mortis eius curata est ·
Antichristum ad capita regum … pro-
mus · imitationem veri capitis mi-
se quasi occisum resurrexisse et quod ipso

deos translatos quando enim
in teris augustus quod

qui hoc vere fecit · se suscipiendum in-
dicet exhibitionibus … quod in synago-
gam … fallacia · Et admira-
ta est universa terra post eam · Sequitur
posuit quod speciem dicens adorandi bestiam
ad ipsum caput simulationis sub nomine
capitis eius occisi et conuertis ter-
ni sunt … adoratur · Et adora-
verunt draconem qui dedit pote-
statem bestie · Illi dicunt adorandum se
deum qui dedit potestatem ipso · Et
adoraverunt bestiam dicentes · Quis
similis bestie · id est ipse dicunt · Quis similis
ipso · Aut quis alius potest videri ·
Et quis poterit pugnare cum ea · Et
datum est ei os loquens magna et blas-
phemia que extollet super omne quod
dicitur deus aut quod colitur · Et data
est illi potestas facere menses quadraginta
duos · Et aperuit os suum in blas-
phemias ad deum · Ante enim
tres semis annos non apto ore blas-
phemat · sed in ministerio sermo-
nis qui facta discessione et reve-
lato homine peccati revelabitur · Et ante
enim dicit · Ego sum christus nunc vo-
catur hic ipse et eius illic · Quis
deum autem significat adversus deum
blasphemare nomen eius · et ta-
bernaculum eius · et eos qui in celo
habitant · Dignitatem sibi nominis dei
impius usurpans · ecclesiam suam
quasi … confirmet · Et datum est
illi bellum facere cum sanctis et vincere
illos · Et toto parte · Cum violentia # quedam pe-
na temporis suu potestas ut etiam
electi quaerantur ut et …
iudei qui non crediderunt veritati ·
suscipiant mendacium · Et data
est illi potestas in omnem tribum et

populum et linguam et gentem. Et adorabunt eam omnes qui habitant terram quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Ab origine enim mundi nomina electorum scripta sunt in libro vite. Iustum vero est ut qui mortis auctori serviunt in libro vite non scribantur, et qui simulatorem bestie vere deludunt(?), agni qui abstulit peccata mundi careant consortio. Si quis habet aures audiat. Quociens scriptura hoc dictum interponit, intentum quod obscuritatem rei querit auditorem. Hec enim monitione dyaboli regnum magni pendentis(?) cogitacionibus humanis occurrit dicens: Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadit; id est dyabolus et bestia qui christianos(?) retibus(?) [illegible] captivare videntur, ipsi in fine [illegible] erunt captivi. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Qui enim ecclesiam interimit vel carnali vel spirituali morte perpetua(?), hunc dominus Ihesus interficiet spiritu oris sui. Hic est paciencia et fides sanctorum. Quoniam si erat occidi homicidam, sic et nemo coronatur nisi qui legittime certaverit. [illegible] ab operibus eorum [illegible] torem(?) [illegible]. Describit generaliter bestiam primo in persona, deinde corpore(?) os blasphemantem. Describit eadem in solis appositis(?) sibi in persona, deinde [illegible]. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra.

Et describit illustrare(?) adinvicem(?) [illegible]

Omnes dicit scilicet inhabitantes terram preter electos [illegible] in [illegible] terra scribet(?).

Aliam dicit de officio, aliam unam cum ea [illegible] terra. Teste Daniele, qui quatuor bestias ascendere de mari vidit(?), per angelum dicit: Hec quatuor bestie magne quatuor regna consurgent de terra. Et habebat cornua duo similia agni et loquebatur ut draco. Agni cornua prefert(?), quia draconis venena [illegible] inserat(?) [illegible] per ypocrisim sanctitatis eam quam in se [illegible] dominus habuit singularem sibi in ea [illegible] doctrina(?) videlicet et vita. De hac bestia dominus: Attendite vobis a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu eius. Discipuli magistri [illegible] in omnibus. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam. Cuius [illegible] seductionis ostendit et corpus [illegible] passe et [illegible] quod habitat in ipso, cuius curata est plaga mortis, id est qui se simulat mortuum resurrexisse(?). Hunc enim scriptura non [illegible] sed sicut occisum dicit. Et fecit signa magna ita ut etiam ignem faceret de celo descendere in terram [illegible] Spiritus sanctus in igne [illegible] virtutum dedit graciam, ipse quoque [illegible] fallaci [illegible] decipiat. Et seducit habitantes terram propter signa que data sunt illi facere in conspectu bestie. Adventus(?) autem eius erit sicut dictum est secundum operationem Sathane in omni virtute, signis et prodigiis mendacii. Que solet abigi-

sicut de [illegible] fecerunt(?) [illegible] affirmavit [illegible] patrisse magna [illegible] simulasse [illegible] et

utpote predicta dicta sunt signa et prodigia
mendacij quia mortales sensus per fantas
mata deceptivus est. ut quod non facit
facere videatur. an quia illa quae erant
si erunt vera prodigia ad mendacium
pertrahent credituros non ea potuisse
nisi divinitus fieri virtute diaboli nes
cientes. qui non fantastico sed vero igne
et turbine tantam familiam sancti Iob et
tantas facultates assumpsit. Nunc autem hoc
sine illo modo signa mendacij dicantur
hoc est sine dubio. magis illa tem
pore virtus maior apparebit. quando
primus martir et corpus tormentis
subiciet et tamen ante eius oculos
miracula tanta faciet. Dicens
habitantibus in terra ut faciant ymaginem
bestie quae habet plagam gladij et vixit. id est eius similem
et sit ei facere ymaginem. ut alia
editio dicit sicut habet plagam de gla
dio et vixit. id est ea falsitate se
dicat commortuus et resurrexisse
Christo quem se esse dicit et mediatorem
inter se suos quos constituit. Non enim sunt
duo Christus habet alterum inter quem suos
quos mediator sit. Et datum est illi
ut daret spiritum ymagini bestie. id est
ipse populo qui habet falsitatem implen
rat. bestie se fabricasse ydolo ymaginem
quem spiritum veritatis se dare simu
labit. Et ut loquatur ymago bestie.
Non tantum mirus vulgus simulato per
ignem spiritum delabitur. verum etiam
doctoribus alijs efficiet predonem. Et
faciet ut quicumque non adoraverit
ymaginem bestie occidatur. non
aliam ymaginem quam se dicunt fieri
sed illa cum fideles populi facient. efficiet
quod ut ymago bestie adoretur
ymaginem bestie. id est ut populus

adoret diaboli adductionem. Et faciet
omnes pusillos et magnos et divites
et pauperes. Nos omnes sine exceptio
ne quasi et gentiles sed quod dicitur promit
misterium habere caracterem in manu
dextera aut in frontibus. Caracter est
misterium iniquitatis quod ypocrite
sub nomine Christi in opere et professione
accipiunt. Et ne quis possit emere aut ven
dere. Instar vendendi et mercandi in
nomine dominus quod sicut in bono sibo
lum ecclesia tradidit confuturum in
saluti ita ille in malo tali se dis
funcionem conferet ut nisi mercan
di aut vendendi licentia detur. sicut
mercatores qui una nave portantur
uniformi signo tenentur. Nisi qui habet
caracterem nominis bestie aut nume
rum nominis eius. id est qui communicat
fraude illius. Caracter enim id est
nota et nomen bestie et numerus
nominis eius unum est. Numerus enim
hominis est. ne enim putemus iuxta quo
rundam opinionem ut diaboli sit vel
demonem sed unum de hominibus in quo
totus Sathanas habitaturus est cor
poraliter. Est enim homo peccati filius per
ditionis. Et numerus eius est sexcenti
sexaginta sex. Hic numerus apud gre
cos in nomine titanis. id est gigan
tis exprimi dicuntur. hoc modo. T E I T
A N. Et hoc sibi nomine antichristus qui orbis
potentia antecellat usurpatu
rus reputatur. ipsum se et iactans
de quo scriptum est. Exultavit ut gigas
ad currendam viam. a summo celo egres
sio eius et cetera. Ponunt autem plurima
sunt et aliud nomen cuius numerus
amplius A N T E M O S.
quod significat honori contrarius. Sed et
A R N O U M E. id est
nego. per quae et persone qualitas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et operis antropi insinuet asperitas
Sed operosa expositione indiget
quo se tantis appetitor laudis cum
velit charactere notari. Licet se-
narius numerus quo mundus factus
est perfectionem operis significat
quibus instat. et qui sive simplex
sive per dena centum ve multiplicatus
eiusdem perfectionis tenorem. sexage-
simum. centesimumque fructum demon-
strat. Erat autem pondus auri quod
afferebatur salomoni per singulos
annos sexcenta sexaginta sex ta-
lenta talentorum. Quod quoniam nec ipse
iuste mundi et debet et solvit
hoc etiam sibi seductor tirannus
14 exigere presumit. ¶ Et vidi et ec-
ce agnus stabat supra montem syon.
Post dominus ihesus corpus ecclesie sue
certamina fraudis desudantis exem-
plo virtutis contemplationis imminen-
tis prestabat. Ostenso enim corpore
quod draconis et virtute confisum et
notatum caractere nomine corporis quod
in bestie timeret succubuisse
furori ostendit ecclesiamque solito ful-
gore munusque gaudentem. notaque
bestiam in arena maris. agnum in
monte syon consistere. Et cum illo cen-
tum quadraginta quatuor milia
Numerus hic finitus pro infinito debet
intelligi et sacre significancie
misterii dogmate aptius examen
ni quod deum ex toto corde tota
anima tota quoque mente diliget. cor-
poris quoque quod ex quatuor qualitatibus sub-
sistit ille cum integritate sanctus. Ter
enim terni novenis et quater quaterni
denis septies. Sedecies autem novem
centum quadraginta quatuor adimplent

ut cum de his qui martirio vi-
te quoque dum constituti merito in syon
monte cum agno videntur tam perfecta
militando regnaturi devotionis ecclesie
membris non dubitet. ¶ Habentia
nomen eius et nomen patris eius
scriptum in frontibus suis. Ostendit
quod sit mutatio nominis in fronte corpo-
ris bestie datum deum et eorum dei
scriptas in frontibus ecclesie. ¶ Et audivi
vocem de celo tamquam vocem aqua-
rum multarum. Magna vox si ore magna
est devotio caritatis. quam se de
celo audisse refert cum eos qui
vocem viderunt in syon monte stare
perhiberet ut ostendat se montem syon
non aliud dixisse quam ecclesiam que
ad eundem certamina pressarum
sublimium contemplationis erecta gaudio
regis sui certamina laude sit et
mutatione celebrat. Hoc est enim
quod viderit agnum stantem psallere.
Quid per vocem aquarum multarum. nisi
vox intelligitur omnium predicatorum.
Quid per vocem tonitrui. nisi vox
evangelii designatur. Un-
de et quidam apostoli filii tonitrui sunt
dicti. Tonat dum ait. Omnis
arbor que non facit fructum bonum ex-
cidetur et igne mittetur. ¶ Et
vox quam audivi sicut citharedorum
citharizantium in citharis suis.
Cum citharedi dei omnes sed sunt
qui carnem suam crucifigentes cum
viciis et concupiscentiis laudant
eum in psalterio et cithara. quanto
amplius illi qui angelico privilegio
castitatis totos se deo sicut holo-

intuitu singulari abnegantes semet
ipsos et tollentes crucem suam sequuntur
agnum quocumque vadit. ¶ Et cantabant
quasi canticum novum ante sedem.
Vetus erat canticum beatus qui habet
semen in syon et domesticos in
iherusalem. Novum vero est letare
sterilis que non paris. Et iterum Dabo
inquit eunuchis dicit dominus in
domo mea et in muris meis locum
et nomen melius a filiis et filiabus.
¶ Et nemo poterat dicere canticum nisi
illa centum quadraginta quattuor milia
qui empti sunt de terra. Singulare
canticum agno cantandum est eo quod in
perpetuum pre ceteris fidelibus etiam de
carnis incorrupcione gaudent.
Quod tamen electi ceteri canticum
audire possunt. hec dicere nequeunt.
quia per caritatem quidem in illorum cel
situdine leti sunt. sumus ad eorum
premia non adsurgunt. ¶ Virgines
enim sunt. Hii sequuntur agnum quo
cumque abierit. Hec pulchre beatus
augustinus virgines admonendo ex
posuit. Pergite inquiens sancti dei
pueri et puelle. mares ac femi
ne celibes et innupte. pergite perseve
ranter ad finem. laudate dominum dul
cius quem cogitatis uberius.
Sperate felicius. cui servitis in
stancius. Amate ardencius cui pla
cetis attencius. lumbis accincti
et lucernis ardentibus expectate
dominum quando veniat a nupciis.
Vos afferetis ad nupcias agni can
ticum novum. quod cantabitis in citharis
vestris. Neque tale quale in eo pre

dicere nisi vos. Sic enim vos vidit
quidam in apocalipsi pre ceteris dilec
tus agno. qui discumbere super pec
tus solitus erat. Ipse vos vidit
duodecies duodena milia sanctorum
citharedorum illibate virginitatis
in corpore inviolate veritatis
in corde. Sequimini agnum quia
et agni caro utique virgo. Sequimini
in eum virginitate cordis et carnis quo
pergerit. Quid est enim sequi nisi imi
tari. Quia xpistus pro nobis passus
est relinquens nobis exemplum ut seque
mini vestigia eius. ¶ Hii empti sunt hominibus
ex hominibus primicie deo et agno. De illo sancto
et immaculato cetu dicitur. qui sacer
dotes puriores quam hostie per volunta
tis sue merita a spiritu sancto eliguntur.
Quos apostolus precepto de ceteris domini non
habens observat. ut exhibeant cor
pora sua hostiam vivam. sanctam deo pla
centem. ¶ Et in ore eorum non est inven
tum mendacium. Non solum pudicicie
merito divino comitatui virgines co
pulantur. nisi et ab omni contagione
peccati immaculatam gesserint vitam.
Hanc visionem ticonius non de virgi
nibus specialiter sed de tota generali
ter interpretatur ecclesia. quam desponsavit
apostolus cum uno virginem castam exhi
bere xpisto. ita concludens. Non dixit
non fuit in ore eorum mendacium sed non
est inventum. sicut apostolus dicit. Et hec
quidem fuistis. sed abluti estis. et
integritas quam in isti non inveniet ei que
deo gessus fuerit ab integritate sua
et potuit esse virgo. et dolus ~~in~~
potuit in ore eius non inveniri. virgines enim
castos et pudicos dicit. xxx.

 154 187

Et vidi alterum angelum volantem per
medium celi habentem ewangelium
eternum. Quem certe pugnantibus cristo
adipiscere varia quod non dicionem pug
na despexerat. restat utrique
milicie dignam rependere mercedem
et que in malos pena. nec ad bonos
bonos sequatur ostendit. Predica
tor quasi per media discurrens celestia
ewangelium regni portat et in ¶ De
ewangelisans sedentibus super terram.
Conscendit eos qui celesti attolluntur
volatu. terrenas quasi mentes de sede
sui torporis predicando levare. Et
super omnem gentem et tribum et linguam.
predicabit inquit hoc ewangelium in
toto orbe. et tunc veniet consummacio.
Timete dominum et date illi honorem
quia venit hora iudicii eius. Tanto
magis inquit saluti vestre conspicite quanto
nos [illegible] expectat in tribunal quod
metuendum mutans non preter dominum mundi
factorem et non temporalem bestie terram
vide formidantes ¶ Cecidit ceci
dit Babilon illa magna. Civitatem
dyaboli ruinosam iam cecidisse dicit.
More more scripture quod solet pre
terita [illegible] ponere. que nomine inevita
bilit ad implenda sunt. quod superbi
tu a deo deiecti qui a dya
bolo sunt inflati sicut per quosdam
[illegible] ¶ Que
a vino ire fornicacionis sue potavit omnes
gentes. Civitas impiorum ex omnibus
congregata gentibus. ipsas gentes eadem
sua inebriat a vino debriat erro
ris. dum videlicet vinea sorech
operitis. non vero inebriat vino
[illegible] ne [illegible] vite

punietur denarius ¶ Si quis adoraverit
bestiam et ymaginem eius. id est
dyabolum et caput suum et acceperit (valenti)
caractere in fronte sua aut in ma
nu sua. In fronte aut in manu sua
dicens significat dyabolo quidam professi
one infanda quidam vero tantum ope
racionem notat ¶ Et hic bibet
de vino ire dei qui mixtus est
mero in calice ire ipsius. Quod di
xit et hic bibet. ostendit et et
alium qui bibit ne separaret
eum quamlibet gentibus visibiliter non
misit. eadem tamen sub cristi no
mine adorat bestiam. Iste autem
calice ire formacionis comprimat
calice ire dei sentiunt. non ut
mota iam mina malicia cordis
renominat mendacii. Sed ut depra
vi pereat eterna morte sopor
Et cruciabitur igne et sulphure
in conspectu angelorum sanctorum. Pena
malorum sanctis in die regnantibus sem
per videri possit. ut hinc magis
vero creatori suo gratias agentes
magis dominum caritate metuant. Non enim
eos iusto iudicio grorandes visa
pauperum tormenta constituunt. sicut
nec divitem in flammis sepultum visa
lazari requies refrigerare valebat.
Fi. Nec habent requiem die ac nocte
qui adoraverunt bestiam et ymagi
nem eius. Leonem dicunt prefecto prin
ceps hec bestia leone fortior quo
magis adoratur eo maiores inro
gat penas. Et si quis acceperit
caracterem nominis eius. Bestiam. Beatus
augustinus impiam civitatem ymaginem

vo eius similitudinem eius. Qui et fal
sari imaginem xpianos caracterem
aut nota nominis eius prestat. Una
adorari subiri ei et consentiri dicat ¶
Hic pacie[n]tia sanctorum est. licet bestia seuie
rit. non tamen sanctos passio compellet
temporalis quam eterna beatitudine remune
randa est. Qui e contrario presentes suas
temporalit[er] fruitiones eternas cum bestia
viderit luere penas ¶ Et audiui
vocem de celo dicentem in Scribe. pal
ma sua predicatorem grandia. Ecce
enim hic deus regnum veniet. ille ci
tate spiritali recedisse iste flammas
impiorum. alius quam beatorum predicat
requiem. Cum sua voce et de celo
emittit. et digna memoria eterna
litteris mandari precipit. Gaudent
enim iusti quia nomina eorum scripta
sunt in celo. deleantur vero impii de li
bro viuentium ¶ Beati mortui qui in domino
moriuntur. Gratias tibi ago ihesu quod beati
ficas eos in celo qui in te moriuntur
in terra. Quanto magis illos quam tua
et pro tua fide felices ponunt animas.
¶ Amodo iam dicit dominus spiritus ut re
quiescant a laboribus suis. Opera enim illorum
sequuntur illos. Sicut impios dura
rat perpetuo requiem non habent. sic
e contrario fideles pro tuis aduitos operibus
amodo iam deest a tempore mortis
requiescere doceret. Cum enim dederit dilectis
suis sompnum. hec est hereditas domini.
Propter frigus autem piger arare noluit.
mendicabit ergo estate et non da
.XXXI. bitur ei ¶ Et vidi et ecce nubem
candidam. et super nubem sedentem similem
filio hominis. Hactenus promissa vox

promissa: nunc presens instat temporis
demonstrare iudicii. Cum ad iudi
cium videbis gloria diuinitatis
nubes carnis obumbrat ut videant
impii quem compunxerunt ¶ Habentem
in capite suo coronam auream. Qua
lis sit hec corona superius in mulie
ris habitu descripsit. et de capite
eius corona stellarum duodecim. Domi
nus et victoria possit significare
regnantis ¶ Et in manu sua fal
cem acutam. Iudicialem scilicet diui
medi sententiam quam nullatenus eui
tat. Intus ipsa quippe semina
scilicet fuge comm[ittit]. Infalax quo
inta mendit recedit ¶ Et alius angelus
exiuit de templo clamans voce magna
ad sedentem super nubem. Angeli quos
tre messores in euangelio legimus
et quod omnes sunt in ministerio missi propter
eos qui hereditatem capiunt salutis.
singula presentes ecclesie merita
cotidie domino enarrant ¶ Mitte fal
cem tuam et mete quia venit hora
ut metatur. quia aruit messis ter
re. Ecce dum crescit habundantia iniquitatis
refrigescit caritas multorum. Et istu
malorum ...ia messis mundi
pene iam venire censent. Ut ergo
grana iam matura recidant. propter
illos bremia dens et zizania quid
paleas quas flammis fructum vero cele
ste horreis recondi felicibus ¶
Et alius angelus exiuit de templo
quod est in celo. habens et ipse falcem
acutam. Qui ipse visus est in nube
candida messor. quis est vindemia
tor nisi idem. propter quoniam et

electi fructum eligant et perficiunt.
Vinea quam seminavit bonum semen in
agro suo. ipse quoque vineam in loco suo
ubi plantavit et utique cultura eius
totum maturitate designavit ¶ Et alius
angelus de altari qui habet potestatem
super ignem clamavit voce magna.
Duplex enim est vel electorum aut angelorum
officium. Aliorum qui primitia messis colli-
gunt. Aliorum qui singulis presunt civi-
tatibus sicut dicitur. Qui facit angelos
suos spiritus et ministros suos ignem
urentem. Possunt duo angeli pri-
mo dicti messem et maturam predicant
vineam ecclesie perfecte intelligi qui mag-
na voce id est magno cottidie desi-
derio regnum dei advenire precantur
dicens ¶ Mitte falcem tuam acutam
et vindemia botros vinee terre.
Sicut messis sic et vindemia pre-
terea pro celestis est. Utrius-
que maturitas fine indicat sequela
¶ Quoniam mature sunt uve eius id est
consummata est perfecta. Quamvis et bo-
norum et perversorum maturitas dici pos-
sit. Sed ut sepe quod aut quamvis
licet mundi finis ex ipso suo ordine
pendeat. Priores tamen quosque
ducimus et digne omnibus illius
obprimat innotescit ¶ Et misit
angelus suam falcem acutam et vinde-
miavit vineam terre. Qui enim hic falce
messoria ipse hic et vindemiato-
re via. Unde enim iudicium et
uno tempore fiet. Ergo in messe et
vindemia initium et fine ostendit
eius possunt ¶ Et misit in lacum

[illegible] torcular ire dei magnum.
et calcatus est lacus extra civitatem.
Si ad malos tantum messis sic et
vindemia pertinet torcular pe-
nam significat. Si autem et ad bonos
calcatio torcularis et tribulatio ana-
m utilia [illegible] utilia probat sicut
ait apostolus probasse metalla ignem
probari lignum vas fenum stipula
quoque consumi. Quod utrumque extra alios
de agit iherusalem. Lacus autem
ire eo loquendi genere notatur quo
dicitur in die mala liberabit eum
dominus ¶ Et exivit sanguis de lacu
usque ad frenos equorum. Exivit
ultio usque ad rectores populorum.
Usque enim ad dyabolum et eius angelos
novissimo certamine exivit ultio
sanguinis eorum effusi. sicut septuaginta
In sanguine peccatores et sanguinibus te
persequuntur. Dictum est super de eo
per stadia mille sexcenta id est per
omnes quattuor mundi partes. Quat-
tuor enim est quadratura sicut
in quattuor faciebus quadriformibus
et rotis. Quater enim quadringen-
ti in mille sexcenta. Tychonius
messorem et vindemiatorem eccle-
siam interpretatur post persecutio-
nem flammas clarescente. et potes-
tate ligandi solvendique tenente
Angelos de templo vel altari imbe-
tis imperium dicens dum nunc perspi-
cua voce sed suggestione spe sta-
tum operatur in suo tempore doctores [illegible]
tempus malorum anathematiza-
dorum habens potestatem super ignem
utique illa qui exivit de [illegible]

et comedit minimas cap. Hucusq[ue]
de conflictu ecclesie et utrusq[ue] maturo
fine staminis

n

Et vidi aliud signum in celo magnum et mirabile.
Instaurato rursus or
dine easde plagas persecucionis nouis
sime narraturus intentu fieri uolunt
auditore dicendo signu[m] magnu[m] et
mirabile. Angelos septe[m] idest
ecclesiam septiformi gra[cia] plena. ¶
Habentes plagas septem nouissimas
quoniam in illis consummata est ira dei. No
uissimas dicit quia semper ira dei pu
nit semper consummare. Septem plagas
idest perfecte sicut frequenter in
leuitico. Et prima inquit uos sep
tem plagis. Quam nouissime futu
re sunt cum ecclesia de medio eius
exierit. ¶ Et vidi tamquam mare vi
treum mixtum igne. Fonte scilicet
baptismi perlucidum igne spiritus sancti
consecratum uel etiam quod ad igniis
pertinet conflictacionem martirio conse
cratum. ¶ Et eos qui vicerunt bestiam
et ymaginem eius stantes super mare
vitreum. Qui fraudes vincunt bestie
respondent igneo baptismo superstare
videntur studentes iuxta apostolum sup
erare semel traditam sanctis fidei. ¶ Ha
bentes citharas dei et cantantes can
ticum moysi servi dei et canticum ag
ni. Id est corda laudando deo dicata
gerentes et utriusque testamenti vocem
canora uel carnis ligno passionis

potestas. Ubi non tantum primum uox
sed etiam bonorum operis significatur effectus.
Magna et mirabilia sunt opera tua
domine deus omnipotens iuste et vere vie
tue rex seculorum et reliqua. Hoc car
men in utroque reperitur testamento
ubi dominus creator et iusticiorum a
cunctis canitur. Sic huius index adorandus
respicitur quod consecrat dicens. xxxiiii.
Et post hec vidi et ecce apertum est
templum tabernaculi testimonij in celo.
Clarior carminum visio. Ut enim domi
nicus possit gentibus adorari templum
illud secretum dei verbum quod diu uel
bis in membris inclusum toto est spiritu
sui repletum orbi reseratur. Et exie
runt septem angeli habentes septem
plagas de templo. Hoc est quod mar
cus ait. Illi autem profecti predicauerunt
ubique. Vestiti lapide mundo cando
do. Quicumque ait apostolus in christo bapti
zati estis christum induistis. Ipse
enim lapis summus angularis elec
tus. Velsi numero singulari
pro plurali positum intelligas varia
uirtutum ornamenta significat. Alia
translacio linteamine candidum habet
mortificacionem carnis doctoribus
indicans. Castigo inquit corpus meum
et seruituti subicio ne forte aliis
predicans ipse reprobus inueniar ¶
Et precincti circa pectora zonas au
reas. Quem predicare forma uelit
non solum mortificat corpus sed et
pectus auro sapiencie stringat. Vel
certe zonis aureis pectora stringentes
uictas mirabiles cogitaciones motu
immutabiles

Explicit lib[er] ... [illegible]

per solius amoris vincla restringit.
¶ Et unum ex quattuor animalibus dedit septem
angelis septem fialas aureas plenas
iracundie dei viventis. Iste sunt fia
le que [illegible] sicut animalia et
seniores qui sunt ecclesia quam et sep
tem angeli. Tradunt ille fiale et
suavitate supplicacionum et ira sup
plicacionem continue dicunt: eadem fiale que
[illegible] dei adventu fundunt: quando
iudicia dei non iam occulta sicut
abissus sed aperta ut fiale iustis
latura salutem. impiis vero perdi
cionem inferre promitte. Sicut apostolus dicit
quia christi bonus odor sumus deo in hiis
qui salvi fiunt et in hiis qui pe
reunt ¶ ¶ Et impletum est templum fu
mo a maiestate dei et de virtute
eius. Predicata gentibus ecclesia
per ipsam caritatis ignem celestis
fumum pie confessionis emittit.
gratias deo super inenarrabili dono eius
agens. ¶ Et nemo poterat intrare
re in templum donec consumerentur septem
plage septem angelorum. Nemo potest
ecclesie membris incorporari nisi
qui misteria fidei audiens distat
a predicatoribus quia ihesus constitutus est
a deo iudex vivorum et mortuorum
Quod si sermonem auditu medicorum
dei in terris archana mortali
bus hoc imperfecte manent et clau
sa donec finitis predictis septem plagis
adveniat dominus qui et illuminet ab
scondita tenebrarum et manifestet
quem vel utiliter ad probanda ecclesie
fidem vel misterium adorandos
inducens cum caritate veritatis non

receperunt ut salvi fierent. Adiungitur
contra antichristum ¶ Et audivi vocem
magnam de templo dicentem septem angelis ite et effundite
septem fialas ire dei in terram. Ma
tre per partes ecclesie iudicium in regione
dispensandis: absolucionem in [illegible]
cordi dicit quando quesiis. Et omnibus quidem
angelis in terram fundere mandatum est
sed singulis tamen singulas proprietate
perdere varia quod vocabula sorti
unt: ut sicut predicacionis et vin
dicte. sic etiam nomine plagarum septe
narius mo[illegible] [illegible] ¶ Et abiit
primus et effudit fialam suam in terram.
Duplici modo predicatores fialas ire
dei effundunt dum penas impiorum
vel eisdem impiis in regione spirituali
liter indicando ut petrus symoni.
pecunia tua tecum sit in perdi
cione. Vel ipse ecclesie manifestat
predicando ut idem dixit quibus iudicium
iam olim non cessat. et perdicio eo
rum non dormitat. Potest et
primus modus intelligi quod confessus prius
audita predicacione veritatis quo
rum persuasionibus vulneratus corrumpit.
De quibus dominus. Si non venissem inquit
et locutus eis fuissem. peccatum non
haberent ¶ Et factum est vulnus
sevum ac pessimum in homines qui
habebant caracterem bestie. Quoniam
enim derelicto dyabolo veneratur
eiusdem impietatis vulnere pessimo
spiritualiter interibunt ¶ Et secundus ef
fudit fialam suam in mare et fac
tus est sanguis tamquam mortui et omnis
anima vivens mortua est in mari.
Quoniam non solum caracterem notat
antichristi ~~et~~ sed et sermonem [illegible]

stabilitatem undis amaritudinis persecutionis infestantur, spiritualiter ad ultionem quam sanguinem vocat pertinent. Et qui se vita iactabat mortem prohibuit auctori servisse. Et tercius effudit fialam suam super flumina et super fontes aquarum et factus est sanguis. Et his quoque qui ut fluvii vivis incautis insidiant dulcia se spiritualia fingunt digne plage per hominis ultionem preterit. Et audivi angelum aquarum dicentem. Justus es qui es et qui eras sanctus quia hec iudicasti. In angelo aquarum omnes angelos populorum dicit interiori affectu divinis laudibus congratulantes, quod vindictas sanguinibus servorum suorum homicidas morte potaverit. Et audivi alterum dicentem ab altari. Etiam domine deus omnipotens vera et iusta iudicia tua. Vel sunt angeli chorus et altare dei gratias agens id est interior affectus sanctorum ut angelorum vel hominum qui perfecte devote persistit. Et quartus effudit fialam in solem et datum est illi estu affligere homines et igni. Persecutores vero qui solis instar ardentis flamme verbi dei arcere nolunt, futuro cremandi sunt ardore gehenne. Vel si solem splendorem [illegible] sapientium [illegible] angelo solem perfundi [illegible] sed eidem solidatum est estu affligere homines et igni quia deus sapientes viri [illegible] vitam malignandi [illegible] re tangunt. ~~[illegible]~~ illorum exemplo persuasi [illegible] dentes maledicentur. Quarum [illegible] estus ut diximus possit intelligi

quod spiritali corpus destabilitum sanctorum [illegible] diabolus [illegible] et ad blasphemias [illegible]. De quo spiritu Helias inquit adprehendit [illegible] incredibile et inter ignis adversarios comedit. Et inter utrumque excepto stilo ultimum illius ignem iudicii. Et estuaverunt homines estu magno. In persecutione quidem quando primitus clarificat suos diabolus quia claritate et leticia sponsos [illegible] plagas diffinivit et dolores. Ita et super regnum excecatum spiritali [illegible] homines igne fumo et sulphure. Non quod [illegible] sed hiis penis [illegible] destinaverit. Et quintus effudit fialam suam super sedem bestie et factum est regnum eius tenebrosum. Sedes bestie [illegible] huiusmodi plagis id est terrenam felicitatem falsa [illegible] leticia et lucis efficit aliena: ut psalmus Decipisti inquit eos dum allevaretur. Non enim dixit postquam elevati sunt. Et commanducaverunt linguas suas pre dolore. Sicut iustus labores ~~[illegible]~~ fructuum suorum manducabit, ita impius quoque dignus blasphemie sue penis expositus quasi lingua sua saturatur. Sibi ergo nocebat blasphemantes contra dei [illegible] estimabat. Et blasphemaverunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis. Non ad [illegible] indignatione dei qui tali [illegible] plaga [illegible] in quo non [illegible]. Ita quibus con

proxim

prodiit afflictus non senciat ma-
num dei sicut anthiochus. Blas-
phemaverunt enim dicit. non apte
sed in penis lacerati. xxxiiii
Et sextus effudit fialam suam in
flumen illud magnum eufraten
et siccavit aquam eius ut para-
retur via regibus ab ortu solis.
Decrescente populo babilonis afflu-
encia in quo nichil vivum nichil vi-
ride quia aptum regnum non sit [illegible]
nebit. Hoc enim est quod supra dixit.
arescit messis terre. scilicet reges ob
qua soli iusticie appareat. Aliter.
Sicut deus superbit impius incedit
semper ita etiam pestilencie flagel-
lato sepius astucior fiet. Solito
autem more post missos septimo an-
gelo recapitulat ab origine
Recapitulatio
Et vidi de ore draconis
et de ore bestie et de ore pseudo
prophete spiritus tres inmundos in modum
ranarum exisse. Spiritus diaboli et
antichristi et propositorum corporis eius
qui per uno [illegible] unius corporis
trifarius dicit ranis simulat.
animalibus scilicet luto visu molestorum
spiritu horrentibus. Nam cum aque
modo videatur in sordibus tamen
et ceno volutatur. Promittunt quippe
aquam vite fluentis promittentes
in sordibus quas credentes maneant
deponunt. mortem relinquunt. Sic
pharao qui quos [illegible] perderet in
baptisma post eum in [illegible] ausus
est. ibidem mersus est. Sunt enim
spiritus demoniorum facientes signa
Ita magi sicut etiam per magos pharaonis

racionis [illegible] sunt signa facturi.
Nec inmerito [illegible] facta
inductione ranarum. nisi ministros
sathane [illegible] signa
facturos. Usque ad signum enim rane
videntur magi in incantacionibus valere
permissi sunt. Et prodeunt ad reges
totius terre congregare illos in prelium ad
diem magnum dei omnipotentis. Sicut
scilicet reges sunt quibus eufrate siccato
via pandit orientis ita etiam primi
reges terre dicunt qui non ex toto orbe
ad unum locum congregati sed suo quisque
loco sanctos impugnant. Diem autem dei
magnum totum tempus dicit a domini pas-
sione. Potest et dies accipi iudicii
in quo regibus diaboli per totum tempus vite
presentis congregatis. dominus rex [illegible] terre
medius occurret. Et ecce venio sicut
fur. Illa enim dies consequenter habe-
bit diem magnum dei omnipotentis. con-
venit ut sit. Beatus qui vigi-
lat et custodit vestimenta sua
ne nudus ambulet et videant turpitu-
dinem eius. Beati quorum tecta sunt peccata.
qui turpitudine vite reprehensibiles
ante nostrorum oculos in iudicio subse-
quentibus bonis operibus tegi minime [illegible]
Et in evangelio dominus exemplo furis
eandem servos vigilare precepit.
Et congregabit illos in locum qui vocatur
hebraice hermagedon. Hunc locum
exponunt alibi dicens. Congregabit
illos in prelium et circuierunt castra
sanctorum et civitatem dilectam idest ec-
clesiam. Potest et excelso loco
impiorum diabolus intelligi qui in
[illegible] perdito [illegible] superbie [illegible]
tatus inflato. [illegible] idest quadam
a domino [illegible] impugnare se

gaudebit insidias. Hec magedon
eciam continuatio in fine a fine malis
globosum inceptat. ‖ Et septimus ef-
fudit fialam suam in aerem. et exi-
vit vox magna de templo a throno
dicens factum est. Cum super sanguis
olacionis usque ad frenos equorum
mundos videlicet spiritus exivit sic
et hic eadem eadem potestates aereas
novissima effunderet. olacio factum
esse idest finis adesse narratur
quando iam apud eos novissima
divina destruetur mors. Au-
tem sub plagarum non effusio no-
vissima describitur. quas tribulationes
omnes a contrario vult intelligi.
Plaga est in qua insanabilis et ira
magna accipit potestatem puniendi maioris
in se eos non compleri adhuc maiori ira
dei. Primo eam beatitudinis malo-
rum mors est. sicut extra torme-
ta et humiliatio ecclesie claritas est.
Per ipso tempore illius et omnis populus in-
pius ab omni plaga corporis quam acci-
perit tota seculi potestate. Hec
opus est tunc adimpleccione penarum
et ire consummacione atque plage
lacionis et a furore compositi. Recapitu-
lat ab eadem percussione ruinam
describens impie civitatis. xxxv.
‖ Et facta sunt fulgura et voces et
tonitrua et terre motus factus est
magnus. qualis non fuit ex quo homines
~~non~~ fuerunt. Cum in fine seculi tal-
fuerit tribulatio qualis non fuit ab
initio seculi patitur maiora clarebunt
et utrumque a parte bonorum a parte
malorum compositis sibi alterius...

+te

...ventur. videlicet satis convert sicut
moysi et magis factum est pharaonis.
‖ Et facta est civitas magna in tres partes.
Triformis bellum impia civitas infert
ecclesie populo. quia gentiles et iudei
apto clamore / heretici subdola
deceptione / falsi fratres pravis infestat
exemplis. Quod et super in tribus equis
nigro rufo nigro et pallido figu-
ratum est ‖ Et civitates gentium ce-
ciderunt. idest omne robur fiduciaque
gentium. Consolidatas eum impiorum
ruina est magna. et gaudium iniquorum
perditio. ‖ Et babilon magna in me-
moria venit ante deum. dare ei
calicem vini indignationis ire eius.
Cum babilon cadit ante iram dei bi-
bet. eam potestate accipiet adusque iheru-
salem perpetue novissima. Prop-
ter ipsa dixit credisse terre motu
que facit ecclesie. Quod si ad di-
uidicium reservas ibi in penis inmemoria &
venit / qui nunc dixit in corde suo
oblitus ~~est~~ est deus. ‖ Et omnis in-
sula fugit. et montes non sunt in-
venti. Ecclesia que per stabilitate emine-
na insulis comparat ac montibus ipsa
auctore sic cauta fluctibus abscondit. ‖
‖ Et grando magna sicut talentum des-
~~de~~ cendit de celo in homines. Gra-
do ire dei talento simulatur quod et pon-
dere omnibus et equa iudicio pro diversita-
te culparum singulis infligitur. Et
omnes plage egipti fuerunt plagarum
spiritualium ‖ Et blasphemaverunt
homines deum propter plagam grandinis.
Omnia alia peccati causa sunt pecca-
ti alia pena peccati alia utrumque. sicut
psalmista. ... ...

peccaminum. hic blasphemare deum
per gradum. et penam cognoscit et
pena peccati ¶ Veni ostendam xxxvij
tibi dampnationem ~~meretricis~~ meretricis
magne que sedet super aquas multas.
Per dictorum multitudo quam pluto ora/
tor demonibus se prostituit constupra/
ta. in fluctibus discordiarum peccatorum flu/
ctuat. Contrario autem multitudinis
credentium erat cor unum et anima una
Quos despondit apostolus uni viro
virginem castam exhibere christo ¶ Cum
qua fornicati sunt reges terre et inebria/
ti sunt qui inhabitant terram de vino
prostitutionis eius. Vniversitas pravitatis
comprimitur. Reges enim et habitatores
terre sunt singuli etiam superbi po/
tentes quos illecebra sui viciorum
libidinis constuprat. et insania men/
tis debriat ¶ Et abstulit me in de/
sertum in spiritu. Desertum ponit divini/
tatis absentia cuius presentia gradiss
est ¶ Et vidi mulierem sedentem super
bestiam coccineam plenam nominibus blas/
phemie. Diabolus impie cruentus
blasphemus inflatus corruptela
peccatorum fastu presumptionis extollit ¶
Habentem capita septem et cornua
decem. Idest habentem reges mundi
et regna quorum et gloria in mo/
te mostruit Et septenario eius se/
pe et denario mundi ut supra dictum
universitas indicat ¶ Et mulier
erat circumdata purpura et coccino.
In purpura fucum simulati regimi/
nis. in coccino. cruentum impietatis
habitum demonstrat ¶ Et inaurata
auro et lapide precioso et marga/
ritis. Idest omnibus illecebris simu/

late veritatis. Quid sit demum intus
hanc pulchritudinem exponit dicens
Habens poculum aureum in manu
sua plenum abhominacione. Aureum
poculum plenum immundicie ypocrisis
est. quia foris quidem parent hominibus
quasi iusti. intus autem pleni sunt omni
in spurcicia. Quod enim virgo in
auro hoc est bestia sub habitu me/
retricis latet ¶ Et in fronte eius nomen
scriptum misterium. babilon magna
mater fornicationum et abhomina/
tionum terre. Hec quoque corruptela
status in ipsa fronte mulieris ostenditur
esse viciorum. Et quia predicti tali
ratione discernunt maiore professione
ornata misterium hoc esse nomen indi/
cat ¶ Et vidi mulierem ebriam de
sanguine sanctorum et de sanguine mar/
tirum ihesu. Unde est corpus adverso/
intus et foris. Quod licet videatur lo/
co separatum. in quo tamen unitate
spiritus operatur. Sic quam impotentes pro/
prio sensu Zachariam lapidasse ac/
cusant quod ipsi non fecerunt ¶ Et xxxvij
dixit michi angelus, et cetera usque
ad id quod ait bestia quam vidisti fuit
et non est et ascensura est de abysso.
et in interitum ibit. Idest diabolus quo/
dam in mundo principabat quando deus
crucifixus eiectus est foras. In fine
autem mundi de carceribus suis laxatus
ergastulo suo omnibus dominus peribit
in eternum. Antichristus bestia cum corpus
omne diaboli refert quod decedentium et
succedentium sibi generationum pro/
sus supplicat maiore quam mulierem
quam super aquas multas idest populis
sedentem ostendam promiserat. super

bestiam
~~bestiam~~ ostendit sedere / Septem capi
ta septem montes sunt super quos mulier
sedet et reges septem sunt. Capita in
quit bestie reges mundi sunt ob tumo
rem superbie motibus adequati preliso
In quibus lascivia regescit impietas:
ut vi premat et fraude decipiat /
+ Quinque ceciderunt. unus est et alius
nondum venit. Ut in septenario nu
plenitudinem mundam despexisse
imperij prosequitur quinque reges pre
terisse sextum adesse. septimum [illegible] ven
turum esse testatur / Et cum venerit. opor
tet eum brevi tempore manere. Prima
et superbos nos et infirmos dominus conspi
cit. Deus quos singulariter malos invenit
misericorditer brevioratos dicit confecto
ut et superbia cruciat de adversitate
temporis. et infirmitate confortat
de brevitate / Et bestia que erat 2
non est. et ipsa octava est et de septem e
est in interitum vadet. Antichristus qui in
fine seculi regnaturus est quia [illegible]
corporis impiorum dux caput est vincitate
ad temporum mundi plenitudinem [illegible]
singulari [illegible] potentia sunt etiam loci
[illegible] ordine / Et decem cor
nua que vidisti decem reges sunt qui reg
num nondum acceperunt. Nondum regna
mundi impersequendo ecclesia sua plene
potentia demonstraverunt. Prima licet
nunc quidam plurimis dominentur [illegible] tamen
et gloriationis in se sum potentia eum
etiam signis deceperint plurimos.
Secundum [illegible] novissima [illegible]
quatuor decem reges futuros [illegible]
bene [illegible] dividat [illegible] dominent
[illegible] inspirant qui de bestia
[illegible] diverit et habebat cornua

cum ultra [illegible] vendit [illegible]

decem et cum eorum in [illegible] aliud [illegible]
ortum est de medio eorum tria de
cornibus prime cumulsa sunt a facie eius
et antichristum de babilonie natum
egipti rege et affrice et ethiopie
tum imperatorum. Cunctis inferret etiam septem
alij reges victori colla submittat
Alij aut ad premonitionem signifi
cando. in undenario numero positis de
cum antichristum undecimum dena
rie perfectionis transgressione designat
nat / Sed potestatem tamquam reges
una hora accipient post bestiam. Eo
quod reges dicuntur quod velut in somnis
regnat. qui perpetuo regno adversat /
Hij unum consilium habent et virtutem
et potestatem suam bestie tradent. / Desit
pars consensu tota interior diabolo
militie. Hoc est enim post bestiam am
pe regnum: diabolum mutando respondet
esse / Hij cum agno pugnabunt pre
et agnus vincet illos / Memoria
hostis antiqui humana vincit in
initas: septicapite despetuit bestia
secularis regum cornibus armata
superpe triumphante devinci. Quem in
fuis triumphare designando adivit.
Et qui cum illo sunt vocati electi et
fideles. premisit bene electi. Multi enim
sunt vocati pauci vero electi / Et
decem cornua que vidisti et bestia hij
odient fornicariam. Olim mundi
quam nunc lascivo complectuntur amore
maioris tunc incipient odio detestari
cum se agno vincente viderint in
fine depravatos. Potest et aliter
intelligi. sive quod mundi superbos semper
in gratia sint. sive quod omnis qui
diligit iniquitate odit animam suam

Et desolatam facient illam et nudam.
Ipsi enim per iram dei desertam facient
mundum quod ei dediti sunt et demisteri-
runt. Et carnes eius manducabunt
et ipsam igne concremabunt. Lupibus
desolatis destituta gehenne ignibus
comburentur. Deus enim dedit in corda
eorum ut faciant quod illi placitum est.
Deus inquit iustus iudex et fortis
et cui semper iusticia placita est
talia permisit impios pro pena
peccati facere operari in quibus multo-
tiens totius imponit orbis sicut in
sodomis et diluuio factum ecclesia
testatur. Et dent regnum suum bestie
donec consummentur verba dei. Id est dyabolo
pareant donec consummentur scripture. Quibus d b
dicit quod tantum regnum terra consumatur si-
cut in danielis legimus quod tantum erit
regnum super terram quod erit omnibus regnis
prevalebit et universa terra denudabit
et conteret et delebit. Et mulier
quam vidisti est civitas magna que habet reg-
num super reges terre. Hic et infra
sponsam agni contemplatur missus vidit
istam stantem descendentem de celo. Prima
enim despexit peregre magis terre a[illegible]
istam sua in illa. Due enim sunt civita-
tes in mundo. Una de abysso altera
de celestibus orta. Unde et eadem
~~iniquitate~~ impietas qua sub habitu videtur
nudate atque conbuste desperserat ne
deserte civitatis comparat ruinis. aliu
18 .xxviii. Et post hec vidi alium an-
gelum descendentem de celo habentem pote-
statem magnam et terra illuminata est
a gloria eius. Angelus hic fortis et
illuminans terram et ipse dominus incar-
natus et eciam doctores intelligi-

tur qui celestis luminis splendore casu
mundi perdicionem dicentes appropinquare regum
colore. Cecidit cecidit babylon
magna et facta est habitacio demoniorum
et custodia omnis spiritus immundi.
Hic turmas magis o iherusalem terre in po-
tencia civitas que corpore spiritualiter cadet.
Quod et in presumendorum prevalet instancia
tunc. Ysaias quoque describit babilonem
monstris inhabitandam immundis.
Nulla est enim ad dyabolicam civitas que omnem
atque capit immunda nisi omnis
immundicia per orbem commorat. Et
mercatores terre qui de virtute deliciarum
eius divites facti sunt. Divites
 [illegible] dicit vos qui per habundanciam
temporalium suas infelici mercatu animas
commutant. Ad mirantis superbie
pauperes pares quod divites fiant. Exite
de illa populus meus et ne participes sitis
delictorum eius. Hec et ysaias exi-
te de medio eorum et immundum ne
tetigeritis. Mundamini qui fertis
vasa domini. Commutata babilonis
ruina inducit discessionem quia
est babilonis ruina. Cum enim discessis-
serit loth a sodomis funditus tollitur.
Reddite illi sicut ipsa reddidit vobis.
Decernit enim parit duplicem plagam
visibilis et invisibilis. Et duplicate
et duplicia secundum opera eius. Et quan-
tum glorificabat se et in deliciis tanto date tormen-
tum et luctus. Quia in cor-
de suo dicit sedeo regina et vi-
dua non sum et luctum non videbo.
Ideo in una die venient plage eius.
Prima pro delectata superbia
[illegible] volunt prave [illegible]
ideo in brevi tempore et spiritualiter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

z carnali sede puniet. Egrio aut
cives celestis patrie qui ppnunt
iherusalem in principio leticie sue
nolunt intra alienam cautivitatem iso
nare. i. in pnti pnpe gaudium futuro
solo debitum ¶ Et flebunt et plangent
se sup illa reges terre. qui cu illa
fornicati sunt. Hic plangit equid et
mercatore et nautare babilonis
duplicit intelligi pt. vel cu dcdie
iudicij tota mundi gla pennte
impios sola pterite vite penite.
pmanserit divites ¶ Apud nos psit
supbia. aut qd divitiaz iactatia
gtulit. nob. transierut hec oma tan
umbra. vel cu in pnti vite afflu
entia cessante z gtricione q
cum divitiaz instante. pravore
voluntatib adimplendis suplue
carnalium deliciarum ablata fuerit
occasio ¶ Cu viderit fumum incedij
eius // iudicium iudicium pdicio
nis. qui fumus igne prit.
Qd cu aliud e grassatio ista mu
di et gtricio. quam fumus q instat
gehenne. ¶ Longe stantes ppt timo
re tormentorum eius. Longe stantes
no corpore sz aio. du unusqsq
sibi timet. qd alterum p calupnias
z potencia'i pati videt ¶ Dicentes
Ve ve civitas illa magna babilon
civitas illa fortis. qm una hora
venit iudicium tuum. Ipse dicit no
civitatis. vere illi modum plague
exiguo ad modum tempor pena
interceptum omnemqz industriam
sabifacta cessasse. ¶ Et negocia
tores terre flebunt z lugebunt sup
illam. qm merces eorum nemo emet

amplius z cetera. Civitas mudi
pcipis et ea q vel sensibg corpis sua
via vel exteriorib usibg sui actomo
du desiderio luget. Species eni in
calloz ad visu. odor amicta adoffa
tum. unguenta ad tactum vinum etiam
z oleum ad gustum ptinent. Iumentorum
porro z mancipiorum vocabulo ce
tum quadrantis ampliarum pertinere q
runt. duplici genere vel dicit. qd se
finiat ista mundo moriente vel qd
inferi supstites eorum merita qui
mundi gaudia morte relinquat q
sine caritate eunas deplorent. Item
et id metum pene sue longe stare
dicunt ¶ Item divites facti sunt ab
ea longe stabunt. Ubicumqz dicit
ppt divitatos ab ea. Delictorum divitias
significat. Inferius eni ubi nostrorum
vos est dictum. vere civitas illa ma
na in qua ditati sunt omes qui habet
naves in mari: vere divitie intel
ligunt. Mutat eni sue sermonis
solliciudinem divitatos ¶ Que amic
ta erat bisso z purpura et cocco.
Quaqz civitas amicta bisso z purpura
z non habendo. Ipsi sic itaqz plangunt
du super dictis expoliat ¶ Et omnis
gubernator z naute longe steterut
videntes locum incedij eius. Quia
omnes mari navigantes adire pote
runt ut videat incendium civitatis s
Quazz omnes ptlo cultores et operarios
dicit timuit sibi. videntes speciem sue
ruina ¶ Dicentes que e similis civitati
huic magne. Que non possit mun
dum in integrum restituere ¶ Et mi
serunt pulverem sup capita sua. i.
principium suorum facie exprobrantes
a qbg seducti perierunt. vel cordis

sui q̄d ē pro principali hōis sera
penitencia ut famis consumptus. ||
Quoniam una hora desolata est. Nō
singulas successiue psonas nō p̄
sed caterua diuicie sz et repentina
impinsio? de sblimi ruina solet falle
tis || Exultate sup eam celū et
s̄ci et apli et pphete. Sic et dns
in ewangelio ruinas mundi pdicens
addidit. Cum videritis hec fieri
respicite et leuate capita vra
i exhilarate corda || Quoniam iudi
cauit deus iudiciū vrm de illa. Ho
ē illud iudicium. qd' aīe scōrz magno
clamore petebat. usqz dne scūs et
verꝰ nō iudicas et vindicas san
guinē nr̄m xxxviii.

xxxviii || Et sustulit unꝰ angelꝰ fortis
lapidem qi molarē magnū et
misit in mare dicens. hoc impetu
mittetur babilon. Hinc ut alia dicit
edicio sic in impetu deiicietur babilon
magna ciuitas. Ciuitas scili p pprie
pace et errore instabili mole gra
uitatis enim impij ambulant. Quem
nunc fluctibus vltionis absorbebit.
Quia nunc christum fluctibus opposuit
infidelitatis qui sup flumina babilo
nis sedentes. recolentes syon absen
tia flerent. Sed cum dns auctores
scandali tali pena plectendos. Et
ecclesia quem lapidi fidelis. Sz stabilis et
firmo. quia tempestatem spernat in
cursus. Montes enim nola pgetion
penare intelligi. Nā et beatus gre
narius ferē dispersis passionis. frumentum
deus sed bestiarum dentibus molar
ut panis mundus efficiar || Vox
citharedorum et musicorum et tibia
cantium et tuba nō audietur in ea

amplius. De illis quidem qui sibi ipsis
suid distulerat. que nunc in alia
de mundo dicit anferri. Ac si diceret
Nec visu pulchre. auditu canore
tactu planum. gustu delectabile
de ipsis tuis ... || Et omnis arti
fex omnis artis nō inuenietur in
ea amplius et reliqua. Omnia nisi
que ad vsum uel iocunditatem huiusmodi vite
ptinent tollentur ab impijs. Et adiu
nit causam dicens || Quoniam mercatores
tui erant principes terre. Quoniam in
vita tua recepisti bona || Et in
ea sanguis pphetarum et scōrz inuen
tus est et omnium qui interfecti sunt in
terra. Nam eadem ciuitas occidit
aplos qui et pphetas aut omnes.
Hec est ciuitas qua cain fratris
sui sanguine fundauit et vocauit
nomen filij sui enoch i posteritatis
sue. Omnes nanqz septem generaciones
descripte sub caym. in eius ciuitatis
edificium fundit omnem sanguinem
iustum. a sanguine abel iusti usqz
ad sanguinem zacharie de pphe
et sacerdot || Post hec audiui quasi
vocem magnam turbarum multarum
in celo dicentium alleluia. laus et
gloria et virtus deo nostro. Hec omnia
exposita sunt et talia. tunc aut perfecte
eius dispressio facta fuerit et eius
opus vindicata || Quoniam corru
pit terram in prostitucione sua et
vindicauit sanguinem seruorum suorum
de manu eius. Quo merito sta
gnaverat qui sic videlicet mala cor
rupit et bonos persecuta sit.
quibus duobus cuncta scilicet peccatorum crimina
cphenditur || Et iterum dixerunt alle
luia. Dominum sup iudicijs eius

odorati suaue

19

indistincto affectu collaudat. Illa
enim dicit laudate dominum. Denique psal
mum qui principium habet laudate dominum
apud hebreos ab alleluia incipiunt
Et fumus eius ascendit in secula seculorum
Ascendit dicitur non ascendet. Neque ad
conspectum vadit babilon eterna cre
matur in parte. Sicut abel intravit in
paradisum domino manifestante in para
pe et dimitte. Et viginti quatuor
seniores ceciderunt. et iiii[or] animalia
adoraverunt deum. Non labiorum tantum
officio sed summe dulcedine devotionis
ecclesia domini veneratur. Dicentes
amen. alleluia. Hec verba non int
erpretata quia nec in fide sine veri
tate et laude domini ut dixi tribue
runt. quod ut reverentiam tam scilicet pre
aliis lingue servant auctoritas. Ita
et alleluia dicunt dicitur totoque quod
quem fine tempore quod spem gerunt
recipiunt quod in domini laude futura
continue canit ecclesia. Et vox de
throno exivit dicens. laudem dicite
deo nostro omnes servi eius qui timent
eum. pusilli et magni. Quod hic
imperat faciendum et predicat
factum ad completam fidem laude indi
cat electorum. Pusilli et magni et
magni. quod parvitas non nocet magni
tudo [illegible] laude
completa. Et audivi quasi vocem tube
magne et quasi vocem aquarum multarum
et sicut vocem tonitruorum multorum
magnorum dicentium alleluia. quoniam reg
navit dominus deus noster omnipotens. Mag
na vox canentium. magna cordis
devotio quam multiplici repetitu laud
et ruina impiorum et gloriam domini
sponsa celebrat eterna

Et demum gloriam deo quia venerunt
nuptie agni. Nuptie sunt agni
cum ecclesia domino in thalamo regni
celestis sociabit. Et uxor eius
preparavit se. Operibus iustitie sem
per insistendo. spiritualis [illegible] et
presenti regno digna exhibuit.
Novit et iuncta evangelii parabo
lam accipi que virgines narrat
venienti sponso surgentes suas or
nant lampades id est sua secundum
opera cumulare quibus eterna propi
tudine [illegible] Et datum
est illi ut cooperiat se bissino
splendenti candido. Datum est illi
[illegible] induit. Quo quid impii
[illegible] iuncta ysaiam telas aranee
[illegible] non operientur operibus suis
Opera enim illorum opera inutilia.
Et dicit mihi scribe. Beati qui ad
cenam nuptiarum agni vocati sunt
Non ad prandium sed cenam vocatos
narrat quia [illegible] in fine
diei [illegible] Cum igitur fini
to presentis vite tempore ad refectio
nem superne contemplationis venimus
perfecto ad cenam agni vocat. Hec
verba vera dei sunt. i. [illegible]
futura predixi. Vide ne feceris
conservus tuus sum et fratrum tuorum.
[illegible] Ego sum primus et novis
simus. Ostendit quo angelum missum
[illegible] insignia domini et [illegible]. Ita in
fine dicit. Ego ihesus misi angelum
meum testificari vobis hec in ecclesiis
Habentium testimonium ihesu. Postquam
deus ihesus humanam assumpsit super celos
elevavit angelis ab homine timuit
adorari super se videlicet adoras.

speciem dei. Vel in incarnacione
dominum ab hominibus susceptum et magis ab ange-
lis exhibitum et regimus. Testimoni-
um enim ihesu est spiritus prophetie. Quicum-
que enim spiritum prophetie dixit testimonium
ihesu est. quia hic testimonium a lege
et prophetis. Sic eciam ergo inquit quod ad
adoracionem illius ego virtutibus testi-
monium perhibere venerit. Hactenus
de ruina babilonis et de cetero de gloria
iherusalem futura. XL C[apitulum]
Et vidi celum apertum et ecce equus albus
et qui sedebat super eum vocabatur fidelis
et verax. Dominus qui est via veritas et vita
et cum propheta dicit Quia fecisti omnia
bona cogitaciones antiquas fideles
amen. ad debellandas aereas
potestates candidi corporis idest immaculate
conscendit sedem. Et iusticia iudicat et
pugnat. Iudicat ut rex gloriose pug-
nat quia insultus [illegible] semper compassus
dominicat. Oculi autem eius sicut flam-
ma ignis. Oculos dicit [illegible] precepta
dicit [illegible]. Lucerna inquit
pedibus meis verbum tuum domine. Et de
spiritu. Ignem veni mittere in terram. Et
in capite eius diademata multa. In
[illegible] in ipso multitudo glorie
coronarum de [illegible]. Habens
nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse.
Nisi ipse ait: quod de illo est omnis [illegible]
Verbi enim dei perfecta [illegible] illis
manifestatur quia corpus [illegible] et memb-
ra [illegible] meruerunt. Eodem modo et
dominus ait. Nemo ascendit in celum
nisi qui de celo descendit filius hominis
qui est in celo. Et vestitus erat
veste aspersa sanguine. Vestis [illegible]
[illegible] intelligi debet. Hic [illegible]
[illegible] passionis ut

in equo albo natiuitas incorrupta.
in veste sanguinolenta mors in-
noxia designatur. Et vocabatur
nomen eius verbum dei. Prima idest
quia hoc passurus ad tempus apparuit
in principio erat ~~[illegible]~~ apud deum
erat. Verbum enim dicitur quia nichil
in substancia nature sue visibile vel
corporeum est. vel quia per eum condidit
omnia pater. Cuius admirandi notitia
[illegible] sibi tantum ut superius ait
et patri cognita est. Rex enim dei
[illegible] idest ea parte
qua deus ipse sibi paratus est omnem crea-
ture sive humane sive angelice
transcendit intellectum. Cognicio
enim eius non est [illegible]. [illegible] dicit
et nemo novit filium nisi pater. Ideo filium
et patrem novit ad modum equalitate
conspicit. Et exercitus qui sunt in ce-
lo sequebantur eum in equis albis.
ecclesia in corporibus candidis imitabatur
eum [illegible] agnum clamans sine [illegible]
nomen accipit exercitus. Vestiti bis-
sino albo mundo. Quod ipse superius
exposuit iusticiam [illegible]
quod psalmista ait Sacerdotes tui induantur
iusticia. Et de ore eius procedit gla-
dius acutus [illegible]. Et posuit
inquit os meum quasi gladium acutum.
[illegible] gladius spiritus quod est verbum
dei. Et ipse calcat torcular ~~vini~~
furoris ire dei omnipotentis. Calcat
enim nunc quod dominus [illegible] civitate calcat
Et habet in vestimento et in femore
suo scriptum. Rex regum et dominus domi-
norum. Hoc est nomen quod nemo superiore
cognoscit. Erit [illegible] non [illegible]
to scripto dei vivi in tabulis [illegible]

cordis insistebit. Memoria enim posteritas semus
desiget. Unde et abraham ne posteri-
tas eius alienigenis misceretur. mitti se
servumque suum coram testimonium semper
adhibuit. Denique apostolus tamquam mortuo
suo semine superstitis ait. In christo ihesu
enim ihesu per evangelium ego vos genui.
Potest et sic intelligi. quod celestia
sermonis in ipso ingerit et dominus
dominantium. In vestimento enim verbi non
desistebit. quia misteria nativitatis et
atque passionis. illius nobis manifestas
cognitionemque aperuit. Propter in sequen-
tibus quod hic habitus vestis et opera-
tus significat. laborem videlicet
novissimi certaminis et flammam regni
celestis sequentem. Et vidi unum
angelum stantem in sole et clamavit
voce magna. Id est predicacionem in ec-
clesia que quanto magis premitur tanto luce
clarius et liberius intonat. Dicens
omnibus avibus que volabant per medium
celi. Aves appellat sanctos in celesti
vita degentes. Ubicumque enim fuerit
corpus. illuc congregabuntur aquile. Aves
in unum corpus redigens dicebat aquila
volante in medio celi. Venite congre-
gamini ad cenam magnam dei. ut
manducetis carnes regum et reliqua. Ve-
nite inquit qui esuritis et sititis
iusticiam ad epulas regni veteri
ubi superborum funera repressa divine
iusticie laude sacramentum. Et car-
nes equorum et sedentium in ipsis. Hos
vero equites illos esse quos in apertione
sigillorum contra equum album
venisse descripserat. Et vidi bes-
tiam et reges terre et exercitus eorum
congregatos ad faciendum bellum cum eo

Pena illa dei quod pacta sit exposi-
dyaboli et incessanter impugnabit per vic-
to. Vivi missi sunt hii duo in stag-
num ignis ardentis et sulphuris. Et ce-
teri occisi sunt in gladio sedentis super
equum. Videtur significare diabolum
et antichristum tanto maiori pena ceteros
homines vel demones pena plecten-
dos quanto gravius est vivere flammis
gemitibus sulphureis quam cito mortuos
ictu gladii trucidari nisi forte po-
separata in eos divina significat
adversione. Cum enim non credidit
ia iudicatus est. Sive antichristum presen-
dis propheta dictum sive futuros intelli-
gas. Nullus enim mortalium diuturnus
precat futurus. Quam tercius postquam regno
meruit regnat. Et omnes aves
saturate sunt de carnibus eorum. Om-
nis letabitur iustus cum viderit vin-
dictam impiorum. quanto tunc apostolus cum
ipso iudicii prius vivus cum corporibus
aspicit. Sicut aves enim animas
sanctorum intelligit. qui de suorum interi-
tu saciantur. Hec cena sicut fictionis
sit exposita. Omni tempore comedit
ecclesia carnes inimicorum suorum. Com-
medit abscens. Variabit aut
in resurrectione decorum carnis opus finit
20 vindicata. Et vidi angelum. XX.
descendentem de celo habentem clavem
abissi. et catenam magnam in manu
sua. Recapitulat ab origine ple-
nius exponit quod supra dixit. Bestia
quam vidisti fuit et non est. et ascensu-
ra est de abisso et interitum ibit
Deus ergo patria prodita peracte descen-
dit in carne ut concluderet mundi
bella gesturus. atque illo ligato

vasa eius eripiunt. Et apprehendit
draconem serpentem antiquum qui est diabolus
et satanas. Diabolus deorsum fluens
interpretatur. Dicitur autem dominator(?). Sa
tan adversarius sive prevaricator. Dra
co propter nocendi maliciam. serpens propter fal
lendi astuciam. Diabolus propter statum suum(?) ca
sum. Satan propter obstinacionem Deo ad
versandi nocendi(?). Et ligavit eum
per annos mille. Id est eius potestatem a
seducendis hiis quos liberandos fue
rat possibiles(?) refrenavit. Quando si tota
vi vel fraude permitteretur exercere. In
tam longo tempore plurimos infirmiores(?)
deciperet. Mille annos dicit pro
reliquis mille annorum sexti diei
in quo natus est dominus et passus. Et
misit eum in abyssum. In corda videlicet
impiorum persecutorum. Non quia ibi diabolus
ante non erat. sed quia exclusus a creden
tibus amplius cepit impios possidere.
Qui non solum alienantur a Deo verum eciam
gratis oderunt servientes Deo. Quod et
Dominus visibiliter ostendit. cum eum de
hominibus in porcos excludit. Et clau
sit et signavit super illum ne seducat
amplius gentes. Interdixit et velut
regali signaculo prohibuit ne seducat
gentes. Et quia quos in vita des
tinate (fuerant) quos antea seducebat. ne
Deo reconciliarentur. Post hec oportet
eum solvi modico tempore. Dicitur solvitur(?) ut
scribitur ait. quando et breve tem
pus erit. Quia tribus semis annis la
git(?) totis suis fraudibus(?) viribus sevi
turus. Et tales erunt cum quibus bella
gerendum est. ut vix tanto eius
impetu insidiisque non possent. Si
cut modo solvitur: minus appareret

eius malicia potentia. minus sancte civitatis
fidelissima paciencia probaretur. minus de
nique conspicerent quam magno malo
eius tam bene usus fuerit omnipotens Deus.
Et vidi sedes et sederunt super eas.
et iudicium datum est illis. Quod in
istis mille annis quibus diabolus ligatus
est agitur indicat. Ecclesia enim que
sedebit cum Christo super duodecim thro
nos ad iudicandum. Iam sedet iudicans
quos a suo corpore meruit audire(?). Quan
documque alligaverit super terram erunt li
gata et in celo. Et animas decolla
torum propter testimonium Ihesu et propter
verbum Dei. Subaudit quos post hec
dicturus est regnaverunt cum Christo mil
le annis. Regnant itaque eciam cum
Christo in vivis et in mortuis. Propterea
enim sicut dicit apostolus mortuus est
Christus ut et vivorum et mortuorum
dominetur. Sed ideo martirum tantum
animas commemoravit. quia ipsi precipue
regnant post mortem. qui usque ad
mortem pro veritate certaverunt. Quod
vero sequitur. Et qui non adoraverunt
bestiam neque ymaginem eius. et vixe
runt et regnaverunt cum Christo mille
annis. Sic de vivis et mortuis
debet accipi. Qui sive adhuc in
ista mortali carne viventes. sive
defuncti regnant cum Christo iam nunc mo
do tempore huic congruo per totum
hoc intervallum quod nomine mille signi
ficatur annorum. Ceteri mortuorum
non vixerunt donec consummentur mille
anni. Quod modo toto isto tempore quo
agitur prima resurrectio id est animarum
non audierunt vocem filii Dei. et ad
vitam de morte non transierunt. Per
fecto(?) in secunda resurrectione que carnis est.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in secundam mortem que est in lacu ignis
cum ipso carne transibunt. ¶ Hec est prima
resurrectio. Utique in qua resur-
gimus per baptismum. sicut dicit apostolus
Si consurrexistis cum Christo que sursum sunt
querite. Sicut enim prima mors in hac
est vita per peccatum cum anima que peccaverit
ipsa morietur. ita et prima resurrectio
in hac est vita per remissionem peccatorum.
Beatus et sanctus qui habet partem in resurrec-
tione prima. scilicet qui servaverint quod
renati sunt. ¶ Sed erunt sacerdotes dei. Alia et Christi
editio habet sacerdotes dei et Christi. Non
autem de solis episcopis et presbiteris dictum
qui proprie vocantur in ecclesia sacerdotes.
Sed sicut omnes christianos dicimus propter mis-
ticum crisma. sic omnes sacerdotes. quia
membra sumus unius sacerdotis. De
quibus apostolus petrus. plebs inquit sancta
regale sacerdotium. ¶ Et regnabunt cum
ipso mille annis. Retulit tempus cum
sit scriberet residuum ceterorum mil-
le annorum usque ad finem mundi. unde
possit dubitari. De spiritu enim regno
manifestum est. ¶ Et cum consummati fu-
erint mille anni solvetur sathanas
de carcere suo. consummatos dicit a
toto parte. Ad hoc solvetur. et sup-
fuit annis tribus et mensibus sex novissi-
mi temporis. Si pertinet hoc tempus ad
[illegible] finitum tempus. Non enim computabitur
[illegible] [illegible] religione [illegible]
q. spiriti et [illegible] deus voluerit. Gog
ab apostolo appellati sunt. ¶ Et exibit
et seducet gentes que sunt super quatuor
angulos terre gog et magog et con-
gregabit eos in prelium. Ad hoc tunc sedu-
cet ut in hoc prelium congreget. Nam et
aliis modis quibus poterat per mala
multa et varia seducebat. Exibit Et

dictum est in aperta persecucione de late-
bris erumpet odiorum. Porro gog
et magog vel aperte tectum significat
vel nunc in persecucione nomine quia tectum
et detectio dicitur. occultos et apertos
indicat hostes. Et tectum enim ipsi sunt
quia in eis nunc clauditur et tegitur inimi-
cus. et detectio ipsi erunt. quando in a-
pertum odium erupturi sunt. ¶ Et ascenderunt
super latitudinem terre et circuierunt castra
sanctorum et civitatem dilectam. Non utique
ad unum locum venisse. vel venture
esse significati sunt quia uno aliquo loco
[illegible] sit dilecta civitas id est ecclesia.
quae porrigitur latitudine terre in omnibus
erit gentibus quod significatum est in [illegible]
[illegible] sua describitur vocabulo malunt
nuncupare castrorum. ¶ Et descendit ig-
nis a deo de celo et devoravit eos.
Non extremum putandum est id esse suppli-
cium. Sed ignis potius intelligendum quo urit
[illegible] adversitas de firmitate sanctorum
firmamentum enim celi. Hic est ignis
qui exiit de zelo dei et devo-
ravit inimicos eorum. In novissimo
die cum super eos pluit ignem. Sed congregatos
ante se et iudicatos mittet in ignem
eternum. De quo et hic subdit. ¶ Et
diabolus qui seducebat eos missus est
in stagnum ignis et sulphuris.
ubi et bestia et pseudo propheta. De
diabolus ultimo iudicio in ignem mitte-
tur eternum ubi et omnes quos prefuit
id est maxime quos impia civitas. Bes-
tia namque per loca accipienda est.
nunc diabolus. nunc antichristus. nunc ipsa
civitas impia. Potest autem ignis
nomine de celo descendere etiam re-
petitus in impiorum interitu designari.
[illegible] [illegible] adversariis [illegible] ante

A tunc incipit celum et terra nova

operum suorum sin. Exponit latius
quo iudicare possit diabolus eum submisit
omissis in igne. XX c. Et vidi thronum
magnum candidum et sedentem super eum
a cuius aspectu fugit terra et celum. Eo
se dixit in throno vidisse sedentem
cuius aspectu fugit terra et celum. Par
to completo iudicio et de finem celum et
terra nova mutantur, si rex non ordino
inter creaturae. Fugerit enim figura huius
mundi. Non dicitur et locus. Eadem autem
in melius commutanda est creditur. Et
vidi mortuos magnos et pusillos
stantes in conspectu throni. Eo
enim sederit filius hominis in sede maies
tatis sue tunc congregabuntur ante eum
omnes gentes. Et libri aperti sunt. Et
alius liber apertus est qui est vite. Alia
editio habet qui est vite uniuscuiusque.
Libros ergo apertos testamenta dei
dicit. Secundum enim utrumque testamentum
iudicabitur mundus. Librum vite uniuscuiusque
que memoria dicit gestorum nostrorum ho
quam librorum habeat commemoratorium. cunctorum
gestorum. Et iudicati sunt mortui
ex hiis que scripta sunt in libris secundum opera
eorum. Idest ex testamentis iudicati sunt
secundum quod ex operibus fecerunt aut non fece
runt. Possunt etiam libri sanctorum iustorum
intelligi. Quorum enim comparatione
reprobi dampnantur. Sic in expansione
librorum legunt bonum quod agere ipsi no
luerunt. Et dedit mare mortuos suos
qui in eo erant et mors et infe
rus dederunt mortuos suos. Hoc procul
dubio factum est. quam erant
mortui iudicati. Sed recapitula

uit quod intermiserat et exposuit ordine
dicens. Et iudicatum est de singulis
secundum opera eorum. Significat autem corpora
de terra et animas de suis locis esse con
gregandas. Vel mare enim mortis nomine
quomodo solutionem carnis non absque
et pena pressi sunt malas aut infirm
vocabulo designat. Potest et ad lit
teram accipi corpora omnia etiam que
fluctus absorbuit vel bestia devoravit
vel ex se in terra versura. Quod vero
mors sic exponit. gentes quas hic
invenerit vivas. ipse se mortuum ma
ris. Et mors et infernus dederunt
mortuos suos qui sunt gentes sepul
te. Sed aut demiserunt et iudicati sunt
singuli secundum opera breviter subiecit
quod Et mors et infernus missi sunt
in stagnum ignis. Diabolum dicit et suos
que super in equo pallido sedentem
infernus sequebatur. Repetit enim quod
cuiuscumque [illegible] dixerat
Et diabolus qui seducebat eos missus
est in stagnum ignis et sulphuris.
Quod vero ibi obscurius adiunxerat
quod et bestia et pseudo propheta hic
apertius edisserit. Et qui non est
inventus in libro vite scriptus. Idest
non est iudicatus eos [illegible]. Unde
[illegible] dicitur videtur qui super libros
apertos conscientias singulorum et opera
patefacta intelligantur. Liber autem vite
presciencia dei que falli non potest de illis
quibus eterna dabitur vita in quo sunt scripti
[illegible] finito iudicio quo
malos vidit dampnandos. restat ut
etiam de bonis dicat. Et vidi celum
novum et terram novam. Hic enim celum

et prima terra abiit. Isto fiet ordine
quod superius percomplendo iam dixit. Vidit
se se super thronum sedentem cuius a facie fugit
celum et terra. Iudicatis videlicet impiis
tunc figura huius mundi supernorum ignium
conflagratione peribit. ut celo et
terra in melius commutatis incorrup-
tioni et immortalitati sanctorum corporum
congrua utriusque commutationis qualita-
te conveniat. Quod autem ait et mare
iam non est. utrum maximo illo ardore sicce-
tur an et ipsum vertatur in melius non facile
dixerim. Celum quippe novum et terram
novam non autem et mare novum futurum
legimus. nisi forte ut assolet quedam lo-
cutio figuris ubique sufflata misteriis.
turbulenta huius seculi vita que tunc ces-
sabit. maris nomine figuravit. Et civita-
tem sanctam Ierusalem novam vidi des-
cendentem de celo a deo. De celo descen-
dere ista civitas dicitur quia celestis est gratia
qua deus eam fecit. ~~Compositam~~ sicut
sponsam et ornatam viro suo. Est enim
aliud ornari quam non viro suo ornatur
sed adultero. Ecce tabernaculum dei
cum hominibus et habitabit cum eis. Ipse
deus erit cum eis et in beatitudine prin-
cipium quod ab eo possessi possidebunt in eter-
num. Et absterget deus omnem lacrimam
ab oculis eorum. Tanta illius civitatis ita
celsa de deo munere claritas appare-
bit ut nulla remaneant vestigia
vetustatis. Quando quidem et corpora
celestis incorruptio sublimabit et nunc
rebus etiam angelis prestat munitis.
Et mors ultra non erit neque luctus ne-
que clamor neque dolor erit ultra quia
prima abierunt. Indicat eam mor-
tem in stagnum ignis missam. Ita

enim fit eadem que secunda intelligi. ut
post eternitatem novissimo iudicio cum lo-
cata dolor luctus et mortalitas
tantum in gehenna remaneat. Et
dixit qui sedebat. Ecce nova facio omnia. quia hoc adhuc fu-
turum fit et eadem. Et dixit mihi factum
est. Hec credi oportet non expectan-
da. quia sic dicit factum esse dispo-
sito ut dubitari quicquam non sinat de
futuro. Et ego sum alpha et ω. Ini-
tium et finis. Sicut ~~in~~ initio
libri hoc fit et testatur se. ita hoc etiam fine
oportuit conpleti. ut nichil ante eum
deus sicut ysaias dicit nec post eum
credatur alius. Et quia de fine mundi
sermo est. quia ipse sit consummator qui
creator deus intelligi. Ego sicienti
dabo de fonte aque vite gratis.
De hoc fonte invitat nunc credentes
in eum. quem vincentibus oberto fau-
tendum quod est in patria. utrisque autem gratis.
Gratia enim dei vita eterna in Christo
Ihesu domino nostro. Et de plenitudine
eius nos omnes accepimus et gratiam
pro gratia. Timidis autem et incredulis
et execratis et cetera. Blandis sermo-
ne ad cautelam insinuandam austera
premisit. Sic et psalmista cum respexisset quod dominus
prosperitatem cum gratiam insinuatione dignitatis
habundaret intimaret. repente dis-
trictum eius iudicium infert dicens
Custodit dominus omnes diligentes se et
omnes peccatores disperdet. Timidos
autem iungit incredulis quia timor ille
experiri periculum etiam non dum du-
bitat de premio vincentis. Et omnibus
mendacibus pars erit in stagno ardenti
Ostendit multa esse genera mendacii sed

periculosissimus et maxime detestandus
est quia in religione generatur. De quo
supra dicitur magis sunt iudeos esse
et non sunt sed mentiuntur sed sunt sy-
nagoga sathane. xliii
xliii Et venit unus de septem angelis ha-
bentibus fialas plenas septem plagis
novissimis. Predicatores quidem
qui plagam septenariam et universale
magnam ingerunt ecclesie quam futuri gau-
dia preducunt. Veni ostendam tibi spon-
sam et uxorem agni. Sponsa et uxo-
re dicit ecclesiam quia inmaculata perma-
nens spirituales semper deo filios generat.
Vel quod nunc deo desponsata tunc adeo
mortalis est perducenda nuptias.
Et sustulit me in spiritu in montem
magnum et altum et ostendit michi
civitatem sanctam Jherusalem. Post ruinam
Babilonis civitas sancta que sponsa est
agni super montem posita videtur.
Lapis enim qui precisus est de monte sine ma-
nibus comminuit simulachrum ut legitur in
Daniele et factus est in montem magnum
orbem quem impleverit universum. Des-
cendentem de celo a deo habentem clari-
tatem dei. Tunc enim apostolus de corona
videbit qui per spiritum quo eius sponsus
[illegible] corruptus et gemitus ymagi-
nem plenam [illegible] portare
celestem. Lumen eius simile lapidi
precioso. Lapis preciosus christus est quia ait
Claritatem quam dedisti michi dedi
eis. Tamquam lapidi iaspidis sicut cri-
stallum. Iaspidi quia viridem virtutem
cristallo pristina mentis puritate et
fide non ficta comparat. Et habebat
murum magnum et altum. Dicit in

expugnabilem fidei spei caritatisque
firmitatem. Potest et ipse dominus ecclesiam
custodiens [illegible] murus magnus in-
telligi. De quo ysaias ait ponetur
in ea murus et antemurale id est divina
protectio et intercessio sanctorum qui fue-
runt ei dono ad corda mundorum.
Habens portas duodecim. Hee porte
apostoli sunt qui suo vel scripto vel opere nas-
centis primordialiter gentibus ecclesie pan-
debat introitum. Et in portis an-
gelos duodecim. Portarum scilicet apostolorum
vestigia fidei et ubi ministerio succe-
dentes. Et nomina scripta que sunt nomina
duodecim filiorum israel. Memoria veterum
patrum significat predicatorum cordibus
insitam. Unde et pontifex tabula
[illegible] in superhumerali patrum
nominibus in pectore ferre iubetur.
Ab oriente porte tres ab aquilone
porte tres ab austro porte tres et
ab occasu porte tres. Hac trina sibi
[illegible] ut [illegible] dispositione portarum
duodenarium numerum habuit [illegible] quater-
ternarium. Quo videlicet vel forma apostolorum
vel ecclesie sit figurata [illegible] quod per
ea orbi quadrato sancte trinitatis erat
fides intimanda. Et murus civitatis
habens fundamenta duodecim et in ipsis
duodecim nomina duodecim apostolorum et
agni. Et sunt porte hec fundamen-
ta quod civitas hoc murus. Possunt
autem et patriarche fundamentorum
vocabulo designari sed nomina nisi
apostolorum id est figura [illegible]. Per
illos enim fundata est hec civitas quibus
per apostolos qui per portas longe sit e[illegible]
[illegible] ista nationibus. Et non[illegible]

fundamenta in quibus diciat doctores
vel virtutes ecclesie. in quo singulariter
[illegible] significatur deus. qui fundamentum
fundamentorum. ¶ Et qui loquebatur mecum
habebat mensuram arundineam auream.
Nempe qui est sapientia dei attingens a fine
usque ad finem fortiter. et disponens
omnia suaviter. Item mensura scilicet
quia omnia in numero et mensura
et pondere constituens unicuique fide-
lium spiritualia distribuit dona gratiarum.
Possunt et ecclesie doctores corpore
fragiles mente celestes intelligi
qui merita sollerter examinent singu-
lorum. ¶ Et civitas in quadro posita est.
Dicitur civitas in quadro posita et [illegible]
[illegible] pro eo quod dicitur de mansione
locata quia illa sunt in equalitate
notari. Item eius secundum apostolum [illegible]
idem sapere. pacem habere. ver-
e in soliditate quadra subsistere. ¶ Et
mensus est murum per stadia duodecim.
Dicit ecclesia fidei facit que corpore
vel donavit ex perfecta. Quaternarium
enim quadripartitum perfectio virtutum fide
[illegible] sublimata. Ipsi enim duo
denaria dignitate componit ecclesie ¶
longitudo et latitudo et altitudo eius
equalia sunt. [illegible] soliditas videlicet
[illegible] longitudinem fidei.
latitudinem caritatis [illegible]
[illegible] omnis veteris doctrine.
Quia [illegible] perfecta
ecclesie stabilitas non erit. ¶ Et mensus
est murum eius centum quadraginta quatuor
cubitorum. Hec summa quadratura
duodenarii numeri constat. Duodecies
enim duodecim centum quadraginta quatuor
significat et ipsa stabilem civitatem
sub perfectione ¶ Mensura hominis

sine [illegible] que est angeli. Quia hominibus enim
[illegible] constat ecclesia. Quod promissio
[illegible] sublimata equalitate sperat angelorum.
Quantum autem ad litteram significat
quia angelus in homine apparuit
se figura. ¶ Et erat structura mu-
ri eius ex lapide iaspide. Hoc est quod
apostolus Petrus hortatur. Et vos tamquam
lapides vivi superedificamini do-
mus spirituales. ¶ Ipsa vero civitas auro
mundo similis vitro mundo. Ecclesia
auro similis quia in candelabris au-
reis et fialis que sapientie celestis supra
scripta describit. Vitro autem ad
fidem omnes baptismate [illegible] quod
quod foris videtur hoc est intus et
nichil simulatum est et non perspicuum
in sanctis ecclesie. Potest et ad illud
respicere quod [illegible] ad invicem cogita-
tiones in [illegible] ad alterutrum perspicatur
declarat. ¶ Fundamenta muri civitatis
omni lapide pretioso ornata. Variorum
nominibus lapidum vel speciem virtutum
vel ordinum diversitates indicat. Quibus
tota Iherusalem celestis extruitur. Dif-
ficile est enim singulorum [illegible]
virtutibus. Denique [illegible]
ordine describit civitatis dicens.
Ecce ego sternam per ordinem lapides
tuos et fundabo te in saphiris
et reliqua. Quam ipse exponens sub-
[illegible] Unumquemque [illegible] doctores
a deo. ¶ Fundamentum primum iaspis.
Iaspidum multa sunt genera. Aliud enim
viridis coloris et tinctum quasi floribus
apparet. Aliud smaragdi habens
similitudinem sed crassi coloris. quod omnia
fantasmata fugari autumant.
Aliud nivis et spume marinorum

[illegible] altitudo

fluctuum quasi inexperto timore obli-
tilas. Prasidium quoque fidei viror
immarcessibilis indicat. qui deinde
passionis sacramento per undam baptis-
matis imbuit. atque ad omnes spiri-
tualium gratiarum flores proficientibus credentes
instruit. Hec enim qui habuerit
vanos timores fugat. memento quod
beato petro apostolo. Adversarius vester dyabo-
lus tamquam leo rugiens circuit querens quem
devoret cui resistite fortes in
fide. Et per eum sponsa dicit. Dilec-
tus meus candidus et rubicundus. Unde in me-
to ex hoc lapide et sic structa
muri et apud pascua propugnacula
civitatis minime parit et
ornat. Secundus saphirus. Saphirus
lapidis colorem portat et sereni
celi. moyses exposuit in deo hebreo-
rum descripsit dicens. sub pedibus eius
quasi opus lapidis saphirini et quasi celum
cum serenum est. Ezechiel quoque di-
cit quod locus in quo thronus dei sit sa-
phiri habeat similitudinem. et gloria domini
in hoc colore consistit. Figurat
autem eos qui post imaginem supercelesti-
um quorum tales cum apostolo possit dice-
re nostra autem conversatio in celis est. Qui
radiis percussus solis ardentem fulgo-
rem ex se emittit quia celestibus
intentis sanctorum animis divini luminis cla-
ritate radiis renovatis splendorem
reddunt atque ardentior eterna per-
ficit aliis in fide ad persuadendum
Nam per membra mea ~~...~~ ...
sicut per domini passionem et sacramentum baptis-
matis laudare meretur moribus ad
proximos celestia sublimiter erigi.

Tercius calcedonius. Calcedonius
qui ignis lucerne pallentis speciem ha-
bet et sic fulgere sub divo non
in domo demonstrat. hii qui
celesti desiderio sublimes hominibus
in latere et quasi in abscondito ieiuni-
um elemosinam preces suas agunt. Sed
cum vel doctrine vel aliis sanctorum usibus
inserviunt ad publicum prodi-
erunt. mox quid fulgoris intus ges-
serint ostendunt. Nam scalpturis
resistit. radiis autem solis ictu vel
digitorum attritu si incaluerit at-
paleas ad se rapere dicitur. Talibus
merito congruit quod a deo sua sacra-
menti permittentes ... superius
significavit ipse in sui luminis ardore quod
nota cingit. De quo vero dicitur
Ille erat lucerna ardens et lucens.
Ardens videlicet amore. lucens sermone.
lumine enim virtutum suarum continue radians
oleo non deficiat semper ostendit. Et
quod apud nasamonas que est ethiopie
provincia nascitur indicat eos sub
ardenti fervoris dilectionis flamma tamen
obscura qui nigredini corde

Quartus smaragdus. Smaragdus
nimie viriditatis adeo ut herbas vi-
rentes frondes quoque gemmas cunctas superet
omnes. inficiens circa se viridi repercus-
sum aera. Qui mero et oleo viridi
perficit oleo quamvis natura imbuatur.
Cuius genera plurima sed nobiliores
scythici secundum locum tenent bactriam
tertium egyptii. Significat autem animas fi-
de semper virentes que quo magis adver-
sitate seculi quasi frigore stilla
designat accipiat ad hereditatem
immarcessibilem et eternam al-

conservatam

et mente cupide sperando et in preciosis
satagunt spei que perdurando. Sme es
calore dominice passionis et interne
pinguedine caritatis qua pro sponsa sponsus dei
ad conspectum mundi effluxit. Scithis vnde
quasi lapidis patria tellus pulcherrima
viore generat. Tellus locuples sed inha
bitabilis. Nam cum auro et gemmis affluat
griphes tenent vniuersa. alites fero
cissime. vel potius fere volantes. Sunt enim
~~corpore~~ quadrupedes et corpore quod
leonibus capite vero et alis aquilis simi
lime. Arimaspi cum hijs dimicant. qui
vno oculo in fronte media feruntur
insignes ut accipiant hos lapides miro
cupiditate et feris rapientibus et arimas
pis custodientibus. Hec enim terra virtutum
thesauris habundante aderat psalta
cum diceret. Ecce elongaui fugiens et
mansi in solitudine, i. a mundi illecebris
animos elongando subtraxi. In hac igitur
bestias offenderat. cum ipsas ait.
Muta efficiantur labia dolosa que loquuntur
iustū || aduersus iniquitatem. in superbia et contemptu.
In hac quoque plagas desideratas viridi-
tate manifestat cum admiratione delecta-
cionis admiratus dicens. Quam magna
multitudo dulcedinis tue domine quam absco-
disti timentibus te et cetera usque ad finem
psalmi. Contra hos igitur alites ferme
demonum nobis preripere anhelantes
que poste vigilant. simplici pro
celestis desiderium intencione quasi vno
oculo admirando. ut gemma fidei
retinendo per virtutum vestigia et offe
dere queant. Quo enim quisque virtus
altior est eo pauciores hic custodes
timore per ab immundis spiritibus perse-
cucione tolleat. Cum velut griphes

inspendi meliore deuocione tres
pes. sed superba mente altiore volu
tres diuicias spirituales non ad usum
possidere. sed habeas auferre inde
fesso labore dexteritate. Et per tanta
fidei sublimitas per euangelium mundo
innotuit. apte igitur in quarto euangeliorum
libros quarto loco smaragdus ponitur ||

Quintus sardonix. Hic ex onice
candore ex sardio rubore trahens
ab utroque sardonici nomen accepit.
Sunt autem genera eius plurima. Alius enim
terre rubore similitudinem tenet. Alius
quasi per humana vngue sanguis emi
cat bicolor apparet. alius tribus
coloribus subtercius nigro medio can
dido superius minio constat. Cum
comparantur homines corporis passione rube
candidi. spiritus puritate candidi. sed met
sibi humiliter despecti. cum apostolo
presentes. Et si exterior homo noster cor
rumpitur. sed tamen interior renouatur
de die in diem. Et iterum Nichil mihi
conscius sum sed non in hoc iustificatus sum.
Itemque psalta. Verumtamen in ymagi-
ne dei ambulet homo et de virtute men
tis tamen vane gestabat et de despectu
cum ne. Sunt qui et passio in corporis
infirmitate consistit quam enim occidunt corpus
animam non possunt occidere. et humilitas
de eiusdem corporis fragilitate descendit
cum dicitur Infelix ego homo quis me libera
bit de corpore mortis huius. Vere
sardonix quinto fundamento inseritur
Nam corpus nostrum quinque sensibus sub
sistere creditur. **Sextus sardius.**
Sardius qui ex integro sanguinei
coloris est. martirum gloriam signifi
cat de quibus dicitur. Preciosa in conspectu
domini mors sanctorum eius. Merito sex
to loco ponitur cum diu in et sexta

erate s[an]c[t]e incarnat[ion]is . et septa s[an]c[t]ia
sit p[er] totu[m] mundi salute[m] c[on]ficiens .
Septimus chrisolitus . Chrisolitus
lapis qui aurum fulget scintillas
h[abe]ns ardentes . Huius sp[eci]e figant[ur]
qui intellectu sup[er]ne v[er]e sapie[n]tie
fulgentes v[er]ba exhortatio[n]is in p[ro]ximos
vel etia[m] v[ir]tutu[m] sig[na] qui scintillas
ignis effundunt . Concorent calor
cet[er]is o[mn]ibus instat amor q[u]omod[o]
bo[nis] estuat ardor . Et q[uia] s[e]c[un]do fund[ament]o
lib[er] gr[ati]e mun[er]e gerit[ur] decti[ss]i[m]e
s[e]p[tim]o fundame[n]to chrisolit[us] inest
Septiformi e[n]im sp[iritu]s mo[do] sp[irit]us s[an]c[t]i
solet gr[ati]a figurari . De q[uo] sup[ra] d[ic]t[u]m est
a septe[m] sp[iritu]ibus q[ui] in c[on]spectu th[ro]ni eius
sunt . Cui sensui c[on]sonat etia[m] hoc q[uod]
cu[m] ... lapidis gen[us] q[uo]d[d]a[m] reuelari
viriditatis color[is] inuenit[ur] . Vn[de] et
ap[u]d hebreos a marini coloris si[mi]li
tudine tharsis appellat[ur] . Mor
p[ro]p[ter] ad integritate[m] fidei q[uia] in[itium] sapie[n]
ne dicit[ur] . Aq[ue] v[er]o troporu[m] ad sp[iritu]m
s[an]c[tu]m p[er]tinet . Vnde attestate q[uo]d ~~...~~
Qui[s] t[ri]dit in me s[icut] d[ic]it sc[ri]p[tur]a flu
mina de v[en]t[re] ei[us] fluent aq[ue] viue .
Hoc aut[em] dicebat de sp[irit]u s[an]c[t]o q[ue]m accep
turi erant c[re]dentes in eu[m] . Octa
uus berillus . Berillus e[st] qui c[on]sidere[n]s aqua[m]
solis fulgore p[er]cussa[m] rubicu[n]dum
ac ~~...~~ decoru[m] reddit colore[m] . Sed n[on]
fulge[n]t nisi sexangula forma politu[m]
do figu[r]et[ur] . Rep[er]cussu enim angulor[um]
splendor illi[us] acuit[ur] . Significat
aut[em] hom[in]es ingenio q[ui]de[m] sagaces sed
ampli[us] sup[er]ne gr[ati]e lu[m]i[n]e c[on]fulge[n]tes .
Qua[m] q[ui]d aq[ue] s[e]c[un]d[u]m alti[tudin]e[m] designat sa
lomo testis est q[ui] ait . Aq[ue] p[ro]funda
v[er]ba ex ore viri . Sed non est s[an]c[t]u[m] ful

goris . vel s[e]c[un]du[m] vel etia[m] diuina
sapie[n]tia n[on] op[er]e[r]e q[ue] c[on]sum[m]a[ti]o[ne] subne[c]
tat[ur] . Ad signand[um] q[uod] s[e]x[t]o ... p[er]fectio
designa[t]ur ~~...~~ actionis . ma[n]e co
in q[uo] ... mundi h[omin]is sit op[us] c[on]su
matu[m] . Q[uo]d[am] te[n]et[ur] manu adu
[er]sus d[e]i ... p[ro]culdubio p[er] q[uo]d s[e]xagesimo
vis ... condigit ei[us] i[n]nnitu[m]
... c[on]sp[ar]a[n]d[um] ... . ¶
Nonus topasius . Topasius ... lapis q[ui] tanto in
ductione rar[us] tanto merito q[ui] p[re]
ciosi[us] e[st] . Cui[us] duos s[un]t genera
colores . Vnu[m] auri purissimi . et al
ter[um] etherea claritate relucentem pingue
do rosea . vericunda q[ue] puritas .
Nam ... lapidi chrisopasso magnitu
dine vel colore sup[er]ius ... lampet . cu[m]
sol splendore p[er]cutit[ur] . Omnem ...
sup[er]ans p[re]ciosissimas claritates in
aspectu suo singularit[er] p[ro]uocat
oculor[um] cupidissima[m] voluptate[m] .
Que si polire velis obscuras . si
natu[r]e sue relinq[ui]s irradiat . Hu[n]c
regibus ipsis s[un]t ex maxim[is] int[er]
diuicias suas nichil sic sibi possidere
c[on]gnoscat . Cui[us] pulcherrime spe
qua[n]to c[on]templatiue vite decor[e] ... d[e]
signet ~~...~~ c[om]parat . Hac enim
qui s[an]c[t]e sue cor e[st] in manu dei
cu[n]ct[is] bonor[um] op[er]u[m] diu[er]sis bu
[con]ssis v[ir]tutu[m] gemmis merito p[re]ferunt .
mea[m] ma[n]e pur[e] suo ... intui
tu ... dirige[n]tes . tanto ardentius
celestis vite dulcedine[m] ... c[on]ple
ctentes ... tanto s[em]p[er] ... sup[er]ne gr[ati]e
fon[ti]s ... splendore p[er]cussi . Habet q[ue]
s[e]c[un]d[u]m ... aureum colore[m] c[on]tine[n]
flauma claritas . habet et ethereu[m]

linee

excipiente contemplacionis dulcedinem. Cum
sepe puer iste in linea velut attenu
atus convaluit. Ille enim fixus per iug
um eciamque momento terrenis laboribus
erumpnis curisque et doloribus agi. et
illa celestis vite gaudia tranquille
mentis statu delectaturus ... quod
poeta ingenio mentis ... proclamat. Cum
batus ... oculis meus
inveteravi

inveteravi inter omnes inimicos meos. Sed
vel in insula thebaide topazion
appellatur. unde et ipse nomine accce
pit invenire ... duplicem intelligi
dum est. quod et ille precipue ... propriore
regionibus maiori ... quibus habundet
Et quod solis mistere virtutis habi
tancet ... lumine ful
gor coloret. Et pulchre sicut inventa
in ordine active vite ... sic in
nono speculative suavitatis gemma pon
itur quod nove ordine ... vita
mittit misteria ... sunt
quod apostolus ... denario uno tantum
... quod ... mors abest.
Cum summo desiderio ... suspirans
ambat. Ideo dilexi mandata tua
super aurum et topazion. id est super omnia spla
... claritatis. Super quod omnem
... in ... fuit per contemplationis
gradus sublimitatis dulcissimo
mandatorum tuorum delectabar amore
... et maximum est. Diliges dominum
deum tuum ex toto corde. tota anima.
tota virtute. quod non nisi in illo celes
tis regni culmine ad integrum perfi
ci posse ... est. Duodecimus
sopra... Crisopraesus est viridis
aurei ... quod ... cum
purpureum inbar ... aureis

inclinentibus

guttis. Nascitur autem
India. Cum significat eos qui viridi
... patrie ... caritatis fulgo
... aut ... pur
purea martirii ... patefiunt
Cum quam ... vita despi
ciunt et ... gloria ... Domini in
carne ... sequuntur
... velut ... solis ortum
meritorum suorum fulgore ostendunt.
Et quod velut sol in ... fulgens
... suo cum ... comparatur.
... desideratus apper
tam ... loco sint positi
Denarium enim quod dicitur ... vel
... computatur ... eius
... figuratur. Ubi ... in
nono ... non poterat. ... dilectio
dei et proximi per omnia decalogum
implebit. Undecimus iacinctus.
Jacinctus in ethiopia reperitur ceruleum
colorem habens. Optimus ... rarus ...
... obtusus ... tempe
... suaviter
floret ... non rutilat
... mutatur.
... atque ... est.
nubilo ... atque
mar ... Induratur ante ...
celesti semper intencionis ... atque
angelice ... morbus
... in ... pugnatus. Cuius
omni custodia ... pre
pit ... sensus subtili ...
... altiora ... fortiora
... indicat. ... dicitur ...
... philosophiam ...

desidia torpescere. Iaspis fidei
iniciam atque elementa credendi primo
verbo dei relabatur. quod post via et gratia
perdictus. adiutores et ministros per ar
ma iustitie tutati procedit. Septaque
temporis obsessa. sed facie flos facie im
tates suis inspectoribus dicat sicut
enim mente crescimus domini sicut fabri
simus vos. Damasi eius ...
nubilo ... legitur. non angu
stiamini in nobis. angustiamini
autem in visceribus vestris. Et iterum # hic deficit
Ecclesia verbi ~~[struck]~~ ... mit vobis
misit ... ostium ... respicio. Christi
qui in serena luce visus est. Sapi
entia autem loquimur inter perfectos. Duode
cimus amatistus. Amethistus pur
pureus est permixto violacio colore
et quasi rose nitor quasdam leniter flam
mulas fundens. sed et quiddam in pur
pura illius non extoto igneum. sed quasi
coniunctum rubens apparet. In purpureo
ergo decor celestis regni in hiis ... ro
seus vero atque violaceus. humilium store
verecundia preciosa quod mortem despicit
Amore viri mens principaliter in sua
mus eriguntur. etiam non extericus ...
directa sunt. Unde semper intra
adversa in eorum promissa ... vobis timere
pusillus grex quia complacuit pa
tri vestro dare vobis regnum. Quasi fla
ma recondit non ad se ...
ad eos etiam persecutores ...
positis genibus implorat. Dum ...
stanas ... atque inter ...
te passionis ...
quod ...
dicebatur. quod ...

... sue ... bibitur ...
... Iaspide ... fide ...
tas. in saphiro. spei celestis altitudo.
in calcedonio. flamma caritatis intus
figuratur. in smaragdo autem ...
dei fortis ... adversa confessio. in sar
donice ... virtutes humilitas.
in sardio ... martirum
... In crisolito ...
... miracula ... In
berillo. perfecta ... opera. In
topazio ... contemplatio. In
... Porro in crisopraso ...
... martirum opus ... et pre
mium. In iacincto doctorum celestis ad al
ta sublevatio. et propter ... humi
les ... In amethis
to celestis semper regni in humilium
animo memoria designatur. Singulique
lapides preciosi singulis sunt fundamen # quemadmodum ...
tis deputati. quibus civitas dei ...
... ornatur atque fundatur.
spiritualia ... luce ...
alii ~~[struck]~~ per spiritum datur sermo sapientie.
alii sermo scientie. alii gratia sanitatum.
alii genera linguarum. alii fides in
eodem spiritu. Et cetera. Cuius artifex
et conditor deus quod fundamentum fun
datorem. et pastor eius pontifex
fieri dignatus est. ut ...
hostia ... civitatem ab
... atque dedicavit. omnia ...
... possidet. ... in pectore
summi pontificis eosdem lapides. et ...
patriarcharum nominibus inscripti ...
imponi. ut ...
... omnia spiritualia ...
... singulis ... et ...

preparabat commendatam dei et hominum hec
ihesu christo pariter et perfecte fuisse comple-
ta. Et de lapidibus preciosis copiosius
fortasse ~~exposuisse~~ quam romanorum
inspectandi genus decebat videor
exposuisse. Necesse enim erat exa-
minatam patriam quam diligenter expone-
remus sacramenta investigare soller-
tius secundum ordinem nostrum quasi
Curiositatem vel ad ipsarum rerum ~~pro~~ proprie-
tatem pertinet. videor michi per
pauca et breviter structuras diversas
se lectorem quem supplex obsecro. ut
si recto me tramite viderit inces-
sisse agat deo gratias. Sin vero sero
quod absolutum excessisse deprehenderit
errori meo veniam mereri a domino
deprecetur. His attentis videamus
reliqua. Et duodecim porte duo-
decim margarite sunt per singulas.
Omnis gloria capitis refertur ad corpus
Et sicut lux vera que illuminat omnem homi-
nem venientem in hunc mundum sic
et ipse persistit margarita singularis
quam negociator sapiens venditis
omnibus emit. Suos in illo omnes
margaritavit fulgore quo pat. Et
platea civitatis aurum mundum tanquam vi-
trum perlucidum. Per metalli pla-
teas componit [illegible] civitatem [illegible]
rat adornatam. Consulti enim sunt [illegible]
veri laboris et inferioris fortitudinis in
ecclesia cuncti virtutibus et puritate
mentis et radio fulgent operis. Et
templum non vidi in ea. Dominus enim deus
omnipotens templum illius est et ag-
nus. Quadratis insuper lapidibus civi-
tatem dispersam extructam non in

edificio tamen materiali significat
[illegible] ex [illegible] ipse opus dei omnia
domus et lux et decor est. Et civitas
non eget sole neque luna ut luceant in
ea. Neque non lumen aut elementi
mundi indiget ecclesia. Sed christo eterno
sole deducitur per mundi tenebras
Nam claritas dei illuminabit eam. Ipso
enim hunc fruentes [illegible] qui nunc refi-
ciuntur gaudentes [illegible] informa-
mati inter bona mala que discernimus. quo
tunc beatitudini sola que bona sunt communia
Et ambulabunt gentes in lumine eius.
Significat quod ipse agnus nunc sit
peregrinantibus via. qui tunc civibus vita.
Et reges terre afferent gloriam suam et
honorem in illam. Reges sunt spirituales de
qua civitas virtutum suarum diviciis
ecclesie offerunt laudibus. Et porte eius
non claudentur per diem. nox enim non erit
illic. Omnia agnum [illegible] divino [illegible]
per hunc [illegible] in illa civitate sub
lato noctis tempore mereatur futura.
Quod nunc porte non clauduntur. plenis-
sime securitatis indicium est. quod enim
ibi non dicitur vigilate et orate ne
intretis in temptationem. Sed porro va-
care et videre quoniam ego sum deus. Et
afferent gloriam et honorem gentium
in illam. Credo quod omnibus sit gentibus
congaudere. Non intrabit in ea aliquid
coinquinatum. Illius temporis describit ecclesiam
quando iam malis de medio segregatis
soli cum christo boni regnabunt. Non enim
omnes immundi et mendaces non sunt in
ecclesia nunc videre lumen civitatis dei qui
eam condit quod tenebre operiunt
oculos eius. Et ostendit michi fluvium 22

aque vite splendidum tamquam cristallum proceden
tem de sede dei et agni. In flumine
vite sanitas medio mediante non
adhuc celebrando procedit baptismi fons
fructus ideo illius vivificabit sacramenti iste
eius ecclesia generat in spiritu a tunc de spiritu
nutrit vitam eternam ¶ Ostendit michi
flumen lignum vite. Lignum vite est
fonte vite christus qui sine gratia spiritus
[illegible] sine [illegible] [illegible] [illegible]
tas. Videt enim baptismus veri
tatem veteri testamento et novi bap
tismi claruisse misterium christi
fructu spiritus imbuit. Nec enim a
nomen est sub celo datum hominibus in
quo oportet nos salvos fieri. Idem
ipse lignum quod est in aureo cherubin
moyses in paradiso florem [illegible] ipsi
nunc salomon dixit lignum vite est
amplectentibus eam. Hunc flumen primo
iordanis figuravisse videtur quia moy
ses ipsis monita salutis. Unde quia
eam transmissione christus aperuit
¶ Afferens fructus duodecim per menses
singulos reddens fructum suum.
In duodecim mensibus omne tempus anni
[illegible] vite felix illius ubi deus et
in [illegible] non deficiet et [illegible]
erit mensis ex mense et sabbatum
ex sabbato [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] sanitas [illegible] vite [illegible] est.
Potest et simpliciter intelligi quod
per doctrinam duodecim apostolorum mundus
ipse fructificet ¶ Et folia
ligni ad sanitatem gentium. Ubi [illegible]
[illegible] immortalitatem accipit

[illegible] folia [illegible] [illegible] quod
in sanitate [illegible] [illegible]
[illegible]tibus. Ubi enim [illegible] [illegible]
[illegible] felicitas perpetua.
¶ Et videbunt faciem eius. Primum
[illegible] nobis visio dei [illegible] quod
[illegible] phillippus intelligens
ait: Domine ostende nobis patrem et
sufficit nobis. [illegible] [illegible]
[illegible] et habi
turos spe. Quod credunt [illegible]
ex fide ¶ Et nomen eius in frontibus eorum
Confessio nominis quod nunc inter hostes
servata tunc victores in patria
glorificat ¶ Et nox ultra non erit
et non egebunt lumine lucerne neque
lumine solis quoniam dominus deus illuminat
illos. Non ibi fragilitas corpore
vel quiete noctis vel ignis egent lumine
[illegible] deus omnia in omnibus quod est
lux vera et [illegible] sempiterna [illegible]
Refertur ad allegoriam [illegible]
non ibi prophetarum exhortatio non
lectio [illegible] necessaria quemadmodum
lucerna [illegible] in obscuro loco
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tinentur [illegible] promissio ¶ Et dixit
michi Hec verba fidelissima et vera sunt.
Ne de [illegible] dubitet [illegible]
veram visionem omni ecclesie in qua
[illegible] futuros nominat quia
dabat ¶ Et dominus deus spirituum
prophetarum misit angelum suum. Ne
dubitetis [illegible] de persona [illegible]
[illegible] idem ipse qui [illegible] prophetarum
[illegible] [illegible] visiones [illegible]

si misit prudentiam suam. Offe-
derunt fructus suis quod oportuit fieri sito
Dorint sicut dixi quondam generaliter
utilia prosperasse. Postquam confirmat
idem complexe libro h° 4. Et ego clamo
quod indicum et vidi hic prehendit hic
fuit. Sic enim breviter dicens aliquos
adhuc adiisse hos discipulos videre
tit deum gloriae hic ex hoc si
bellicam occasionem surgentibus et
vere videri genuit et inspicere apo
re ipso ab omni imbilo carnali
intelligentie superato ad eterna et
celestia per mansionem transferret.
Credi ut adorare ante pedes eius
angeli quod nostri ostendebat. Aut
fuit signum tradunt quod cohibitus modo
aspiciens repente aut magno concursu
stupore perculsus adorare se voluisse
verbo ostendit. Haec namque tunc sic
est a toto vero prophetare. Notandum
quod et prophetie istae a hoc libro
prophetia nouit. Nam multa hic
res (cancelled) concordia in prophetis tm.
hic et in aliis. Nam hic ipsum.
de Zacharie. aliorumque prophetarum visio
duo omnes etc. Nec signanti huiusmodi
prophetie libri h° 4. Cuius enim prae-
senti propriate indicio manifestare
oportuit diuina precepta indicia atque
premissa fuit absconsa. Prima autem
arguit negligentiam qui non attinerent
deum vere. Nam nostrum noceat adhuc
et quod misericordibus est sic distat adhuc.
Utilia hic dicit iudicia sed iusta demonstrat
quibus mali horrendi operis pereunt, perimit
tur ideo pertinere ad fidem magna

ut possit ipso ad videre iudicium. Sicut
filii etc. id. Aut facite arborem bonam
et fructum eius bonum. aut facite arbo-
rem malam et fructum eius malum. Ego
sum alpha et O primus et nouissimus. In
alpha vel diuinitate. in O. super
ad humanitatem designat. principio sine
fine ipse sicut sibi ipsi in hoc libro repetitio
firmatur. sine fine unius ipsius diuinitate
et humanitate semper inseminata. Sicut
ut unus ne tota ciuitatis intimet.
quod prophetiam dicit. Ante me non est
formatus deus et post me non erit.
Et sit potestas eorum in ligno vite. Dignum
premium stolas lauantibus. vite enim
imitatione promittit. vitam ut deum aspiciat
quod est vita eterna. portat. Ideo enim
mundo corde. quia ipsi deum vide-
bunt. Et per portas intrent in ciuitatem.
Cum dominus firmat madelta direct quos
sum ostium per me si quis intrauerit sal-
uabitur. et ingredietur et egredietur.
et pascua inveniet. Illa utique
pascua que et hic permittit ideo
dignum bene lux proculdubio per portas
intrare in ecclesiam. Portas scilicet
viri quod si apostoli postulat aperiri.
Cum autem aliud temptat asinus
illi fugiet late. De quibus et hic si sibi
dit. Foris canes et venefici et
impudici et cetera. Canina enim rabies
impetuose et uariis exercitationibus ecclesiam
temptat et cum intuitu persequentes
sibi sicut ad imperium miraculis elau-
serit hostium tunc incipiunt foris
stare et pulsare hostium. Ego sum
radix et genus Dauid. Germinando hic
per se sine natura exprimit quod ita
facto sit Dauid sicut diuinitate

Prophetis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

469 172

ipse est genus David secundum carnem.
Secundum dominicam questionem in qua Iudeos convicit
apponit: quomodo videlicet Christus filius sit David
et quomodo David in spiritu suo vocet dominum.
Stella splendida et matutina. Qui
post noctem passionis ubique apparendo
lumine resurrectionis et vite nobis et
exemplo simul ostendit. Deus ad bonum
dicit Iohannes. Unde prudenter Lucifer dicitur de ipso
suo. Et sponsus et sponsa dicunt ve-
ni. Caput et corpus ecclesie singula
membra cohortatur ad fidem. Et qui audit
dicat veni. Quicumque interius in
mente fidei vel caritatis lumine percipit
ad hoc et alios cohortetur. Qui vult
accipiat aquam vite gratis. Hic
liberum convincitur arbitrium dicendo
qui vult accipiat. Ut ostendatur gratia
predicetur in eo quod sequitur aquam
vite gratis. Multi utique mortales pre-
dicatoribus. Et quicumque vult dei donum
est. Si quis apposuerit ad hec
apponet deus super illum plagas scrip-
tas in libro isto. Hoc propter falsatores
rebus dico non propter eos qui simplici-
ter quod sentiunt dicunt in nullo prophe-
tia ~~mutata~~ mutilata. Dicit
qui testimonium perhibet ~~istorum~~. Etiam
~~venio~~ cito. Ipse qui testimonium perhibet
qui se ecclesie venturum admonet.
Cui more totius catholicorum ecclesia
devote respondet ~~amen~~. Veni
domine Iesu. Qui cotidie clamat
orans adveniat regnum tuum. Et in
psalmo psallam et intelligam in
via immaculata quando venies ad me.
Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus
vobis ~~amen~~. ~~Contra~~ pelagianam

et de sua venia sollicitus dominum semper
gratie predicat. Ipse ait paulo post sedens
quoque et dicit: quis me liberabit de
corpore mortis huius? respondeat ipse
nomini suo mecum et dicat: gratia dei per
Iesum Christum dominum nostrum. Et nunc domine
natum dei singularem dei nunc
blandiatur audiat quod sua gratia dei
quam valet ulterius commendare adveniat.
cum omnibus vobis amen. Completo
tandem tanto tamque periculoso labore
suppliciter obnixeque deprecor ut si
qui forte hoc opusculum nostrum vel tran-
scriptione dignum duxerit vel lectione auto-
rem eius operis domino commendare me-
minerint ut qui non solum mihi sed
et illis laboravi illorum vicissim
qui meo sudore fruuntur votis pari-
ter et precibus remunerer lignum vite
cuius vos aliquantulum odore famaque
aspersi sumus quod me mereri faciat
ipsius fructu potiri amen amen.

Explicit liber tertius Bede presbyteri in
apocalipsim Iohannis apostoli. 1.2.3.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf